

MARIE-ANNE DESMAREST

TORRENTE

* *
roman

MARIE-ANNE DESMAREST

TORONTO

Consilier literar : CORNELIU POPESCU
Ilustrația copertei : TEODORA POPA-MAZILU

Marie-Anne Desmarest
Le cycle Torrents
Jan Yvarsen et Jan et Thérèse
© Éditions Denoël
Paris, 1955

Toate drepturile rezervate Editurii Porus

MARIE-ANNE DESMAREST

T O R E N T E

Traducere de TEODORA POPA-MAZILU

EDITURA PORUS

1992

JAN YVARSEN

PARTEA ÎNȚII

Urmarea povestirii Thérèsei Erhardt

„Nimic nu-i place mai mult unei inimi,
decît să facă o inimă mai puțin tristă.“

SAGESSE

I

MĂ AFLAM ÎN CABINĂ CÎND am întors ultima pagină a caietelor Idei Yvarsen. Cu ce interes pătimaș mă atașasem de această poveste de dragoste tumultuoasă și totuși înflăcărată ! Avusesem tot timpul senzația că particip la zbuciumul unei vieți romantice, străbătută de intrigi, de fericire, de disperare ! Lectura aceasta acționase asupra simțurilor mele, eliberîndu-mă, în unele zile, de coșmarul îngrozitor, care, în ciuda vîrstei, îmi mai tulbura încă somnul. De ce să nu mărturisesc azi, că nu un accident de automobil, care n-ar fi justificat totuși un exil fără întoarcere, ci o dramă familială mă alungase din orășelul natal, mă determinase să fug de clanul familiilor strict supuse convențiilor sociale, pline de prejudecăți și intoleranțe ! Înțelesesem de asemenea că de acum încolo îmi va fi cu neputință să mai trăiesc în casa aceea tristă, să înfrunt oglinzile în care se privise adesea biata mea mamă atît de frumoasă și de cochetă. În acel oraș cu străzi puține, în a cărui unică piață, duminica, la ieșirea din biserică, se întâlnea toată lumea, fiecare pas ar fi fost pentru mine un chin. Așa că începuse să mă obsedeze ideea unei lungi călătorii. Voi pune oare vreodată destul spațiu, destule ape adînci între casa

mea stropită de sînge și spiritul meu obsedat de o viziune de neșters ?

Acum, cu caietele pe genunchi, mă simțeam copleșită de tristețe. Marea făcea un zgomot asurzitor. Valurile erau foarte înalte și crestele lor de spumă apărînd și dispărînd, rînd pe rînd, păreau niște mici chipuri, curioase, uitîndu-se prin sticla hubloului. Rămăsesem pe gînduri. O presimțire vagă îmi șoptea că nu numai împlinirea îmi aruncase în brațe jurnalul unei moarte, ci o forță care mă depășea, cu scopul de a scoate la lumină cea mai lașă, cea mai abominabilă dintre crime. Tremuram gîndindu-mă că numai cu o lună în urmă Ide locuise în aceeași cabină, că o văzusem acolo, pe prag : o ființă posomorîtă, care părea să poarte în ea o lentă și tăcută agonie. „Îmi plac ochii tăi nevinovați și gura ta serioasă de școlăriță înțeleaptă...” îi spusese odinioară soțul ei. Ah ! bieții ei ochi stinși, biata ei gură ofilită... În acel moment o bătaie ușoară în ușa îmi aminti că Mijnheer mă aștepta pentru plimbarea pe care-o făceam de-a lungul coridoarelor și punților.

— Iar ai plîns ? mă întrebă el cu compasiune.

— Am plîns gîndindu-mă la Ide Yvarsen. Ce soartă tragică a avut !

— Nu mai tragică decît a dumatule, zise încetișor olandezul, căruia, într-un moment de depresiune, îi istorisise nenorocirea mea.

Își trecu peste frunte mîna lui lungă și palidă și, arătînd caietele pe care mă pregăteam să le aranjez într-un cufăraș, zise : *

— Ce lectură captivantă ! Există aici material pentru mai multe romane. Ai terminat de citit ?

— Da, dar sfîrșitul acestei povestiri este atît de trist, atît de deprimant...

— Nu uita că ai făgăduit să arunci caietele astea în mare.

— Exact, numai că sînt hotărîtă să nu-mi țin făgăduiala ! am replicat pe un ton care respingea orice obiecție.

— Cum ? Nu vrei să îndeplinești dorința unei moarte ? întrebă Mijnheer surprins.

— M-am hotărît s-o răzbun, pe cea care a murit de disperare. Nu rîde, Mijnheer, vorbesc foarte serios !

— Dar, fetiță romantică ce ești, de unde știi că Ide nu este, pur și simplu, eroina unui manuscris pe care vreo romancieră l-a rătăcit în cabina dumatăle ?

Această ipoteză m-a năucit. Cum... Mituri toate acele personaje care-mi deveniseră atît de familiare ? Decepția mi-a fost imensă. Totuși, revenită din stupeoare, am început să-mi apăr convingerea.

— Totul e adevărat în jurnalul Idei Yvarsen, am protestat eu. Uiți, Mijnheer, că această nefericită a început să scrie pentru ea singură, la sfatul medicului, fără nici un scop, găsind o consolare în a-și retrăi astfel trecutul ? Nu ne spune ea undeva, pe parcursul povestirii : „Încerc tot atîta plăcere cît și durere adunîndu-mi amintirile, ca trandafirii uscați care-și mai păstrează spinii, dar care mai au o picătură de parfum“ ? Nu, Mijnheer, tot ceea ce a încredințat această femeie caietelor sale este adevărat. Dovadă că nu s-a gîndit nici o clipă să schimbe numele personajelor și al locurilor.

Olandezul rămase pe gînduri.

— Nu încerci nici o remușcare, *meijfrouw*, îmi reproșă el după un moment, că-ți calci făgăduiala făcută ? Cu ce drept vrei s-o răzbuni ? Ide Yvarsen, dacă a existat într-adevăr, nu voia răzbunare.

— Pentru că credea că soțul ei s-a însurat cu Sigrid. Dar nu mi-ai spus chiar dumneata că dispariția unuia dintre soți nu poate anula căsătoria ? Acest caz Ide nu l-a prevăzut. A vrut să-și jertfească viața fericirii soțului ei, căci sînt sigură că resemnarea ei n-a fost deloc un consimțămînt necugetat.

Dar, încăpățînat, Heer van der Laan continuă să nege veracitatea manuscrisului.

— Crezi deci că există în realitate o astfel de dragoste ?

— Sigur că da ! am strigat exasperată de îndoielile lui. A iubi astfel comportă multă suferință, dar și o fericire necunoscută de muritorii de rînd, din care faci și dumneata parte, dragul meu domn.

— E de-a dreptul curios cum poate să acționeze un anumit gen de lectură asupra spiritului unei copile ! zise amuzat olandezul. În sfârșit, admitînd că eroii acestui roman există în carne și oase, socot imprudent să te amesteci în treburile lor.

După care, prietenul meu se strădui să-mi demonstreze că aş proceda contrar dorinței defunctei dacă aş denunța-o pe prietena doctorului Yvarsen, poate pe mama copiilor săi ! N-ascultam decît cu o ureche aceste înțelepte considerații care-mi întorceau cu susul în jos planurile, fiindcă simțeam mijind în cuta cea mai tainică a ființei mele nu știu ce nădejde tulbure. Poate că voi ajunge la timp ca să împiedic un om cinstit să se însoare cu o ticăloasă... Îmi pusesem în cap să-l cunosc pe doctorul Yvarsen. Instinctul îmi șoptea că există ! Mă jucam cu acest proiect care mă atrăgea și totodată mă speria, dar care nu mi se părea irealizabil. Îmi închipuiam prima mea întrevvedere cu doctorul. Un interes nou intrase în viața mea, făcînd-o la fel de pasionantă ca un roman. N-aveam toată libertatea să procedez după plac ? O dată cu aerul din largul mării, începusem să sorb o reizbucnire a vitalității. Obrajii își pierduseră paloarea lor bolnăvicioasă, mișcările își recăpătaseră ușurința. Ce transformare operase în mine fără știrea mea ? Să mă fi îndrăgostit pur și simplu de frumosul doctor Yvarsen, citind jurnalul Idei ? În mine se ivi o așteptare, o febră care, încă de la primele ceasuri ale zilei, mă făcea să fug din cabina mea strîmtă. Aveam acum lungi discuții cu olandezul. În mod amical acesta încerca să mă abată de la planul pe care-l socotea riscant. Dar eu mă încăpățînam.

— O voi răzbuna pe Ide Yvarsen ! o țineam eu întruna cu încăpățîinare.

Nu era revoltător ca această ființă odioasă, această Sigrid, să se bucure, în toată singuranța, de o fericire pe care o datora unei crime ? Dacă mi-era interzis să dezvălui această crimă doctorului, soțul ei, nimic nu mă putea împiedica să mă apropii de ticăloasă, să semăn spaima în sufletul ei monstruos. Ah ! s-o văd pălînd și tremurînd !

— Firește, îți va face plăcere s-o vezi spînzurată ! zise Mijneer rîzînd.

— Cutezi să spui că n-ar merita-o ? Focul discuției îmi încinsese obraji. Prietenul meu surise cu blîndețe.

— Cît o urăști ! Știi, fetiço, că o femeie nu poate urî astfel decît o rivală pe care-o dușmănește ?

Văzîndu-mă roșind, cocoșatul se întristă.

— De ce te superi ? Nu sînt eu nebunul dumitale, și nu știi că, odinioară, bufonilor le era îngăduit să spună adevărul doamnelor lor ?

Deși socotea că e bine să-mi înfrîneze elanul, Mijnheer se alătură, cu gentilețe, dorinței mele :

— Pentru că vrei cu orice preț să te lansezi într-o aventură, du-te la Krittelwerk, pentru că Krittelwerkul există într-adevăr. Dar, înainte de orice, asigură-te de existența personajelor.

În timpul concertelor mă refugiam în partea cealaltă a punții, unde muzica n-ajungea pînă la mine. Mijnheer mă găsea acolo. Într-o seară, în cursul unei gale de dans, mă luă cu el să aruncăm o privire asupra strălucitoarei societăți din saloane. Mi-o arată pe prietena regelui diamantelor. Am zărit un chip fraged pe care predominau trei culori : albastrul ochilor, albeața tenului și roșul buzelor. Gîtul, brațele, degetele, totul din cap pînă-n picioare dispărea sub o cascadă de briliante și de alte pietre prețioase. Printre egretele din diademă, niște solitare mari își aruncau focurile minunate.

— E un sipet însuflețit care dansează, observă însoțitorul meu.

Niciodată nu mai văzusem o asemenea mulțime de egrete.

— Știi în ce fel inuman se obțin aceste pene magnifice ? urmă prietenul meu. Femela-egretă nu le poartă decît în epoca împerecherii. Se pare că sînt podoaba ei nupțială și în același timp coroana maternității sale. Această pasăre mare, extrem de sălbatică, e greu de prins, dar, cît timp puii ei sînt în găoace, nu-și părăsește cuibul și acesta e și momentul pe care-l alege vînătorul ca s-o doboare și să-i smulgă penele.

— O ucide în timp ce clocește ? am întrebat eu, întorcîndu-mi cu dezgust capul de la bogatele egrete ce mi se părură pătate de sînge.

Se făcuse cald. Ne-am dus să ne sprijinim cu coatele de balustradă. Sub o lună aflată la ultimul ei pătrar, marea scînteia, împrôsca cu jerbe sclipitoare coastele vaporului.

— Acum cîteva săptămîni, într-o noapte ca asta, Ide Yvarsen, poate că s-a aplecat peste balustradă chiar din acest loc... am murmurat eu.

— De ce, observă olandezul, dacă tot voia să moară nu s-a aruncat mai curînd în această apă feerică, în acest abis de stele ? De ce-a preferat apă neagră a unui port ?

Era aproape de miezul nopții. Ni se făcuse foame. Mijnheer a comandat o masă rece și șampanie. Ne-am reluat fotoliile de pe punte. Frînturi de muzică ajungeau pînă la noi. Mijnheer îmi vorbi în continuare despre pasageri :

— De ce n-ai venit să vezi serbarea copiilor ? Fi-rește, o conducea tot miss Ray. Această femeie înaltă, slabă și urîtă, vrea să fie tot timpul în atenția tuturor, profită de orice ocazie ca să se travestească ba în indiană, ba în nu mai știu ce, ca să-și pună în valoare părul, extraordinar de lung, pe care și-l despletește și și-l lasă să-i cadă pînă la călcîie. N-are nici un farmec în afară de plete și totuși e foarte anturată. Ce să-ți mai spun de cei treizeci și șapte de colegi ai mei, tați de familie, greoi și șterși, puțin interesanți. Sau de doamnele bătrîne care ne măsoară din cap pînă-n picioare, pe mine și pe dumneata, cu o mirare trufașă. Ici, colo, mai vezi și cîte un *junkers* care a fugit de sărăcia din țara lui, ca să-și înfigă cortul în sud-vest, să-și încerce norocul. Frumoși ștregari, pe legea mea ; se înghesuie mereu în jurul compatrioatei lor, știi, fata aia înaltă, roșcată, debordînd de sănătate... Se pare că la Waljishbay o așteaptă un pretendent ca să se însoare cu ea iute, iute și s-o ducă la ferma lui de la marginea deșertului. S-a îmbarcat în urma unui anunț care a apărut într-un ziar berlinez. Sărăcia e mare în Germania și familiile sînt bogate în fete. Omul de treabă care a oferit o sută de lire sterline pentru călătorie trebuie să fi primit multe propuneri. Pînă atunci, micuța se lasă curtată, în-

fulecă două îmbucături deodată, știind bine că la prima escală va isprăvi cu râsul. Ai remarcat o femeie cu părul platinat, flancată mereu de un bărbat negricios ? În prima seară s-au privit lacom. A doua zi la prînz, mîinile li se căutau pe sub masă. Viața la bord e ideală ca să cultivi aceste mici amoruri. Ai prea mult răgaz. Drumul acesta printre valuri, adesea recalcitrante, pare lung. Zilele, ceasurile cad ca dintr-o pipetă. Pe un pachetot, poți urmări o intrigă pînă la capăt, căci aceste mici episoade se sfîrșesc de îndată ce pui piciorul pe pămînt. Inimile păstrează o amintire dulce sau dureroasă. Impresia melancolică a unui vis frumos, neterminat...

Luna dispăruse. Vasul *Wahnfried* plutea în întunericul des. În saloane, luminile se stinseseră. Punțile erau pustii. Valurile, pe care nu le puteam vedea, torceau încetișor. Și, cum nu-mi era somn, l-am rugat pe cocoșat :

— Vorbește-mi despre viața dumitale !

— Nu-i prea interesantă, răspunse el cu tristețe. Am nouă surori care vin una după alta ca treptele unei scări și poate că-mi datorez diformitatea tocmai acestor sarcini succesive care-au sleit-o pe maică-mea. A ținut cu orice preț să aibă un băiat ; cu mine însă, s-a isprăvit seria. N-au mai vrut să riște. Am fost foarte răsfățat de femeile din casă ; tata, dimpotrivă, m-a ținut întotdeauna la distanță. Cînd aveam musafiri, trebuia să mă ascund. Așa că mi-am dat seama de mic de dizgrația mea. Am crescut blestemat și umilit. O dată, nu mai știu în ce carte, am citit : „În urmă cu milioane de ani, într-o zi, ploaia începu să cadă pe o plajă de nisip fin și un animal ciudat trecu solitar pe sub unde...” Aceste cuvinte au fost de ajuns ca să-mi hotărască soarta : penseta, ciocanul, lupele îmi sînt mai dragi ca niște obiecte de artă și cred că niciodată, un băiețandru n-a tremurat în fața unei domnișoare cum tremuram eu descoperind o bucată de calcar purtînd urmele unor fosile necunoscute. Căci ce poate fi mai palpitant decît să ajungi să ridici puțin vâlul care acoperă lumea asta bătrînă ? Ce carte poate fi mai pasionantă decît cea scrisă în sol de milioanele de carapace, oseminte și scoici ? Soarta dezmoșteniților e să ignoreze bucuriile dragostei. Dar crezi că un

spate prost croit poate împiedica inima să tresalte ? Înverșunat, m-am aruncat în știință. Am întreprins călătorii captivante. Împreună cu confrății mei, am făcut săpături în pădurile virgine, unde domnește un veșnic crepuscul și care trebuie să se asemene întrucîtva cu cele de acum cinci sute de mii de ani. Cu imaginația, poți să-ți închipui animalele fabuloase care le străbăteau, strigătul înspăimîntător al mastodontului, în timp ce rășina, curgînd în valuri de aur din trunchiurile monstruoase, se preschimba în ambră transparentă. Oare trecuseră și primii oameni pe acolo ? N-o dovedeau decît cîteva unelte din silex, cioplite în mod grosolan. Deocamdată misterul originii noastre rămîne la fel de adînc. Dar iată că, într-o bună zi, m-am săturat să tot scormonesc pămîntul pentru a-i smulge ceea ce are el inert : piatra. Îmi era dor de ființe însuflețite, care să știe să rîdă, să iubească, să sufere. Exclus de la marile pasiuni de infirmitatea mea, îmi plăcea, vezi, să mă amestec în pasiunea altora. Da, *mejuffrouw*, obligat să observ, să trag cu urechea, am căpătat viclenia și dibăcia unui șoarece de hotel. Căci studiez și analizez oamenii în special în hotelurile de lux și pe vapoarele elegante. Acolo își dau frîu liber pornirilor lor și mie-mi place să spionez, să le descopăr viața lor secretă. Mă strecor pe urmele lor, înghit cu lăcomie un cuvînt crud, tandru, un suspin. Surprind raza de bucurie care se reaprinde în dosul unei lacrimi, surîsul care maschează o disperare. Din tot ceea ce adun, creez povești frumoase pe care mi le povestesc mie însumi și care-mi procură adesea emoții reale. Și olandezul adăugă coborînd vocea : Ca un cîine de vînătoare, adu-mec locul unde se ascunde mai multă spaimă, mai multă suferință. Iată de ce, *mejuffrouw*, v-am ieșit în întîmpinare. Scuzați-mă !

La orizont se ivi o linie palidă.

— Iată ziua, am spus eu, stingînd lămpița de vînt pusă între pahare. Apoi ne-am îndreptat spre cabine.

În hol, pe o hartă agățată pe perete, niște drapele minuscule marcau milele parcurse de la Hamburg.

— Cît sînt de numeroase ! suspină Mijnheer.

La Waljishbay, geologii urmau să ia drumul deșertului, în timp ce Heer van der Laan continua traversarea pînă la Capetown.

— Mi-am dat întîlnire cu confrății mei la minerele de la Thuisbank, care se găsesc la o oră de mers cu mașina de Kittelwerk, îmi spuse el. Înainte de a mă întîlni cu ei, aș avea vreme să culeg unele informații care ți-ar fi utile. Pînă atunci, nu-ți fă prea multe iluzii. În ce mă privește, sînt convins că alergi după niște năluci. Cel puțin, faimosul tîrg există și, dacă povestea care ne preocupă nu e totuși o ficțiune, e posibil să-i vedem și pe tipii care au inspirat romanul. Pe urmă, odată venit momentul cînd nu vei mai avea nevoie de mine, ai să mă lași în drum, cum e și firesc. „Un domn cît se poate de amabil...” spun toți despre mine, dar toți mă lasă de căruță !

Încetîșor, *Wahnfried* poposi la pragul deșertului.

— Vino, mă strigă Mijnheer, tînăra nemțoaică e pe puncte înconjurată de curtea ei, iar acolo jos, văd o siluetă, una singură, îndesată, și cu pălăria în mînă. E pretendentul care a trimis cele o sută de lire sterline pentru călătoria asta frumoasă ce se isprăvește azi !

Tocmai o pornisem pe scară, cînd fata cea roșcată trecu pe lîngă noi ca o furtună, cu ochii măriți de spaimă și urmată de un grup de tineri. Se auzi pocnetul unei uși, o cheie răsucită, niște exclamații. Jos, omul rămăsese nemîșcat, cu privirile ridicate spre marele vapor care-i aducea nevasta menită să împartă singurătatea cu el. A trebuit să intervină căpitanul ca s-o determine pe fată să coboare și să-l vadă pe cel făgăduit care avea un aer buimac. Ea plîngea cînd el se apropie și-o luă de mînă. Bărbatul parlamentă multă vreme. Fata mai plîngea încă atunci cînd se urcă împreună cu el în cabrioleta ale cărei roți dispăreau pe jumătate în nisip.

I-am însoțit pe geologi pînă la trenulețul ce pleca în pustiu. Am înaintat greu. În fața noastră dunele se învâlureau la nesfîrșit, începînd de la un mov tandru pînă la un violet închis. În timp ce prietenul meu, olandezul, întîrzia pe lîngă colegii lui, o călătoare americană mă pofti într-o colibă care se deosebea de celelalte printr-o

cruce fixată pe acoperișul de tablă. Era o capelă cu bănci cioplite grosolan și cu un mic și umil altar. Doi preoți olandezi oficiau aici o slujbă de mîntuială cînd nu erau plecați prin acea regiune aridă să-i creștineze pe negri. Călătoria americană îi invită să ia masa pe vapor, ceea ce păru să-i bucure peste măsură pe cei doi asceți de o slăbiciune înfricoșătoare. Ne convinseră să asistăm la slujba lor. A doua zi, în zori, m-am urcat pe puntea cabinelor de lux ca să bat la ușa doamnei Warth care mă rugase s-o trezesc. O așteptam sprijinită de balustradă. Peisajul marin părea ușor ireal. Un cer tinzînd spre violet și argintat de strălucirea crescîndă a lunii se reflecta în marea calmă, unde stăteau nemișcate cîteva veliere cu aripi albe. Oare m-am simțit vreodată mai liniștită ca în acea sărmană casă a Domnului, așezată în pragul deșertului, alături de acei negri triști ce-și cîntau cîntecele cu toată credința naivă a sufletelor lor ? Cînd ne întorceam spre pachebot, un nor mare, trandafiriu se îndreptă spre noi și, chiar deasupra capului, o puzderie de fulgi mari albi și roz acoperiră nisipul ca o zăpadă înroșită de soarele în amurg. În grabă, în timp ce sirenele vaporului ne chemau, am făcut un buchet din penele acelor flamingo.

— Capetown ! Se vede orașul Capetown, strigă cineva.

Tocmai mă pregăteam să-mi pun rochia de seară. Toți pasagerii se înghesuiră pe puntea din față. În noaptea sumbră, Capetownul se ivi scînteind de lumini. Eram ciudaț de emoționată. Ce viitor îmi rezerva acest îndepărtat și străin pămînt ? Dar mă mai tulbura și un alt gînd. Nu mă îndreptam în mod imprudent spre o aventură riscantă ? Între cer și apă, putusem să mă las în voia divagațiilor mele romantice ; în fața pămîntului, pe care-l simțeam atît de aproape, mă cuprinseseră îndoielile și ațîțarea în care trăiam de cîteva zile se risipi. Mă molipsisem și eu de o mare dragoste, urmărisem în mine evoluția unui fel de rău, foarte plăcut, care doar el putea să-mi atenueze tristețea de copil orfan. Dezmeticită, dezastrul care mă izgonise din locurile copilăriei îmi reapăru în toată grozăvia lui. Heer van der Laan încercă să-mi ridice moralul.

— Într-o săptămînă, voi fi la Deligobay, de unde voi lua trenul spre Krittewelwerk. Voi descinde la „Royal Hôtel“, dacă „Royal Hôtel“ există. Voi comanda o masă de gală pentru ziua în care mă voi reîntîlni cu colegii mei. Astfel, făcînd investigații, nu voi atrage atenția nimănui asupra mea.

II

— HELOW ! FII BINEVENITA
pe pămîntul sud-african !

Deasupra unui buchet mare de flori albe pe care mi le pusese în brațe, se ridicau o mutriță trandafirie, și niște ochi strălucitori, care rîdeau odată cu buzele pline, descoperind două șiruri de dinți frumoși și sănătoși.

— O, dragă, cît ești de palidă ! Verișoara mea mă luă de braț : Vino, ne așteaptă tata ! Cît sînt de fericită ! O, biata de tine ! Ai să-ți revii repede ! Vei rămîne cu noi pentru totdeauna !

Mă împinse către un domn îmbrăcat cu acea eleganță sobră și rece specifică gentlemanului. Nimic din chipul lui nu-mi amintea de bietul tata. Abia mai tîrziu aveam să surprind adesea acea flacăra scurtă care se aprindea și în ochii tatălui meu cînd mînia făcea să i se umfle vinele de pe frunte. Dintr-o privire, unchiul îmi măsură veșmintele de doliu și chipul lui spîn se schimonosi ca sub povara unei dureri.

— Biata mea copilă ! șopti el, sărutîndu-mă pe frunte. Nu mai rosti niciodată vreun alt cuvînt în legătură cu drama despre care-l informase tutorele meu. Mătușa mea, dimpotrivă, avea să mă chinuiască adesea prin curiozitatea ei care nu mă scutea de nici un detaliu. N-am văzut din Capetown decît o stradă largă, cu case scunde și ferestre-ghilotină, stradă pe care am străbătut-o ca să ne ducem la un restaurant. După-masă, am luat

trenul spre Johannesburg. Prin ferestrele compartimentului vedeam marile crescătorii de struți, unde în vastele curți închise se zbenguiau familii întregi de astfel de păsări. Cîmpuri de bumbac și livezi de portocali urmau unele după altele. Dar, pe măsură ce ne apropiam de Transvaal, nu mai vedeam decît platouri pustii, despuiate de arbori. După patruzeci și opt de ore, am ajuns la destinație. Mătușa m-a strîns în brațe asigurîndu-mă că, de-acum încolo, mă socotea a doua ei fiică. Noua mea familie locuia în Parktown, un bungalow cochet cu galerii și terase ce dădeau spre o grădină dădora de flori. Am mîncat într-o odaie cu o frumoasă mobilă veche, după care Doris m-a condus în camera mea. Era veselă, spațioasă și împodobită cu niște ferestre largi ce dădeau spre straturile cu trandafiri. Braț la braț, contemplam cerul Africii cu stelele lui strălucitoare. Surprinsă, am zărit și altfel de stele care păreau să alerge la poalele muntelui ce astupa zarea. Verișoara mea mă lămuri că acei munți nu erau decît niște acumulări de praf de cuarț, deșeul minelor de aur și că stelele care alergau erau felinarele agățate de roabele minerilor negri. Impreșionată de noutatea locului și de ambianță, am dormit prost. Am avut vise agitate, în care-l vedeam pe Mijnheer aplecat deasupra frățiorului meu lungit pe pămînt. „Nu-i mort...” spunea el. Apoi, parcă era iarnă. Flori mari de gheață acopereau ferestrele. Jăraticul sclipea în dosul porțiței de la soba de porțelan. Masa era pusă. Cu sprîncenele încruntate, tata arunca niște priviri cumplite spre orologiu, iar noi, Jean și cu mine, ne făcusem mici, presimțind scena... Apoi, am văzut-o clar pe frumoasa mea mamă — aducînd de afară o undă de zăpadă — cu ochii strălucitori, cu buzele lacome, parfumată și cu rochia foșnindu-i sub mantoul de lutru, înfruntînd fără teamă mînia soțului ei. Un pocnet de revolver și m-am trezit tresărind !

În fiecare dimineată, deschizînd pleoapele, îmi trebuia un lung moment ca să-mi vin în fire, să-mi dau seama de noua eră în care intrasem. Mi se arăta o afecțiune plină de atenție și de gentilețe. Se dădeau ceaiuri în cinstea mea, iar seara, unchiul și Doris mă învățau să

joc bridge. Începusem să mă neliniștesc de tăcerea lui Mijnheer, cînd, într-o dimineață, la micul dejun, am găsit, lîngă ceașca mea o scrisoare :

„Am ajuns de două zile la destinație și mă strădui pentru dumneata, îmi scria prietenul meu. Bufonul dumitale, mică prințesă, e pe cale să-ți pregătească drumul pe măsura posibilităților sale. Mai întîi, bucură-te ! Eroul dumitale există, l-am văzut în carne și oase ! Dar n-am să-ți spun mai mult, rezervîndu-mi plăcerea de a-ți istorisi prin viu grai ceea ce va fi util să știi înainte de a face dreptate !

Geologii trebuie să vină dintr-un moment într-altul și, de data asta, nu voi putea să nu mă mai țin de cuvînt. Deci, dacă vrei să mă mai găsești încă la Krittelwerk, te sfătuiesc să te grăbești. Dacă iei trenul de ora șase seara, ajungi la unsprezece. Te voi aștepta la gară. Stau la hotelul «Royal», aproape de frumoasa logodnică a doctorului Yvarsen. Da, și pe ea am văzut-o ! Ah, dac-ar putea să-și dea seama de uraganul care-o amenință !

La picioarele micii sale prințese, nebunul depune cele mai respectuoase omagii.

Markus van der Laan.“

După lectura acestei scrisori, nu mi-am mai putut ascunde agitația. Foaia tremura în mîna mea și rudele mă priveau mirate. Nu le suflasem un cuvînt despre planurile mele, vorbindu-le numai de olandezul care se ocupase cu atîta gentilețe de mine în tot timpul traversării. Își exprimaseră dorința de a-l invita pe Heer van der Laan cînd avea să treacă prin Johannesburg. Mă vedeam acum silită să le povestesc ce mi se întîmplase pe vapor. Mă ascultară fără să mă întrerupă. Verișoara mea îmi sorbea vorbele de pî buze. Dar, cînd le-am mărturisit intenția mea de a mă duce la Krittelwerk ca să-i duc doctorului Yvarsen caietele soției sale, am fost întîmpinată de cea mai vie dezaprobare. N-aveam dreptul, socotea unchiul, să scot la lumină o poveste îngropată, desigur, de multă

vreme. El, de asemenea, nega, în mod categoric, veridicitatea manuscrisului. Dintr-un motiv sau altul femeia de pe vapor își exprimase dorința ca acele caiete să fie aruncate în mare. Accident sau sinucidere, în momentul în care își manifestase această dorință, nefericita purta de-acum pecetea morții și dorința ei trebuia respectată. Reflectam, tulburată, prea puțin înclinată să accept aceste argumente, să abandonez un scop de la care nimic nu mă putea distra, fiindcă-mi redase pofta de viață. L-am liniștit pe unchiul meu ce se temea de un scandal, în care numele meu, de fapt și al lui, ar fi putut să fie amestecat. I-am jurat că Heer van der Laan își făcea ancheta cât mai discret cu putință. Până la urmă, am câștigat : puteai să lași un om cinstit să se însoare cu o ucigașă ? Dar mi-am plecat ochii în fața privirii scrutătoare a unchiului Jacques, speriată la gândul că ar putea ghici tainicul sentiment care mă călăuzea. L-am rugat să-mi îngăduie să iau trenul chiar în aceeași zi și s-o iau și pe Doris cu mine. Aceasta din urmă sări de gîtul tatălui ei și rămase astfel agățată pînă ce-i obținu consimțămîntul. Cît despre mătușa mea, dacă soțul ei i-ar fi îngăduit, ar fi plecat și ea cu noi.

Gara din Krittelerwerk era primitivă. Un singur peron slab luminat. Totuși l-am recunoscut pe Mijneer în palton lung, galben și cu melon. Veni spre noi cu acea mișcare amplă a umerilor care-i era caracteristică.

— Trăsura hotelului e colo, zise el după ce i-am prezentat-o pe verișoara mea.

Ne-am urcat într-un fel de droșcă cu bănci. Unul dintre cei doi vizitii negri ținea o lanternă pe genunchi. Clădiri lungi și scunde se desemnau în umbra străzilor pustii, neluminate. Tremuram de frig. Și hotelul era cufundat în întuneric și tăcere. Într-o sală unde nenumăratele ferestre deschise spre noapte păreau tot atîția ochi ostili, ne aștepta o gustare. Ne-am grăbit să ne reîntoarcem în holul mai primitor, cu covorul lui luminos și moale, cu cîteva fotolii confortabile, cu măsuțe mici și cu un pian. Mijneer ne oferă cîteva țigări, apoi aprinse cu un chibrit fitilul spirtierei pe care și-o lua întotdeauna cu el. În curînd, aroma cafelei, amestecîn-

du-se cu mirosul de tutun, creă o atmosferă mai intimă. Văzîndu-ne palpitînd de curiozitate, Mijnheer ne împărtăși în sfîrșit ceea ce putuse el însuși afla despre acest subiect care ne preocupa : după ciudata dispariție a soției sale, doctorul Yvarsen devenise și mai grav, și mai impenetrabil. Mai bine de doi ani, nu mai luă parte la nici o distracție, renunță pînă și la sport, ca să se dedice în întregime profesiei sale. Totuși, mînca la „Royal“, împreună cu verișoara lui, cu care, se spunea, se logodise de curînd. Seara, atît în orășel cît și pe la ferme, lumea mai vorbea încă de misterioasa dispariție a doamnei Yvarsen. La epoca respectivă, bătuseră Veldul în lung și-n lat și indigenii la care Ide mai întîrzia în timpul plimbărilor sale fuseseră arestați. Răscoliseră împrejurimile colibei. Din lipsă de probe au trebuit să elibereze perechea de negri care se apăra cu înverșunare. Apoi, au sfîrșit prin a abandona căutările. Unii ajunseră la concluzia, că soția doctorului Yvarsen căzuse în mîinile vreunui cafru străin de acel district, alții, că aventurîndu-se prea departe fusese ucisă de vreo fiară. În vremea asta cei doi logodnici erau văzuți tot timpul mergînd împreună și petrecîndu-și zilele libere pe la fermele din jur.

Se făcuse tîrziu, Doris adormise în fotoliu.

— Vino ! îmi șopti Mijnheer făcîndu-mi semn să-l urmez.

Am pășit pe trotuar. O lună doar pe jumătate, încercuită de un halo de sulf, lumina acum șoseaua.

— Cabinetul doctorului Yvarsen.

Cocoșatul îmi arătă, în față, niște ferestre înalte de sticlă mată. Am traversat strada și am citit pe ușă : „*Dr. J. Yvarsen, Spreekuur, 2—4*“. „Peste cîteva ceasuri voi suna la ușa asta...“ mi-am zis eu cu inima bătînd. Mi-a trebuit cam mult pînă s-o trezesc pe Doris și s-o duc în odaia vecină cu a mea. Toaleta de noapte o dată făcută, am ezitat să mă vîr în pat. Noaptea era răcoroasă. Nici un întîrziat, nici un lătrat de ciine. Putăai crede că locul acela era pustiu. Nu-mi era somn și măsuram odaia în lung și-n lat, oprindu-mă mereu ca să privesc afară. Pe măsură ce se apropia momentul să trec la acțiune, aventura mi se părea ireală, iar prezența în acel hotel, pre-

lungirea unui vis. M-am aplecat pe geam. Care dintre ferestre era a lui Sigrid Lindval ? Dacă exista vreo atracție magnetică, dacă niște elemente tainice puteau străbate pereții ca niște unde, oare nu simțea prezența mea ? Nu visa că dintr-un trecut al patimei și al dramei, se ridicase un martor ? Dacă împrejurările mi-o îngăduiau, trebuia să am, chiar în acea dimineață, o întrevedere cu ea. Îmi înghețaseră mâinile încă de acum. Dar noaptea albă începea să mă apeșe. M-am strecurat sub cearșafuri. M-a trezit un sărut. Cu părul zbîrlit și umed după baia matinală, Doris se aplecase asupra mea.

— Nu-i momentul să lenevești în pat, îmi spuse ea rîzînd. Olandezul tău face sute de pași pe coridor și nu-și găsește locul. Cînd am trecut mi-a șoptit : „Anunț-o pe verișoara dumitale că doctorul și cu logodnica lui s-au dus să-și ia gustarea de dimineață !“

Am sărit din pat. Emoția îmi dădea palpitații în timp ce mă îndreptam spre cabinetul de toaletă. Spălatul cu apă rece m-a înviorat. M-am îmbrăcat febrilă. Oglinda m-a liniștit, insomnia nu lăsase urme la cei optsprezece ani ai mei. Mi-am pus o rochie neagră cu un guleraș alb și, la brațul lui Doris, am intrat în restaurant. Ne-a întîmpinat un chelner hindus. În timp ce lua comanda, m-am uitat în jur. Tacîmurile murdare și șervețelele mototolite demonstau că numeroase persoane și mîncaseră. Femei tinere și planturoase, cu gîtul și cu brațele goale, discutau peste mese.

— Uită-te spre fereastra din fund, în dreapta... murmură Van der Laan.

Dar eu și reperasem perechea blondă. Ide nu exagerase cînd descrisese frumusețea rivalei sale. Am resimțit eu însămi un șoc care mi-a făcut rău. De ce ? Doctorul stătea cu spatele. Nu-i vedeam decît umerii largi într-un pulover albastru închis. Discutau fără să dea nici o atenție celor din jur, nu se ocupau decît de ei înșiși și se serveau reciproc. Doctorul turnă ceaiul. Sigrid unse cu unt feliile de pîine prăjită. Ghiceai între ei o intimitate de lungă durată. Ea rîse, un rîs frumos, lipsit de griji. Printr-o ciudată presimțire, sfîrși prin a se uita spre colțul nostru, și, după acea privire rapidă, rîsul i se stinse.

Ne observă mai atent, păru intrigată. Am chemat-o la ordine pe Doris care se uita întruna la ea. Mijnheer își trecu peste față mîna prelungă și slabă, gest obișnuit la el cînd era emoționat.

— Cît se iubesc, fără să presimță lovitura care-i va năuci !

— O plîngi pe femeia asta ? am spus eu indignată.

— Nu, la el mă gîndesc...

La el ! Uitasem că executînd această ființă îl loveam totodată și pe el ! În acel moment barmanul hotelului îi spusese cîteva cuvinte doctorului. Am înțeles că era chemat la telefon. Se sculă, își aruncă șervetul pe masă, se întoarse cu fața spre noi... Faptul că l-am găsit frumos și fericit, dincolo de orice așteptări, m-a umplut de spaimă. Toată îndrăzneala m-a părăsit ! Să plec dezarmată, învinsă ? Să-l las pe omul acesta cu iluziile lui în loc să i le distrug ? Să renunț pentru totdeauna la această pasionantă aventură ? Am spus tare :

— Nu, nu vreau !

— Atunci, fetișo, curaj !

Sigrid își aprinsese o țigară și desfăcuse ziarul *Daily Mail*. Din cînd în cînd se uita spre ușă. Hotelierul veni să-i spună ceva clienței sale.

— Cum, nu înainte de trei ceasuri ? întrebă ea destul de tare, cu un aer contrariat. Mereu același lucru, nu-l lasă nici măcar să mănînce liniștit !

Cum domnul Feldberg aruncă spre colțul nostru o privire pe care-o socoti discretă, am înțeles că-l întreba ceva în legătură cu noi.

În sala cea mare nu mai rămăsesem decît noi și suedeza.

— Acum e momentul, zise Mijnheer. Iată-l pe chelner. Cheamă-l și zi-i să-i spună celei doamne că vrei să-i vorbești.

O secundă inima încetă să-mi mai bată, apoi bătăile ei reîncepură violent. Ca și cum ar fi ghicit că vorbim despre ea, logodnica doctorului ne privi, trăsăturile i se destinseseră și exprimară o curiozitate plină de neliniște. Privirea îi revenea mereu spre grupul nostru ca pentru a se liniști. Era evident că începea să se teamă de ceva care-o

privea. „Acum e momentul ! Acum e momentul !” mi-am repetat cu inima strînsă de teamă. M-am ridicat.

— Stăpînește-te, Thérèse, ești palidă ca o mîoartă ! zise speriată verișoara mea.

— Curaj ! îmi șopti prietenul meu, olandezul.

Dar a trebuit să mă opresc, să aștept ca picioarele care mi se muiaseră să fie în stare să mă poarte. Atunci, cu o notărire bruscă, împinsă parcă de o voință străină de mine, m-am îndreptat spre masa ei. Sigrid mă privea venind, vizibil tulburată. Cînd m-am aflat în fața ei, am crezut că am să leșin de emoție. Ea se ridică, măsurîndu-mă cu trufie din cap pînă-n picioare :

— Ce vrei ? mă întrebă în limba engleză.

I-am răspuns în aceeași limbă.

— Am de vorbit cu dumneavoastră, doamnă, trebuie să vă comunic ceva foarte grav. Vreți să-mi acordați cîteva clipe ?

Gura i se contractă.

— Cine ești ? Nu te cunosc !

— Numele meu nu v-ar spune nimic.

Abia puteam articula cuvintele. Ea băgă de seamă.

— E ceva atît de urgent ?

— Trebuie să vă vorbesc numai dumneavoastră înaintea de întoarcerea doctorului Yvarsen !

Tresări, chipul i se făcu ca de ceară.

— Bine... zise după un moment, privindu-mă gînditoare.

Își luă de pe masă geanta și ziarul și o porni înaintea mea, mergînd cu pasul acela degajat al femeilor cu picioare lungi. Dacă era emoționată, eu eram în orice caz mai mult decît ea. Am urmat-o ținîndu-mă de balustradă. În camera unde m-a introdus domnea o dezordine plăcută. Niște papuci de satin roz stăteau alături de un capot de mătase de aceeași culoare, aruncat pe un scaun. Printre revistele și cărțile îngrămădite pe șemineu am văzut rama de email prețios cu ușițele închise, despre care vorbise Ide. Buchete de mimoze se ofileau în vasele chinezești așezate pe covor și aproape peste tot violete umede, ca și cum abia atunci fuseseră culese, umpleau cupele de aramă

și de cristal. O ușoară ceață albastră plutea deasupra scrumierelor pline ochi cu mucuri de țigări.

— Încă nu știu... cu cine am onoarea ?

— Ce importanță are numele meu ? i-am răspuns cu un efort, refuzînd fotoliul pe care mi-l arătase.

Mă simțeam la capătul puterilor. Aș fi vrut să fug de pe drumul pe care, în mod atît de deliberat, o pornisem. Nu eram decît o biată fată slabă. În clipa în care urma să-l îndeplinesc, actul meu mi se părea formidabil și tremuram gîndindu-mă că voi rosti cuvintele acelea îngrozitoare ! Ezitarea mea nu-i scăpă lui Sigrid, redîndu-i siguranța.

— Să trecem la fapte ! zise ea cu nerăbdare. Încă o dată, ce vrei de la mine ?

— Vă acuz de crimă ! am rostit încet, ca și cum mi-ar fi șoptit cineva vorbele.

Ei îi pieri și ultima picătură de sînge de pe față, dar nu se clătină așa cum mă așteptam.

— Am de-a face cu o nebușă ? mă întrebă calm, rîdîndu-și sprîncenele fine.

Am continuat :

— Ați făcut-o pe Ide Yvarsen să piară ca să-i furați bărbatul și căminul. Ați fost mai crudă decît fiarele din hățișuri care-au cruțat-o totuși pe nefericita femeie.

O groază, penibilă de văzut, descompuse chipul ei lipsit de sînge.

— Ide trăiește ? murmură ea, cu ochi rătăciți.

Am întîrziat cu răspusul, revăzînd în minte chipul mohorît și răvășit de riduri al femeii care intrase în cabina mea.

— Înainte de a muri, Ide Yvarsen și-a scris memoriile care sînt dovada de netăgăduit a crimei dumneavoastră. Aceste memorii sînt în posesia mea. Am venit să le înmînez soțului moartei !

Sigrid mă fixă cu pupilele dilatate. Știam, că sub aparența de prințesă nordică, se ascundea o ființă violentă, capabilă de orice.

— N-ai să faci asta ! Vocea îi era răgușită, inumană. Mă apucă de mîină. N-ai să faci asta ! gîfii ea.

Am scos un strigăt :

— Lăsați-mă !

În fața aceluia chip răătăcit m-a cuprins frica. Ea bîlbîia ceva, dar n-am înțeles ce. Vocea-i părea un horcăit. Scena era peste puterile mele. Capul mi se învîrtea. Totuși, am reluat :

— Timpul trece... Vă rog, doamnă, plecați înainte de întoarcerea doctorului Yvarsen. Nu sînt singura care vă cunoaște secretul, există oameni hotărîți să vă dea pe mîna justiției !

M-am temut încă o dată pentru viața mea în fața privirilor demente ale acelei creaturi încolțite. Ajunsă la ușă, m-am întors :

— Nu vă mai rămîne, doamnă, decît să plecați, am insistat eu.

Și am fugit.

Doris mă aștepta în odaia mea. Se sperie văzîndu-mă și mă luă în brațe. Apoi sună ca să ceară un întăritor și să-l cheme pe Mijnheer, care se plictisea, și care, în nerăbdarea lui, bătea trotuarul din fața hotelului. Intră cu un aer nefericit.

— Geologii sosesc diseară, ne spuse el și, de data asta, vor izbuti să pună mîna pe mine ! Dealtfel, ei pleacă mîine și eu voi fi silit să plec împreună cu ei, oftă el.

Lui Doris îi era foame. Ceru să se servească masa în odaia mea și olandezul rămase cu noi. Chelnerul care ne servea începu să se lamenteze :

— Cea mai bună clientă a hotelului nostru a primit niște vești proaste și se reîntoarce în Europa. O adevărată nenorocire pentru noi. Miss Lindval era zîna bună a Krittelwerkului.

Trecuse un ceas cînd Doris, care se tot apleca pe ferastră, îmi făcu un semn. M-am dus lîngă ea. O mașină elegantă se opri în fața hotelului : la spate, un cufăr mare de piele. Un alt cufăr fu cocoțat deasupra mașinii. În timp ce șoferul hotelului se așeza la volan, Sigrid apărură în costum de călătorie, însoțită de hotelier, care se pierdea în regrete. Uluit de stupeoare, personalul asista la această plecare precipitată.

— Femeia asta, observă Mijnheer, cînd motorul se puse în funcțiune, i-a lăsat cu siguranță o scrisoare doc-

torului, fără să-i spună adevăratul motiv al fugii sale, fugă ce-l va face pe Jan Yvarsen să creadă că logodnica lui şi-a pierdut minţile. Va pleca după ea. Trebuie deci să-l vezi imediat ce se întoarce.

— Nu mai am putere şi pentru asta, le-am spus celor doi prieteni. Scena cu Sigrid m-a zdrobit. Mă tem să nu leşin în prezenţa doctorului !

— Nu-i prea grav să leşini la un doctor ! glumi veri-soara mea.

Am coborât în holul care era gol. Mijnheer ne lăsă, avînd de dat unele dispoziţii în vederea plecării sale apropiate. Am aprins o ţigară pe care nu ştiam s-o fumez, nefiind obişnuită. Doris rîse, pretinzînd că-mi dădeam aere de vampă. Dar eu n-aveam inima să glumesc. Dintr-o clipă într-alta, pe uşa aceea avea să intre un bărbat care era departe de a bănuî că în scurta lui absenţă un cataclism îi năruise fericirea. Nu pierdeam din vedere casa din faţă şi simţeam pentru acest necunoscut o imensă milă. În sfîrşit un Torpedo puternic se opri în faţa cabinetului cu geamurile mate. De la locul meu îmi era uşor să-l observ pe Jan Yvarsen. Sărise de pe scaun şi, în picioare, în mijlocul drumului, îşi ridicase capul spre o anumită ȧereastră de la „Royal“. Sigur, se aştepta la un surîs, la un semn care să-i salute întoarcerea. Nu puteam să-mi iau ochii de la statura lui, tulburată să aflu în persoana sa exact idealul meu de bărbat. Omul ăsta nu putea trece neobservat. Cu mîna înmănuşată, apăsă de mai multe ori pe claxon, apoi, uitîndu-se ȧa ceasul de la mînă, intră repede în holul hotelului. Cum începuse să urce scara, doamna Feldberg îl opri. Faţa ei roşie îi lucea.

— Aveţi o scrisoare, doctore...

Jan Yvarsen rupse plicul. După expresia perplexă a chipului său, biletul pe care-l citi trebuie să i se fi părut de neînţeles. Se îndreaptă încet spre ieşire. Dezamăgirea lui era vădită. Nici astăzi nu ştiu, oricît m-aş întrea, de unde am luat îndrăzneala să-l opresc.

— Domnule doctor... Mă privi surprins. Domnule doctor... nişte hîrtii... Încercam zadarnic să-mi dreg glasul, căci emoţia mă făcea să răguşesc. Nişte hîrtii care vă pri-

vesc sînt în posesia mea și vă vor explica plecarea bruscă a domnișoarei Lindval.

Nici un mușchi nu i se mișcă pe față. Intrigată, doamna Feldberg se prefăcu a aranja niște reviste pe o masă.

— Cine ești ? întrebă el brusc.

— Vă voi spune dacă veți vrea să mă primiți la orele de consultație, am răspuns eu cu răsufierea tăiată.

I-am simțit privirea de oțel cercetîndu-mi chipul.

— Am pacienți care mă așteaptă... zise. În sfîrșit, vino pe la cinci...

Un salut scurt. Trînti atît de tare ușa, încît aceasta mai juca încă în țîțîni cînd el ajunsese pe trotuarul de vizavi.

— Brrr ! făcu Doris, gentlemanul ăsta e glacial ca un crivăț din nord. Mă face să tremur ! Thérèse, îți admir curajul. Domnul știe cum te va primi ! Nu prea pare comod. După părerea mea, ar fi bine să-l lași pe olandezul tău să scoată castanele din foc așa cum ți-a făgăduit !

Sala de așteptare dădea direct în stradă. N-am găsit acolo decît o doamnă bătrînă. Ca să-mi liniștesc teama, am început să examinez odaia, mobila de piele cafenie, peisajele de iarnă atîrnate pe pereți. Cineva ieși și cucoana din fața mea dispăru. Venea rîndul meu. Aveam gîtul strîns, gura uscată și o dorință irezistibilă de a o șterge. Dar în același timp știam bine că nu mă voi mișca și că ceea ce trebuia să se întîmple se va întîmpla !

— Miss... ? Acest cuvînt scurt vibră prin odaie ca o notă sumbră de violoncel.

Doctorul mă aștepta în prag și se dădu la o parte ca să mă lase să trec. M-a cuprins un sentiment de ceva cunoscut atunci cînd mi-a arătat un scaun. De pe biroul în fața căruia luasem loc mă privea, dintr-o ramă de argint, capul buclat al unui copil. Jan Yvarsen privi și el fotografia înainte de a se întoarce spre mine. I-am simțit din nou pupilele limpezi cercetîndu-mi trăsăturile.

— Mi-ai spus că-mi aduci niște hîrtii.

Nu i-am putut răspunde, nici schița cel mai mic gest. Eram ca vrăjită și trebuie să fi fost foarte palidă, căci chipul sever i se îndulci.

— Nu te-am mai văzut... Nu ești de pe aici ?

Am clătinat din cap. Se ridică, trecu în cabinetul de alături. Am auzit clinchetul unei lingurițe într-un pahar.

— Ești emoționată, îmi spuse el, întorcându-se cu un pahar. Bea doctoria asta...

Am băut docilă lichidul care n-avea nici un miros.

— Acum dă-mi hîrțile alea, zise el, reluîndu-și locul din dosul biroului.

I-am întins pachetul pe care l-a examinat surprins de volumul lui. Abia îl desfăcu, că și păli sub bronzul obrazului.

— De unde ai caietele astea ? mă întrebă el cu o voce pe care emoția i-o întretăia.

— Le-am găsit în cabina în care a stat soția dumneavoastră înaintea mea, pe pachebotul *Wahnfried*...

— Soția mea ? Ai spus soția mea ? Deci soția mea trăiește ?

Degetele i se cramponară pe brațul scaunului.

— Acum cîteva săptămîni mai trăia...

Întoarse spre mine niște pupile de un albastru aproape lichid.

— Apoi a murit ? Cum a murit ?

— Într-un accident.

Am scos din geanta întredeschisă tăietura pe care-o decupasem de la „fapte diverse“ a ziarului din Hamburg. Mi-o luă din mîna și o citi de mai multe ori. Urmă o tăcere, după care doctorul se ridică de pe scaun :

— Îți mulțumesc, domnișoară...

— Thérèse Erhardt, am isprăvit eu fraza.

— Stai la „Royal“ ?

— Pînă mîine seară, domnul doctor.

— Poate că o să am nevoie să te văd după ce citești astea... Îmi arată caietele. Vrei să vii mîine la aceeași oră ?

M-am trezit în stradă, năucită, obsedată : Jan Yvarsen era exact cum mî-l imaginasem. Totul în persoana lui corespundea imaginii pe care mi-o făcusem despre el : fizionomia, alura, mîinile... Din fericire, am scăpat de ochii pînditori ai lui Doris. Am început să merg drept înaintea mea.

— Unde e spitalul ? am întrebat niște copii, care se jucau cu cercul. Mi-au arătat încotro s-o apuc. Am luat-o pe un drum nisipos între niște terenuri în paragină. Spitalul era o clădire lungă neavînd decît parter. Ferestrele-ghilotină dădeau spre o galerie de lemn descoperită. În parcul care înconjură casa se vedeau bănci și fotolii de răchită pe sub arborii pletoși. Îmi consumasem toată energia și, slabă și deprimată, m-am lăsat să cad pe o bancă ascunsă în spatele unui boschet. Plînsul m-ar fi ușurat, dar ochii mei rămîneau uscați și fierbinți, în timp ce frisoanele mă scuturau din cap pînă-n picioare. Mi-l închiuiam pe Jan Yvarsen așezat la biroul său, întorcînd acele foi, confidența postumă a unei femei care-l iubise pînă-n ultima ei clipă ! Îl urmăream cum citește și eram atît de plină de compasiune, încît mi se părea că nu voi mai găsi forța să mă scol de pe banca pe care mă prăvălisem. Cînd am pornit-o înapoi, umbra se adunase peste parc. Mi-am regăsit verișoara neliniștită gata să pornească în căutarea mea. Mai multe trăsuri cu bănci în fața hotelului „Royal“ mă făcură să înțeleg că geologii sosiseră. Năvăliră în sufragerie, unde fuseseră așezate două mese lungi. Mijnheer veni să ne întilnească în hol. Se întristă văzîndu-mi fața absentă ; trebui să-mi smulgă cuvînt cu cuvînt ca să afle rezultatul întrevederii mele cu doctorul Yvarsen. Poate că se îndoia de consecințele acelei întrevederi, căci mă privea din nou ca în primele zile cînd ne cunoscusem, cu un interes insistent, ca pe un obiect care-ți stîrnește curiozitatea. Nu m-am supărat pe el, necăjită eu însămi că mă despart de acest prieten care mă ajutase să citesc emoționantul manuscris al Idei Yvarsen. I-am făgăduit să-l mai văd o dată în clipa plecării. M-am urcat, împreună cu Doris, în odaia mea, ca să luăm masa. Abia m-am atins de mîncare și verișoara mea se arată nemulțumită.

— Nu-s în stare să mai stau o zi în plus în tîrgul ăsta urît și plicticos, declară ea. Mîine plecăm. Ce n-aș da să fie azi mîine !

Cum n-am zis nimic, Doris deveni la rîndul ei posacă și mă certă, pretinzînd că societatea mea devenea insuportabilă, ca dealtfel cea a tuturor îndrăgostiților.

— Căci ești îndrăgostită pînă peste urechi, mă ironiză ea. Tot timpul plutești în lună și cînd binevoiești să cobori n-o faci decît ca să mă determini să vorbesc despre doctorul acela glacial. Noapte bună ! Decît să discut cu tine prefer să stau cu o carte-n mînă !

Draga mea verișoară nici nu putea proceda mai bine. Nu eram supărată că rămăsesem singură în cameră. De la fereastra mea vedeam cabinetul doctorului Yvarsen. Mașina lui staționa în fața ușii cu geamuri mate. Știam că nu mă voi culca atîta timp cît mașina va rămîne acolo. În dosul acelei fațade liniștite, un om retrăia, doar în cîteva ceasuri, niște ani ai existenței sale și afla cumplita crimă a celei care fusese singura dragoste a vieții lui. Din restaurant, urca pînă la mine larma glasurilor, clinchetul paharelor ciocnite, zgomot de scaune împinse. Cu capul sprijinit pe marginea ferestrei, așteptam din cînd în cînd. Cînd deschideam pleoapele, mașina era tot acolo. Pași împleticiți se duceau și veneau pe culoare. Chei pipăiau broaștele. Trebuie să fi fost trei dimineața cînd Jan Yvarsen se ivi în vapoaroasa limpezime a stelelor. Aș fi vrut să rămînă acolo, în raza privirilor mele, dar el se strecură la volan, motorul începu să duduie. Atunci stelele mari în care jucau flăcări vii se stinseră pentru ochii mei și strada nu mai fu decît întuneric... Am dormit puțin. De îndată ce-am auzit lumea trezindu-se, am coborît în hol. Pe trotuar, geologii îi așteptau pe cei întîrziați ca să poată pleca la gară.

— Nu te voi uita niciodată, îmi spuse Mijnheer, sărutîndu-mi mîna. Romanul nu s-a terminat, adăugă el profund emoționat, ai să-mi scrii într-o zi ultimul capitol ?

Și a sosit și ceasul în care m-am aflat din nou în cabinetul doctorului Yvarsen. Inima îmi bătea atît de tare, încît omul din fața mea i-ar fi putut auzi bătăile. Ah, cît se schimbase de ieri ! Paloarea, trăsăturile lui răvășite, gura amară confirmau dureroasa noapte de veghe.

— Ai cunoscut-o pe soția mea ? spuse el, apăsîndu-și pleoapele cu degetele. Rămase astfel un lung moment.

Abia respiram, înghițîndu-mi suspinele pe care le simțeam în gîtlej. În sfîrșit, el se îndreptă, și-mi arătă niște ochi roșii în care i se zvîntau lacrimile.

— Ai cunoscut-o pe soția mea ?

— Nu, domnule doctor, n-am văzut-o decît în trecere, cîteva minute în cabina în care mă instalasem și în care stătuse ea înainte de a coborî la Hamburg. Spunea că i s-ar fi rătăcit acolo niște caiete la care părea că ținea foarte mult. Acele caiete le-am găsit eu peste cîteva zile...

— Deci, acum o lună soția mea trăia încă, ai văzut-o... Vrei să-mi vorbești despre ea ?

Oh, asta nu ! Puteam oare să-i descriu chipul acela de condamnată, pe care lacrimile săpaseră brazde adînci ? Am plecat capul.

— Da, înțeleg... zise el încetișor. Prea tîrziu ! Nu mai pot repara nimic, nimic. A socotit necesar să se sacrifice pentru mine. Și a murit singură, părăsită, ca cea mai sărmană dintre cele mai sărmene.

Din nou își apăsă ochii cu mîinile, zdrobindu-și lacrimile. Apoi își ridică fruntea și strînse atît de tare din fălci, încît mușchii de pe obraji i se întinseră. Se gîndea la crima despre care nici în *Analele Justiției* nu se pomenește una la fel ?

Chiar în acea dimineată, mai tîrziu, îi telefonase Sigrid. Fără s-o lase să vorbească, îi răspunsese că, dacă mai rămînea o zi în plus pe teritoriul Transvaalului, va cere să fie arestată.

Se ridică. Pentru prima oară umbra unui surîs îi înflori pe buze.

— Cîred că n-ai părăsit de mult băncile școlii... Cîți ani ai, șaisprezece ?

— Optsprezece ! am strigat dezolată de greșeala lui.

— Vorbești corect engleza, a observat el, dar nu ești englezoaică.

— Sînt franțuzoaică.

— Mi-e dragă Franța... Cu un gest cordial, îmi întinse mîna.

Cum de nu m-a văzut pîlind atunci cînd mi-am simțit tot sîngele adunîndu-mi-se în inimă și obrajii înghețîndu-mi ? Și cum de n-a observat spaima care-mi înăbușea glasul cînd l-am întrebat :

— Vă voi mai vedea, domnule doctor ?

Nu-mi răspunse. În timp ce traversam sala de aşteptare, mă opri.

— Nu-mi rămîne decît să-ţi mulţumesc, domnişoară, ai dat dovadă de hotărîre şi de mult curaj. Şi, apoi, ai văzut-o pe biata mea nevastă cu puţin înainte de moarte...

Pentru a-şi curma o nouă emoţie, Jan Yvarsen răsuci mînerul uşii. Un ultim salut şi m-am trezit pe asfalt cu amara senzaţie de a vedea prăbuşindu-se elementele care, de-atîtea zile, îmi nutriseră visele.

III

DOUĂ DOAMNE URCAU SCĂRILE unei frumoase case burgheze, cu ferestre pline de flori, cum sînt toate ferestrele caselor din Rotterdam.

— Wilhelmina exagerează, zise una dintre ele, freacă treptele ca oglinda. Într-o bună zi careva o să-şi rupă gîtul. Ține-te de balustradă, draga mea.

— Mă țin, scumpo. Dar iată pe cineva care coboară. Doamnele se dădură la o parte.

— Oh ! Heer Van der Laan ! Plecați cînd sosim noi ? exclamă ele.

Domnul, care le salută cu un gest larg al pălăriei, era scund și cocoșat.

— Am avut un comision pentru verișoara mea, zise el, nu mi-am mai adus aminte că azi e ziua ei de bîrfeală.

— Napoliticos ! strigară doamnele. Ca și cum bărbații n-ar fi mai bîrfitori decît noi !

Dar alte invitate urcau scara și urmă alt rînd de exclamații și de saluturi.

— O șterg ! zise geologul Van der Laan.

— Atîtea femei vă sperie ?

— Într-adevăr, zise el.

Timpul era ploios și pe palier un ștergător gros fu înținat de patru perechi de încălțăminte, în timp ce doamnele șușoteau între ele.

— Credeți că Antje Eeden va veni astăzi ?

— A făgăduit. Dar parcă poți să știi ?

La trilurile ascuțite ale soneriei, care părea ca de aur pe lemnul întunecat de stejar, ușa se deschise. Cu bonetă scrobită, bluză cu mâneci bufante și fustă largă, plisată, Wilhelmina, ajutându-le pe doamne să-și scoată mantourile, aruncă o privire severă spre ghetele lor murdare de noroi. Pe cîrligele cuierului cinci pălării își amestecau florile și penele, părînd că și ele tăifăsuiau aidoma stăpînelor... Noile sosite le priveră gîndindu-se că nu erau ele primele.

— Veniți repede ! le primiră celelalte doamne. Am aflat cine e persoana în negru a cărei umbră se vede trecînd prin dosul ferestrelor Antjei. Ia să vedem, ghiciți ? Punem rămașag că nu ghiciți !

Noile sosite protestară, rotunjindu-și ochii albaștri.

— Hai, hai, nu ne mai faceți curioase.

— Doamna în negru nu-i alta decît propria nepoată a doamnei Eeden, cea care-a plecat în Transvaal după ce s-a măritat.

— Cea care s-a căsătorit cu un medic ? Nu se poate ! Nu s-a spus că a murit ?

— Nu s-a vorbit de dispariție ?

— Într-adevăr, s-a zvonit că murise.

— Așa e, Antje povestea tuturor, plîngînd, că într-o bună zi, nepoata ei, aflată în vizită la niște fermieri, nu s-a mai întors din plimbarea zilnică prin Veld. Cele patru surori ale ei au fost înnebunite de durere ; în țările alea sînt animale cumplite !

— Au păstrat legătura cu cumnatul lor ?

— Da, mai mulți ani, cred. Dealtfel doctorul Yvarsen a fost foarte bun cu ele. Atît pe cît îmi aduc aminte a alocat fiecăreia niște mici rente viagere...

— De asta și-au și găsit bărbați ! zise o domnișoară bătrînă pe un ton înțepat.

— Mi se pare că s-au măritat destul de bine, remarcă doamna Burgmeester.

— Pe cîte știu, răspunse corpolenta doamnă Bloom, două dintre ele s-au căsătorit cu niște funcționari, Neeltje s-a măritat cu un negustor de trufandale. Cît despre Selma, a rămas domnișoară ca și mătușă-sa Antje.

— Și iat-o înviată pe cea mai mare pe care-o crezuseră moartă !

— Ah, *mijn waarde*¹, să nu-mi spuneți mie pe nume dacă aici nu-i vorba de o taină ! Și numai Domnul știe ce taină !

— Nu te contrazicem cîtuși de puțin, dragă prietenă, zise stăpîna casei. Cu siguranță că e ceva... Să sperăm că Antje, dacă vine, ne va lămuri ! O mai așteptăm încă cinci minute, dacă nu vine, ne așezăm la masă. -

— Dar mai poate să vină ! observă o tînară curioasă care auzise vorbindu-se odinioară despre frumosul doctor Yvarsen ce se însurase cu Ide Eeden, nici bogată, nici frumoasă. Căsătorie socotită la vremea ei ca o poveste cû zîne.

Părăsind salonul strălucitor și ordonat, ca o cabină de lux, doamnele pășiră în sufragerie, odaie înfățișînd cel mai vesel decor : mobile de lemn de culoare deschisă, perdele frumoase, scrobite, cu volanele ridicate ca să dea toată lumina posibilă șirului de oale cu iasomie care se încălzeau încetișor la o rază de soare ce străpunsese un nor. Pe fața de masă albă ca zăpada, lucea vesela de Delft de un alb lăptos, de pe care se detașa albastrul peisajelor marine. Un cozonac uriaș atît de bine pudrat cu zahăr, încît ai fi zis că e un bulgăre de zăpadă, se învecina cu farfuriile pline cu prăjituri glasate cu ciocolată și castroane cu frișcă însoțeau cafeaua, a cărei aromă plutea pe deasupra mesei. Totuși lăcomia nu putea abate aceste femei cu ochii foarte albaștri, limpezi ca cerul, de la subiectul care, momentan, le ținea cu sufletul la gură, așa că un unanim strigăt de satisfacție salută soneria care o anunța pe întîrziată. Era într-adevăr Antje, tot în rochie mov cu gulcr tare, un pic mai îmbătrînită, cu nasul ei puțin unsuros, cu ochii palizi, puțin visători, și cu surîsul ei care rareori se stingea. Se bucură de reproșurile pe care le primi.

— V-am lipsit chiar atît de mult ? le întrebă ea cu naivitate.

¹ Dragele mele (oland.) (n. ed. fr.).

Așteptară ca Wilhelmina, care umplea ceștile, să se ducă înapoi la bucătărie, după care doamna Burgmeester luă cuvîntul :

— Spune-ne, dragă domnișoară Eeden, e adevărat că doamna aflată în vizită la dumneata e nepoata dumitale Ide, cea care s-a măritat cu doctorul Yvarsen ?

— Da, ea e, oftă bătrîna domnișoară și, adresîndu-se stăpînei casei, adăugă : Îți amintești, Corona, de durerea mea cînd nepotu-meu mi-a scris că soția lui dispăruse în mod misterios în cursul unei plimbări în Veld ? Anii au trecut fără să se mai facă vreodată lumină în povestea asta și am fost siliți să credem că sărmana noastră Ide nu mai era printre cei vii !

— De ce n-ai adus-o cu dumneata ?

— Din pricină că o boală lungă a făcut-o cam sălbatică. Momentan, nu vede pe nimeni, afară, bineînțeles, de surorile ei. Dar bătrînul nostru medic e sigur că starea ei se va ameliora. Debarcînd la Hamburg, a avut un accident. Ah !, dragele mele, numai cît mă gîndesc la asta și-mi îngheață sîngele în vine ! Am să vă povestesc totul, dar lăsați-mă să-mi beau cafeaua, e întăritoare.

— Într-adevăr, prea am luat-o cu asalt pe biata Antje ! Uitați-vă cît e de palidă, remarcă stăpîna casei.

Încurcate, invitatele se aplecară spre prăjiturile lor de care uitaseră să se mai atingă. Pe tapet, reveniră temele obișnuite : se discută despre libertățile pe care și le permiteau în acea vrîme servitoarele, despre prețurile mărfurilor... Se vorbi despre toalete. Apoi doamnele se grăbiră să părăsească masa pentru a se reîntoarce la fotoliile lor. Nu le spusese Antje că numai cînd se gîndește „la povestea asta“ și-i îngheață sîngele ?

Închisă de săptămîni de zile în casă cu nepoată-sa, sumbră și tăcută, Antje se lăsa în voia plăcerii unei gustări bune și a unor mici bîrfeli. Flatată de a fi astăzi punctul central al reuniunii, se simțea foarte dispusă la confidențe.

— Ah ! *minjine live vriendinnen*¹, știți că Ida noastră era să fie îngropată de vie ?

¹ Ah, dragele mele prietene (oland.) (n. ed. fr.)

— Ce grozăvie !

— E ceva cumplit !

— Uluitor !

O invitată întrerupse aceste exclamații.

— Pentru Dumnezeu, lăsați-o să vorbească !

— O minune, da, o minune a salvat-o pe biata mea nepoată, atît de încercată de o amnezie care a durat mai mulți ani, după care memoria i-a revenit tot atît de brusc după cum o părăsise odinioară. Ide voia să debarce la Hamburg, de unde urma să-mi scrie ca să vin s-o iau. Se temea, mi-a spus, să nu fie cuprinsă de o emoție prea violentă ajungînd în orașul ei natal. Socotea că-i era mai ales teamă să n-o apuce o criză a vechii sale amnezii. Se pregătea deci să părăsească pachebotul cînd a băgat de seamă că-și uitase hîrțiile. S-a urcat din nou pe pasarelă. Să fi fost împinsă, să fi făcut un pas greșit ? Fapt e că biata fată a căzut în apă. Ei, dar un om s-a aruncat imediat și a adus-o la bord în cîteva minute. Totuși sărmana nu mai dădea nici un semn de viață ! S-a aflat mai tîrziu că se lovise cu capul de chila vaporului. Și acum, dragele mele, auziți minunea ; ceea ce vă voi istorisi ar depăși orice închipuire, dacă n-aș fi auzit totul chiar din gura infirmierei care mi-a adus-o acasă pe nepoată-mea. În vederea unei consultații pentru prima sa doamnă și prietenă, suverana noastră l-a poftit din Germania pe profesorul Bartel, un as în chirurgie. Acesta vizita marele spital civil din Hamburg în compania medicului șef și a unui intern, cînd brancardierii tocmai o cărau pe Ide la morgă.

— O înecată, observă internul. Totuși salvarea acestei nefericite, căzută din greșeală în apa portului, a fost atît de promptă, încît atunci cînd ne-au adus-o nu prezenta nici un simptom de asfixie. I-am făcut respirație artificială și tracțiuni ale limbii, dar fără nici un rezultat. Mai mult ca sigur că a murit din pricina unei hemoragii cerebrale.

— În general nu se insistă îndeajuns în îngrijirile date înecaților, răspunse profesorul. Nu sînt rare cazurile în care au fost readuși la viață inși chiar după patruzeci de minute. S-au constatat chiar cazuri în care un înecat și-a venit în fire după trei sferturi de oră.

O privire i-a fost de ajuns omului de știință ca să constate că membrele femeii nu prezentau obișnuita rigiditate cadaverică. Cu riscul de a șifona susceptibilitatea internului, profesorul ceru s-o examineze el însuși pe așazisa moartă. Aici, vă povestesc ce mi-a spus și mie infirmiera care a asistat la examinare : trupul, pe care-l luaseră drept cadavru, a fost întins pe masa de operație. Imediat, sub părul greu de apă, practicianul a descoperit în dosul urechii o rană unde lucea o minusculă bucățică de fier. A urmat o exclamație de surpriză, după care acesta a cerut să se facă pregătiri în vederea unei operații la cap. După minuțioasa dezinfectare a rănii, Bartel, asistat de medicul șef, a extras bucățica de fier, un fel de tijă minusculă și plată.

— Vedeți, le zise chirurgul confrăților care-l înconjurau, bucățica asta de fier, pătrunzînd cu violență în osul cranian și apăsînd pe peretele exterior, a determinat paralizia funcțiunilor organismului. Vă vorbesc din experiență, domnilor, pentru că mi s-a întîmplat să văd un caz aproape identic... Și, în timp ce ceilalți căseau rana și aplicau pansamentul, profesorul Bartel urmă : Acum cîțiva ani mi-au adus la clinică un zidar căruia, coborînd de pe o schelă, îi căzuse un burghiu în cap. După ce-i găurise osul, sfredelul, ca și în cazul de față, apăsase în același loc de pe peretele exterior, ceea ce dusesese la același gen de letargie. Deși omul acela prezenta toate aparențele morții, am izbutit să-l salvez și trăiește și astăzi. Chiar dacă n-avem decît o șansă dintr-o mie să salvăm această femeie, să încercăm cea șansă !

Au intrat în funcțiune balonul cu oxigen, respirația artificială și tracțiunea limbii... S-au făcut aceluia trup inert masaje și fricțiuni foarte energice. Dar, după o oră de trudă, nu se văzu nici o reacție. Totuși, savantul nu-și pierduse încrederea. Acel om, care reînsufletise atîtea vieți pe cale de a se stinge, rămăsese aplecat peste trupul acela insensibil care se încapățîna să nu se însuflețească.

— Reluați fricțiunile, le porunci infirmierelor.

O nouă auscultare îi revelă atunci niște îndepărtate și foarte încete bătăi de inimă. O bucurie intensă transfigură chipul chirurgului care-o ținea pe Ide de mînă ; și acolo

constatase un puls slab. Cufundată în inconștiența ei, Ide fu dusă într-o rezervă, unde rămase sub supravegherea constantă a medicilor și a infirmierelor. Așa cum prevăzuse profesorul Bartel, după douăzeci și patru de ore, inima și pulsul băteau aproape normal și bolnava își veni în fire, foarte mirată de a se afla pe un pat de spital. Cu mintea încă încețoșată, ea simți o spaimă cumplită că recăzuse în vechea amnezie. Dar infirmiera o liniști. O puse la curent cu accidentul și cu operația la care fusese supusă. Încet, încet, Ide își aminti de drumul ei cu vaporul pînă în clipa debarcării sale la Hamburg. După douăzeci și patru de zile de îngrijiri devotate, ea se simți destul de sănătoasă ca să facă drumul pînă la Rotterdam și infirmiera ei, care prinsese drag de ea, mi-o aduse.

Astfel își isprăvi Antje lunga sa povestire, flatată de atenția pe care i-o acordaseră doamnele. Acum le evita privirile, temîndu-se de întrebările indiscrete la care n-ar fi știut să răspundă.

— Nepoata va rămîne mult la dumneata ? fu, în sfîrșit, întrebată.

— Cred că te bucuri să-l revezi pe doctorul Yvarsen, Antje, fiindcă presupun că va veni să-și ia nevasta acasă.

— Oh, sigur că va veni după ea ! le asigură bătrîna domnișoară, minciună care o făcu să pălească. Dar le putea mărturisi că nu știa nici ea mai mult decît ele ? Că în ceea ce-l privea pe bărbatul ei cît și țara de unde venea, Ide păstra un mutism complet, pe care nici insistențele afectuoase ale surorilor ei, nici muștrările mătușii Antje nu izbutiseră să-l înfrîngă ? Ele înțeleseseră că nefericita femeie avea motive tainice să treacă drept moartă în ochii celui pe care-l iubea mereu și a cărui poză, scoasă din albumul mătușii sale, i-o contempla zi și noapte. Așa că toate cinci făgăduiseră să se supună dorinței sale de neînțeles. Totuși auditoarele atente ale Antjei nu se despărțiră în seara aceea decît pe jumătate satisfăcute : misterul prezenței Idei Yvarsen la mătușa ei rămînea neelucidat și fu viu comentat de cîteva dintre doamnele care aveau împreună același drum. Cînd, a doua zi, Heer Van der Laan veni la verișoara lui, fu și el pus la curent cu re-

întoarcerea Idei Yvarsen și cu miraculoasa ei salvare. În aceeași seară, o scrisoare fu adresată „domnișoarei Thérèse Erhardt, la domnul Jacques Erhardt, Parktown, Transvaal“.

IV

TRECUSERĂ TREI LUNI DIN seara în care Doris o tîrîse cu forța pe verișoara ei la gară, unde Thérèse se lăsase dusă cu sentimentul că se trăsese un zăvor peste toate frumoasele probabilități la care, după ce citise caietele Idei Yvarsen, căpșorul ei romantic nu încetase să viseze. Acum, adio vise ! Îi văzuse jucînd pe actorii unei tragedii cumplite. Se asociase vieții lor, palpitase la emoțiile, la pasiunile, la durerile lor. Cortina odată căzută, i se părea că se află într-o sală întunecată și înghețată. Totuși păsea într-o casă primitoare, unde fiecare încerca să-i mai îmblînzească doliul. Putea să le spună că doar un chip frumos și grav și doi ochi limpezi ar fi putut să țină la distanță umbrele dureroase care-i bîntuiseră locurile copilăriei ? Din pricina doliului ei, rudele sale renunțaseră la concerte și la teatru. Dar Doris își introducea verișoara la cluburile de golf și de tenis. Tînăra alsaciană se simțea prea puțin înclinată către aceste sporturi. O nostalgie fierbinte după țara și obiceiurile ei o făcea să tînjească și familia Erhardt începuse să se neliniștească din pricina acestei lîncezeli și a puținului interes pe care-l manifesta față de orice. Așa că nu ridicară nici o obiecție cînd nepoata lor își exprimă dorința de a urma un curs de infirmiere. Doar Doris surîse cu finețe.

— N-ai să negi că vrei să te împodobești cu vâlul de soră de caritate numai ca să te afli în raza „lui“ de acțiune, îi zise ea. Eram atît de bucuroasă cînd mă gîndeam că ne vom petrece zilele împreună ca două surori ! Iată-mă iarăși singură, fiindcă tu vrei să te închizi într-un spital !

Cînd sosi scrisoarea lui Heer Van der Laan, Thérèse Erhardt tocmai se înscrisese la spitalul Kruger din Pretoria. Acea scrisoare o umplu de bucurie. Ide trăia ! Nu se înecase căzînd în apă după ce părăsise cabina vaporului *Wahnfried*. Ide trăia ! Ce minune ! Și ea, Thérèse, își va asuma sarcina de a o readuce soțului ei. Îl vedea parcă aievea, cu trăsăturile lui frumoase, schimbate, și murmurînd ! „Prea tîrziu ! Nu mai pot face nimic pentru ea !” Tînăra măsura în lung și-n lat odaia agitîndu-se. „Ce revedere zguduitoare pentru aceste două ființe !” Și ea va fi cea care o va aduce acasă... Într-adevăr cine altul cunoștea mai bine decît ea viața acestei perechi în cele mai intime amănunte, cine ar fi putut să-i redea Idei încrederea, să-i spună că Sigrid, îndepărtată pentru totdeauna, nu putea să-i mai facă rău și că soțul ei o primea cu brațele deschise ? Așa că se duse de îndată la Biroul de voiaj. Vaporul *Usambara* pleca din Capetown în 3 septembrie. Acum era în 27 august. Înarmată cu biletul și cu toate hîrțiile necesare, Thérèse îl puse pe unchiul ei în fața faptului împlinit. Discuțiile totuși fură mai încinse decît se aștepta ea. În ciuda rugăminților și plînsurilor sale, unchiul și mătușa refuzară să-i dea dreptate. Era curată nebunie, declarară ei, să întreprindă o atît de lungă călătorie cînd era mult mai simplu să trimită faimoasa scrisoare a olandezului doctorului Yvarsen. Era de datoria lui să-și aducă acasă nevasta. Toate acele subtilități și menajamente depășeau puterea lor de înțelegere. Singură Doris, amestecîndu-și lacrimile cu cele ale verișoarei sale, izbuti să aranjeze lucrurile. Dar unchiul și mătușa începuseră să-și dea seama că adoptaseră ființa cea mai exaltată, cea mai extravagantă și cea mai încăpățînată din cîte cunoscuseră.

Thérèse Erhardt nu mai încercase de mult o fericire asemănătoare cu cea resimțită în dimineața în care, sprijinită de balustrada punții, privea marele pachebot desprinzîndu-se din portul Capetown, și luînd un drum pe care credea că nu-l va mai face niciodată. Doar cîteva luni o despărteau de clipa eînd punea piciorul pe pămîntul sud-african, cu inima grea, conștientă că soarta ei avea să-și urmeze de acum încolo cursul în această țară necu-

noscută. Astăzi totuși, nu despre propriul ei destin era vorba, ci despre cel a două dintre ființele pe care nu le cunoștea aproape deloc și care-i erau foarte apropiate. Toate acele fapte care păreau să se înlănțuie erau aproape de domeniul incredibilului. Și totuși se petrecuseră aieva. Heer Van der Laan, căruia îi trimisese o telegramă în momentul imbarcării, veni s-o aștepte la debarcader. O emoție îi cuprinse pe cei doi când își aduseră aminte de ziua în care își luaseră rămas bun. Erau departe de a se gândi că se vor revedea atît de curînd.

— Romanul nu s-a sfîrșit, îi spusese el atunci, într-o zi ai să scrii ultimul capitol...

Dar el fusese cel care scrisese ultimul capitol.

— O, ce cameră frumoasă ! strigă Thérèse intrînd în odaia pe care olandezul o reținuse într-unul din hotelurile din Rotterdam. În vase, crengi cu frunze de toamnă care-i plăceau ei, iar pe birou, într-un bol de cristal, limpede ca apa unui izvor, o jerbă de trandafiri palizi. Pe un colț al șemineului, unde o pendulă mică arăta ora, Thérèse admiră un fluture regal din Copenhaga : așezat pe caliciul unei flori, aripile lui albe și fine, aproape transparente, dădeau iluzia că freamătă gata să-și ia zborul.

— Primește acest mic cadou în amintirea acestei zile de toamnă încă plină de fluturi și de trandafiri, zise Mijneer.

— Cum mă răsfeți ! exclamă ea.

El o trase spre fereastră. Dincolo de aleea largă, în lungul cheiului mărginit de copaci, șalupe lunecau pe apa lină în care se reflecta mișcarea frunzelor abia îngălbenite.

— Vorbește-mi despre Ide... îl rugă tînăra. Încă nu pot crede că ceea ce mi-ai scris este adevărat.

— Într-adevăr, dacă ai citi asta într-un roman, ai ridica din umeri. Am putut totuși constata că extraordinarul în viață triumfă de multe ori.

— Aproape că m-am certat cu ai mei care nu mă lăsau să plec.

— Trebuie să-mi fi purtat pică ?

— Fără doar și poate. Nu puteau înțelege de ce mi te-ai adresat mie în loc să te adresezi direct doctorului Yvarsen. Mărturisește că aveau totuși, dreptate, adăugă Thérèse.

— E un reproș ?

— Oh, nu, strigă ea, romantismul aventurii mele ar fi pierdut foarte mult.

— Dar nu m-am adresat cîtuși de puțin dumitale fără să urmăresc un anumit scop, fetițo ! Scriindu-ți, am crezut c-o ajut pe Ide Yvarsen care, după părerea mea, a trecut prin prea multe încercări fizice și morale ca să mai suporte și șocul întîlnirii cu soțul ei fără să fie pregătită cu cîtva timp înainte. Căci starea ei morală nu s-a ameliorat cîtuși de puțin. Nimic n-o poate scoate din ea și de cînd mătușă-sa primește vizite, Ide nu mai iese din odaia ei. Fizicește totuși s-a refăcut și-ar vrea să intre infirmieră la un spital de copii. Doamna Eeden i-a mărturisit verișoarei mele că Ide și-a amenințat surorile și mătușa că le părăsește imediat dacă vreuna din ele cutează să scrie ceva soțului ei. În ce mă privește, biata femeie e sigură că soțul ei s-a însurat cu Sigrid. Cîtă dibăcie și tact ar trebui ca să smulgi acest suflet din greșeala în care se zbate și să redai încrederea acestei inimii dezamăgite ! Iată de ce, vezi, m-am gîndit la dumneata, Thérèse. Că în chemarea mea s-a amestecat și un pic de nostalgie n-aș putea s-o neg, dar dumneata nu m-ai crede.

— N-am pe nimeni în Europa care să se intereseze de mine și prietenia dumitale mi-e foarte dragă, Mijnheer, crede-mă !

— Aceste cuvinte mă fac fericit și-ți mulțumesc, fetițo. Acum, pune-ți pălărioara, mantoul, și hai să-i cerem o ceașcă de ceai verișoarei mele care arde de nerăbdare să te cunoască.

O porniră într-un taxi printr-o rețea de străzi și de străduțe, de cheiuri și de poduri așternute peste canale.

— Uită-te colo jos ! zise Mijnheer. Auzi cum răsună ecourile sirenelor ? Toate pavilioanele lumii pavoazează portul Rotterdam... Apoi, după un moment : Cît sînt de fericit că te văd aici, aproape de mine, fetițo ! Sarcina pe care ți-o asumi de bună voie îți va fi salutară, crede-mă, căci în zilele nu prea numeroase în care am avut fericirea să te cunosc, să citesc împreună cu dumneata

povestea Idei Yvarsen, mi-a fost dat, grație darului meu de psiholog, să descopăr în dumneata o mare asemănare cu soția doctorului. Alergi, copilă dragă, spre o dragoste care nu-ți va aduce decît suferințe. Providența a vrut să descopăr singurul leac care să te facă să-ți vii în fire. La urma urmei, nu-i minunat pentru o fetiță romantică să aducă bărbatului pe care-ar fi vrut să-l cucerească, bucuria reîntoarcerii soției sale și liniștirea tuturor remușcărilor ?

„Ce fin psiholog e acest cocoșat care a știut să citească atît de limpede în mine“, își zise fata, uitînd să mai protesteze. Se gîndea la clipa în care descoperise manuscrisul celui mai pasionant, celui mai sfișietor dintre romanele de dragoste ! Pagini arzătoare care-i tăiaseră răsuflarea în tot timpul călătoriei pe mare, atunci cînd fugea de un cămin distrus de o nenorocire din care ea scăpase ca prin minune. Zdrobită de durere și de tristețe, găsise un leac în acea lectură care-i revela alte destine nefericite și sufletul ei înclinat spre romantism se îndrăgostise de eroul acestei drame. Mai toți pasagerii o observaseră atunci pe această fată tînără și frumoasă, în doliu, sprijinită de balustrada punții, visînd, cu privirea pierdută în zare. Oprirea mașinii o smulse pe Thérèse din gîndurile sale. O dată mai mult putu să-și dea seama de fermecătoarea ospitalitate olandeză. Fu primită cu o însuflețire neașteptată, cu atenții pline de surîsuri. Atît de bine, încît se putu crede, de multă vreme, prietena casei. Stătură de vorbă la o gustare copioasă. Creme și prăjituri variate însoțeau cafeaua tare tăiată de un lapte spumos.

— Să mă prezinți Idei ca pe o prietenă a mătușii Antje ? întrebă Thérèse mirată. De ce ? Uiți, Mijnheer, că Ide a stat cel puțin zece minute în cabina mea și că, împreună, am căutat caietele despre care ea spunea că se rătăciseră ? N-a trecut prea multă vreme de atunci și mi se pare aproape imposibil ca ea să nu-și amintească de mine.

NU FĂRĂ OARECARE TEAMĂ, măcar că venea ca mesager al fericirii, Thérèse Erhardt trase de cordonul soneriei brodat cu mărgelușe multicolore. Pășind în galerie cu geamuri, pe ai cărei pereți se puteau citi versete din *Biblie*, ea se simți cuprinsă, ca și în cabinetul doctorului Yvarsen, de impresia că mai văzuse aceste lucruri ; impresia aceasta spori cînd se văzu așezată pe sofaua de catifea albastră, în odaia mare, tapitată cu hîrtie cenușie cu buchete de trandafiri roz, odaie în care recunoscua scaunele de palisandru din jurul mesei făcută din același lemn. Pe bufet, sfeșnicele de argint înzestrate cu mucări și paharele roșii cu sclipiri de rubin. Tocmai se uita în vitrină la grupul de porțelan care-i plăcuse atîta Idei, Apolo, aplecat asupra lui Venus adormită — cînd intră bătrîna domnișoară surizînd bucuroasă ; o rețea de mici riduri îi împînzea chipul mare și bun.

— Prietenul meu, Van der Laan, mi-a anunțat vizita dumitale, domnișoară, așa că te așteptam. Nepoata mea e prevenită, o vei vedea peste cîteva minute...

Deci Thérèse avea s-o revadă pe Ide. Toate cuvintele pe care și le pregătise dinainte se risipiră ca frunzele în vînt cînd auzi un pas, puțin greoi și cînd se deschise ușa... Femeia care se ivi în prag i se păru mult mai subțire, chipul mai distins decît cel pe care-l păstrase în amintire. Antje se eclipsă și tînăra se ridică. Cu un gest, Ide o invită pe Thérèse să se așeze din nou, luînd ea însăși loc într-un fotoliu din fața canapelei. Apoi îndreptă spre vizitatoare o privire atentă.

— Te recunosc... rosti ea încet. Dumneata ai ocupat, după mine, cabina de pe vaporul *Wahnfried*... Adăugă, ezitînd : Fiindcă vii să mă vezi, presupun că mi-ai găsit caietele...

Emoționată, Thérèse nu putu face decît un semn din cap.

— Le-ai găsit ? Femeia se aplecă spre fată, gîfîind. Ce-ai făcut cu ele ? întrebă ea cu un glas înăbușit de spaimă.

— Nu m-ați oprit să le citesc, doamnă... Le-am citit, apoi...

— Apoi ? Le-ai aruncat în mare așa cum mi-ai făgăduit ?

În fața chipului livid și a acelor ochi în care citea o neînșite de nedescris, Thérèse nu ascultă decît de mila ei. Ingenunche în fața acelei femei al cărei martiriu îl cunoștea.

— Doamnă ! Nu v-am ascultat ! N-am aruncat în mare acele pagini pe care le-ați scris !

Cu degete înfipite în umerii fetei, cu chipul aproape de chipul ei, Ide gîfii :

— Ce-ai făcut cu caietele mele ?

Atunci subit, Thérèse își dădu seama de stîngăcia ei. Își aminti de cuvintele lui Mijneer : starea Idei nu suporta revelația prea bruscă a fericirii sale. Trebuia pregătită îndelung și cu precauție. Nu ținuse seamă de această recomandare și acum se vedea încolțită dar nu mai era posibilă nici o tergiversare. Trebuie să-i mărturisească dintr-o dată că trimisese caietele, doctorului Yvarsen. În deznădejdea ei, începu să plîngă cu capul pe genunchii Idei. Atunci, simți niște degete șovăitoare mîngîind-o pe pînă.

— Spune-mi, ce-ai, făcut cu caietele mele ? repetă vocea ei tremurătoare.

Tinăra apucă mîinile Idei și le strînse la piept.

— Doamnă, le-am trimis celui pe care l-ați iubit atît și care, crezîndu-vă moartă, vă plînge... Ah ! dacă ați ști cum vă plînge !

Reci și moi, mîinile pe care le ținea Thérèse alunecară din mîinile ei. Cu capul pe spate, cu ochii închiși, Ide păru leșinată. Thérèse se ridică dintr-un salt.

— Mătușă Antje ! Mătușă Antje ! strigă ea speriată.

La aceste strigăte, bătrîna domnișoară și servitoarea dădură fuga. În timp ce aceasta din urmă îi dădea Idei să miroase o sticlută cu săruri, Antje o bătea pe obraji cu

palmele. „Cît am fost de stîngace !“ își reproșă Thérèse răscolită. Dar înainte de sosirea doctorului, anunțat telefonic, cele trei femei văzură chipul acela palid acoperindu-se de un roz aproape luminos, izvorînd parcă dintr-o lumină interioară, și acei ochi în care de atîția ani nu mai strălucise nici o sclipire de bucurie, însuflețindu-se, căpătînd o limpezime minunată, în timp ce buzele albe murmurau cuvinte de neînțeles.

— Sînt paralizată de fericire...

— Cum ? Ce spui ? strigă bătrîna domnișoară speriată, aplecîndu-se spre femeia care rămăsese nemișcată.

— Picioarele îmi sînt atît de grele încît nu le mai pot mișca. Uneori poți să mori de fericire... murmură ea.

Perplexă, biata Antje o privi pe musafiră și aceasta înțelese că bătrîna domnișoară se temea ca nepoata ei să nu-și fi pierdut mințile. Thérèse o liniști cu un surîs. Chiar în acel moment intră și medicul.

— Ei, ei ! Doamnă, altă alarmă ? întrebă el.

Era un om voinic și înalt, roșu la față, cu părul tăiat scurt. Îndepărtă femeile, și luînd-o pe bolnavă în brațele lui puternice, zise : Înainte de toate s-o ducem pe această doamnă frumoasă, în pat !

— Nepoata mea pretinde că e paralizată ! zise mătușa Antje neliniștită.

— Haida de ! strigă doctorul rîzînd cu glasul lui gros de bas. Niciodată n-a arătat atît de bine ! adăugă el luîndu-i pulsul.

— Ei, cam mult zbucium în inima asta ! Dar îi vom face bolnavei o injecție și, după asta, n-o să mă mai chemeți atît de curînd. Ah ! Putem să ne mîndrim cu solida noastră rasă olandeză, hm, doamnă ? E rezistentă ! Nu știu ce s-a petrecut, continuă pe tonul lui jovial, dar pun rămășag că în seara asta, doamnă, ai ochii pe care-i aveai la douăzeci de ani. Nu i-am văzut niciodată strălucind astfel !

VI

O TANDRĂ ȘI CALDĂ PRIETENIE se statornici între Thérèse Erhardt și Ide Yvarsen. Se vedeau zilnic și tinăra trebuia să-i relateze mereu discuția cu doctorul Yvarsen. Ide nu obosea să audă spunându-i-se că Jan Yvarsen plînsese aflînd că soția lui murise. Și trebuia de asemenea să-i repete scena cu Sigrid.

— Era tot atît de frumoasă ?

— La început, da, mi s-a părut incomparabil de frumoasă, dar după ce-a aflat... cînd a înțeles că toată crima ei cumplită ieșise la lumină, sufletu-i josnic a străbătut prin toată frumusețea ei. Ah ! Ide, dacă ai fi putut s-o vezi în clipa aceea ! Spaima îi schimbase literalmente fața ! Nu mai rămăsese nimic din perfecțiunea aceluia obraz, a acelei frumuseți triumfale care-i făcea pe toți sclavi ! Dragă Ide, dacă soțul tău ar putea să-ți poarte pică pentru ceva, ar fi din pricină că, vindecată, nu te-ai întors la el s-o denunți pe vinovată. „Biata mea soție a vrut să se sacrifice pentru mine !” mi-a zis el.

— M-a înțeles ! Mă cunoaște !

Ide surîdea printre lacrimi.

— Fii sigură, Ide, că-ți va întoarce în bucurie tot ce-ai îndurat.

— Ah, Thérèse, mi-e frică de prezent ! Mi-e frică fiindcă străduindu-mă să rezist nenorocirii, nu-mi mai rămîne destulă putere să suport fericirea !

— Fericirea n-a omorît pe nimeni niciodată ! o asigură tinăra.

A doua zi Thérèse îi aduse biletele pentru vaporul *Njassa*.

— Șaptesprezece zile ! Să aștept șaptesprezece zile pînă la îmbarcare, apoi încă trei săptămîni cît durează traversarea ! se plînsese Ide.

Își simți bătaile neregulate ale inimii și ochii i se umplură de spaimă.

— Doamne, mai dă-mi încă o fărîmă de viață, să apuc să-mi văd bărbatul și apoi n-am decît să mor în brațele lui.

— Să mori ? Eu, care-s bătrână și mă feresc să vorbesc de moarte, dar tu ? zise mătușa Antje.

Thérèse Erhardt le cunoscuse pe surorile Idei. Mai întâi pe Selma, copilă bună, ca și mătușa ei Antje și nemăritată tot ca și ea. Apoi pe Jopsie și Daatje, două tinere femei opulente, simpatice și surizătoare. Îmbrăcate la fel, purtau niște rochii dintr-o stofă trainică, dar croite moderne și niște bijuterii de aur cu mărgean. Cea mai tină, Neeltje, zveltă și frumoasă, măritându-se cu un frison, purta boneta de dantelă scrobită și răsucită în formă de cornet, specifică aceluia ținut. Cu câte o plăcuță de aur pe fiecare tâmplă, părea un mic idol malițios, cum pretindea Ide, a cărei preferată rămăsese. Soții primelor două surori, cam greoi, cu fața rotundă, cu ochii albaștri de faianță, își reprezentau bine țara, în care fiecare ducea o viață cinstită și ordonată. Soțul lui Neeltje, înalt, slab, cu chipul osos și imberb, de o energie rece, descindea din acei țărani din *polder*¹, care duseseră întotdeauna lupte grele cu oceanul. Frisonii dezmințeau proverbul : „Să nu construiești pe nisip !” pe care le plăcea să-l citeze când vorbeau de strămoșii ce-și creaseră propria lor patrie ! Thérèse îi plăcu această familie așezată și socotită, poate din cauza contrastului cu firea ei visătoare. I se părea că în compania acestor oameni de treabă respira mai bine, așa cum respiri când te cațări pe înălțimi. După o săptămână de muncă metodică și serioasă simțeau o deosebită plăcere să se așeze duminica, în jurul mesei, în casa frumoasă a mătușii Antje.

— Îngăduiți-mi să spun o rugăciune... rostea Van Adrichem, și toți își coborau ochii spre fața de masă. După care, Hildi servea ciorba. Urma o tocană de somon și homar, o friptură la cuptor garnisită cu tocătură. Brânza, bulgăre roșu, frumos, care preceda întotdeauna două tarte, una cu fructe, cealaltă cu cremă, era mîncată toată. După un ceas, încă mai erau la lichior. Discutau politică, dar fără pasiune. Atunci femeile se sculau, se strîngeau în fața ferestrei și se uitau la plimbăreții în straie de du-

¹ Sol format după retragerea apelor mării (n. tr.).

minică. Apoi începeau să vorbească despre micile lor treburi domestice. Selma le istorisea câte ceva despre patronul ei. Era secretara unui scriitor. Uneori, când se ducea dimineața la el, îl găsea închis în cabinetul de lucru, cu draperiile încă trase. Mirosea a tabac și a flori veștede, câteva lumînări lungi, roșii, ardeau în fața unor portrete de femei, iar maestrul, cu capul pe brațul îndoit, ridica spre ea un chip palid, cu barba zburlită, cu pleoapele umflate. Se părea că tot acel decor îi era necesar ca să-l inspire, zicea ea plină de respect. Simțeai că în străfundul inimii sale Selma cultiva mica floare albastră a iubirii față de romancier, și că acel cult avea să rămână, fără îndoială, singura ei aventură, cum rămăsese pentru mătușa Antje, amintirea acelei seri de carnaval în care ochii frumoși ai unui Pierrot în satin alb îi surîseseră prin găurile măștii de catifea.

Mai întotdeauna în bunul simț al acestei rase nordice, se amesteca și o notă sentimentală.

Încă din primele zile, Thérèse o dusesse pe noua ei prietenă la un salon de frumusețe, apoi la coafor. Pe urmă vizitaseră marile magazine din Amsterdam de unde Ide își cumpără lenjerie și câteva rochii ușoare căci nu trebuia să uite că se ducea spre o țară însorită.

„Ce apă a tinereții ar putea egala leacul unei fericiri regăsite?“ își spusese Van der Laan când Thérèse i-o prezentase pe Ide Yvarsen. Mai era oare acesta chipul pe care Thérèse i-l descrisese cu foarte puțin timp în urmă „ca tăiat în piatră și brăzdat de riduri adânci“? Mirat, se uita la trăsăturile care, deși obosite, erau plăcute și deosebit de atrăgătoare. Șuvițe albe, mătăsoase îi încadrau tâmplile, scoțindu-i în evidență întunecimea catifelată a ochilor cafenii unde reapăruse lumina dulce care izvoră din acest suflet frumos de femeie. Acum, o pălărie mare cu blană de cârțiță, îi umbrea chipul palid.

Mijnheer își dăduse întâlnire cu cele două prietene ale sale într-un salon de ceai din Amsterdam. Thérèsei îi plă-

cea mult acest oraş ale cărui străzi, ca şi cele ale Veneţiei, erau de fapt nişte canale. Găsea originale casele înguste, vopsite cu negru sau roşu, cu acoperiş ţuguiat, cu ferestre-ghilotină acoperite cu frumoase dantele scrobite şi cu uşile de la intrare, groase şi strălucitoare, ce păreau a fi făcute din lemn de preţ. Mijnheer se bucura de admiraţia tinerei sale prietene, cu acel orgoliu naţional specific fiecărui olandez şi în mare parte îndreptăţit. Căci ce popor ştiuse să tragă mai bine foloase din posibilităţile pe care le avea ţara sa ? Secînd marea, olandezii cîştigaseră o provincie ca să nu mai vorbim de digurile, ecluzele, porturile şi vapoarele sale.

În fiecare zi cei trei vizitau capitala şi împrejurimile. Thérèse vizită castelul *Haga*, clădire albă cu peroane de marmură, cu arcade, şi cu un lac unde lebede albe ca zăpada alunecau pe apa liniştită. Altădată, geologul o duse pe Thérèse la nişte prieteni care locuiau pe un deal artificial, plin de case frumoase înconjurate de şanţuri largi, cu poduri albe ca de zăpadă ; acoperişurile roşii ale căsuţelor, care se ridicau dintre coroanele copacilor, aminteau de acele ouă de un roşu aprins, pe care, de Paşti, părinţii le ascund pentru cei mici în cuiburi de merişor. O dată străbătură cîmpiile cu iarbă moale ca de catifea, unde vacile păşteau indolente.

— Uită-te cît sînt de frumoase, remarcă Mijnheer cu mîndrie, la noi sînt tratate ca nişte regine. Lăptăriile albe sînt palatele lor. Nu li se cere acestor majestaţi decît să pască, să doarmă şi să dea lapte !

Întorşi din aceste plimbări în dune — unde revendicîndu-şi bunurile pe care i le smulsese omul, Marea Nordului, fremăta de furie — Thérèse, Ide şi Mijnheer, se duceau la mătuşa Antje. Deşi mîncaseră la vreun han rustic, mătuşa îi silea să se așeze la masă şi Hildi îi servea cu cafea şi cu o avalanşă de clătite rotunde şi aurii. Astfel trecură şi ultimele zile, înşelînd nerăbdarea, aproape dureroasă, a Idei Yvarsen.

IDE LUĂ PENTRU A TREIA

bară vaporul ca să se îndrepte spre un pământ aflat pe cealaltă față a globului. Încă o dată, își părăsea țara și familia ; și deși ai ei plîngeau ea nu-și putea stăvili bucuria năvalnică ce-i reînnoia sîngele și-o făcea să nu aibă ochi decît pentru uriașul vapor ce se sprijinea de chei. Își aminti de prima ei plecare cînd, cu toate lacrimile mamei, nătușii Antje și ale surorilor ei, purta în suflet soarele !

Sirenele sunară, iar muzicanții de la bord atacară un marș. Crîmpeie de muzică picau în forfota apelor sfîșiate, în timp ce de jos urcau strigăte de : „Rămas bun ! Traversare ușoară !” Sprijinite de balustrada punții, Ide și Thérèse, răspundeau agitîndu-și batistele spre cele șase batiste de jos, aidoma unor mici aripi bătînd din ce în ce mai slab pe măsură ce pachebotul se îndepărta de port. Atunci Ide alergă la proră și, cu brațele întinse, salută calea aceea de apă care se deschidea, infinită, ca s-o readucă la iubitul ei.

Heer van der Laan umpluse cu flori brațele Idei și ale Thérèsei ; totodată îi întinsese acesteia din urmă un pachetel.

— Ca să nu mă uiți ! îi spusese el, trist.

Acum, în cabina ei, tînăra desfăcu pachetul. Ieși la iveală bustul, în bronz, al unui bufon. Ce artist uimitor trebuie să fi fost cel care știuse să pună pe buzele celui chip rîsul amar și totodată grotesc, iar în priviri o tristețe incommensurabilă și sfîșietoare ! Tînăra înțelese că prietenul ei îi mărturisise în acest fel și dragostea, dar și resemnarea lui. Apropierea dintre tînăra de optsprezece ani și femeia care avea aproape dublul acestei vîrste creștea cu fiecare zi. Viața la bord, care nu-ți impune nici o obligație, nici o îndatorire, îți îngăduie să lenevești. Uneori, rămîneau amîndouă ceasuri în șir întinse pe șezlonguri, scaldîndu-se în soare și azur. Marea le oferea culori și priveliști mereu noi. Apa clipea de-a lungul zărenei, aidoma unor mici guri lacome și valurile unduioare se retrăgeau cu grația unor sălbăticiuni. Din cînd

în cînd, cîte un pîlc de delfini tăiau undele în lungi lame strălucitoare. Alteori, o pală mai puternică de vînt, făcea valurile să se înfurie. Din caline, ele deveneau răutăcioase, se urmăreau, se mușcau, se sfîșiau. Apoi brusc, păreau că fug, toate odată, din fața unui nor jos pe care-l luau drept vreun monstru gata să le înfulece.

Niciodată Ide nu cunoscuse o prietenie mai caldă, mai plină de grijă și de atenție. Thérèse, care-și pierduse ființele cele mai dragi, puna în acest soi de cult pe care-l avea față de doctorul Yvarsen și de soția lui, prea plinul bogăției sale de sentimente și Ide, de multă vreme înclinată spre o viață interioară, tăcută și retrasă în sine, afla o bucurie nouă în confidențe, îi plăcea să vorbească despre trecut, să rostească numele care-i aducea atîta dulceață pe buze : Jan...

— De ce nu i-am trimis o telegramă ? regreta ea. Ar fi venit să ne aștepte la Capetown.

Dar, după atîția ani, o revedere ca a lor, în fața tuturor pașagerilor, nu era cu putință. Cînd în saloane și pe punte era prea mult zgomot, cele două prietene se duceau în cabinele lor care se învecinau. Prima, vîrîtă în pat, o chema pe cealaltă să se așeze alături. Ide, care la gîndul unei fericiri atît de apropiate, n-o mai lăsa pe Thérèse să doarmă, o ruga adesea să-i vorbească despre țara și despre copilăria ei. Și tînăra alsaciană, cu ochii scâldați în lacrimi, vorbea despre locurile unde se născuse, despre cît de blîndă îi fusese copilăria între părinții ei care se adorau și care alcătuiau o pereche atît de frumoasă încît atunci cînd abia începuse să silabisească vorbele nu le spunea decît : „mama cea mumoasă“, „tata cel mumos“... O învățătoare de treabă o învățase să scrie și să citească... Era o dămnișoară bătrînă ce cunoscuse bine epoca în care uniforme franceze circulau pe străzile orașelor din Alsacia. Și niciodată nu se putuse resemna să vadă chipiul francez înlocuit cu casca prusacă. Atunci cînd pe sub ferestrele sălii de studiu trecea garda de pază izbind tare în caldarîm cu cizmele butucănoase, bătrîna patriotă fredona întotdeauna cunoscutul refren :

*„Patrula nemțească s-aude trecînd,
Coborîți-vă glasul, puîșorii mei...
Copiii Alsaciei sub jug greu zăcînd
Nu pot vorbi franceza-ntre ei !“*

Ide nu prea pricepea. Nu auzise niciodată vorbindu-se de Alsacia. Prietena ei trebuia să-i explice că era un ținut nefericit smuls de la sînul mamei sale. Thérèse descria frumoșii codri adînei, satele colorate ca niște jucării de copii, vechile ruine, bălțile și lacurile pline de legende. O dată, în timpul unei excursii în munți, mașina lor avînd o pană, părinții și ea se opriseră la un han. Era o dimineață cețoasă de octombrie. Oamenii se întorceau de la slujbă. Fetele, cu bluze brodate cu flori multicolore, cu mîneci bufante, cu fuste roșii și verzi, sporovăiau cu băieții îmbrăcați cu jiletcă roșie, cu pantaloni de catifea și cu pantofi cu cataramă. Bătrînele, cu șaluri mari, și cu bonete brodate tăifăsuiau în grupuri mici, în fața bisericii. Thérèse și părinții ei mîncau într-un colț al sălii, între două ferestre de unde se vedea piața. Așezată în colțul unde se afla soba în care ardea un foculeț de lemne, o bătrîna îi adresa Thérèsei, din cînd în cînd, cîte un surîs căruia copila îi răspundea din toată inima.

— Am fost crescută să respect bătrînețea. Părinții mei, amîndoi orfani la vîrste fragede, regretau că n-aveam nici bunic, nici bunică... Observînd că eu și bătrîna din colț ne făceam ochi dulci, tata o rugă pe femeie să ne țină o vreme tovărășie. Ea îi complimentă pe părinții mei pentru felul cum arătam.

— Și încă locuiți la oraș, dar cum ar arăta mica domnișoară dac-ar locui în munții noștri ?

Bătrîna acceptă un pahar de *kirsch* ceea ce făcu să i se înroșească pomeții și să devină vorbăreată.

— Aș vrea să vă arăt ceva, ne spuse ea, ceva la care v-ar plăcea să vă uitați.

— Foarte bine, arată-ne cît mai repede ! îi spuse mama curioasă.

— Numai că ar fi imprudent să vă arăt aici... Ochii ei albaștri. încă frumoși, făcură înconjurul meselor ocupate de turiști.

— Tony ! o chemă ea pe hangița așezată în dosul teighelii.

Femeia veni fuga. Ea îi vorbi la ureche.

— Bun ! zise, mai am câteva mese de servit și apoi poți să-i duci să-ți vadă trofeul, bunico !

— Trebuie să știi, Ide, se întrerupse tinăra fată, că în orașul unde m-am născut, ca dealtfel pretutindeni în Alsacia, există un adevărat zid între nemți și alsacieni. Sînt atît de puțin frecvențați încît cred că un japonez mi s-ar părea mai apropiat decît un șvab. Timp de patruzeci și opt de ani au încercat să germanizeze pămîntul Alsaciei, dar n-au reușit. Timp de patruzeci și opt de ani Alsacia a stat îmbufnată pe învingătorul din 1870, o îmbufnare plină de ură care n-a slăbit niciodată. Dar să revin la povestea mea sau mai curînd la cele istorisite de bătrîna aceea...

„Era în timpul războiului din 1870. Dușmanul nu se afla departe, totuși colonelul și ofițerii aflați în cantonament prin părțile noastre, ne comandaseră o masă aleasă. Soțul meu, fie-i țărîna ușoară, dezgropă câteva sticle din groapa unde le ascunsese. Slugile și eu însămi aveam obrajii îmbujorați de dogoarea cuptorului. Cu toți cei optzeci și trei de ani ai mei, cum să nu-mi aduc aminte de masa aceea ? Pregătisem păstrăvi, rață umplută, iepure cu tăieței. Ofițerii francezi tocmai se așezaseră la masă cînd trompetul a sunat alarma. Au trebuit să părăsească în grabă casa. Se și auzeau împușcături, strigăte și toate celerale. Din pivnița unde ne ascunsesem, auzeam mitralierele. După două ceasuri, totul păru să se fi potolit. Soțul meu scoase nasul afară, apoi ne spuse : «S-a isprăvit; ai noștri s-au retras și-au venit ceilalți !» Înjură încet. N-am avut timp nici să strîngem masa. Niște ofițeri prusaci, prost îmbrăcați și murdari de noroi se aruncară pe resturile care se mai aflau pe masă și, la rîndul lor, ne comandară un prînz. Înainte de a mă apuca să-l pregătesc nu știu ce instinct m-a îndemnat să alerg în odăile prin care trecuseră soldații noștri și, într-adevăr am găsit, așezat în mijlocul unui pat, steagul nostru, albastru, alb și roșu, sfișiat și găurit de gloanțe. Auzind niște pași greoi care urcau scara, n-am mai avut vreme decît să ascund drapelul sub jupoane. Din fericire, coada steagului nu era

prea lungă, totuși vârful lui ascuțit mă înțepa în piept. Dar trebuia să rabd. Neputincioasă, am asistat la răscolirea casei, a grajdului, a hambarelor. Nu ne-au scăpat din ochi pînă seara și abia tîrziu, în odaia mea zăvorîtă, am putut scoate coada steagului care-mi rănise sînul stîng, mai am și acum cicatricea, «lîngă inimă», cum mi-am spus întotdeauna cu orgoliu. Înfășurat într-o pînză subțire, îl țin ascuns sub cearșafuri în dulapul mare de rufărie și-l rog pe Domnul să mă lase să mai trăiesc pînă-n ziua în care voi putea să-l înmînez alor noștri. Da, nădăjduiesc să le dau eu însămi drapelul cînd se vor întoarce, căci se vor întoarce. Nu mă îndoiesc nici o clipă, de asta !”

Mîna bătrînă și zbîrcită se așezase pe locul rănii de odinioară în timp ce flacăra credinței și a nădejzii se aprinsese în ochii albaștri ai bătrînei hangite.

Ide, al cărui suflet, scăldat în dragoste, rămăsese proaspăt și entuziast, emoționată de această poveste, întrebă :

— Și pe urmă, Thérèse ?

— Ei bine, Ide, bătrîna țărăncă a avut dreptate. Francezii s-au întors. Și cînd, cu drapelul în frunte, regimentele au defilat prin micul nostru orașel, în aclamațiile mulțimii, m-am gîndit la femeia aceea. Dealtfel am aflat din ziare că visul ei se împlinise : că înapoiase drapelul regimentului șapte de linie. Dar îl înmînase acoperită de onoare, în sunetele *Marseillaise*-i și în cursul unei ceremonii în care un general o sărutase pe amîndoi obraji.

— Foarte frumoasă poveste, spuse Ide, cu ochii strălucind.

— Foarte frumoasă, dragă, dar e ceasul unu și trebuie să dormim ! zise tînăra înfiorată de amintiri.

Marele vapor era scufundat în întunericul străpuns ici, colo de slaba lucire a vreunei bășici colorate. Întoarsă în cabina ei, exilata de bunăvoie, departe de patria pe care-o adora, se lăsa pradă uneia dintre acele crize de nostalgie și de disperare în care plîngea pînă ce căpăta febră. Cît de bine își aducea aminte de acea zi pe care tocmai o descriesese ! Cît erau de fericiți atunci frumoasa ei mamă, frumosul ei tată ! Apoi... Oare entuziasmul, admirația față de învingători o făcuseră pe maică-sa să-și piardă capul ?

Cînd o vedea tristă, Ide ca s-o distreze pe mica ei prietenă îi povestea cîte-un fapt mărunt din viața ei de dinainte. În alte zile, Ide părea înfrigurată, tulburată, manifestînd o nevoie aproape bolnăvicioasă de a vorbi despre vechea ei rivală.

— Sigrid îmi spunea : „Sufletul tău Ide, e alb, al meu e roșu ! Asta-i toată diferența dintre noi!“ Ce ființă stranie și cîte contraste în ea ! Cunoscuse ura încă de copil. O ura pe Inge Goldström pentru singurul motiv că fetița i se părea frumoasă lui Jan. Totuși știa să fie și bună. În timpul șederii noastre la Tjorpa, mătușa Brita mi se plînsese de fiica ei, îi povestise soțului meu grosolană pe care Sigrid, „nebuna asta“, i-o făcuse pastorului Lindström. Încă foarte supărată cînd își aducea aminte de asta, povestea : „Se împliniseră trei ani de cînd Inge Goldström, bolnavă de piept, zăcea prin sanatorii, venind acasă doar de Crăciun ! Bun ! Sigrid se întorsese de pe nu știu unde, cred că de prin Danemarca, pentru a sărbători *Julaftonul*¹ la familia Lindström. În toiul mesei, vine mama lui Inge atît de plină de zăpadă încît ai fi putut s-o iei drept un Moș Crăciun. Fiica ei tocmai avusese o hemoptizie, doctorul îi spusese să se aștepte la tot ce era mai rău și femeia venise să-l roage pe pastor să-i împărtășească fata. Sania era la ușă. Doamna Lindström îi adusesese bărbatului ei paltonul și pastorul se pregătea s-o urmeze pe biata mamă cînd Sigrid se năpusti spre ușă, împiedicîndu-l pe pastor să iasă.

— N-ai să te duci la Inge, n-ai să te duci să-i spui că o să moară ! strigă ea tremurînd de mînie.

Pastorul voi s-o dea la o parte, dar smintita se proptise din toate puterile în canatul ușii.

— N-am să te las să pleci ! E de ajuns să te vadă și-o să-și dea seama că i-a sosit ceasul din urmă !

— Vrei s-o lași pe copila aia nefericită să moară fără ajutorul credinței ? îi spusese pastorul sever.

Mama Ingei își frămînta mîinile, iar noi am sărit cu toții la smintita de fiică-mea și am dat-o la o parte.

¹ Ajunul Anului nou (suedeză) (n. ed. fr.).

Atunci... atunci... — penibila amintire îi tăiase bătrinei răsuflarea — atunci Sigrid s-a agăţat de mantia tutorelui ei şi ştii ce i-a spus ? Ce-a cutezat să-i trîntească ? *Corb urît al nenorocirii !* I-a spus preotului „corb urît al nenorocirii“ !

— Şi Inge Goldström mai trăieşte ? întrebuse Jan si-lindu-se să nu rîdă.

— Da, după criza aceea starea ei s-a îmbunătăţit simţitor. Cît despre pastor, nu i-a păstrat ranchiună lui Sigrid. Cunoştea ea bine micile slăbiciuni ale bătrînului. I-a dus o sticlă de *brännvin* şi o cutie cu ţigări bune şi l-a împăcat...

Ah, Thérèse, cît de bine îmi aduc aminte de ziua aceea îndepărtată în care mătuşa Brita se plîngea de fiica ei... Eu însumi, departe de a o ţine de rău, aprobasem acea intervenţie neaşteptată în favoarea prietenei sale. Am văzut-o bună şi în alte ocazii şi mi-am zis că dacă n-ar fi existat ziua aceea nenorocită în care l-a întîlnit pe Sven Lundell la Trollhättan şi dacă Jan s-ar fi însurat cu ea, Sigrid ar fi fost în mod sigur o femeie ca toate celelalte. Ura ei împotriva mea a trezit în ea instinctul feroce care a determinat-o să mă părăsească în adîncul pădurii sălbatice. Îşi iubea nemaipomenit de mult logodnicul, rătăcind — pentru a-l căuta — dintr-o ţară într-alta, fără o clipă de linişte, cum spunea Ane Mette. În sfîrşit, l-a regăsit, dar însurat cu o femeie fără frumuseţe, ea a cărei frumuseţe îi înnebunea pe bărbaţi, o femeie fără farmec şi fără...

Thérèse n-o lăsa să termine :

— Taci, Ide, strigă ea, nu te-ai uitat în oglindă ? Îţi ignorezi puterea de seducţie, suflet naiv ce eşti ! Şi împingi şi prea departe mila creştinească ! Cum poţi să-i cauţi scuze acestei fiinţe rele ?

— Fiindcă l-a iubit pe Jan şi Jan a iubit-o pe ea... Şi fiindcă acum, nu mă mai tem de ea, adăugă Ide cu un surîs slab.

— SE VEDE ORAȘUL CAPETOWN !

Cînd mai auzise Ide acest strigăt ? În eternitate sau numai cu șapte ani în urmă ?

— Vom pași pe pămîntul african ! rosti ea împreunîndu-și mîinile.

— Dragă Ide, împărtășesc și eu bucuria dumitale ! zise Thérèse.

— O împărtășești ? N-ai putea, mica mea prietenă, căci pînă și jumătate din bucuria mea ar fi prea grea pentru tine !

În picioare, la geamul unui tren care se îndrepta spre Johannesburg, Thérèse zărea cîte o fermă izolată și de jur împrejur nenumărați arbori în care atîrnau bulgări de aur.

— O livadă de portocali, zise ea.

Întorcîndu-se, văzu că Ide plîngea. Acum, tînăra o vedea plîngînd tot mai des. Căci pe măsură ce se apropia de capătul călătoriei amintirile îngropate în sufletul ei, ieșeau din nou la iveală, amintiri care nu mai dureau, învăluite astăzi într-o dulce mëlancolie...

— Mă gîndeam la micul meu Nils, zise ea, dacă ai ști cît era de drăguț... Cînd soțul meu se ducea să vadă vreun bolnav care locuia în Veld, ne lua adesea cu el. Așezată alături, îl țineam pe Nils pe genunchi. Pe acele pămînturi nemărginite, unde nu existau drumuri, animalele alergau în libertate. Asta îl bucura foarte tare pe micuț. O dată o vacă se înfipsese în fața noastră și cu toate clacsonările, nu se mișcă din loc fixîndu-ne cu niște ochi stupizi. Pentru a o face să se cărăbănească soțul meu o împinse ușor cu botul mașinii : „*Fördoma djur*“, zise el în suedeză ! (Animal afurisit !) Fiul său se făcu că nu-l aude. Jignit, se aplecă pe fereastra mașinii și strigă din toate puterile : „*Sorry, cow !*“ (scuze, vaco !) Ide își șterse ochii și surîse.

Anunțate printr-o telegramă, Doris și mama ei se aflau la gară pentru a le întîmpina pe cele două călătoare. Ide fu primită cu toată atenția și discreția de către rudele Thérèsei care cunoșteau cumplita odisee a acestei femei. Cele două prietene se retraseră devreme. Se înțeleaseră

între ele ca a doua zi Thérèse să-i telefoneze doctorului Yvarsen și dacă acesta n-avea vreun caz grav care să-l rețină, putea să ajungă acolo încă în cursul zilei. Gîndul acesta o făcu pe Ide să pălească și să roșească. Thérèse se neliniști s-o vadă atît de agitată, cu obrajii și cu mîinile fierbinți. Îi pregăti o cupă mică de șampanie în care îi puse un somnifer.

— Bea, dragă, și încearcă să dormi ca să fii odihnită și curajoasă mîine cînd îți vei primi soțul ! glumi ea.

Tînăra se uită o clipă la cer, privi stelele imense, mișcătoarele lor lumini albastre, apoi ochii ei urmăriră felinarele de ceață care se agitau în sus și-n jos pe colinele de cuarț. Cînd se întoarse de la geam, Ide dormea adînc...

— Alo ! Aș vrea să vorbesc cu doctorul Yvarsen.

Stăteau amîndouă jos, cu telefonul între ele. Thérèse ținea receptorul și degetele, ușor tremurătoare ale Idei, ardeau de nerăbdare să-l apuce.

— Alo ! Aș vrea să vorbesc cu doctorul Yvarsen...

— Eu sînt.

Neașteptîndu-se la această prezență imediată la capătul firului, Ide scoase un strigăt scurt și Thérèse trebui să-și înghită de mai multe ori saliva înainte de a putea răspunde.

— Aici Thérèse Erhardt, tînăra care a venit acum cîteva luni să vă vadă, domnule doctor...

— Îmi aduc aminte ! Despre ce e vorba ?

— De un caz special, domnule doctor, de un caz care vă va interesa. O femeie salvată ca prin minune de la moarte și care... care... domnule doctor, dacă ați putea veni pînă aici... E un caz urgent...

Cu obrajii în flăcări, Thérèse pierdu șirul vorbelor, se intimidă.

— Nu pricep, rosti o voce devenită brusc rece. Dacă femeia a fost salvată, nu mai are nevoie de mine ! Timpul meu e măsurat. Explică-mi mai limpede, domnișoară !

— Oh, domnule doctor, nu vă impacientați ! făcu tînăra, pierdută. Și întorcîndu-se spre prietena ei : — Hai, Ide, ia receptorul ! E rîndul dumitale să-i vorbești !

La celălalt capăt al firului urmă o tăcere, apoi tonul imperios rosti :

— Dar răspunde-mi odată, domnișoară !

— Jan, sînt eu... Ide...

Din nou tăcere, apoi vocea pe care emoția o gîtuia, zise :

— Nu se poate ! Haide ! E o glumă !

— Sînt eu, Jan ! O, Jan, vino încoace ! Vino repede ! Te rog...

— Simt că înnebunesc ! Ești într-adevăr tu, Ide ? Dar unde ? Unde să vin ?

Cuprinsă de o sfîrșeală plăcută, Ide simți cum o lasă puterile, receptorul îi alunecă pe genunchi și Thérèse îl apucă imediat.

— O veți găsi pe soția dumneavoastră la domnul Jacques Erhardt, 39, Parktowe. Vreți să notați adresa, domnule doctor ?

— Nu-i nevoie... Alerg...

Rîzînd și plîngînd, Ide își exprimă bucuria și neliniștea.

— Îl cunosc ! Va goni ca un nebun ! Domnul să-l aibă în pază !

Jan făcu în trei ore, un drum care dura de obicei patru. Cînd Thérèse zări mașina doctorului în fața casei, dădu fuga la oglindă. Își trecu pieptănul prin păr, și un nor de pudră pe față zicîndu-și totodată că o astfel de preocupare într-un asemenea moment, dădea la iveală tulburarea sufletului ei. Deschise ea însăși ușa, doctorului, și-l conduse în camera unde-l aștepta soția lui. Încetîșor, tîmna închise ușa în urma ei.

Un minut cei doi se priviră fără glas, palizi de moarte amîndoi, apoi într-un elan spontan, se aruncară unul în brațele celuilalt, strîngîndu-se și plîngînd. Dar în brațele sale Jan simți trupul soției sale înmuindu-se. O așază ușurel pe un fotoliu și îngenunchind în fața ei, izbucni în lacrimi.

— Dumnezeu ! murmură ea, nu m-ai uitat. M-ai regretat !

Atunci Jan o privi pe Ide ; în acel chip slăbit de atîtea suferințe, descoperi o frumusețe emoționantă care-l uimi și-l înduioșă, făcîndu-l să simtă o nesfîrșită tandrețe pentru ființa din fața sa. Da, voia să-i plătească prin dragoste tot ceea ce îndurase din pricina lui ! O va învălui cu atîta

blindețe și fericire încît, încet, încet, o va face să uite a.n.d de mizerie și de disperare ! Ide, care în pupilele înceteșate de lacrimi citi această solemnă făgăduială de iubire, se destinse plină de încîntare.

IX

REÎNTOARCEREA IDEI YVARSEN fu salutată cu bucurie. Cei din Krittelwerk n-o uitaseră și la ceaiurile doamnelor, se mai vorbea încă de misterul dispariției sale. Trecuseră șapte ani de cînd, în timpul unei plimbări prin Veld, Ide Yvarsen, făcînd se pare, o insolatie, fusese atinsă de amnezie. Neputînd să mai regăsească drumul spre casă, mersese ceasuri în șir, pînă la urmă fusese culeasă din drum, de niște țărani care se întorceau cu căruța acasă, în Natal. Versiunea asta fu admisă de toți cei care-o cunoscuseră și o iubiseră pe blinda și generoasa doamnă Yvarsen și, depărte de a o sîcîi cu întrebări indiscrete care i-ar fi fost penibile, musafirii o copleșiră cu flori și cadouri. Își regăsi casa, camerele așa cum le știuse, ținute într-o curățenie desăvîrșită de o pereche de negri pe care-o revăzu cu plăcere : drăguța Daisy se măritase cu Elias și cei doi negri, care-și plînseseră odinioară stăpîna, acum nu mai știau cum să-i facă pe plac. Ide își reluă astfel viața de odinioară, atît de fericită, încît încercă să uite acei ani lungi în care, biet trup fără suflet, trăise ca un animal sau ca o plantă.

— M-am făcut un urs, zise Jan, îți revine sarcina să mă îmblînzești.

Acum, după ce-și reluate locul în casă, se văzură obligați să reînnoade vechile relații. Oare careva dintre cei care-o cunoscuseră pe frumoasa suedeză, ghicise drama ascunsă a acesteia ? Și ce concluzii trăsese din plecarea ei. bruscă ? Erau rari cei care mai cereau vești despre ea. Doctorul se pricepu să ocolească întrebările și Ide simți, cu recunoștință, că soțul ei veghea ca să nu i se mai atingă

rana prost cicatrizată. Căci, după ce-o supusese pe soția lui unui minuțios examen medical, Jan Yvarsen, trebui să constate, nu fără o adîncă durere, că atîtea încercări răvășiseră cumplit acea inimă care nu-i aparținuse decît lui.

X

EVENTIMENTELE, APOI LUNGA traversare făcută împreună, le legaseră strîns pe Thérèse și pe Ide ca și cum s-ar fi cunoscut cine știe de cînd. Mai mult, se simțeau atrase una către cealaltă atît prin sentimente cît și prin gusturi. Dar astăzi nici ea, nici soțul ei nu mai aveau nevoie de ea, rolul ei se terminase. Înlocuită de realitate, nostalgia unor zile atît de bogate în romanticism lăsase în Thérèse o senzație de gol, de deposedere. Totuși chiar de-ar fi trebuit să pătimească toată viața, nu regreța acea minunată întîmplare. Atunci de ce era totuși atît de tristă, de neliniștită ? Își ștergea ochii dîndu-și seama că, de fapt, lacrimile ei erau lacrimi de necaz. Fiindcă atunci cînd cei doi soți plecaseră, nu-i spusese că ar dori s-o mai revadă. Fiindcă Ide nu mai avea ochi decît pentru bărbatul ei ! Fiindcă cei doi se arătaseră atît de grăbiți să ajungă la casa lor, unde puteau în sfîrșit, să-și deschidă inimile ! Strînseseră în grabă, pentru ultima oară, mîinile fetei, dar amîndoi erau distrați, Ide mai ales, părărea năucă de fericire. După un ceas băiatul celui mai bun florar din oraș îi adusese un coș cu niște flori minunate și o cutie de email plină cu bomboane de ciocolată. De ce anume se putea deci plînge ? De mulțumirile convenționale și lipsite de căldură pe care i le adusese doctorul Yvarsen ? Trebuia să pună capăt acelui soi de depresiune care-o cuprindea din nou și ce alt derivativ mai puternic exista decît munca ? Își aduse aminte că plecarea ei neașteptată în Europa îi întrerupsese practica de infirmieră. Se grăbi deci să-și reia locul printre celelalte postulante.

Bunătatea sufletului ei, sensibilitatea și doliul groaznic care-o lovise în primăvara vieții sale, o sortiseră unei munci pusă în slujba suferințelor. Era mândră să intre în breasla celor meniți să ușureze durerile trupului și spaimile agoniei. Dar, îmbrățișînd această muncă aspră, nu-și putea ascunde faptul că nutrea tainica speranță de a fi chemată într-o zi să lucreze în spitalul din Krittelwerk, în sectorul doctorului Yvarsen !

XI

EXISTĂ ÎN VOCABULARUL nostru un cuvînt implacabil ca moartea, un cuvînt sec și scurt, dar de o greutate incomensurabilă pentru cel plin de tristețe, și disperare ! *Niciodată !* Îmi închipui că *Niciodată* fusese scris cu litere de foc pe spada îngerului care păzea paradisul pierdut !

Prima vizită a soților Yvarsen a fost la mormîntul fiului lor. În cimitirul pustiu Ide tresări zărind o siluetă albă. Soțul ei o apucă de braț.

— Voiam să-ți fac o surpriză, dragă, dar văd că ar fi fost mai bine să te previn. Acum doi ani am fost chemat la Ausban, la un sculptor renumit pe care medicii îl condamnaseră. Am izbutit să-l salvez. N-am stat pe gînduri cînd, după mai multe luni, fostul meu bolnav a vrut să-mi execute un bust. I-am pus în față toate fotografiile pe care le aveam de la fiul nostru. „Nu țin la un bust pentru mine, i-am spus, dar mi-ați face o mare bucurie dacă ați sculpta acest copil !” Artistul a consimțit și iată-i opera, Ide !

Pe placa de marmură presărată cu trandafiri, se ridica pe vîrfuri, ca pentru a-și lua zborul, un copil în cămașuță lungă, cu degetele puse pe gurița-i adorabilă, trimițînd sărutări. Într-un colț al soclului, două cuvinte gravate cu litere de aur : „La revedere !” Asemănarea

era atît de fericită încît Ide înlănțui cu brațele marmura rece.

— Micuțul meu ! Micuțul meu Nils ! suspină ea.

Încetîșor, Jan Yvarsen o strînse la piept, îndurerat că nu-i mai putea făgădui ca odinioară : „Vom avea un alt mic Nils, draga mea !“

Reluară legăturile cu semenii lor, siliți să se amestece în viața tîrgului, în micile evenimente și-n micile fapte fără importanță. Ide își reluă ceaiurile de la ora unsprezece și de la ora cinci, partidele de bridge, iar Jan începu să participe din nou la competiții sportive. Și astfel zilele treceau liniștite. Dacă Idei îi plăcea uneori să-și aducă aminte de anii triști de odinioară, o făcea ca să măsoare și să guste mai bine fericirea și siguranța ei de acum. Se vedea cu vechile ei prietene, nevestele colegilor bărbatului ei, doamna Braas, doamna Eckert, Ruth Kenett și cea mai bătrînă dintre prietenele sale, doamna Bergh. La Krittelwerk se formase un nou clan, dar Ide îi evita pe cît putea pe toți acei oameni cu discuțiile lor bombastice. Simțea că erau lipsiți de sinceritate și că-și dozau politețea după importanța și notorietatea musafirului.

Adesea Jan își conducea nevasta la lac și seara venea s-o ia îndărăt. Ide se așeza pe mal cu un lucru sau cu o carte. Se amuza să privească micile viețuitoare care mișunau în apa verzuie ce șopotea încet, și pe care înotătorii o luau cu asalt. De pe o trambulină înaltă fete și băieți plonjau veseli și strigătele, rîsetele, exclamațiile lor explodau ca niște proiectile. Puțin îmbătrînită, doamna Harris servea gustări sub baobabul uriaș care alcătuia o cupolă de umbră. Odinioară mama Idei dispărea adesea în baraca doamnei Harris ca să mai pună țara la cale și Ide surîse amintindu-și că mama ei, atît de serioasă și de sobră căpătase gustul bîrfelilor mărunte. Își amintea de asemenea de discuțiile dintre maică-sa și ginere-său, cînd, întorcîndu-se de la vreun ceai, bătrîna olandeză comenta cam prea viu vreunul din cancanuri.

Jan rîdea, o tachina și mamă-sa ridica din umeri.

— Rîzi, ginere, dar degeaba rîzi ! Toate astea se împlă fiindcă femeile n-au ce face... Stau și trîndăvesc... Ide protestase.

— Te înșeli, mamă, brodează, împletesc...

— Fleacuri ! Nu le-am văzut niciodată cu vreun lucru în mână. Le văd tot timpul ori lungite în șezlonguri, pregătindu-se să citească vreun roman englezesc, ori tropăind pe terenul de golf, împreună cu micile lor slugi negre care le cară croșele și le adună mingile, ori jucând bridge cît e ziua de lungă. Muncesc din greu, sărmanele, ce să zic !

— Dacă asta e părerea dumitale despre femeile de aici, mamă, n-ai să pleci c-o amintire prea frumoasă despre cucoanele noastre !

— Asta cam așa e... răspunsese bătrîna.

XII

— E O VEȘNICIE DE CÎND n-am mai cîntat, răspunse Jan la întrebarea soției sale, pianul meu a devenit o mobilă oarecare.

Ide mîngîia adesea pianul lustruit pe care-l simțea parcă fremătînd și vibrînd de toate acele sunete închise în el și care, pentru a fi eliberate, aveau nevoie de degetele soțului ei.

— De ce te-ai supărat pe muzică, Jan ? îl întrebă ea într-o seară.

Jan, așezat într-un fotoliu larg de piele, citea trăgînd din pipă. Pe un gheridon, alături, cutia cu tutun și zia-rele. În vase, crengi groase de mimoze îmbălsămau aerul. După o zi caldă, noaptea de decembrie intra prin ferestrele deschise ca o adiere proaspătă de evantai.

— De ce te-ai supărat pe muzică, Jan ? repetă Ide așezîndu-i dinainte un pahar în care gheața amestecată cu whisky, aburise paharul.

El ridică încet capul.

— Îți lipsește muzica, Ide ? Și vocea lui avu un accent de neliniște.

— Te contrariez dacă-ți răspund da ? zise ea șovăind puțin.

El se sculă brusc în picioare, își întinse îndelung trupul musculos și îndreptându-se spre pian, zise :

— Ia să vedem dacă degetele nu-mi sînt prea înțepenate !

Atunci, femeia își aminti deodată că odinioară, muzica era singura lui confidentă, că numai prin ea își exterioriza sentimentele cele mai tainice și-i fu frică, frică să nu înțeleagă — ca în seara aceea, la Tjorpa, cînd în cîntecul lui pătimaș îi simțise îndoielile și frămîntările. Cu inima bătînd voi să-l oprească, rugîndu-l :

— Nu cînta ! Întoarce-te și stai lîngă mine !

Dar el și deschisese capacul în care i se reflecta capul blond. Un șuvoi de armonii țîșniră din clape și, fără să mai poată rezista acelei vrăji, Ide se așeză în fotoliul părăsit de pianist apoi, încet, încet, se liniști : nici o amărăciune, nici o spaimă în acel cîntec limpede și odihnitor care-i alina sufletul cu mîngîieri suave... Dar cînd Jan Yvarsen se ridică, chipul lui frumos nu reflecta nimic din melodiile pe care tocmai le cîntase. Gura îi era aspră și privirea limpede releva o amărăciune infinită. Legănată de cîntec, Ide adormise, cu capul sprijinit de speteaza fotoliului. El o privi. Cumplitele suferințe pe care le îndurase apăreau clar pe acel chip adormit. Oare mai visa și acum portiera aceea a mașinii care pocnea ca o împușcătură ? Se mai vedea pierdută, părăsită în acel domeniu al fiarelor ? Bărbatul își apăsă ochii cu mîna ca pentru a zdrobi o viziune insuportabilă. Și viziunea se șterse, făcînd loc imaginii unei femei, singura pe care o iubise și care era o criminală. Acea făptură de zăpadă și de soare, o criminală ! Era oare cu puțință ca atîta grație plină de lumina specifică femeilor din țara sa să fie umbrită de atîta mîrșăvie și ticăloșie ? „Am făcut-o ca să te eliberez !” spuneau ochii ei ciudat de mari și de triști. Pentru tine am devenit o ticăloasă !“

— Nenorocita ! murmură Jan Yvarsen care nu-și putu reprimă un oftat. Atunci, privirea lui tulburată de lacrimi se întoarse spre pianul încă deschis și, întocmai ca un toxicoman la vederea unui drog, trăsăturile i se luminară. Încă o dată mîinile sale frumoase de chirurg se lăsară pe clape, se ridicară, se coborîră și, sub atingerea lor, țîșniră vîrtejuri de sunete, un *crescendo* de disonanțe

aproape tragice : strigătul unui îngropat de viu sau chemarea disperată a unei ființe care, într-un haos de nedescris, își caută drumul spre lumină. Întregul pian tremura sub o rafală de note sfișietoare ! Ide se trezise. Lumina nu-i bătea în ochi, dar lumina nobilul profil pe care-l adora...

„Jan e furat de arta lui“, își zise ea fericită și închise din nou pleoapele. Se făcuse târziu. Noaptea luminată de stele era atât de senină, de tăcută, încît părea că absoarbe acea hrană muzicală. Cu undele de armonie, despuiate de orice zgomot profan, se amestecau răsuflări misterioase, prezențe imperceptibile ca și cum sufletele măștrilor ale căror simfonii le interpreta Jan, erau acolo, ascultîndu-și operele în care ei pusese rădăcină atîtea bucurii înflăcărare și pline de încîntare. Totuși, ce tragedie o depășea pe cea a lui Beethoven, surd, neputînd să-și mai audă creațiile geniului său ? Pe a lui Schumann pe care chinurile nebuniei îl împinseseră la sinucidere ? Pe a lui Frédéric Chopin care, înflăcărât și vibrînd de cea mai pură, cea mai nostalgică armonie, fusese doborât de moarte în plină creație ? Toți avuseseră ceasul lor de patimă ! Unde erau azi ? Din ce sfere inaccesibile, dincolo de pulberea stelelor, surideau la bucuriile noastre, surideau la necazurile noastre ? Căci ei cunoșteau acum vanitatea tuturor lucrurilor și puteau răspunde anxiosului nostru : „De ce ?“

XIII

DOAMNA BRAȘAS O AȘTEPTA pe Ide pe terasa pe care se cățara vița sălbatică. Servitoarea neagră împinse în fața stăpînei măsuța cu gustări. Aceasta, așezînd pe o tavă de porțelan prăjiturile aurii, le tăia în două acoperind fiecare jumătate cu un strat de gem și cu frișcă.

Ide sosi, îmbrăcată într-un taior frumos de pînză albă. Părul încăruntit contrasta în chip plăcut cu ochii ei bruni care păstrasera o dulce melancolie. „Arată mai bine ca odinioară...” își zise stăpîna casei. După ceai, doamna Braas, îi întinse cutia cu țigări.

— Soțul meu nu-mi dă voie să fumez, zise Ide, dar o țigară nu poate să-mi facă rău.

Chiar în acel moment, zgomotul ușii de la fumoar, ale cărui ferestre dădeau pe terasă, fu urmat de două glasuri bărbătești.

— Soții noștri, șopti doamna Braas... Vorbesc despre Erna Boys care e nebună după Jan al dumitale, Ide. Ssst... făcu ea ducînd un deget la buze.

— Înțelege, se auzi vocea lui Jan Yvarsen, mă cheamă și de două ori pe zi, deși de multă vreme nu mă mai ocup de ea. Tot ceea ce-mi povestește despre nenumăratele ei boli e pură imaginație. E sănătoasă tun !

— E isterică în ultimul hal ! își dădu verdictul doctorul Braas.

— Sint cu totul de părerea ta ! Dealtfel îndeplinește cu sfințenie tot ce-i spun. I-am sugerat, că, în cazul ei, nimic nu-i mai salutar decît să muncească din greu ; și, ascultătoare, mi-a dat mai zilele trecute un telefon : „Am făcut ce mi-ați recomandat, domnule doctor, am frecat cu apă și cu săpun fiecare lespede din bucătărie, sînteți mulțumit de mine ?” Și știi cam ce dimensiuni au bucătăriile noastre, dragă colega.

Cei doi doctori încă mai rîdeau cînd Jan Yvarsen aruncîndu-și o privire pe terasă le zări pe cele două femei.

— A ! strigă el, iată-le pe doamne care ascultă sub ferestre. Secretul nostrul profesional e compromis.

Domnii fură invitați să ia o gustare și Jan, lacom, devoră o mulțime de prăjituri.

— Vrei să te duc la familia Minaar, Ide ? o întrebă Jan pe soția lui. În momentul de față nu-s prea ocupat și mi-aș putea îngădui patru sau cinci zile de concediu.

Ide roși de plăcere auzind această propunere. Se bucura să-i revadă pe acei oameni de treabă care, vreme de atîția ani, o găzduiseră cu o afectuoasă sollicitudine.

Familia Braas își opri musafirii la masă și seara se isprăvi cu o partidă de bridge. Jan nu venise cu mașina. Plecară pe jos. Noaptea era caldă și furtunoasă. Din cînd în cînd fulgere galbene și roșii spintecau cerul întunecat. La brațul soțului ei Ide, fericită, se îndreptă spre adăpostul frumoasei sale case care purta, ca și odinioară, amprenta stăpînului ei. Bibelourile și tablourile își păstraseră locurile lor ; nu dispăruse decît acuarela înfățișînd Trollhättanul și, cu un suspin de ușurare, Ide vedea în surghiunirea acestui tablou, condamnarea fără drept de apel a celei care-i făcuse atîta rău.

Plecară spre familia Minaar, la răsăritul soarelui. Într-o tonalitate de aur și sînge, Veldul se întindea cît vedeai cu ochii, atît de neted, atît de uniform, încît zărilor sale se asemuiau cu infinitul zărilor marine. Mergeau într-o singurătate ca de pustiu. Pe măsură ce soarele se înălța, cerul devenea de un alb incandescent. Jan opri mașina și cei doi își despachetară mîncarea. Pui rece, ouă tari cu maioneză și cîțiva ciorchini din acei struguri frumoși cu boabe aurii pe care Jan îi aducea de la Capetown. Porniră din nou la drum. Începînd din zori, parcurseseră mile și mile de teren cu adîncituri și coline, cînd nisipos, cînd acoperit de ierburi roșii. În sfîrșit lanțul munților Drakenberg se zugrăvi în zare, atît de palid încît părea că se pierde în cer.

Ide se sprijini de soțul ei cuprinsă brusc de o slăbiciune.

— Jan, copacii ăia de colo, petele acelea întunecate, e jungla, nu-i așa ?

— Da, Ide, e jungla, zise el strîngînd din fălci.

Tăcură, gîndindu-se la același lucru. Începu să se întunece. Din cînd în cînd, niște focuri slabe se iveau în întunericul care se lăsa. Și din nou Ide se miră de simțul de orientare al soțului ei care, peste puțin, opri Fordul în fața fermei lui Mathije Minaar. Acesta și zărise farurile mașinii. O strigă pe nevastă-sa și amîndoi, în culmea surprizei, îi așteptară în fața porții. Mare le fu plăcerea recunoscînd-o pe Ranny care li-l prezentă pe soțul ei. Ide îi îmbrățișă pe oamenii aceia de treabă, cuprinsă de o bucurie violentă să-l vadă în acele locuri, pe cel pe care-l

chemase adesea, din adîncul unui abis de disperare. Rămaseră la Minaari două zile. Îi făcu plăcere să-și amintească de acel trecut nenorocit, ca să se bucure și mai intens de fericirea ei prezentă. Se culcară în odăița strîmtă care dădea spre stepă. În zori, Ide sări din pat dornică să revadă staulele unde caprele și oile behăiră la apropierea ei ca și cum o recunoscuseră ! Înconjură cu brațul grumazul iepei sale credincioase care-o salută printr-un lung nechezat. Apoi alergă pe iarba tunsă, amintindu-și de plimbările în amurg și de reîntoarcerile la lampa unui cămin care nu era al ei !

În seara aceea mîncară în fața casei unde Meiken sădise trandafiri și gladiole. Un apus lent se topea încetisor, pictînd cerul cu purpură, cu galben, cu aur, cu mov și cu un verde tandru. Ai fi zis că o paletă enormă acoperea orizontul. „Paleta cerului...” își zise Ide căreia îi plăceau acele amurguri în care cerul nu se putea resemna să se înfășoare în vălurile nopții. Bărbații își fumau pipa în fața paharului de whisky. Cele două femei vorbeau despre zilele îndepărtate cînd Ide locuise la fermă.

— Am plîns după ce-ai plecat, Ranny, zise Meiken. Totul mi se părea pustiu ! Mi-a fost greu să mă obișnuiesc cu lipsa dumatăle. „Se va întoarce, lasă, mă consola Mathijs, cînd ai stat în țara asta, a soarelui, te întorci întotdeauna înapoi !“

Acum Mathijs vorbea despre războiul din 1900. Fusesse printre primii care pusesse mîna pe pușcă, în vreme ce mama și nevasta lui înghesuiau puținul și modestul lor avut în *ossewa* și se îndreptau spre nord. Numai nordul fusese cruțat de trupele dușmane. Meiken îndurase toate nenorocirile pe care le aduce după sine războiul, dar își regăsise bărbatul sănătos și-și clădiră din nou mica lor fermă.

— Da, ei nu mi-au venit de hac, dar eu am doborît destui dintre ei ! mormăi Mathijs trăgînd atît de tare din pipă încît aproape că dispăru în dosul unui nor de fum. De pildă, un lucru la care nu m-am putut supune nici odată a fost disciplina lor blestemată. Într-o noapte, după niște ceasuri nemaipomenit de fierbinți, m-au găsit dormind în postul meu de avangardă. A doua zi sînt chemat

în fața *veldkornet*-ului și mă condamnă să merg două ceasuri, prin tabără, cărînd șaua calului în spinare ! Pe-deapsa mi s-a părut idioată și-am protestat ! „Șaua am s-o arunc jos ! Dar poate ții să te car pe tine în spinare, ca să aibă și soldații de ce rîde, mai ales că au atîta nevoie !” Bineînțeles că insolența mea a fost raportată locotenentului general care m-a chemat în cortul lui. Și ce crezi că mi s-a întîmplat, domnule doctor ? întrebă Mathijs cu un aer mucalit. Ei bine, nimic. Am fost tratat cu mănuși de catifea ! Superiorul meu se mulțumi să bată în masa pliantă care căzu grămadă cu tot talmeș-balmeșul de pe ea. „Ce s-ar întîmpla dacă toți soldații ar da dovadă de o astfel de nesupunere ? urlase el ca un smintit. Știi, zurbagiule, că în oricare altă armată din lume delictul tău ar merita pedeapsa cu moartea ?”

— Ar fi în orice caz mai onorabil, am zis eu, decît să tratezi ca pe un școlar, un bărbat care luptă pentru țara lui ! Omul nu mai cuteză să răspundă nimic și eu am prins curaj : Nu te aștepta să mă supun unei astfel de tîmpenii. Dacă-ți place să cari în spinare șaua bîdiviului, eu n-am nimic împotriva ! Și înainte ca locotenentul general să-și fi revenit din surpriză, m-am cărăbănit. Mathijs rîse cu hohote. Dar Jan Yvarsen îl privi serios.

— Amice, îi zise el, ai avut șansa să pici peste un om care să ia ușor îndatoririle lui de șef militar. Dealtfel probabil erai un soldat foarte bun din moment ce ți s-a arătat o astfel de indulgență.

Puțin rușinat, fermierul își lăsă capul în jos părăind să reflecteze. Văzîndu-și bărbatul încurcat, Meiken dispăru repede în casă și se întoarse cu o cutioară pe care-o deschise cu precauție.

— Uite, domnule doctor, ce mi-a adus bărbatu-meu cînd s-a întors din război. Și-i arată un degetar pe care lîde îl cunoștea bine. Era o reproducere în argint a degetarului de aur oferit de președintele Kruger reginei Olandei ; degetarul avea pe marginea de sus, sculptate atributele muncii feminine : o albină bîzîind deasupra unui stup și bustul unei femei arătînd fiicei sale cum să mînuiască fusul. Jucăria asta mică ce fusese reproducă în-

tr-un număr restrîns, îi prilejuia lui Meiken o plăcere mereu reînnoită.

— Am să-ți povestesc la rîndu-mi, prietene Mathijs, cîteva farse care mi-au încărcat odinioară conștiința de student, începu Jan. Închipuie-ți că într-o noapte, la Stockholm mi-a venit ideea curioasă, de a desface, cu ajutorul unui coleg, firma unui optician — niște ochelari uriași pe care i-am așezat în fața ușii unui profesor supărător de miop. A fost ceva răutăcios ! Mărturisesc ! Mai puțin răutăcios ni s-a părut să sprijinim foarfecele uriaș pe care am izbutit să-l dăm jos de pe o cuțitărie, de ușa unui alt profesor ale cărui plete neîngrijite și mereu pline de mătreață, îi cădeau pe umeri.

„Dragul de el, gîndi Ide privindu-și înduioșată soțul, e întruchiparea vie a rațiunii și a dreptății ; temîndu-se că l-a ofensat pe Mathijs, încearcă acum s-o dreagă !“

Cînd mașina porni, Ide, pentru ultima oară, îmbrățișă cu privirea, zidurile care-i adăpostiseră atîta vreme memoria ei moartă, visele ei moarte ! Uitîndu-se îndărăt, văzu cele două siluete, ale lui Meiken și Mathijs, detașîndu-se, negre, în răsăritul de soare.

XIV

TRECUSE MAI BINE DE UN AN de cînd Ide își reluase locul în căminul ei și încă nu putea realiza minunea pe care o trăise. Se instala comod într-o fericire de nespus, într-o beatitudine fără sfîrșit.

Ruth Kenett opri mașina în fața casei Yvarsenilor. La semnalul claxonului, Ide care era gata, îi ieși înainte. Cele două prietene se duceau la Johannesburg ca să facă cumpărături. Era o zi caldă și în timp ce străbăteau drumul accidentat și nisipos, Ide se gîndea la țara ei unde, în acea epocă totul zăcea sub zăpadă. În Elöffstreet vitrinele strălucitoare aminteau de Crăciun măcar că soarele încălzea puternic. Cele două femei se amestecară printre numeroșii gură-cască opriți în fața unui magazin

cu obiecte de artă în a cărui vitrină nu se afla decît un singur tablou intitulat *Doctorul* și semnat de un pictor francez. Pînza reprezenta un chirurg, în bluză și bonetă albă, ținînd în brațe trupul gol al unei femei prăvălite și ale cărei plete negre cădeau pînă la pămînt. În genunchi, în spatele medicului, Mărtea întindea niște brațe scheletice spre prada pe care o simțea că-i scapă din mîini. Idei îi plăcu grozav pictura care simboliza atît de bine profesia soțului ei.

— O cumpăr imediat, declară ea.

Prețul era foarte mare, dar Ide avea contul ei la Bancă și adesea bărbatul ei o certa că e prea econoamă. Acum, în fața Galeriilor „Rob și Newman“, cele două prietene asistau la stivuirea nenumăratelor pachete. Mai întîi veneau cadourile pentru negri : turbane în culori vii, bluze albe inele, de aramă și brățări de sticlă. Apoi, cadourile pentru copiii săraci : păpuși, soldați de lemn, tobe și trompete, căsuțe, arce ale lui Noe, și diverse jocuri. Ide îi și vedea sosind : fetițele, cu obraji rotunzi, bine spălați cu săpun, băiețașii în pantaloni peticiți și cu părul blond bine pieptănat. Infirmierele îi introduceau în sala cea mare unde, pe mese, îi așteptau mormane de dulciuri. Începea împărțirea cadourilor la care asista însuși doctorul Yvarsen. Mulți dintre acești copii îl cunoșteau pe doctorul care-i vindecase și, încrezători, îi întindeau mînuțele pe care le lua în mîinile lui mari întrebîndu-i dacă mai aveau „buba“. Ei clătinau din cap rîzînd și privirile albastre ale medicului se încețoșau ușor în timp ce punea darurile în brațele subțirele întinse spre el. Se gîndea la fiul pe care-l pierduse ? „Crăciun... Crăciun alb...“ fuseseră ultimele cuvinte ale micului Nils. De atunci nu se mai sărbătorise nici un An Nou la familia Yvarsen. Ca și altădată își petreceau seara la doamnele Stark. Jan era în smoching. Ide, într-o rochie de fulard alb al cărei decolteu se închidea cu o foarte frumoasă camee, în care era ascunsă fotografia fiului ei. Timp de douăsprezece luni un brăduț artificial stătea închis în întunericul cutiei de carton, pentru ca o singură seară inundată de lumini, ramurile sale acoperite cu vată — simulînd zăpada — și încărcate cu jucării și nimicuri, să împodobească masa de Anul Nou. Pe o tavă uriașă de porțelan se odihnea, pe

un strat de spanac, un purceluș de lapte înconjurat de o cunună de carne tocată după moda vieneză. Datorită vinului și șampaniei oferită la desert, toți musafirii se înfierbîntaseră. Începură să vorbească despre Războiul Burilor, subiect veșnic drag acelor oameni.

— Pe atunci nu eram bogați, povesti o doamnă voinică, într-o rochie simplă de mătase neagră, o doamnă cu fața încă tînără sub o cunună de păr alb. Soțul meu, plecat să lupte, mă lăsase singură în mica noastră fermă. Nu mi-a fost frică niciodată. Cînd i-am văzut pe soldații dușmani apropiindu-se, m-am simțit cuprinsă de o minie și de un curaj de care nu m-am crezut niciodată în stare. După ce am baricadat ușile și ferestrele m-am înarmat cu o pușcă și m-am postat la lucarna din bucătărie. „L-am ajutat cu propriile mele mîini pe bărbatu-meu să ridice căsuța asta. Sînt aici la mine acasă, am strigat eu, n-o să intrați decît peste cadavrul meu !” Și, mă credeți ? În fața chipului meu, fără îndoială descompus de ură și de durere, soldații și-au văzut de treabă !

— S-or fi gîndit la mamele, la nevestele lor... zise Jan Yvarsen.

Bătu miezul nopții. Venise ceasul împărțirii darurilor. Fiecare pachet legat cu panglici era însoțit de o felicitare de Crăciun, în care se vedea zăpadă, multă zăpadă, căci toți acei oameni aveau în seara aceea nostalgia albelor Crăciunuri ale copilăriei lor ! Se auzeau exclamații de plăcere și pupături sonore, pe măsură ce micile daruri ieșeau din hîrțiile lor. Doctorul Yvarsen și soția lui ținură să se întoarcă pe jos acasă pentru a se bucura de noaptea translucidă de decembrie. Imensele astre ale cerului Africii aruncau sclipiri roșii ceea ce odinioară o determinase pe Ide să spună : „Ai crede că-n fiecare stea s-a aprins cîte un pom de Crăciun !”

Întorși acasă, Ide zări pe măsuta de toaletă un sipețel de piele cu inițialele ei. Înăuntru, așezat pe fundul de catifea neagră, un șirag de perle cu închizătoare de platină.

— Am socotit că asta-i bijuteria care-ți trebuie, dragă, pentru că nu porți decît rochii negre și albe, îi zise soțul ei punîndu-i cîlierul la gît.

Fericită, Ide se privi în oglindă. Pe gîtul ei, ușor bronzat, perlele, de o strălucire foarte pură, luceau plăcut.

— Mi-ai făcut un cadou mult prea scump pentru mine, Jan dragă ! Dar cît de mult îmi plăc aceste perle, cît mi-s de dragi ! Pot să le păstrez în noaptea asta, să dorm cu ele, ce zici ?

— Bineînțeles. În noaptea asta nu dorm toți copiii cu jucăriile lor noi ? zise el glumeț.

— Stai puțin, tu, copil mare ce ești ! Am și eu o jucărie pentru tine !

— Pricep, zise el rîzînd. S-o văd, arată-mi-o !

— Vino, făcu ea pe misterioasa luîndu-l de mînă.

Încă din pragul odăii privirea îi fu atrasă de pielea luminoasă a femeii din tablou. Jan Yvarsen contemplă îndelung, fără nici o vorbă, acea alegorie a propriei sale profesii. Întorcîndu-se, văzu fixată asupra-i, privirea intensă a soției sale, doi ochi blînzi de căprioară în care citi o admirație infinită pentru munca lui plină de abnegație.

— Soția mea ! Scumpa mea soție... murmură el cu un accent de infinită tandrețe.

XV

ÎN PRIMA ZI A ANULUI Venea multă lume la ferma familiei Maclean pentru că negrii din satul vecin se adunau la cîțiva pași de acolo ca să-și execute dansurile rituale. Sunetele înăbușite ale tam-tamurilor și ale unui instrument ciudat cu corzi, fabricat de ei înșiși, se auziră apropiindu-se. Veneau, doi cîte doi, în șir interminabil, cu pene de cocoș înfipte în părul încîlcit și cu aceleași pene vîrîte în briul care le încingea coapsele. Cu un mers legănat, ritmic, făcură mai întii înconjurul pieței vaste și plină de praf, locul exhibițiilor lor, apoi începură dansul. Mimînd nu știu ce lucruri, începură să se fîție dînd din cap, cu mișcări dezordonate, apoi învîrtindu-se, tropăiră înainte și înapoi pentru ca brusc să facă niște salturi din ce în ce mai frenetice, pe

măsură ce tamtaturile își accelerau bătăile. Deși abia mai răsufiau, psalmodiau un fel de litanie pe trei note, mercur aceleași : înarmați cu scuturi și sulite, aduse de nevestele lor, se repeziră la un dușman nevăzut, apoi se năpustiră spre cele patru colțuri ale pieței scoțind urlete sălbatice. Cerul era o cupolă de satin azuriu și lumina vibrantă îi făcea pe acei diavoli dezlănțuiți să pară și mai negri. Piepturile lor goale, șiroind de sudoare, emanau un miros fetid și acru. „E cu putință ca Elias și drăguța lor Daisy, să facă și ei parte din neamul ăstora ?” se întrebă Ide cu inima strânsă.

Îi plăcea să petreacă pe la ferme duminicile fiindcă ele îi aminteau de zilele fericite din primii ani ai căsătoriei sale. Dar îi aminteau de asemenea și de zilele de luptă aspră și pe ascuns cu rivala ei. Adesea i se părea că vede soarele strălucind în cozile ei groase de aur, împletite în jurul capului mic, când sărea veselă și suplă pe terenul de tenis, schimbînd mingile cu fostul ei logodnic...

XVI

SPITALUL DIN VEREEGING CA
și cel din Kritteltwerk, era un lung și vast parter înconjurat de o galerie largă, deschisă spre grădina cu arbori de esență rară. Aici își îndeplinea Thérèse Erhardt, slujba ei de infirmieră. Serioasă și amabilă, frumoasa fată era tot atît de iubită de colegi cît și de bolnavi ! Încă din primele ceasuri, colegile sale observaseră un lucru de care tînăra se mirase cînd i se vorbise despre el : impresia profundă asupra doctorului James Corsen. De cîte ori slujba ei o aducea lîngă acest medic tînăr, Corsen pălea și emoția lui era vizibilă. Acest băiat înalt și blond, cu o ușoară tendință spre îngrășare, cu chipul proaspăt și trandafiriu, cu ochii albaștri ușor bulbucați, era de o timiditate uluitoare. Thérèsei nu-i păsa cîtuși de puțin de el și remarcile și tachinările infirmierelor o lăsau indiferentă. În seara aceea tocmai se instalase cu o carte în

mica sală de așteptare de lângă sala comună unde-și petrecea intervalele dintre vizite, când iată că intră doctorul Corsen.

— Vă aduc picăturile pentru doamna cea bătrână din camera 12, zise el.

— Bine, vă mulțumesc, domnule doctor.

— Vedeți că am făcut o injecție la numărul 5. Acum pacientul doarme. Dacă se agită în timpul nopții, trimiteți să mă cheme, soră.

Ca întotdeauna când se adresa tinerei fete vocea i se strângea puțin și avea impresia că abia poate înghiți. Ea repetă :

— Mulțumesc, domnule doctor... nerăbdătoare să se apuce de citit.

— Nu vreți, făcu el șovăind, să-mi îngăduiți să stau puțin cu dumneavoastră ?

Mirată, fata își aținti asupra-i frumoșii ei ochi violeți.

— Să stați cu mine ? Dar e târziu, domnule doctor !

— Da, e târziu, așa că n-am să vă inoportunez prea mult. Dumneavoastră și cu mine sîntem obișnuiți să vedem destule lucruri urâte, dar n-aș fi vrut să-l vedeți pe băiețașul de unsprezece ani care mi-a fost adus azi și pe care învățătorul lui l-a bătut îngrozitor ! Avea poponeața plină de sînge ! Sigur, lucrurile nu se vor opri aici, părinții vor face plîngere !

— Bietul micuț ! Ceea ce spuneți e cumplit, domnule doctor.

— Poate că-l vor judeca pe ticălosul care s-a înverșunat astfel împotriva unui copil ! Din nenorocire există părinți care nu depun plîngere, care-și lasă copiii pe mîinile unor inși sadici. Eu am fost unul din acești copii, domnișoară Erhardt..

— O, făcu ea plină de milă.

Deci de-aici i se trăgea acea tristețe din ochii lui albaștri, și nu, cum pretindeau celelalte surori, pentru că ea, Thérèse, nu făcea caz de persoana lui ! Îl ascultă compătimitoare. Avea trei ani când își pierduse tatăl care-i lăsa văduvei o avere imensă. Totuși fusese crescut foarte aspru. Mama sa, extrem de puritană, și foarte cucernică, nu-i arăta niciodată nici cea măi slabă afecțiune. Îl in-

struia un profesor, acasă. Cu groază, Corsen se gîndi la sala de studiu asemănătoare cu vorbitorul unei mănăstiri, cu pereții goi pe care nu-i împodobeau decît un Crist pe cruce și, sub sticlă, cele mai aspre versete din *Biblie*. Pe masă, o nuia de stuf se învecina întotdeauna cu cărțile. Cînd maică-sa vedea urmele nuielui pe degetele lui, își asuma ea însăși sarcina să-l pedepsească și mai aspru. Sêrvitorii îi plîngeau de milă ; totuși nici unul nu-i sãrea niciodată în ajutor și trebuia să-și îngrijească singur julturile și zgîrieturile. Astfel cresc, plin de groază, între o mamă glacială și un profesor crud..

— În astfel de condiții, cum puteam gîndi frumos despre umanitate, domnișoară Erhardt ? Există la noi, în Anglia, un dicton care pare paradoxal : *cold as charity*¹. Nu de mult am citit într-o revistă chiar aceste cuvinte sub reproducerea unei statui... O femeie înaltă și slabă, înfășurată în văluri și în pliurile unei rochii severe: Am tresărit, fiindcă imaginea aceasta semăna leit cu mama, avea chipul ei cu trăsături regulate și austere. A murit de mult, dar n-am s-o iert niciodată și e cumplit să urăști amintirea unei mame ! Și asta, fiindcă datorită ei n-am cunoscut decît latura groaznică a vieții și cunoștințele care mi-au fost vîrite în cap cu vergeaua de stuf nu m-au ajutat prea mult ! Rece ca mila... Ah, cît de rece era mila mamei ! În timp ce cu o mînă întindea pomana, cu cealaltă scanda încurajările la penitențe și sacrificii ! Exemplul milei sale a izbutit să-mi tocească sufletul, să-mi spulbere orice credință în bunătatea omenească și-n bunătatea Celui-de-Sus !

— Sînt uluită de ceea ce-mi mărturisiți, domnule doctor.

În acel moment odaia fu scufundată brusc în întuneric.

— Altă pană de curent, exclamă fata, e a doua în seara asta. Am o luminare, domnule doctor, aveți niște chibrituri ?

Nu primi nici un răspuns și avu impresia că el se îndrepta pe pipăite, spre ea. Și brusc, simți pe mîinile pe care i le luase într-ale lui arsura unei guri lacome

— Lăsați-mă ! șopti ea trăgîndu-și mîinile

¹ Rece ca mila (engl.) (n. tr.).

— Ah, dacă nu ne-am fi aflat în întuneric, n-aş fi cutezat niciodată să-ţi spun că te iubesc ! zise el gîfîind. Te iubesc ca un nebun ! Mărită-te cu mine, Thérèse, voi fi sclavul dumatăle, te voi sluji în genunchi !

Lumina reaprinzîndu-se, Thérèse văzu în faţa ei un om care tremura şi care-şi ascundea faţa în mîini.

— Iartă-mă ! Iartă-mă ! o rugă el cu vocea înăbuşită şi fugi.

A doua zi, printre scrisorile primite, recunoscui, pe un plic, scrisul doctorului Corsen.

„Domnişoară,

V-am vorbit ieri seară despre trista mea copilărie. Iertaţi-mă şi credeţi-mă că n-am făcut-o cu scopul ca să vă înduişez. Voi adăuga totuşi, că adolescenţa mi-a fost grea pentru că la acea vîrstă, inteligenţa mai dezvoltată, înţelegea mai bine lucrurile.

Moartea m-a scăpat de mama şi mi-a îngăduit să-mi alung călăul. Dar era prea tîrziu, niciodată n-am mai regăsit ceea ce se cheamă «bucuria de a trăi». Astăzi sînt în posesia unei averi mari. Aş fi putut salva de atîtea ori o viaţă care se credea pierdută... Dar numai o singură fiinţă din lumea asta ar putea să-mi salveze mie viaţa ! Se zice că lumea aparţine celor îndrăzneţi. Atunci, voi fi încă o dată îndrăzneţ. Voi avea cutezanţa de a vă cere de soţie. Vreţi ? Dacă nu, dacă simţiţi că nici măcar o simplă prietenie nu v-ar putea lega de mine, fiţi bună, nu mă lăsaţi să-mi fac speranţe, mîinile dumneavoastră mici să reteze dintr-o singură lovitură nădejdea plină de cutezanţă care m-a făcut ieri seară să-mi pierd capul. Atunci, nu mă veţi mai vedea, căci îmi închipui cît i-ar fi de greu unei femei să-l mai vadă pe cerşetorul care se încapăţînează să-i întindă mîna...”

Întîmplarea a făcut ca în aceeaşi dimineaţă, Thérèse să fie obligată să se întîlnească cu doctorul Corsen, căci amîndoi îl asistau pe profesorul Hanney în sala de operaţii. Fetei îi fu milă de paloarea şi de privirile lui neli-niştite care n-o slăbeau deloc. Cum, spre sfîrşitul după-amiezii, îl întîlni în pragul unei săli, îi zise :

— Domnule doctor, aş vrea să vă vorbesc.

Ieșiră în parc și făcură împreună câțiva pași.

— Vedeți, vă ascult, zise ea încercînd să scape de pri-virea lui insistentă. Nu vreau să vă fac să așteptați răs-punsul. Nu mă voi mărita niciodată și dacă asta, poate să vă consoleze într-o oarecare măsură, dragă domnule doc-tor, să știți că am un motiv secret pentru care vreau să rămîn fată bătrînă ! isprăvi ea surîzînd slab.

— Vă mulțumesc pentru încredere, soră, bilbii el.

Ea îi întinse mîna pe care el i-o strînse îndelung fără să cuteze să i-o sărute. A doua zi doctorul Corsen părăsi spitalul din Vereeging.

XVII

UN TĂRĂBOI CIUDAT O TREZI

pe Thérèse din primul somn. Veciņa ei de pat, care se îm-brăca grăbită, îi spuse că un motociclist își spărsese capul de zidul barajului. Niște negri ce se întorceau de la mină, îl găsiseră și-l aduseseră la spital.

— Și Hanney care se află la Bloemfontein și care nu se va întoarce înainte de mîine seară ! zise Thérèse.

În hol îl găsiră pe director care tocmai punea recep-torul în furcă.

— Doctorul Yvarsen mi-a făgăduit că pornește imediat încoace, le spuse el. Dar chiar dac-ar merge ca un nebun tot nu poate ajunge decît peste două ceasuri.

Mina Thérèsei, cu care-și aranja boneta, tremură un pic : îl va revedea pe Jan Yvarsen ! Bărbatul pe care-l iu-bea cu un fel de dragoste cucernică. Totuși el nu găsise decît cîteva biete cuvinte ca să-i mulțumească pentru că intervenise, pentru că-l cruțase de dificultatea de a veni-să-și ia el singur nevasta acasă ! Și ce făcuse pentru fru-moasa prietenie care se înnodase între ea și Ide ? Cele două femei își scriau din cînd în cînd, dar dacă în scriso-rile sale — întotdeauna afectuoase — Ide o invitase pe fată să petreacă un sfîrșit de săptămînă la ei, o făcuse — așa i se păruse Thérèsei — cu o anumită rețineră, și

tînăra nu se putuse hotărî să răspundă unui apel atît de lipsit de căldură. Sigur că în rezerva lui excesivă, lui Jan Yvarsen nu-i plăcea să vadă la masa lui o străină care-i cunoştea trecutul. Aşa că nu-i mai revăzuse pe cei doi.

Rănitul se afla în comă. Era tînăr, părul bogat şi buclat îi era ud de sînge, şi sînge închegat îi acoperea chipul.

— Mi-e teamă ca doctorul să nă ajungă prea tîrziu, zise internul care veghea.

Dar nu trecură două ore că şi auziră un claxon şi automobilul intră în parc luminînd ferestrele cu farurile sale. Într-o mantie amplă, menită să-l apere de praf, Jan Yvarsen îşi făcu apariţia, cu trusa sub braţ căci ceruse să i se trimită din Europa instrumentele de chirurgie cele mai noi şi mai perfecţionate. O puse în mîinile îngrijitoarei care-l însoţea pe director şi se grăbi să arunce o privire asupra rănitului.

— Să nu-l mişcaţi ! Duceţi-l aşa cum e, în sala de operaţii, se adresă el celor doi infirmieri aduşi de intern. După care ieşi ca să se pregătească de operaţie.

N-o remarcase pe tînăra infirmieră care-l privea, emoţionată să-l revadă. Deşi se temea, Thérèse dorea să fie chemată în sala de operaţii. Dar n-avură nevoie de ea. Operaţia fu lungă. Totuşi, toţi cei care asistaseră la această gravă intervenţie chirurgicală aveau nădejdea că tînărul va scăpa. Acum, Jan Yvarsen, înconjurat de interni şi de infirmierele care-l asistaseră, luau ceaiul în salonul directorului. Chipul mîndru al doctorului purta pecetea atenţiei susţinute şi al imensului efort pe care trebuise să-l facă. Din cînd în cînd, îşi ştergea fruntea încă umedă de sudoare. Văzînd-o pe Thérèse pe care directorul o invitase ştiînd că era prietenă cu nevasta chirurgului, acesta se ridică :

— *How do you do, Miss !* zise el întinzîndu-i mîna. Soţia mea se plînge că n-ai răspuns niciodată la invitaţia ei ! spuse luîndu-şi la revedere. Cînd vom avea plăcerea să te vedem la noi ?

— Dar... şovăi ea luată pe neaşteptate, sînt foarte ocupată, iar cînd sînt liberă mă acaparează familia...

¹ Bună ziua, domnişoară ! (engl.) (n. tr.).

— Înțeleg... zise el în timp ce ochii lui ciudați o priveau, transparent și totuși impenetrabili.

În ziua aceea, urmărită mereu de privirea lui, Thérèse se simți stîngace. O tristețe sumbră o învălui ca un vâl negru.

XVIII

A TREIA ZI, THÉRÈSE PRIMI O scrisoare în care Ide o zorea să vină, cît mai curînd cu putință, să petreacă lîngă ea cîteva zile. Soțul ei, scria ea, avusese plăcerea s-o revadă, dar i se păruse că n-arăta chiar prea bine și Ide întrebuința cuvintele cele mai afectuoase ca s-o determine pe mica ei prietenă să-i ceară directorului cîteva zile de concediu, de care — după părerea doctorului — avea neapărată nevoie. Cu ce bucurie se revăzură, părăindu-li-se la amîndouă că se schimbaseră foarte mult. Thérèse se miră de o Ide și mai fină, și mai elegantă decît în momentul în care se despărțiseră, iar Ide de o Thérèse mai slabă și mai palidă.

— Cred, domnișoară, că meseria pe care ți-ai ales-o, e prea dură pentru dumneata, îi zise doctorul în timpul mesei.

— Nu prea mai avem bolnavi în ultima vreme, răspunse ea, altfel n-aș fi putut obține cele opt zile de concediu.

— Opt zile nu înseamnă nimic. Ți-ar fi trebuit două luni ! Și pe deasupra nici nu mănînci cît trebuie ! adăugă el pe tonul medicului.

Dar, ca să onoreze cum se cuvenea, masa, tînăra se simțea prea tulburată aflîndu-se între cele două ființe, alături de care — citînd memoriile Idei — trăise, și cu ce interes pasionat, emoțiile, bucuriile și suferințele lor. Numai așa își putu ea explica acea senzație de ceva văzut, de ceva trăit pe care-o avu intrînd în salonul cel mare unde pielea cu care erau îmbrăcate scaunele și acajuul mobilelor se armonizau cu lemnul care îmbrăca pereții, satinat de reflexele focului. Un covor mare, cenușiu, aco-

perea parchetul. În niște vase de lapis-lazuli se scâldau trandafiri mari, purpurii și flori albe, ciudate, împodobeau vasele grele de aramă în al căror pîntece se reflectau colțurile odăii. În acel moment, perdelele de dantelă de la ferestre, încadrau crengile copacilor înroșite de soarele care apunea.

— Gustav Vasa ? întrebă fata oprindu-se în fața unei statui de bronz care împodobește căminul.

O vie mirare se zugrăvi pe trăsăturile doctorului.

— Îl cunoști pe eroul nostru național, domnișoară ?

— Puțin... spuse ea roșind. Am citit...

— Gustav Vasa e una dintre cele mai mărețe figuri pe care le-a dat patriotismul din toate timpurile, zise el. Adesea, pe drumurile Suediei, găsești urme ale vieții glorioase a acestui mare revoluționar, dar nici una nu-i atât de emoționantă ca statuia ridicată pe terasa ce domină Mora și a cărei reproducere o vezi aici. Căci din Mora și-a chemat el compatrioții la arme : sătul de tirania străină; le-a vorbit, le-a insuflat propria lui dorință de independență și ura lui împotriva danezilor. Gentilom tânăr, frumos și curajos, erou aproape legendar prin faptele, evadările și cutezanțele sale, a aprins — datorită prestigiului său — revolta și a ridicat la luptă țara întreagă. A ajuns pe tron și a făcut-o regină pe Karin Stenbock, pe care-o întâlnise la Trollhättan în vreme ce fugeau ca să scape de mercenarii puși pe urmele sale. Ghicind-i numele, fata îl duse la ea acasă. Dar nici n-ajunseseră bine că și auziră larma oștenilor regelui Christian, care băteau drumurile în căutarea fugarului. Atunci, fata îl duse pe Vasa în propria-i odaie și se închise acolo împreună cu el, în timp ce mama, patriotă înflăcărată, stătea de pază la ușă : bădăranii nu cutezară să violeze culcușul unei fecioare. Sub domnia acestei perechi, Suedia cunoscuse o perioadă de pace și de fericire. Puști, eram nebun după Vasa ! adăugă Jan Yvarsen cu acel suris care-i întinerea chipul.

— Nu mi-ai spus tu, odinioară, că Tjorpa, a fost construită pe ruinele castelului familiei Stenbock, Jan ? întrebă Ide.

— Într-adevăr, unii așa susțin, spuse el ridicînd din umeri, chiar servitorii noștri pretindeau că o subterană

pornind din pivnițele noastre, ducea la cascada Trollhättan care înghițise destui danezi. De câte ori n-am ciocănit zidurile în nădejdea că voi descoperi culoarul acela secret ! Mi-l închipuiam plin de schelete cu armurile lor. Coboram întotdeauna încet treptele tocite ale pivniței cu gândul că cizmele eroului meu călcaseră odinioară pe acele pietre. Ane Mette îmi povestise că Vasa, trecînd într-o zi pe strada noastră, ascuns într-un car cu fîn, cavalerii aflați pe urmele lui, străpunseseră paiele cu săbiile fără ca acesta, rănit, să scoată vreun strigăt de durere.

„Cît de frumos știe să povestească“, își zise Thérèse, sub farmecul acelui glas care avea ceva odihnitor în grava și plăcuta lui sonoritate. „Cu ce calm a vorbit de Trollhättan, de Tjorpa, de copilăria lui...“ își zise Ide încîntată.

Apusul lent se topea în noapte. Un vînt ușor, venind dinspre ferestre, făcea mai vie mireasma trandafirilor.

— Dacă ne-ai servi niște răcoritoare, Ide ? Le-am merita, eu, pentru că v-am ținut o conferință, voi pentru că m-ați ascultat, glumi doctorul.

Cînd, după gustare, Thérèse îl văzu pe doctor îndreptîndu-se spre pian, avu o tresărire de bucurie : va cînta !

În strălucirea neagră a capacului mare, ridicat peste corzi, ea văzu reflectîndu-i-se chipul serios în timp ce de sub degetele sale se înălța un imn plin de vehemență și de solemnitate : glas de clopot, ritmuri de cavalcadă, cîntece de triumf preamărind dragostea de patrie ! Jan Yvarsen lăsa să transpară prin acea muzică, fervoarea juvenilă, entuziasmul înflăcărat pe care le simțise copilul pentru marele Gustav Vasa.

În fiecare dimineață, deschizînd ochii, Thérèse Erhardt avea impresia că-și continuă visul de peste noapte. Auzea demarînd mașina doctorului care la șapte pleca la spital. Ide nu întîrzia să-și îmbrățișeze prietena.

— Vrei să-ți aduc gustarea în pat ?

Dar fata răspundea cu însuflețire :

— Nu ! Nu ! Vreau să mănînc împreună cu dumneata în salonul cel frumos.

Și ziua începea... În timp ce stăpîna casei era ocupată cu treburile gospodăriei, Thérèse se instala pe terasă cu o

carte aleasă de pe etajera unde Ide își ținea volumele pe care-i plăcea să le recitească. După-masă, Jan le ducea pe cele două prietene la lac, sau Ide dădea vreun ceai în cinstea Thérèse; niciodată fata n-ar fi putut răspunde la toate invitațiile pe care i le făceau doamnele din ținut.

În seara cînd Jan Yvarsen veni să le ia pe Thérèse și pe Ide, care-și petrecuseră după-amiaza la lac, el îi spuse tinerei :

— Diseară se joacă *Fiica vulturului*, vei vedea cinematograful nostru, domnișoară Erhardt, tot Kritteltwerkul se adună acolo ca o mare familie, așa că o să te amuze.

— Oh, Ide, zise Thérèse în șoaptă, aș vrea atît de mult să-mi petrec seara aici, acasă, și totuși nu v-ar părea rău să renunțați la film pentru mine ?

Doctorul pricepuse.

— N-are nici o importanță. spuse el, dorințele oaspeților noștri, sînt și dorințele noastre.

Așa că și seara aceea trecu cît se poate de plăcut pentru invitata familiei Yvarsen. Thérèse vru să vadă o hartă a Suediei și Ide îi arătă o hartă veche, puțin pătată de mîinile elevilor de odinioară.

— Uite, Thérèse, iată Scania de un galben de grîne, Vermlandul de un cenușiu închis ca și forjele sale. Țara nu-i mare, dar e frumoasă ca o poveste cu zîne.

— Și încă n-ai văzut-o decît vara, remarcă Jan. Or țările nordice trebuie vizitate numai iarna. Sigur, te poți teme de frig, dar astăzi hotelurile, trenurile și vapoarele oferă un confort atît de mare turiștilor încît și cei mai temători pot înfrunta aceste excursii. Nimeni nu se va înapoia decepționat, căci splendoarea zilelor de iarnă nu-i mai puțin încîntătoare decît limpezimea nopților de vară. Dar iarna toate par o adevărată feerie. Lacurile și cîmpiile scînteiază sub o pulbere diamantină. E de ajuns o singură stea, deasupra brazilor, și mii de diamante se aprind în vîrfurile albelor lor piramide. O singură stea și apele înghețate ale cascadei strălucesc ca tuburile unei mari orgi argintate. Secretul și farmecul peisajelor nordice constau în faptul că-n fiecare moment sînt noi și pure. De pildă, nu-ți poți închipui cît sînt de plăcute casele roșii, așezate în zăpadă, ca în vată ! La noi, locuitorii

sînt despărțiți unii de alții de păduri imense, de lacuri și de văi. Lucrul acesta prilejuește multe excursii. Pleci cu schiurile. Ca să traversezi un rîu, îți pui patinele. Gheața albăstruie crapă sub ghețe. Adesea întilnești cîte în convoi de sloiuri, reflectînd zborul lebedelor care țipă mai ales către seară. Cînd ai întîrziat, trebuie să cauți vreuna din acele cabane de brad cu grinzi care miros a rășină. O sală mare, cu paturi largi și scunde, unde o sobă de piatră cimentată își arată gura roșie a cuptorului. După ce-ai băut cafeaua aburindă, în cămile de lemn, și ai mîncat niște hartane zdrene de slănină garnisite cu prune uscate, o pornești în zori, la drum. Gerul îți taie obrajii ca un brici. Apoi, timid, se arată soarele, razele sale oblice, de un galben palid, auresc cerul pînă la amiază. Dar cînd păsești din nou printre copacii rari, soarele ce apune colorează trunchiurile pinilor, într-un roșu de aramă. De cîte ori n-am escaladat muntele Gultha cu pereții lui amețitori, deși destul de în pantă ca să poată fi coboriți cu schiurile. Puține fete cutezau să facă asta...

O fugară și intraductibilă expresie adumbri fruntea lui Jan Yvarsen. Oare în acel moment o revăzuse sus, în vîrfurile muntelui, pe Sigrid, cu lungile ei cozi în vînt făcîndu-i semn cu bățul de ski, aidoma unei Walkirii, la marginea unui nor, agitîndu-și sabia ? Își reveni repede și chipul îi redeveni împasibil.

— Urcuș dur și abrupt, care cere o oră de mers dar care se coboară în șapte minute. Te întorci la lumina torțelor ori la razele lunii, căci drumurile sînt întunecoase, și-ți regăsești tovarășii de patinaj. Sub lumina rece a ămpilor cu arc, fustele și cosițele fetelor zboară, în timp ce patinele alunecă vesele în sunetele flautelor.

Simțea plăcerea pe care o încerca Jan povestind acele episoade din tinerețea lui, căci luîndu-și ceaiul — o întrerupere plăcută a acelor după-amieze — el continuă să povestească :

— Un sport pe care-l preferam tuturor celorlalte era *jumpingul*, cum numeam noi plimbările pe gheață. La sfîrșitul lui noiembrie, apele înghețau. Ca să probăm grosimea păturii de gheață aruncam o piatră mare care lăsa în urmă o stea ca într-un geam spart. „Eh, o să țină,

ne asiguram noi, la drum !” Blocuri mari, singuratice, coborau în direcția curentului ; erau niște sloiuri tocmai potrivite să se reîntoarcă la Polul Nord. Dar trebuia să fii atent cînd sloiul se rupea în două. Trebuia să sari pe bucata cea mai sigură. Credeți că ne era frică ? Nici pomeneală ! Pentru micii vikingi frica e un fel de excitant. Cînd cădeai în apă erai furios din pricina stîngăciei tale. Din fericire, cîte un prieten era întotdeauna aproape, gata să te salveze din primejdie ! Și credeți că după asta ne întorceam acasă ? Nu ! Îți scoteai pur și simplu apa din ghețe, îți storceai vesta și pantalonii pe care ți-i puneai repede și care-ți înghețau pe trup de îndată ce jocul reîncepea. Ah, micilor vikingi le plac jocurile violente și primejdioase. Ei sînt urmașii unui neam dur ca stîncă, și pe care un atavism îndelungat i-a învățat imperioasa necesitate de a acționa...

Ochii Thérèsei Erhardt urmăreau aproape cu spaimă acele pendulei. „Oare doctorul va mai cînta astă-seară ?” se întreba ea necutezînd să exprime cu glas tare această intensă dorință. Dar, ca și cum i-ar fi ghicit gîndul, Jan Yvarsen se așează la pian.

Home sick ! Dor de țară... Dorul pe care-l exprima în acea seară muzica alcătuită de pianistul însuși : nostalgia îndepărtatei sale patrii... Mai întîi se auzi bolboroseala ciudată a unei ape sumbre și strălucitoare, prizonieră sub gheața opacă, apoi pîrîitul sonor al cascadelor imobilizate în goana lor sălbatică... Game imitînd valurile pe țărnu-rile sălbatice... Murmurele lungi ale pinilor treziți de adierile polare... Imagini care evocau sunetele argintii ale ciocanelor izbind nicovala și clinchetul vesel al clopoțelilor unei sănii... Iradiație atît de luminoasă încît ți se părea că dac-o vei atinge, vei simți în degete contactul cu aurul pur. Apoi, acea muzică evocatoare se isprăvi printr-o melancolică melopee. Părea cîntecul unui trecător solitar care-și încredințase durerea peisajului fratern murind în cenușa nopții.

Cu urechile încă țiuindu-i de atîta armonie, Thérèse se duse în camera de oaspeți, albastră și trandafirie, aceeași în care locuise odinioară frumoasa și răzbunătoarea Sigrid. Contemplă multă vreme, de la fereastra ei, noaptea de

catifea întunecată găurită de stele imense. Apoi, cu senzația că băuse un vin prea tare își puse capul pe pernă și ajunsese să nu mai poată distinge visul de realitate. Era amețită de o emoție moleșitoare. Uneori i se părea că prin jocul său prodigios, pianistul avea puterea de a-i smulge tinerei sentimentele ascunse cu cea mai mare grijă. Magia glasului său o egala pe cea a cîntecului. Ei îi erau dragi și unul și celălalt și astfel înmagazina bogăție după bogăție din care avea să se adape, după ce se va întoarce acasă, departe de cele două ființe care acum făceau parte din viața, din răsuflarea ei, atît de mult le iubea ! Știa că pînă în ultimul ei ceas, acele seri feerice îi vor lăsa în suflet o pecete de neșters. Un regret care nu va pieri ! Căci nu nădăjduia că se vor mai repeta. În viitorul ei concediu, poate peste șase luni, ai ei n-o vor mai lăsa să plece și apoi nu se știa dacă familia Yvarsen o va mai invita.

Acum, sosise ultima seară și Thérèse rugă cerul să mai fie încă o dată milostiv... Se așează pentru ultima oară lîngă Ide, în locul ei obișnuit, din odaia cea mare pe care lămpile voalate o cufundau într-o penumbră trandafirie. Plecarea de a doua zi îi apăsă greu inima. Dar doctorul Yvarsen vorbi și ea nu mai fu decît atenție înflăcărată. Împreună cu el, cele două femei, se imbarcară, în seara aceea, pe vaporul *Titan*. Mai întîi traversară fiordurile și, după o oprire la Merök, urcară celebra șosea de la Girang și înălțimea Djupvands-hytten, ca să privească spre ghețarul Jostedal și spre platoul munților nordici. Apoi, noaptea, *Titan* înaintase spre nord. Dimineața, sub un cer nemaipomenit de albastru se ivi orașul Bodö scăldat în soare. Totuși cînd în toiul zilei vaporul ajunsese în fața Volgelbergului, fû învăluit brusc într-o ceață atît de imensă încît abia puteai recunoaște zborul unor pescăruși speriați de pîclă.

— Deceptionați, pasagerii prîviră acele înalte ziduri cenușii care ne înconjurau din toate părțile, continuă Jan, căci în aceeași seară trebuia să ajungem la Capul Nord cu marca lui de gheață și cu soarele de la miezul nopții. Temperatura coborîse mult, punțile se goliseră. Bles-temînd, ne înecam necazul în micul bar unde se alinia un frumos sortiment de sticle colorate. Ore în șir, sunînd întruna din corn, *Titan* tăie deasa vată cenușie, apoi brusc

am aflat că am ajuns la destinație. Un matelot care se cățăraseră pe catarg ne anunță că vremea începea să se limpezească. La această veste bună, fețele se înseninară. Într-adevăr după un ceas, Capul Nord, aidoma unui monument uriaș, se ivi în fața noastră într-o ceață mai puțin densă. *Titan* aruncă ancora în golful Hörnwick și primii pasageri urcară în bărcile de abordaj. Nu fără dificultate, căci pe apa cu hulă, ceața încă era deasă. Dar abia puserăm piciorul pe pământ și înălțimile Capului Nord se și iviră cu primele sclipiri ale aurorei. Atunci, într-un elan comun, turiștii atacară potecile povîrnite și pietroase ale muntelui. Ce importanță mai aveau ploia și bruma din moment ce te îndreptai către acea auroră care îmbrățișa cerul ! Din toate părțile părea că plouă cu jăratie aprins, peste mare și peste stînci ! Pe măsură ce ne cățărăm ceața cădea pînă cînd nu mai fu decît un abur ușor, pe care-l lăsarăm în curînd în urmă. Era ultima etapă a drumului ; în sfîrșit, ajunserăm pe platou. În fața noastră firmamentul întreg ardea într-o lumină orbitoare care se intensifia pe măsură ce înaintam spre versant. Atunci, în tăcerea deplină, un singur strigăt de admirație țîșni din toate piepturile : soarele de la miezul nopții ! Incredibil de mare, își desfășura evantaiul de flăcări, discul de aur în fierbere, de unde curgeau lăvele purpurii, diamant uriaș aruncîndu-și focurile prin milioane de fațete...

Jan Yvarsen tăcu. Un moment privi fix în gol de parcă revedea aidoma acel miracol. Atunci se îndreptă spre pian... Pentru a preamări triumful luminii, de la ce maestru putea să împrumute limbajul muzical, dacă nu de la Mozart ? Unde își putea afla mai prompt sublimele elanuri spre limpezime decît în sonatele, simfoniile, luminoasele cantilene ale acestui genial compozitor ? Din fragmentele cele mai dragi care-i răsunau în minte, Jan Yvarsen alcătui un imn spre gloria luminii ! Și armoniosul poem se termină pe o melodie dulce ca o rugăciune. Rugăciunea nostalgică a unui suflet care-și caută liniștea și adevărul în lumină !

Atunci tinăra, atît de crunt lovită în primăvara vieții sale, nu-și mai putut reține lacrimile. Poezia acestei muzici evocase locurile patriei sale : vastele cîmpii în care

iarba, presărată cu florile iubite — albăstrele, margarete, maci — se unduia sub adierea vîntului, lacurile liniștite care reflectau cerul albastru, satele cu căsuțele lor împetrițate grupîndu-se în jurul clopotniței, și zborul familiarelor berze.

— Plîngi, domnișoară Erhardt ? întrebă doctorul surprins.

Dar ea nu putu decît să repete, sufocîndu-se un pic :

— Muzica asta e atît de frumoasă... Mulțumesc, oh, mulțumesc, domnule doctor.

— După părerea mea, muzica izolează, remarcă el surîzînd, dar fiecare dovedește în felul lui, riguros individual, sentimentele pe care i le inspiră !

Prin fereastra vagonului, Thérèse privea defilînd vasele terenuri păraginite. Acea cîmpie tristă, se potrivea de minune cu starea ei de spirit. Avea senzația unei treziri brutale dintr-un vis minunat, și se temea să reintre în viața cotidiană. După-masă, familia Yvarsen o însoțise la gară. Ide avea lacrimi în ochi cînd o sărută.

— Să te întorci curînd, dragă, îi spusese ea.

Calma și binevoitoarea privire a lui Jan, lungă lui strîngere de mînă îi mai îndulciseră durerea de a-i părăsi. Dar acum, avea impresia unui gol cumplit. De ce cînd exista atîta frumusețe și atîta lumină pe lume, se simțea din nou atît de tristă, de descumpănită, ca și cum toate nenorocirile aveau să se prăvălească asupra-i ? Încă nu-și dăduse seama ? În seara aceea mătușa și Doris o vor aștepta la gară. Își va petrece toată ziua de mîine în familie, apoi unchiul Jacques și Doris o vor duce cu mașina la Vereeging. Și vor urma din nou coridoarele, lungile coridoare albe ale spitalului, ușile albe, în dosul cărora zăcea suferința. Apoi, în toiul nopții, va fi trezită ușurel din somn. Un du-te-vino de pași grăbiți. Colega care-î aducea *o the cup of strong tee* — ceaiul tare — ca să-i alunge somnul... Pe urmă, cînd va intra în salonul, cufundat în penumbra lămpilor de la paturi, și va zări fețele albe care abia se deosebeau de albul pernei, va încerca din nou aceea neliniște, aceea spaimă de moarte care le cuprinde adesea pe ființele singuratice. Și totuși acesta era mediul pe care și-l alesese, de dragul lui Jan Yvarsen !

I

DOAMNELE ÎȘI OPRIRĂ A-proape toate odată mașinile pe care le conduceau ele însele în fața bungalowului familiei Yvarsen și grădina — pe care o străbătură grăbite — răsună de sporovăiala lor. Erau toate în rochii albe ori înflorate, împodobite cu cercei și mărgel. Era o zi plăcută de mai, ușor înnorată.

Mai, în acest ținut, echivalează cu călduța lună septembrie de la noi. Ferestrele salonului, larg deschise, lăsa-să între o adiere ușoară, făcînd să se răspîndească mireasma trandafirilor roșii care străluceau pe fețele de masă din dantelă de pe măsuțele rulante.

— Invitata dumitale a plecat ?

În viața liniștită a burgului, cel mai mic fapt căpăta repede importanță. Doamnele n-o puteau uita pe Sigrid Lindval care adusese un soi de însuflețire ce se stinsese curînd după plecarea ei, plecare misterioasă pe care doamna Laarsen făgăduise s-o lămurească într-o zi. Mirosise că — cu tînăra invitată a Yvarsenilor — ceva nu era în regulă. Patroana hotelului, doamna Feldberg, recunoscuse în ea pe străina care venise însoțită de un geolog... După convorbirea pe care tînăra o solicitase suedezei, aceasta, cu chipul descompus, pretinzînd că maică-sa era grav bolnavă, părăsise Krittelwerkul în aceeași zi. Ba și mai mult : datorită indiscreției unei telefoniste, doamna Laarsen aflate că, răspunzînd la o chemare telefonică din Johannesburg, doctorul strigase în receptor : „Dacă mai rămîi o zi în plus pe pămîntul african, îți dau cuvîntul meu de onoare că voi cere să fii arestată !” Faptul nu se răspîndise și doctorul era prea respectat ca lumea să-și

permite investigații indiscrete. Dar șederea Thérèsei Erhardt la familia Yvarsen reînnoiește curiozitatea și toate invitatele o priveau pe Ide așteptându-i răspunsul.

— Da, spre regretul meu, s-a întors la Vereeing unde e infirmieră. Am întâlnit-o la Rotterdam, la familia mea, am făcut împreună călătoria peste ocean și am rămas prietene.

— E fermecătoare ! observară doamnele care o invitaseră pe Thérèse la ele.

— O cunoștea pe verișoara doctorului. Ți-a dat vești despre acea încântătoare domnișoară Lindval ?

Ide păli. De ce i se punea acea întrebare de care pînă atunci, printr-o înțelegere tacită, se pare că o cruțaseră ? O puseseră din prostie sau din răutate ?

— Sigrid e bine, răspunse ea calm, dar a rămas lîngă mama ei, paralizată, pe care o îngrijește cu devotament.

Doamna Van der Bergh puse capăt laudelor aduse suedezei a cărei amintire rămăsese atît de vie în memoria acelor femei. și abătu conversația către un subiect pe care-l socoti mai puțin penibil.

— Știți că, la patruzeci de mile de aici, avem un nou fermier ? Duminica trecută, la ferma familiei Maguise, a stat la masă chiar în fața mea. Un cap parcă sculptat în lemn de abanos, atît îi este de închisă la culoare și de zbîrcită pielea. Alături, o fată foarte tînără, adevărat copil al naturii, cu niște ochi ciudați, cu pupile fixe... „E oarbă !” mi-a șoptit vecina mea. Mi s-a frînt inima. Totuși, copila era plină de zîmbete, mulțumea politicos cînd era servită. „Veșnic învăluită în noapte și mai surîde !” mi-am spus și m-am grăbit să mă apropiu de ea ca s-o cunosc mai bine. Ce lumină pe acel chip tînăr, cînd sărutase mîna bărbatului sprijinită de masă. „Tatăl ei ?” am întrebat. „Nu, binefăcătorul ei !” mi s-a răspuns. Am aflat atunci că domnul Steyn, industriaș în comitatul Kent, suferise o asemenea încercare a sorții încît, datorile odată plătite, nu-i mai rămăseseră decît cîteva lire sterline. Cum odinioară auzise vorbindu-se despre Transvaal unde-și putea așeza nestîngerit cortul, emigră. Cu ajutorul cîtorva negri, Steyn își clădi o casă și se stabili ca fermier în Highfeld.

— Domnul ăsta e însurat ? întrebă Betty Graff's cu un suris vioi și cu ochi malițioși sub clădăraia de bucle blonde.

— Încă nu se știe bine dacă mai este sau dacă a divorțat, căci ceea ce l-a dus în mod sigur la ruină a fost luxul neînfrînat al soției sale. Dealtfel l-a și părăsit după ce-a aflat că pierduse totul în afară de onoare.

— Și mica oarbă ce legătură are cu el ? se interesă doamna Yung, văduvă, a cărei eleganță cam prea bătătoare la ochi vestea declinul tinereții.

— E fata unei olandeze de treabă care are grijă de casă și de el. Femeia și-a pierdut bărbatul, într-un accident în mină și a fost cît se poate de bucuroasă să găsească adăpost pentru ea și pentru fetiță. Domnul Steyn e foarte bun cu ea și mai ales cu Dyveke, porumbița, cum îi spune el.

Multe dintre cucoane ascultaseră distrase povestirea care le interesa mai ales pe cele care vedeau în acel gentleman-fermier o partidă posibilă.

Elias și Daisy aduceau tăvile și încărcau măsuțele rulante cu sandvișuri, prăjituri, tarte, și, la alegere, cu ceai, cafea, cacao. Elias purta vestă și pantaloni ca stewarzii de pe pacheturi ! Era foarte arătos și-și făgăduise să-i facă invidioși pe ceilalți negri arătîndu-le uniforma ! Daisy avea o bluză de pînză albă, un turban verde de mătase strălucitoare și brățări de aramă la mîini și la glesnele-i fine. Iscusită în slujba ei, se ducea și venea, fericită în timpul acelor recepții care-i aminteau de vremea în care, șireată, ghicise micile intrigi, micile bîrfeli, micile drame din jurul acelei domnișoare Sigrid, pe care-o detesta, dar care i se părea mult mai frumoasă decît toate cucoanele din Krittelerwerk. Cînd, gustarea se isprăvi auzi Fordul stăpînului oprindu-se în fața porțiței grădinii. Atunci, își mai făcu de lucru în salon, adunînd de ici, de colo, cîteva farfurii, aranjînd niște scaune, știind bine că în curînd doamnele vor intra în alertă. Că unele pe ascuns, altele pe față, se vor privi repede în oglinjoare, își vor da în fugă, cu pudră, pe năs și pe obraji și-și vor trece repede rujul pe buze. Da, Daisy știa toate astea și reprimîndu-și rîsul nebun, se va duce să hohotească la bu-

cătărie, împreună cu bărbatul ei. Toate chipurile întoarse spre ușa erau încordate. După zece minute, intră și doctorul. Venise să-și ia trusa.

— Un ciripit plăcut mi-a amintit că soția mea are zi de vizite ! spuse el rîzînd și, adresîndu-se Idei : M-au chemat în Veld și mai mult ca sigur că mă voi întoarce tîrziu, dragă !

— Mereu grăbit, doctore, se sclifosi doamna Worms, un adevărat tip rubensian.

— Ar fi fost deosebit de plăcut pentru mine să rămîn, doamnă... Dar, în majoritatea timpului, noi, bieții medici, trebuie să sacrificăm plăcerea — datoriei !

Salută pe toată lumea.

— Iar ai să mănînci singură diseară, biata mea Ide, zise doamna Braas după ce ușa se închise în urma doctorului. Asta-i soarta noastră, a nevestelor de medici, să fim părăsite în orice ceas, fie zi, fie noapte ! Boala are întîietate !

— Adevărat, ca nevastă de medic ai o mulțime de dezavantaje, aprobă și doamna Poole a cărei buză superioară neputînd să-i acopere dinții lungi îi dădea tot timpul un aer hilar.

— Închipuiți-vă o tîină căsătorită în brațele soțului ei, medic... Tocmai cînd își spun și ei unele lucruri, țîrrr ! soneria de la ușa ! E cumplit, zău așa !

— Există momente și mai neplăcute ! De pildă, pregătești cu dragoste o masă gustoasă, cînd bărbatul, chemat de urgență, trebuie să lase totul baltă sau să înghită pe fugă !

— Dar domnii ăștia au și ei niște compensații, credeți-mă ! zise doamna Eckert. Cabinetul lor e ca un confesional, unde și doctor și pacientă sînt la adăpost de orice indiscreție. Ușa aia capitonată e inviolabilă !

— O problemă cam crudă pentru o femeie geloasă ! Mi-a fost foarte greu să accept așa ceva, oftă doamna Braas mărturisind pentru prima oară că fusese geloasă. Acum nu mai era. Odinioară fusese mai arătoasă, acum obrajii i se lăsaseră, pielea îi era veștedă. Obosită de sarcinile succesive și de neîncetatele treburi gospodărești — mania olandezelor — se simțea îndreptățită să se vaiete

și să nu mai dea prea multă atenție ținutei sale. Cucoanele o priviră cu milă și cam surprinse la gândul că putuse fi geloasă pe bărbatul ei grăsan și chel la treizeci de ani !

Tăcută, Ide se gîndea la doamna Hollis, englezoaica cea frumoasă, cu ochii ei tragici sub părul negru și bogat. Un vînt al aventurii suflase atunci peste micul orașel sud-african — și demonul cochetăriei și al risipelor frivole își cam făcuse de cap ! Toate cucoanele din Kritteltwerk voiseră să trăiască o mare dragoste ! Avuseseră loc mici tertipuri care eșuaseră sau care rămăseseră secrete ! Apoi, furtuna odată trecută, tîrgul recăzuse în ritmul lui obișnuit, fără surprize și fără neprevăzut.

II

INTRÎND ÎN FRUMOSUL CONAC al familiei Markels, Ide se opri speriată : tăiau găinile ? Apoi surise, amintindu-și că în casă, se sărbătorea anul de cînd se născuse Free, și că în tortul ei fusese înfiptă prima lumînare în cinstea aniversării. Și Ide se grăbi spre larma aceea alcătuită din strigăte, ciripit, hohote de rîs ! Așezați în cerc, pe covorul din camera copiilor, zece tînci se amuzau cu jucăriile de toate soiurile, etalate în fața lor. Dar iată că fu adus micul Olaf și micul Olaf avea pantofiori roșii. Lăsînd de o parte paița, urșii și păpușile, tîncii se îndreptară, pe micile lor piciorușe, spre acele lucruri atît de rîvnite ! Stăpinul pantofilor începu să urle de-ți spărgea urechile, dar și mai tare ca el, copilul bucalat de zece luni care voia să-i smulgă pantofii și care tipa de te lua pe sus.

— Ei bine, zise o mamă, iată o voce care-mi va ferici vecinii ! Încă de pe acum l-au sortit pe fiul lor teatrului și ca să-i întărească glasul îl bat cu rîndul.

Un concert de exclamații de indignare salută această revelație și mamele fură de acord să-i denunțe primulul pe acei părinți denaturați.

Părăsind cu inima grea casa în care domnea bucuria, fiindcă serbarea copiilor îi amintea în mod dureros de aniversările fiului ei, Ide își găsi soțul la volanul mașinii. Era foarte palid și avea acea privire nesigură pe care i-o vedea înaintea unei operații grave sau a unui bolnav pe care nu mai putea să-l salveze.

— Urcă, zise el, am să te duc acasă. După ce ea se așeză alături, el zise : Mă întorc de la ferma Albertyn. Una dintre gemene a fost cuprinsă brusc de niște convulsii și-am fost chemat telefonic. Dar cu toate că am făcut optzeci de kilometri gonind ca un nebun, când am ajuns, fetița era în agonie. Toate strădaniile mele au fost zadarnice, a trebuit să mă ocup de mamă care urla ca o smintită. O să mă duc mâine din nou la ei, Ide, și ai să vii și tu cu mine. Tu ai să găsești cuvinte potrivite pentru biata mamă... Eu nu mă pricep... Sînt foarte mișcat ! într-un leagăn o fetiță minunată și plină de sevă ca un fruct frumos, în celălalt...

În seara aceea la familia Yvarsen, pianul rămase închis.

III

ERAU LA MASĂ. PUȚIN NELINIȘTITĂ, Ide își privi bărbatul, mai tăcut ca de obicei. El observă acea privire totdeauna puțin timidă și surîse acelui început de surîs, parcă-jenat și care i se ivea pe buze atunci când se rușina de vreo slăbiciune.

— E o prostie, zise el ridicînd din umeri, dar sînt într-adevăr încă foarte emoționat. E pentru prima oară când sînt chemat la ferma aceea. Se află între două ridicături de pămînt și n-am observat-o niciodată. Chiar mi-ar fi fost greu să dau de ea dacă o femeie nu m-ar fi așteptat pe acele meleaguri. Fermierul se rănise, o rană urîtă, Ide : coborînd pe o scară, omul a alunecat și vrînd să se apuce de o scîndură de deasupra capului, a nimerit cu

mîna într-un cui gros în care a rămas agăţat cu toată greutatea trupului, căci picioarele i-au fugit de pe trepte. Dacă-ai fi văzut mîna aceea, Ide ! În timp ce-i dezinfectam rana, omul începu să urle.

— Nici nu-i de mirare, alcool pe carnea aia vie !

Ide fu uimită că soţul ei, atît de obişnuit cu sîngele, părea atît de mişcat !

Daisy servi cafeaua şi Jan îşi aprinse o ţigară.

— N-am dat atenţie unei fete de doisprezece ani, care stătea într-un colţ al odăii, urmă el ; la strigătele fermierului, ea veni repede. Am văzut multe chipuri decompose de suferinţă şi teamă, dar pe nici unul n-am întâlnit acea expresie de spaimă şi durere ; din ochii imenşi şi ficşi, curgea — pot spune — un torent de lacrimi. Fetiţa îngenunchă în faţa mea.

— Oh, domnule doctor, nu-i faceţi rău stăpînului ! Şi ce suspine şi ce rugăminţi ! Ştii cît mi-e de groază de astfel de scene. Aş fi scuturat-o puţin pe puştoaica aia, dar mamă-sa, o şi ridicase de jos, şi, muştrînd-o, îi tot ştergea faţa cu o batistă mare. Atunci i-am văzut mai bine ochii aceia ciudaţi şi am înţeles că biata copilă era oarbă !

— Am mai auzit vorbindu-se despre fetiţa asta, zise Ide, şi de asemenea şi despre fermier, se pare că e un englez ; doamna Van der Bergh, care l-a cunoscut la familia Maguise, mi-a istorisit puţin viaţa lui. E un om greu încercat care a poposit în ţinutul ăsta după ce şi-a pierdut averea. Soţia lui, nevrînd să trăiască în sărăcie, l-a părăsit. Se pare că n-o poate uita, c-o mai iubeşte şi acum.

— Sînt mulţi cei pe care dezastrul îi sileşte să ducă o existenţă cu totul diferită de cea pe care o visaseră şi care încearcă într-o altă parte a lumii să-şi croiască o nouă viaţă, zise Jan. Totuşi, orice-ar face, puţin din pămîntul lor natal le va rămîne întotdeauna lipit de tălpi, murmură Ide, gînditoare, cu privirea fixată pe uşa care tocmai se închisese în urma soţului ei.

În acel moment sună telefonul.

„Puţin din pămîntul lor natal le va rămîne întotdeauna lipit de tălpi şi-i va împiedica să uite“...

IV

— MĂ DUC IAR LA GENTLEMANUL-fermier. Ide, vrei să mă însoțești ca s-o vezi și tu pe mica oarbă ? îi propuse doctorul Yvarsen soției sale.

O lua rar cu el de teamă ca drumurile acelea lungi să n-o obosească. Ide primi cu plăcere. Iubea Veldul, era o parte din inima ei ! În singurătatea lui cunoscuse zilele cele mai fericite ! Acolo putuse ea, în deplină libertate și cu toată încrederea, să se consacre devoțiunii, contemplării, adorării soțului ei ! Doar acolo fusese el cu totul al ei, fără ca nimeni din afară să le tulbure intimitatea. Adesea se ducea împreună cu el la bolnavi și-l asista ca infirmieră. I se părea că mai resimte încă bucurie care-o cuprindea cînd, la întoarcere, vedea ivindu-se căsuța lor izolată. Daisy și negrii îi primeau cu o bucurie copilărească. Masa era pusă și negrii erau duși să caute violetele care s-o împodobească. Ce amintiri minunate !

...Timp de patru ceasuri goniră prin stepa cu iarba pîrlită, sub un cer de porțelan albastru. Soarele era o mîngiere, aerul ușor și Ide se scălda într-o voluptuoasă dulceață...

Domnul Steyn auzise mașina și le ieșise înainte. Era un bărbat frumos, cu un chip aspru. Ide fu surprinsă de ingenioasa aranjare și de curățenia fermei. În timp ce bărbații se îndepărtară pentru ca doctorul să poată pansa mîna rănită, Ide așteptă într-o sală mare din care o parte alcătuia sufrageria, cealaltă salonul. Aici, cîteva fotolii confortabile înconjurau o masă, iar pe un gheridon larg se aflau o cutie cu tutun și un sortiment de pipe. Pe pereți, rafturi încărcate cu cărți. Ide se apropie de o fereastră. Nici un fel de îngrăditură, nimic decît Veldul cu imensitatea și zările lui nesfîrșite. Cei doi bărbați intrară și ei în odaie. Domnul Steyn avea o legătură pe după gît în care-și ținea mîna rănită. Vizitară ferma. Aveau o vacă frumoasă care stătea mai mult afară decît în staul. Un cal de călărie și un mic camion. Apoi venea „magazinul”. • baracă lungă, plină cu nenumărate obiecte eteroclite unde

clienții negri din toate triburile, risipite prin Veld, veneau să se aprovizioneze. Vânzarea mergea bine, declară domnul Steyn, trebuia să se ducă din ce în ce mai des în orașul cel mai apropiat ca să-și reînnoiască mărfurile.

Cînd se întoarseră în odaie, slujnica tocmai așeza masa. Era o femeie durdulie, între două vîrste. Avea tenul curat și ochii albaștri ai olandezilor și-și purta părul blond în cozi strînse pe ceafa grasă. Ide o rugă s-o aducă pe fiică-sa.

— Dyveke nu cutează să se arate, zise ea, îi e rușine, se ascunde și bine face după comedia pe care i-a făcut-o doctorului !

— Fetița asta e profund atașată de mine, interveni domnul Steyn. Eu sînt vinovat, eu am speriat-o cu strigătele mele ! Mie ar trebui să-mi fie rușine !

— Caut-o, insistă Jan. Aș vrea să ia ceaiul cu noi.

De îndată ce intră, Ide se simți atrasă spre ea. Cît era de micuță, înveșmîntată într-o rochie de pînză albastră, cu piciorușele goale în sandale ! Părul, despărțit în două printr-o cărare, îi cădea în două cozi groase, strălucitoare, pe umeri. Mamă-sa o călăuzea.

— Zi bună ziua doamnei Yvarsen, Dyveke, ea e soția domnului doctor. Și acum zi bună ziua doctorului.

O mîna mică, timidă și dibuind înaintă spre Jan Yvarsen care o luă într-a sa.

— Vă cer iertare, domnule doctor, că am fost atît de proastă !

— Doctorii sînt adesea obligați să facă rău ca să vindece un bolnav, zise el cu blîndețe.

— Vino, porumbița mea, zise fermierul, stai aici între mine și doamna Yvarsen.

Ide o văzu pe fetiță fremătînd de bucurie în timp ce binefăcătorul ei o conducea la masă. Aceasta consta dintr-o copioasă gustare olandeză. Ide simțea o tandră plăcere s-o servească pe micuța sa vecină, dar ea se ocupa mai mult de stăpînul ei decît de doamna atît de blîndă cu ea. De cîte ori vorbea el, ea se oprea din mîncat, își înălța capul și, cu buzele întredeschise într-o expresie de extaz, părea să-i asculte glasul ca o mică iluminată.

Cînd Jan aruncă o privire peste cărțile din rafturi, Ide îl văzu luminîndu-se la față. Trase concluzia că acele mute prietene comune creaseră între cei doi oameni o legătură de simpatie. După gustare, ea îi lăasă împreună și o luă pe Dyveke în grădină. Cameliile înflorate și albinele zumzuiau în jurul caprifoiului și al arbuștilor de mimoze.

— De ce vocca dumneavoastră e atît de tristă cînd îmi vorbiți ? întrebă deodată fetița.

Uluită, Ide, care o ținea de mîna, nu știu ce să-i răspundă.

— Mă plîngeți, nu-i așa, fiindcă sînt oarbă ! zise copila, dar fiecare ar trebui să fie puțin orb ca să vadă mai bine cum strălucește, în umbra inimii sale, mica flacără a iubirii. Fiecărui de aici i-ar trebui, în răceala vieții sale, ceva care să-l încălzească întocmai ca un soare blînd de primăvară și asta e fericirea de a iubi...

„De unde luase fetița asta această ideală înțelepciune ? se întrebă Ide profund mișcată. Să iubești și să nu vezi ceea ce iubești, să vorbești despre flori fără să le cunoști...”

— Le simt, spuse mica oarbă care-i ghicea gîndurile. Și cu o fervoare care-o făcu să pălească, adăugă : Să ating hainele stăpînului meu, să-i ating mîna, să-i ascult vocea...

„Trăiește în întuneric, dar ființa ei tainică înoată în lumină“, își zise Ide, care nu se putu abține să nu strîngă fetița în brațe. Orbii nu erau deci toți reduși la disperare. O viață interioară le umplea întunericul pupilelor ! Gînd liniștitor pentru Ide care nu putea vedea unul din acei nefericiți pipăind în întuneric, în mijlocul frumuseților și bogățiilor vieții, fără să nu sufere. Domnul Steyn le spuse că la trei ani o boală de ochi multă vreme neglijată o costase pe Dyveke vederea. Nu se născuse oarbă, ceea ce era cu mult mai rău ! Totuși, ea nu se plictisea. Maică-sa o învățase să împletească. Așezată în fața casei, fetița împletea pulovere și ciorapi pentru stăpîn, trăgînd cu urechea la zgomotele obișnuite. Auzea ordinele pe care stăpînul le dădea negrilor, melopeele monotone pe care le cîntau aceștia zdrobind între două pie-

tre grăunțele de porumb. Și surîdea veselă distingînd copitele calului care-l aducea pe stăpîn acasă după o lungă cavalcadă. Astfel, pentru copila oarbă, zilele se scurgeau senine și nemaipomenit de luminoase.

Fordul se hurduca prin cîmpia muiată de ploile recente. Era încă destulă lumină ca să vadă, ici, colo, pîlcurile de copaci... „Hățișul ! își zise Ide tremurînd, hățișul unde la ora asta se trezesc fiarele...”

— În două ore vom fi acasă, zise Jan.

V

IDE PUSE ÎNTR-UN COȘULEȚ niște gustări și două termosuri, unul plin cu ceai, celălalt cu o băutură răcoritoare.

— Mă răsfeți prea mult, zise Jan surîzînd.

— Dar nu vei ajunge la Barleton înainte de opt seara. Doamne, spui că n-am să te văd decît după trei zile, nu-i așa ? adăugă ea, cu o mutră care — cum pretindea Jan odinioară — o făcea să semene cu fiul ei cînd era bosumflat.

— Acum mă părăsești mult mai des !

— O, Ide, tu numești părăsire faptul că lipsesc două, ori cel mult trei zile ?

— Ești cunoscut în tot Transvaalul, în Orange-Free-state, și chiar și în Capeland. Acum au nevoie de tine pretutindeni ! În cazurile disperate toți ți se adresează ca bunului Dumnezeu !

— Cit poate exagera soția mea cînd e vorba de bărbatul ei ! făcu el rîzînd.

Ea îl privi ca și odinioară cu o atît de pătimășă admirație în ochii blinzi și castanii încît el întoarse capul, emoționat și jenat.

— Dar voi ajunge acolo înainte de a se întuneca ! protestă Jan văzînd pătura moale de lînă.

— Ia-o te rog ! În iulie se face frig de îndată ce apune soarele !

Îl însoți pînă la mașină și-l privi plecînd. La colțul străzii el mai făcu un semn de rămas bun, prin portiera mașinii. De ce chiar în acea clipă, o spaimă ciudată îi strînse inima și se revăzu în fața fermei familiei Morrissey ? Mașini, cabriolete și alte vehicule plecau unele după altele. Pe fundalul unui cer roșu ca sîngele se contura profilul frumos al lui Jan șezînd la volan. În vreme ce invitații își luau rămas bun, el se aplecase spre Sigrid și-i întinsese mîna : „*Farvöl Sigrid...*“ Da, oare de ce tocmai acum cînd se reîntorcea spre casa unde totul era atît de plăcut de privit, seara aceea îndepărtată revenise sub ochii sufletului ei ? Presimțea că soarta era pe cale să întoarcă ultima pagină din cartea vieții sale ?

Ferestrele camerei de oaspeți erau deschise : Daisy, veselă, făcea curățenie, peria, scutura de praf. În odaie se afla un birou foarte elegant pe care Jan îl luase de la o licitație. Ide se așeză în fața lui și observînd că sertarele gemeau de hîrtii care fuseseră înghesuite în ele, se hotărî să le trieze. Fără să vrea, nimeri peste un mic resort. Spre surpriza ei, văzu deschizîndu-se în fundul biroului unul din acele mici sertare secrete. Curioasă, își vîrî mîna înăuntru și scoase o geantă din piele de Suedia, cu inițialele S.L. Dar mai mult decît aceste inițiale de aur, parfumul subtil care emana din acest obiect, o făcu să pălească. Acel parfum de violete și de iasomie îi trezi un roi de amintiri. O amețeală o făcu să gîfîie ușor. Daisy, care-și observa stăpîna, rostogoli niște ochi speriați văzînd în mîinile ei poșeta, pe care o recunoscă.

— Spune-mi, Daisy, domnișoara Sigrid a locuit în odaia asta ?

— Da, doamnă, o dată cînd stăpînul a lipsit mai multe zile.

Și negresa ieși repede din odaie.

Se întoarse cu un pahar cu apă și cu picăturile pe care doctorul le prescrisese Idei pentru inimă. Ide bău docilă. Obrajii livizi se colorară ușor. Avu putere să se ridice și să iasă din cameră. Acum, așezată pe terasa însorită, fixă cele două inițiale de aur care scînteiau pe pielea fină, neagră.

Ce se afla în geantă ? Sigur că nu mare lucru, dar destul poate, ca să distrugă o fericire așa de scump recucerită. Deschise geanta... O fotografie căzu din batista fină de dantelă în care fusese înfășurată și care-i înfățișa pe Jan și pe Sigrid pe un teren de golf. Sigrid, pe cal, se pregătea să sară în brațele întinse ale logodnicului ei. Rîdea, era fericită... N-o cutremurase nici o clipă gîndul la ființa ale cărei oase — de asta nu se îndoia — zăceau printre oasele bietelor animale ucise de fiare. Tremurînd, Ide închise ochii. Se revăzu, cu mintea rătăcită de spaimă, umblînd printre ierburile înalte și prin nisip într-un pustiu cu arbori pitici și cu hățișuri de temut, ciocnindu-se cu monstruoasele termite... Dar această groază era atît de departe... Prezentul era acea frumoasă terasă însorită, acea grădină unde primii trandafiri îmbălsămau aerul, era așteptarea plină de nerăbdare a iubitului ei ! Apoi ochii îi căzură din nou pe poșeta deschisă. N-ar fi trebuit să dea fuga în bucătărie și să arunce în foc obiectul acela care făcea parte din elegantele accesorii ale ființei aceleia inumane ? De ce ezita ? Poate că nimic nu era inutil pe lumea asta, poate că Sigrid, atunci cînd plecase uitase acel obiect, fiindcă el trebuia să cadă în mîinile victimei sale... Hotărîtă, Ide trase fermoarul unui compartiment al genții. Știa bine că acolo se aflau scrisori ! Dar care nu-i fu mirarea cînd își văzu propriul ei scris ! Trei bilețele care-i tremurau în mînă, trei bilețele care-i aminteau de cel mai fericit timp din viața ei, atunci cînd, tînără măritată, locuia în Veld, și cînd, pentru a-și găsi o ocupație în absența bărbatului ei, se apucase să scrie. Cu inima bătînd, femeia de treizeci și șase de ani reciti ce scrisese la douăzeci :

Atîta teamă se amestecă în dragostea mea, Jan ! Rezerva ta mă intimidează, îmi oprește mărturisirile pe buze. Hai, nu te supăra dacă aștern pe hîrtie prea-plinul inimii mele ! Te iubesc ! De îndată ce mă părăsești, pulsul mi se încetinește, aproape că mă sufoc. Îmi vin în fire abia în clipa în care, simțurile mele la pîndă, recunoscînd tropotul calului tău, îmi strigă : «Ți se întoarce bărbatul !» Ah, cît de tare trebuie să-mi apăs atunci mîinile pe inima mea nebună, inima mea care ar vrea să-ți sară înainte ca și

cîinele tău credincios ! În ziua cînd te-am cunoscut m-am născut a doua oară ! Destinul meu mă năucește ! Cum să-ți spun, dragul meu soț, în ce măsură sînt a ta ? Ca să-ți mărturisesc acest lucru, cuvintele sînt prea sărace, termenii îmi lipsesc ! Orice mi-ai cere, mi s-ar părea plăcut ! Cînd ești plecat, văd cerul albastru al Veldului însořit, florile, ca prin niște ochelari urîți și cenușii. Mă simt pierdută în ființa ta, ca într-un labirint al dragostei unde nu știu să mă mai regăsesc, dar în care aș vrea să rătăcesc pînă la sfîrșitul zilelor mele !“

Ide se simți cuprinsă de un elan de veselie, căci nu vedea în toată treaba asta decît un singur lucru: că soțul ei îi păstrase biletele și că Sigrid, geloasă, i le furase. Dar pipăind mașinal poșeta rămasă pe genunchi, simți sub degete foșnetul altor hîrtii și dintr-o ruptură a căptușelii de mătase, scoase alte două scrisori. Una de la Sigrid și alta de la Jan. Îi era rău ? I se păru că timp de cîteva clipe un nor întunecase soarele. Ah, da... scrisorile alea... Ce avea să afle din ele ? Ce suflu înghețat îi va stinge fericirea ? Își simți bătăile repezi ale inimii pînă în vîrfurile degetelor care tremurau, și citi :

„Odinioară, cînd continuai să faci pe supăratul, îmi scriam un bilet prin care se aranja totul. Astăzi, încăpățînarea ta mă obligă să recurg la vechiul mijloc ! Oare la scrisoarea asta pe care ți-o trimit în disperare de cauză, vei răspunde ? Cît trebuie să mă fi iubit pentru ca nici după șapte ani să nu mă ierți ! Nu te-aș fi crezut niciodată capabil de o asemenea ranchiună, de un asemenea rafinament de cruzime ! Cu cîtă artă te ascunzi răpindu-mi orice mijloc de a mă apăra ! Cînd m-ai scuiat în obraz, am acceptat acea jignire care mă stigmatiza. M-ai tratat ca pe o stricată și orgoliul meu a uitat asta, bietul meu orgoliu s-a străduit — cam peste tot pe unde mi-am purtat ființa rătăcitoare și fără odihnă — să caute singura atmosferă de respirat pentru mine, a ta... Nu crezi că exagerezi refuzînd să mă ascuți ? Te simți chiar atît de infailibil ca să-ți îngădui să nu discuți ? Dacă nu ca medic, atunci ca simplu muritor nu vrei să înțelegi ticăloasele

slăbiciuni ale inimii omenești ? Te rog, ascultă-mă. Aștep-
tam o telegramă prin care să mă anunți că ți-ai terminat
studiile și că vii acasă. Nu-mi găseam locul de nerăbdare
și, ca să mă gîndesc la tine, la fericirea noastră, m-am dus
la Trollhättan. Mi se părea că mă puteam gîndi mai intens
la tine în acel loc de predilecție care păstra ecourile jocu-
rilor noastre de odinioară. Fără să bag de seamă că cerul
se acoperise de nori, m-am lungit pe mușchiul verde. Le-
gănată de zgomotul cascadelor n-am auzit pietrele roșto-
golindu-se sub pașii furiși și m-am trezit cu Sven în fața
mea. Nu știam că mă iubea. Mi-o spuse, întrebuițînd
cuvinte grele de patimă, cuvinte pe care aș fi vrut să le
aud rostite din gura ta. Îl ascultam, cu ochii pe jumătate
închiși, știi cit de mult seamănă Sven cu tine. Iluzia a fost
amețitoare. Simțeam în gîtlej gustul fierbinte al singelui
și cînd, brusc, două buze s-au așezat peste ale mele n-am
mai avut puterea să schițez nici un gest de apărare. Vezi,
nu sînt vinovată decît de-atît, de o rătăcire de moment.
Ca să-ți strig asta, te-am căutat prin toată lumea, ți-am
trimis apelurile mele desperate, neobosite, deși rămîneau
fără răspuns. Bărbații m-au iubit, au plîns la picioarele
mele. Îi ascultam doar ca să-mi măsoar prin disperarea lor,
disperarea mea. Mi-au spus Sfinxul, neîndoindu-se că nu
eram decît o biată fată lovită de soartă, gata să-și dea
averea pentru un singur rînd din partea celui al cărui ver-
dict implacabil îi zdrobise viața. Fie-ți milă de mine, Jan,
amintește-ți de jurămintele noastre pe acea piatră a lui
Odin cu ieroglife misterioase unde odinioară wikingii adu-
ceau sacrificii zeilor din Walhala ! De cîte ori nu m-am
întors singură în acel loc, rugînd-o pe Freya să-mi redea
dragostea ! Freya mi-a îndeplinit dorința, tu te-ai întors,
Jan al meu și eu nădăjduiesc !“

Sigrid scrisese această scrisoare în timpul șederii lor
la Tjorpa. Jan o păstrase și pe asta. Apoi...

„Iubita mea,

După plecarea mea, să citești această scrisoare pe care
ți-am strecurat-o în clipa în care ne luam rămas bun. Fie
ca ea să-ți dea curajul să suporti despărțirea care a deve-
nit inevitabilă. Nu sîntem, și unul și celălalt, triști și obo-

și, la capătul unei comedii nedemne de noi ? Nu-i cu putință să mai ducem viața pe care am dus-o în ultima vreme. Fără să țin seama de birfelile care-mi ajungeau mult prea des la ureche, nu mai puteam să asist la suferința pe care biata mea soție încerca atât de demn, să mi-o ascundă.

Iubita mea, lasă-mi în amintire o Sigrid vitează și loială, nu încerca să-mi zdruncini hotărîrea care e irevocabilă. Nu trebuie să ne mai revedem. Așa cum am convenit, vei pleca la sfîrșitul acestei săptămîni. Nu-ți fă griji în legătură cu bagajele pe care le voi expedia la prietenii tăi din Johannesburg. În momentul îmbarcării pe vasul Wahama, cheamă-mă la telefon. Voi mai auzi o dată vocea ta iubită ! Ah, Sigrid, cît de zdrobită mi-e inima ! Nu mai spune că sînt nemilos ! Într-o zi am să-ți amintesc deviza noastră : « Un suedez nu poate muri din dragoste, ci numai din datorie ! » Din datorie, vom ști să renunțăm, Sigrid, să renunțăm fără amărăciune. Nimic nu ne va împiedica să păstrăm în noi, ca pe o comoară nepuizabilă, amintirile copilăriei și ale tinereței noastre. Nu se spune că sabia inexorabilei Nemesis atîrnă deasupra oricărei fericiri omenești ? Am fi putut-o oare îndepărta dacă tu nu m-ai fi înșelat și eu n-aș fi fost atât de neiertător ? Atunci nu știam că nu poți trăda o ființă, fără s-o iubești. Știusem însă că nu te-aș fi iertat. Logodnica mea cu cel mai bun prieten al meu... După asta, nu i-am mai putut înțelege pe bărbați, aș fi vrut să rup orice relații cu ei. M-am reîntors în odăița mea din Amsterdam. Tu îmi scriai scrisoare după scrisoare. Ți le trimiteam înapoi, fără să le deschid, chiar și pe cele pe care mi le trimiteai prin șiretlicuri. Totuși, nu încetam să sufăr și, în ziua în care, fără să vreau, pașii m-au purtat în fața ghișeului gării, cînd am avut în mînă biletul pentru Troelle, am simțit că între mine și tine trebuie să pun o distanță considerabilă dacă nu voiam să'capitulez în mod rușinos. Orgoliul mi-a împlînzit suferința. În acea epocă studenții sud-africani mi-au vorbit de Transvaal. Țara asta nouă m-a atras. Am simțit nevoia s-o cunosc, să-mi așez cortul în singurătatea cîmpiei sale. Am vrut mai ales să existe o mare între nostalgia mea și frumusețea ta. Ah, cît am luptat cu imaginea ta, Sigrid ! Mă obseda zi și noapte. Cînd s-a născut fiul meu, ea a început

să pălească. De ce m-am întors la Tjorpa ? Cum de n-am priceput că nu poți înfrunta nepedepsit un destin ca al nostru ? Poate, fără voia mea, țineam să te revăd, ca să-mi măsor forța, ca să mă asigur de completa mea vindecare ? Te credeam măritată cu ticălosul care-mi fusese prieten. Casta ta răbdare, lungă ta fidelitate m-au luat pe nepregătite. Uitasem că fiii nordului aveau în sine perseverență aceea prodigioasă ! Doamne, cât mi-a fost de milă de tine, Sigrid, și cât de sinceră a fost dorința mea de a te elibera de o dragoste care azi nu-ți aduce decât necazuri. Am încercat să fiu odios, ca să mă scoți din inimă ! Dar dragostea ta a descoperit prefăcătoria mea. Atunci, în candoarea noastră, am nădăjduit că dacă ne vom întâlni, ne vom vedea, vom vorbi, vom pune capăt durerii. Dar vai, ce greșală ! Ne-am dat seama că nu vom putea suporta multă vreme chinul de a ne apropia fără a cădea unul în brațele celuilalt. Dragostea noastră, Sigrid, e condamnată și n-are viitor. Crede-mă, fericirea pe care ne-am clădi-o pe părăsirea unei femei nevinovate și a unui copil ar fi lamentabilă. Inima îți aparține, iubita mea, dar viața mea e a celor două ființe pe care Dumnezeu și legea oamenilor le-au pus sub protecția mea. Să rămânem deci demni de strămoșii noștri, Sigrid, și ca și ei să ne păstrăm fruntea sus, în încercări, și să știm să ne respectăm. Te vei vindeca de mine, vei vedea ! Te vei mărita cu bărbatul care te așteaptă de atîția ani. Vei avea un copil tandru și, mai târziu, când părul ne va albi, și inima ni se va liniști, ne vom putea revedea fără durere și fără remușcări, cu conștiința curată și mulțumiți că ne-am făcut datoria.

Adio, Sigrid, iubita mea dintotdeauna ! Îți sărută pentru ultima oară buzele și ochii tăi frumoși.

Jan."

Ide își trecu mîna peste frunte. Da, într-adevăr, din acea scrisoare se ridica un suflu de gheață care stingea în ea bucuria căminului regăsit. „Nu scapi niciodată de trecut, își spuse ea cu tristețe. E tot timpul prezent, cu insinuantul lui : «Adu-ți aminte !» Scrisoarea asta...”

Ide se revedea stînd, slăbită, pe banca grosolană din chioșcul acela expus vîntului. În fața ei, Sigrid îi dăduse să miroase niște săruri și simula compasiunea.

— Cît îl iubești ! zicea ea, ca să te frămînți astfel pentru o despărțire de opt zile, cînd eu trebuie să-l părăsesc pentru totdeauna ! Nu te gîndești nici o clipă la suferința mea ! La suferința lui ! Căci Jan mă iubește, nu m-a iubit niciodată decît pe mine, și nu aspiră decît la libertatea lui. Numai că el e bun ! Scrupulele, asprimea lui față de el însuși, îl fac nerăbdător să-și recapete libertatea și vrei dovada ? Uite scrisoarea asta ! Mai adineaori mi-a strecurat-o în poșetă ca s-o citesc după ce pleacă. Vrei s-o citești ? întrebuse ea întinzînd-o soției îndurerate. Dar avu repede un surîs răutăcios : „Nu, n-o citi, ești într-adevăr prea palidă !“

Dar, după nouă ani, ea trebuise totuși s-o citească. „De ce ?“ se întrebuse Ide. Poate că în fundul cupei de amărăciune, rămăsese totuși o picătură de drojdie. Sau poate că nimic nu-i în zadar în lumea asta, unde toate nedreptățile, toate răutățile trebuie să aibe un scop ! Și dacă, în ceasul ăsta, ea suferea din pricina unei vechi răni redeschise, ce importanță mai avea ? Se gîndi la soțul ei. Ce singeroasă renunțare, ce sumbră disperare îi revela scrisoarea asta ! „Un trecut ca al nostru...“ îi scrisese el lui Sigrid. Da, în ciuda trădării, a urii, a crimei, acel trecut nu putea fi uitat !. Și Ide, care-și simți sîngerînd vechile răni redeschise, fu sigură că cel pe care-l iubea mai mult decît propria-i viață, suferea alături de ea, de acea melancolie de nevindecat.

— Doamnă, zise Daisy, în pragul ușii, am pus masa. Negresa se sperie în fața privirii absente a stăpînei sale.

— Doamnă, masa e gata ! repetă ea, enumerînd pentru a doua oară meniul de care era atît de mîndră.

— Ce lucruri bune, Daisy, mă faci să-mi lase gura apă ! zise Ide a cărei privire reveni de departe. Numai că vezi tu, nu mă simt prea bine și n-aș vrea decît un ceai tare. Du-te înapoi în bucătărie și mîncăți voi totul. Elias și cu tine !

Dar negresa, care-și adora stăpîna, se bosumflă. Atunci Ide adună de pe genunchi poșeta, mica batistă de dantelă, fotografia și scrisorile, le vîrî în cămin și aprinse un chibrit. Un parfum de violete se ridică din flăcările vesele și

acele amintiri mărunte, dar grele de tristețe, se risipiră în fum... *Labirint... tinerețe, dragoste...* fură ultimele cuvinte pe care le mai putu citi femeia ghemuită ce împrăștia cenușa.

VI

JAN YVARSEN ȘI SOȚIA SA SE duceau rar pe la familia Morissey. Oare se temeau ca unele locuri să nu păstreze urmele emoțiilor ai căror martori fuseseră ? Totuși nu se puteau scuza mereu și Ide își făcea muștrări că-l lipsește pe soțul ei de destinderea sa favorită, sportul. Cu atât mai mult cu cât terenul de tenis al familiei Morissey era printre cele mai bune.

În duminica aceea plecară în grup. Era o zi deosebit de caldă și după-masă, bărbații hotărîră să înlocuiască tenisul cu o vînătoare de rațe. Negrii cărară puștile și coșurile încărcate cu mîncare în mașinile care o porniră în șir. Adesea mîrgeau pe drum drept și atunci urma o adevărată întrecere care să ajungă primul în ținutul mlăștinos. Le trebuiră două ceasuri ca să afle umbra unei arcade de pini în formă de umbrelă. Doamnele se și instalară în acel loc, iar bărbații declarară că le era lene și că renunțau la vînătoare. Pe o față de masă brodată cu amuzante desene englezești, fură despachetate pateuri, sandvișuri, gustări. Un servitor turnă ceaiul fierbinte din termosuri, un altul deschise sticlele cu bere. Se vorbi despre vînătoare.

— Ea ne oferă o distracție minoră în țara asta, zise inginerul Mourier. Vînatul cu pene nu-i deloc faimos, cu atât mai puțin cel cu blană. Ce să vînam aici ? Șacalul trebuie pîndit noaptea. Blana lui poate să aibă o oarecare utilitate, dar negrii mei strîmbă din nas de cîte ori trebuie să jupoaie de piele vreunul din aceste animale puturoase. Ah, cînd mă gîndesc la frumoasele noastre păduri din Franța pline de vînat, la verdele mlaștinilor pline de flori de drobiță din care își iau zborul stolurile zgomotoase !

Mă și văd cu pușca sub braț, stînd la pîndă în lumina trandafirie a zorilor în timp ce cîinii latră prin lăstăriș.

— Dă-mi voie să-ți vorbesc despre vînătoarea de elani de la noi din Suedia, zise la rîndul lui Jan Yvarsen, despre pădurile unde te înconjoară stuful ruginiu și unde urechile îți vîjiie de fișititul înaltelor coroane ale copacilor legănate de vînturile polare. Cizmele ți se înfundă în mușchiul presărat cu ciuperci roșii. Calci în smîrcuri care n-au fost niciodată încălzite de vreo rază de soare și dintr-o dată, într-un trosnet de ramuri frînte, apare la zece pași, elanul ; cu coarnele-i formidabile îndepărtează arbuștii, adu-mecînd pericolul. Atunci, mugetul lui, ca un sunet prelung de orgă, trezește ecourile pădurii, picioarele scurmă pămîntul moale și animalul se năpustește în desîș, doborînd în trecerea sa arborii pitici.

— Și nu trageți în el ? întrebă Robert Maclean mirat.

— Nu, într-un asemenea caz, ținta e prea ușoară. Să dobori un animal căre-ți apare în față cu pieptul ca o țintă vie, e ceva cît se poate de antipatic. Doctorul Yvarsen folosea cuvîntul „antipatic“, pentru tot ce-i făcea silă.

Cînd s-au reîntors la fermă, soarele apunea. Masa se prelungi. Fiecare oaspete spunea ceva nostim sau povestea vreo glumă care stîrnea hohote de rîs. Ide se ridică și ieși în grădină. Cît de puternic o impresiona trecutul... Cu cîtă limezime se substituia prezentului seara aceea îndepărtată : același cer roșu, același zgomot de glasuri ce venea din sufragerie și se stîngea pe măsură ce ea se îndepărta... Cîtă blîndețe îi arătase soțul ei în seara aceea ! Totuși inima lui sîngera tot atît cît și cea a logodnicei sale. Scrisoarea pe care el i-o strecurase în ultima clipă, cînd își luaseră rămas bun, nu era cea mai elocventă dovadă ? În acest loc se strînseră în brațe, beți de disperare, acestui loc îi încredințase el strigătele mute ale ființei sale torturate de dragoste și de renunțare ! În fiecare rînd al acelei scrisori, jucau litere de foc și ochii Idei se încețoșară de lacrimi.

— Ce faci aici singură, Ide ?

Jan își urmărise soția. Privirea lui pătrunzătoare o sili să-și arate obrazul.

— Dragă... spuse el luându-i brațul și strecurându-l sub al său. Mulți vor să petreacă noaptea aici, dar noi, noi ne vom întoarce acasă unde te vei simți mai bine, nu-i așa, draga mea nevastă ?

VII

JAN YVARSEN NU TREBUA SĂ afle niciodată că din uitare sau neglijență, Sigrid Lindval lăsase în biroul din camera de oaspeți, o poșetă în care se aflau scrisori. Scrisori, azi fără importanță, dar care, în mintea mereu neliniștită a Idei, aveau să iște gânduri cumplite și să compromită grav odihna atât de necesară sănătății ei. Dar semnele unor preocupări secrete nu puteau să scape multă vreme ochiului scrutător al medicului.

Într-o seară, în timp ce o săruta înainte de a pleca să viziteze un bolnav, Ide, nemaiputându-se stăpîni, își aruncă brațele în jurul gîtului soțului ei.

— Spune-mi, ești din cale afară de nefericit alături de mine ? întrebă ea, abia putînd să-și rețină lacrimile.

El se îndreptă, cu trăsăturile schimbate de o uimire dureroasă.

— Cine ți-a spus așa ceva ? rosti el aproape cu duritate.

— V-ați iubit atât de mult ! spuse ea ascunzîndu-și chipul în mîini.

Urmă o tăcere, apoi cu vocea puțin răgușită, Jan zise :

— Da, am iubit-o pe Sigrid Lindval, dar Sigrid Lindval e moartă, cea care poartă acest nume e pentru mine o străină pe care n-am cunoscut-o niciodată !

O văzu cum încerca să-și stăpînească tremurul și-și imblinzi glasul :

— Liniștește-te, draga mea soție, zise el grav. N-aș putea fi mai fericit decît sînt alături de tine !

— Vezi tu, nu pot îndura gîndul că ai putea să suferi lîngă mine, să suferi cînd eu sînt atît de fericită, atît de divin de fericită !

— *For tusan !* De ce-ai vrea să fiu nefericit ? strigă el cu nerăbdare.

Ea se sperie.

— Iartă-mă, te rog, și uită aceste vorbe care mi-au scăpat fără să mă gîndesc.

— Nădăduiesc...

Și arîncînd o privire la ceas, adăugă : Bolnavul meu mă așteaptă. N-am să stau mult și contez pe un ceai bun cînd mă voi întoarce.

„Biata femeie ! Ce-aș fi putut să-i spun ? se întrebă Jan Yvarsen luînd loc la volanul mașinii ; cine știe ce istorie a putut-o răscoli astfel ! E adevărat că tot ceea ce contravine sentimentelor, ei pentru mine, are o asemenea intensitate, încît devine o adevărată dramă !“

„Cum să aflu ? își zicea Ide la rîndu-i. Niciodată n-am să știu ce se petrece în sufletul lui. Inima, gîndurile, sînt numai ale lui și nimeni nu poate ajunge la ele ! Inima e o fortăreață inexpugnabilă care-și păzește bine secretele !“

Astfel, imaginația îi puna în cîrcă bărbatului ei și dorul după țara lui și o nostalgie veșnică după ceea ce-ar fi putut să fie și după ceea ce — din pricina nemiloasei lui intransigențe — nu fusese. Idee care prindea rădăcini în mintea ei și astfel otrava, vărsată în doze mici făcea ravagii în organismul slăbit. Ah, de ce toate acele îndoieli și temeri desigur închipuite, care aruncau o umbră peste fericirea ei ? Dar totul era mai puternic decît ea, neliniștea o ținea trează noaptea pîndind somnul lui Jan. Un suspin, o vorbă, un nume, puteau să-i justifice himera ! Dar Jan Yvarsen, voinic și sănătos, avea o răsuflare calmă și ușoară și un somn liniștit, în timp ce inima ei bolnavă o făcea să-și simtă arterele zvîcnindu-i în tot corpul. De ce n-avea curajul să-i mărturisească ce găsise ?

RENUMELE LUI JAN YVARSEN

căpăta din ce în ce mai multă amploare. Oamenii veneau de foarte departe să-l consulte. Multe operații necesitau prezența lui aproape constantă la spital. Se întorcea târziu și atât de obosit încît i se întîmpla să se culce înainte de a mai mânca. Așa se face că, în dimineața aceea, rămase consternat constatînd cît de mult i se schimbase nevasta. Slăbise vizibil și cearcăne adînci i se săpaseră sub ochi. După ce-o ascultase, o spaimă cumplită îi strînse gîtlejul. Inima Idei era într-o stare atît de lamentabilă, încît te puteai aștepta la ce era mai rău. Își ascunse neliniștea și porunci odihnă deplină.

— Medicul îți interzice orice vizită, dar dacă vrei, ți-ar ține de urît bărbatul tău ! zise el cu un surîs.

— Cum ? întrebă ea roșind de plăcere, rămîi cu mișe ?

— Operații mei se simt bine. Merit și eu cîteva zile de odihnă.

Ide cunoscuse bucuria de a-și avea bărbatul alături și de a nu se preocupa decît de sănătatea ei.

Totuși, trebui să scrie unui coleg și prieten să vină să-î țină locul la spitalul din Kritteltwerk. Astfel Jan Yvarsen se putu consacra cu totul bolnavei sale. Știa acum că zilele ei erau numărate și trebuia să facă eforturi ca să-și ascundă durerea care-l sfîșia. Oare Ide își simțea sfîrșitul apropiat ? Nu vorbea niciodată despre asta, nu avea dureri și cînd o apucau crizele de sufocare, Jan îi făcea o injecție care o liniștea imediat. Infiriera-șefă în persoană o îngrijea pe doamna Yvarsen și Jan veghea ca odaia bolnavei să fie întotdeauna înveselită de flori proaspete și ca mircasma grădinii să pătrundă prin ferestrele larg deschise. Lua masa cu ea, pe o măsuță așezată între ei, ceea ce o determina să mănînce mîncarea ușoară pe care i-o prescria el. Totuși, Ide se stîngea și cădea în tot mai frecvente șomnolențe. Cînd deschidea pleoapele și-și vedea soțul așezat alături, fericirea îi lumina atît de tare chipul, încît bărbatul abia își putea reprima plînsul. Ea nu-și dă-

dea seama de starea sănătății sale și surîdea, încrezătoare, cînd el îi spunea că de îndată ce se va vindeca, vor face o călătorie frumoasă în Natal, pînă la Lorenzo Marquès unde debarcaseră ei odinioară în noua lor patrie.

— Astăzi ne e drag Veldul, nu-i așa, Ide, Veldul infinit, cu cerul lui totdeauna albastru...

— Da, mi-e drag, murmură ea, aș vrea să mai locuiesc acolo... Mi-am găsit bilețelele mele nebunești... Îți aduci aminte, Jan uneori te supărai, dar cu toate astea le-ai păstrat...

Cuvinte incoerente al căror sens el nu-l putu prinde. Îi luă mîinile și ea se liniști. Îl chinuia un regret, remușcarea de a nu fi știut să înțeleagă întotdeauna umila adorație pe care o avusese pentru el și față de care el își manifestase adesea nerăbdarea. Acum, mișcat pînă-n străfundurile ființei sale, îi asculta șoptele de dragoste. Părea încă de pe acum eliberată de povara trupului, nu mai era decît suflet... Gîndul că această tovarășă de viață, atît de dragă, avea să-l părăsească, îl umplea de o tristețe sumbră. Fără ea, viitorul îi apărea mohorît, știa că nici o bucurie nu va mai înflori pentru el. Îi dăruise trei ani de fericire încercînd cu toată bunăvoința, cu toată mila lui s-o despăgubească de anii cei răi. De ce soarta crudă o smulgea acestei fericiri cînd era abia în vara vieții sale ?

Ca și fiul ei, Ide muri în amurg, cînd soarele săruta cerul și arunca bogățiile orientului pe pămîntul sărman și sterp care înconjura burgul. Lumina diafană dădea chipului muribundeii o frumusețe desăvîrșită. După o sufocare mai lungă și mai cumplită, ea adormi. Deschizînd pleoapele văzu aplecat asupra-i chipul celui care fusese Dumnezeu ei pe acest pămînt. Își surîseră.

— Ide, draga mea soție, îi zise el cu blîndețe, niciodată, crede-mă, nu te-am iubit cum te iubesc acum. Ah, vindecă-te repede, draga mea, ca să mai putem fi fericiți.

De unde luă muribunda puterea de a-și înnoda brațele slăbite pe după gîtul soțului ei ?

— Iubitul meu... murmurară buzele ei dîndu-și sufletul.

Cînd Jan Yvarsen simți răcindu-i-se obrazul lipit de al lui, o desprinsese încetîșor și-i sărută pleoapele lăsate peste

tandrii ochi cafenii care nu străluciseră niciodată de dragoste decît pentru el.

Infirmierele venite să facă toaleta moartei, îl găsiră pe doctorul Yvarsen îngenucheat lângă pat, plîngînd ca un copil.

IX

CEASURILE CUMPLITIE CARE urmează după plecările fără întoarcere, îi amintiră lui Jan de un alt doliu crud : dar atunci erau doi care să-l poarte. Astăzi Jan Yvarsen era singur.

— Soția mea, fiul meu... murmură el, în picioare în fața mormîntului unde venea la ore foarte matinale, cînd cimitirul era pustiu.

Marmura, înfățișînd copilul, părea să prindă viață în vibranta lumină a primelor raze de soare și astfel, aidoma a două mici aripi, degetele copilului păreau că se desprind de pe buze ca să-i trimită sărutul...

„Sărută-l pe tăticu, neastîmpăratule“, spunea odinioară tînăra mamă copilului care țopăia în brațele sale. Cît erau de fericiți atunci, pe acest pămînt nou, pe care Jan Yvarsen îl alesese după ce tăiasse orice legătură cu pămîntul natal. Și apoi...

Căci memoria e predispusă la regrete și remușcări doar pe dîmbul unui mormînt. Amintirile pierdute în colbul drumurilor vieții, revin doar în ceasul în care nu se mai poate îndrepta nimic. Totuși, o amintiri, flori ce creșteți pe morminte, care vă înălțați din cenușă, nu sînteți voi simbolul renașterii și al vieții veșnice ?

Urmarea jurnalului Thérèsei Erhardt

I

17 APRILIE 19... DE PATRU LUNI
lucrez la spitalul din Kritteltwerk. Cît aş fi de fericită dacă
Ide ar mai trăi ! Au trecut doi ani de cînd a murit şi nu-i
zi în care să nu deplîng pierderea acestei fiinţe minunate.
Modestia, bunătatea ei erau molipsitoare, te simţeau mai
bun după ce stăteau cu ea ! „Viaţa ar fi un lucru tare trist
dacă n-am avea o viaţă a sufletului, spunea ea, căci din
această viaţă interioară se naşte ceea ce e mai bun în rela-
ţiile noastre cu ceilalţi, pentru că în loc să-i vedem aşa
cum sînt, îi vedem aşa cum am vrea noi să fie şi atunci
pînă şi duşmanii noştri ni se par demni de milă.“ Dar Ide
Yvarsen n-avea duşmani.

Cînd am aflat de moartea ei, nimic nu m-a putut îm-
piedica să însoţesc această tandră prietenă la ultimul ei
loc. Doctorul Yvarsen, cînd i-am prezentat condoleanţe,
mi-a ţinut o clipă mîna în mîna lui şi fixîndu-şi asupra-mi
privirea lui pătrunzătoare, mi-a spus :

— Dumneata ai adus-o acasă ; fără dumneata, dacă ai
fi ascultat-o, dacă i-ai fi aruncat *Memoriile* în mare...

Glasul i se schimbă şi se întoarse cu spatele. Nu l-am
mai văzut...

Familia se arată rece faţă de mine. Am refuzat cererea
în căsătorie a unui prieten al verişoarei mele şi ea nu-mi
iartă acest refuz. Doris s-a măritat cu un inginer de mine.

Eu locuiesc într-o clădire albă şi lungă unde stau infir-
mierele. Împart camera cu Lilian Smith. Ne-am aranjat
fiecare colţisorul nostru înflorit cu crengi de tacarandas
care, în momentul de faţă, se întind peste parc ca un nor

mare de muselină mov.

Prima oară cînd m-am reîntîlnit cu doctorul Yvarsen a fost în salon, la căpătiul unui bolnav pe care-l examina. Păru atît de puţin surprins să mă vadă, încît m-am întrebat dacă mă recunoscuse sub boneta albă. Dar roşeaţa care-mi năpădi obrajii nu-i scăpă şi privirea i se întoarse la mine.

— Tot infirmieră ? făcu el mirat.

— De ce n-aş mai fi, domnule doctor ?

— Nu-mi închipuiam că ai atîta perseverenţă, remarcă el surîzînd.

Nu aşteptă răspunsul meu.

— Să vedem bolnavul din faţă... zise el.

Moartea soţiei sale îl lovise cumplit. O cută mare îi apăruse în colţul buzelor şi, în ciuda părului său blond, se vedea că tîmplele îi albiseră. Un soi de austeritate interioară transpărea din pupilele reci ca oţelul instrumentelor pe care le manevra cu o artă şi o îndrăzneală excepţionale. Cînd îmi veni rîndul să-l asist pe doctorul Yvarsen, aveam nervii încordaţi de teamă să nu fac vreo stîngăcie. Prima oară mă pusese la punct cu asprime : „Îţi tremură mîinile, soră, dacă eşti atît de emoţionată, mă voi vedea silit să renunţ la serviciile duminale !“

Această observaţie jignitoare în faţa celorlalţi îmi împurpură obrazul, ruşinea urca în mine, mă înăbuşea. Vai ! Puteam să-i spun că nu sîngele care împrôsca din tăietură mă tulburase, ci prezenţa lui ? „Nu-l voi ierta niciodată că m-a apostrofat astfel în faţa colegelor !“ mi-am zis eu. Întrarea mea la spitalul din Krittelwerk fusese precedată de un zvon menit să mă facă antipatică celorlalte infirmiere, susţinîndu-se că-i eram devotată doctorului şi că-l admiram. Ele aflaseră că atunci cînd Idé trăia, fusesem oaspetele familiei Yvarsen, ceea ce în ochii lor îmi crea un privilegiu. Aşa că la început am fost descumpănită de primirea distantă, cu atît mai penibilă cu cît mă îndreptasem spre ele cu tot avîntul prieteniei. Şi astăzi simt că în prezenţa mea, conversaţia lor e plină de ifose şi lipsită de sinceritate. Totuşi, jignirea pe care mi-a adus-o doctorul în plină sală de operaţii, ca şi puţinul caz pe care părea să-l facă faţă de persoana mea, le-a liniştit.

3 mai 19... L-am însoțit din nou pe doctorul Yvarsen. Într-una din acele așezări unde indigenii sînt contaminați de sifilis. La început, un cafru bătrîn pus la curent cu primele precepte ale igienii, îl asista pe doctor. Dar el murise și nu mai fusese înlocuit de altcineva. Neexistînd o colibă mai ca lumea, doctorul a trebuit să facă injecțiile sub un cort. Înăuntru, doar o bancă și o masă albă de lemn. Rolul meu era să pregătesc seringile și să le trec șefului. Primele, fură chemate femeile. Un negru, în bluză de infirmier, le introducea pe rînd în cort. Ele înaintau legănîndu-și șoldurile, fricoase totuși și îndărătnice. Dar domolite repede de privirea limpede a doctorului, se supuneau instrucțiunilor. Urma o gamă de mici strigăte ascuțite, apoi ieșeau din cort alergînd, primite cu glume proaste de negrii care-și așteptau rîndul în fața intrării.

— După asta, soră, nu-mi prea rămîne timp să te duc înapoi la Kittelwerk, îmi spuse Jan Yvarsen, uitîndu-se la ceas. Sînt chemat la niște misionari, cam la cincizeci de mile de aici, am să te lipsesc de masă, dar nădăjduiesc că ne vor servi ceaiul acolo.

Mi-am plecat capul ca să nu-mi vadă roșeața care, din pricina bucuriei năvalnice, mi se întinsese pe obraji ; să mai merg cu mașina încă vreo cîteva ceasuri alături de el ! Bătăile precipitate ale inimii mă împiedicară să-i răspund.

După un ceas de monotonă întindere de iarbă arsă, terenul se schimbă în niște coline. Temperatura era mai ridicată și roțile înalte ale Fordului zdrobeau o sumbră vegetație de cactuși cățărători plini de ace. Am traversat riuri în care mașina se legăna în mod neliniștitor, în timp ce apa spumoasă șiroia pe geamuri, ca laptele. Flerul doctorului de a descoperi locuințele îndepărtate prin acele savane unde nu exista nici un drum, era pentru mine un veșnic motiv de mirare.

Am ajuns în sfîrșit la cei doi misionari care conduceau un internat de tineri negri unde veneau să se instruiască și băieții din satele mai apropiate. O clădire destul de spațioasă cu un etaj și flancată de dependințe. În timp ce doctorul se duse la elevul bolnav însoțit de unul din misionari, confratele său îmi ținu companie. L-am întrebat :

- Nu vă deplasați prea des, nu-i așa ?
- O dată sau de două ori pe an, zise el.
- Și nu vă plictisiți ?
- Cîtuși de puțin, avem cărți, o orgă...

M-am apropiat de fereastră. Locul era sălbatic. În spațele casei se ridica o stîncă abruptă, avînd în creștet un platou. La picioarele ei, pămîntul părea să fi suportat o grindină de aeroliți dintre care răsărea cîte un talmeș-balmeș de frunze sălbatice. Am aflat atunci faptele bizare care se petrecuseră cînd misiunea se stabilise în acea regiune.

— În fiecare noapte, cu regularitate, dispăreau alimente : pîine, unt, osînză topită, pînă și lumînările, îmi spuse misionarul. Din rezervele noastre se fura carnea afumată, cutiile cu conserve. Am pus grilaj la ferestre, zăvoare la uși. Dar tot ceea ce era de mîncat continua să dispară. Obosiți de atîtea măsuri zadarnice, eu și colegul meu ne-am pus la pîndă și, într-o noapte, am văzut strecurîndu-se printre barele unei ferestre o ființă ciudată care nu putea fi animal și care totuși se mișca cu agilitatea unei maimuțe. Fața îi era lată, destul de albă, cu fălcile alungite. Un păr creț îi acoperea capul teșit. La zgomotul cartușului tras în aer de fratele meu, omulețul dispăru ca printr-o vrajă. Dar găsisem cheia misterului : boșimanii ne făceau acele vizite nocturne. Am petrecut săptămîni întregi ca să dăm de urma lor. Am bătut stîncă în lung și-n lat. Cîțiva băieți s-au urcat pînă sus, pe platou, unde nu mai găsiră decît urmele unui foc și cîteva oase de păsări, pe care le ucideau cu pietre...

Jan Yvarsen care se întorsese, surîse ascultînd această istorisire.

— Oh ! făcu misionarul vexat, domnul doctor nu crede ? Oricine v-ar putea convinge că aceste rămășițe nefericite ale omenirii, hărțuiți, alungați de peste tot, s-au refugiat în pustiul nostru. Ei vizitează uneori aceste meleaguri și șiretenia lor în a se ascunde, e nemaipomenită. Fiecare de aici v-o poate dovedi : într-o noapte cu lună, li s-au zărit sus, pe platoul acela, siluetele pitice sărind și topăind în cerc... Probabil că celebrau cine știe ce rit misterios...

Foarte fericită de perspectiva orelor lungi pe drumul reîntoarcerii, nu-mi mai era cîtuși de puțin foame, dar Jan Yvarsen făcu din plin cinste ceaiului copios care ni se servi. Am pornit-o spre casă. Stăteam alături savurînd bucuria unei prezențe adorată, în timp ce șeful meu, care mă obișnuise cu tăcerile lui, mă credea probabil adormită.

6 iunie 19... Adesea, în cursul plimbărilor mele caut un loc mai ciudat care se numește Laver's Corner — Colțul îndrăgostiților — măcar că n-am întîlnit niciodată aici îndrăgostiți, nici oameni care să se plimbe. Colțul e pustiu și mărginit de o colină joasă de pămînt cafeniu amestecat cu pietre. Frunzișul luxuriant al copacilor cade pînă la pămînt. Printre ierburile înalte o apă nemișcată reflectă cerul. Nici un cîntec de pasăre, nici un zgomot de aripă, ci doar din cînd în cînd fișuitul unui șarpe lasă o urmă pe pămînt. Sora Pamela m-a sfătuit să nu mă mai aventurez singură în acele locuri ; ca să mă convingă, mi-a povestit ce i se întîmplase, în urmă cu cîțiva ani, unei tinere infirmiere de la spital. Această fată mergea pe malul rîpos al rîului Klein-Olifants gîndindu-se la logodnicul ei îndepărtat, cînd zări, în nisip o pană a unei păsărimuscă : „Du-te pe rîu la vale, murmură ea punînd pana ușoară pe apa leneșă, du-te pînă la el și fii mesagera dragostei mele !” Ridicîndu-se, care nu-i fu spaima să se trezească față în față cu o namilă de om. Aici, toți sîntem obișnuiți cu negrii. Smulsă din reveria ei, fata își continuă drumul, cînd uriașul se aruncă asupra ei. Luată pe neașteptate, rămase cîteva minute paralizată de frică. Apoi, încercă să se apere. În lupta ei disperată, degetele i se înfundară în gura hidoasă a bărbatului. Mai tîrziu, infirmiera relatase groaza pe care o simțise cînd atinsese gura aceea care părea de piele tăbăcită. Înfigîndu-și mîinile în gîtul tinerei, namila se pregătea s-o sugrume, cînd se auzi zgomotul unui motor. Cuprins de panică, omul își părăsi victima, care începu să strige după ajutor. Frații Roberts, care tocmai veneau de la Thuisbank, o descoperiră. O aduseră la spital într-o stare alarmantă.

Bruta aproape că-i scosese ochii din orbite ! Îi trebui mai bine de două luni ca să se pună pe picioare. Între timp, au fost arestați mai mulți indivizi și confrunțați cu in-

firmiera. Ea n-a putut sau n-a vrut să recunoască pe nici unul. Cel care o atacase era mai înalt și mai lat în umeri, spunea ea. O dată a ezitat în fața unui ins înalt. Am văzut-o pălind și tremurînd. Asta a fost de ajuns ca omul să fie declarat vinovat și condamnat la spînzurătoare. Dar miss Muriel interveni cu vehemență : „Sînt hărțuită de îndoieli, zise ea, mi se pare că n-aș mai putea trăi dacă un nevinovat ar trebui să ispășească din pricina mea o crimă pe care n-a făptuit-o !” Negrul fu eliberat, dar stai să vezi, continuă prietena mea, povestea nu s-a terminat. Vindecată, infirmiera se angajă într-un spital de negri din orașul D. din Natal. Celor care se mirau de asta ea le spunea că nădăjduia să-și potolească astfel spaima care-i strîngea gîtul ori de cîte ori se întîlnea cu un negru. După un an, veni să-și petreacă concediul la noi, la sora-șefă. Închipuiește-ți că într-o seară voi să se ducă singură la locul agresiunii. La apusul soarelui, sora-șefă insistă s-o însoțească, dar tînăra refuză și refuză și dogul pe care voi să i-l dea drept escortă. Trebuia să fie singură ca să-și dea seama de gradul obsesiei sale, declarase ea. Ca și odinioară, cerul în flăcări înroșea apa liniștită a riului Klein-Olifants, ca și odinioară culese o pană mică, o așeză pe apă și se întoarse vindecată pentru totdeauna de spaima ei.

— Nu ți se pare curios acest caz psihologic ? adăugase prietena mea Pamela.

22 iunie 19... Sîntem unsprezece infirmiere și cred că majoritatea, dacă nu cumva toate, se ocupă mai mult decît trebuie de chirurgul Yvarsen. Poate că datorită firii și profilului său mîndru de cavaler, acest uriaș blond al nordului face să se nască, în chip firesc la femei, acea dorință de supunere pe care i-o arată întotdeauna. Totuși, Jan Yvarsen se poartă la fel cu toate, curtenitor cu fiecare, ceea ce nu-l împiedică să le facă observații severe dacă una sau alta nu i-au respectat cu strictețe ordinele. Oare băga de seamă că ele își disputau favorurile și că unele se schimbau la față cînd, cu o vorbă sau un surîs, mulțimea uneia dintre colegele lor ? Dacă doctorii Ecksteyn și Braas discutau cu plăcere cu noi, chirurgul Yvarsen — odată serviciul terminat — se grăbea

să părăsească spitalul. Cu el nu era posibilă nici o familiaritate.

27 iunie 19... Când sîntem amîndouă libere facem ceai la noi în cameră și scoatem din dulap cutia cu fursecuri. Stăm la taifas ronțîind prăjiturile uscate, cu brînză și tartele mici. Seara, discul strălucitor al lunii pline face să pălească lampa cu abajur de mătase roz. Lilian îmi vorbește despre țara ei, Anglia, și despre moravurile și obiceiurile de acolo, despre logodnele lungi, atît de lungi că pînă la urmă nu mai ai ce-ți spune.

— Și pentru că nu mai aveam ce ne spune, Arthur și cu mine ne-am despărțit. Duminica trecută, la familia Anderson, mi-a fost prezentat un fermier mai în vîrstă, care mi-a plăcut și cred că și eu lui...

Apoi vorbi despre copilăria ei : era cea mai mare dintre cei trei copii, cînd maică-sa muri. Tatăl ei, descumpănit, se văzu nevoit să se însoare și neavînd de ales, se însură cu o vecină tînără.

— Pentru noi, cei mici, a fost un dezastru, zise ea. Măritîndu-se cu el, fata aceea lacomă nu mai avu în vedere decît banii tatii, noi nu contam pentru ea și ca să recupereze o cheltuială pe care tata o făcea pentru noi, ne lipsea de mîncare. Dar beat de dragoste pentru ființa aceea, tata rămînea orb la ceea ce se petrecea în căminul lui. La cincisprezece ani am plecat de acasă ca să slujesc pe la alții...

În ochii prietenei mele se iviră lacrimi. Poate că și eu aș fi putut să-i vorbesc despre copilăria mea care a fost ca o feerie pînă în ziua acelei catastrofe... Dar astea sînt lucruri pe care prefer să le țin secrete.

— Știi că noi presupunem că ți-ai lăsat un iubit la Vereeging ? spuse Lilian.

— Și de ce presupuneți asta ?

— Pentru că ești atît de serioasă, Thérèse ! zise ea, privindu-mă gînditoare și mi-am dat seama că reținerea mea, atunci cînd ea mă provoca la confidențe, o jignează. Într-adevăr, de ce nu-i mărturiseam cultul meu pentru omul care se bucura de simpatia tuturor ? N-ar fi fost bine să vorbesc despre el unei prietene care m-ar fi înțeles ? Dar dacă simțeam uneori nevoia să ies din mine

însămi, simţeam în acelaşi timp şi melancolica voluptate de a-mi măsura neputinţa!

3 iulie 19... Fetiţa maiorului Slood a fost operată ieri dimineaţă. Cazul era grav : un apendice infectat, cu aderenţe şi complicaţia unei inimi fragile. În camera vecină cu sala de operaţii aşteptau părinţii. Maiorul măsura camera în lung şi-n lat, iar doamna Slood îşi frîngea disperată miinile. A trebuit să am grijă de ea. La un moment dat s-a agăţat de braţul meu : „Aud pe cineva îndreptîndu-se încioace ! gîfii ea. Vine cineva ! Soră, oare ce veste ne aduce, Dumnezeuule !” Eram la capătul nervilor.

Familia Slood locuia într-o casă încîntătoare în afara oraşului. Era o pereche unită, dată adesea de exemplu. Un singur nor pe cerul lor albastru : n-aveau copii. Dar, minune ! Atunci cînd nu mai nădăjduiau, un copil veni să le împlinească cea mai înflăcărată dorinţă a lor. Apoi, pe neaşteptate, îi lovi nenorocirea. Micuţa, la acest ceas, zăcea pe o masă de operaţie, zbatîndu-se între viaţă şi moarte, asta însemnînd de fapt şi moartea lor, căci dacă aveau s-o piardă, cum aveau să mai trăiască fără ea ? Jan Yvarsen intră în odaie, cu halatul şi boneta albă. Doamna Slood se năpusti spre el, vrînd să-l apuce de mîină. El o îndepărtă cu blîndeţe. Maiorul, nemişcat, îl fixa cu o asemenea spaimă încît chirurgul se întoarse nemaiputîndu-i suporta privirea. Am înţeles că fetiţa nu scăpase încă de pericol.

— Micuţa e încă sub narcoză, le zise el, cînd o vor aşeza în pat am să vă îngădui s-o vedeţi, dar nu vă apropiaţi de ea ! Soră, zise el adresîndu-mi-se, te rog să-i supraveghezi pe aceşti doi copii mari, să nu-i scapi din ochi şi de îndată ce vor fi văzut-o pe fetiţă, scoate-i afară. căci au mare nevoie să-şi vină în fire şi să se odihnească.

— Oh ! Domnule doctor, liniştiţi-ne ! Va trăi, nu-i aşa ? suspinară cei doi.

O secundă de ezitare pe care doar eu am sesizat-o.

— Da, va trăi... zise el.

Şi cum doctorul voi să plece, fu asaltat de cei doi părinţi, pierduţi în durerea şi recunoştinţa lor. Amîndoi se agăţară de el, coplesindu-l, rugîndu-l, implorîndu-l să-i

lase să doarmă la spital aproape de copilul lor. Mă așteptam să-i văd căzînd și în genunchi ! Jan Yvarsen rămase însă inflexibil, ba chiar îi certă cu asprime și se pare că metoda a fost bună, căci s-au liniștit pe loc. Atunci îmblinzit, doctorul le făgădui că a doua zi o să le dea voie să rămînă mai mult lîngă mica lor bolnavă.

13 iulie 19... M-am întors după ce mi-am făcut ultimul rond în sala comună. Era tîrziu. Lilian dormea cu pumnii strînși. O noapte de catifea neagră acoperea geamurile. Mă simțeam obosită, dar nu-mi era somn. Simțeam dorința să vorbesc despre Jan Yvarsen, să-i rostesc numele sporovăind cu o prietenă ; totuși, cum nu mă încred în nimeni, prefer să-mi încredințez confidențele acestor pagini albe. Deși Jean-Paul pretinde că nimic nu-i mai frumos pe lume decît admirația, eu nu pot continua să numesc admirație sentimentul care mă face să pălesc și-mi înmoaie picioarele cînd mă aflu pe neașteptate în prezența doctorului Yvarsen. „Oamenilor prea frumoși ar trebui să li se interzică să devină medici“, se plîngea odinioară doamna Hollis, Idei. Eu cred că orice carieră și-ar fi ales Jan Yvarsen, frumusețea lui bărbătească ar fi făcut aceleași ravagii. Seducția lui are putere pînă și asupra copiilor. Din ordinul sorei-șefe, în momentul de față îmi petrec zilele lîngă fetița Joël, acum în afară de orice pericol ; e o fetiță frumoasă, cu un trup firav, cu un chip fin încadrat de bucle castanii. Teribil de răsfățată și de tiranică, refuză, în unele zile, orice mîncare, cu toate făgăduielile unor daruri nemai-pomenite în schimbul unei fărîme de bunăvoință. Dar s-a întîmplat ca doctorul Yvarsen să pice chiar în momentul în care mama, tata, slujnica și cu mine, adunați în jurul tăvii, ne rugam de copila recalcitrantă, care-și mușca buzele, cu fața întoarsă la perete. Doctorul se așeză în fața patului.

— Ia uită-te la mine, Joël !

Fetița, docilă, întoarse capul.

— Cum poți să refuzi niște lucruri atît de bune, făcu el pe un ton glumeț, supă, o omletă atît de frumoasă, piersici...

— Nu mi-e foame !

— Trebuie să te silești să măninci, fetițo, asta e necesar pentru sănătatea ta !

— Nu pot să mă silesc.

— Poți, dacă vrei !

— Nu vreau, făcu ea bosumflată.

— Foarte bine ! Eu plec și am să-ți trimit alt doctor. Eu refuz să mai îngrijesc un copil care nu vrea să se vindece.

— Oh, vă rog nu plecați, dragă domnule doctor ! O să vedeți că am să înfulec tot ce-i pe tava asta !

Părinții erau în al nouălea cer și când, după consult, chirurgul își luă la revedere, Joël, împreunându-și mâinile slabe, zise :

— Nu v-ați supărat, dragă domnule doctor, nu-i așa ?

17 iulie 19... Maiorul și soția sa fiind siliți să se ducă la Johannesburg pentru niște afaceri juridice, m-am mutat pentru câteva zile în locuința lor. O dată, se făcuse noapte și nu mai nădăjduiam să mai vină doctorul. Îi făcusem fetiței toaleta, dar ea refuza să se culce și simțeam că-mi împărtășea nărdădarea. Pe chipul ei slab și neliniștit, ochii mari, cenușii fixau ușa cu o privire înflăcărată. În sfârșit, o mașină se opri în fața porții și, în tăcerea profundă a grădinii, pietrișul scîrțîi sub un pas apăsat. Odată cu Jan intră în odaie un val de aer proaspăt. Doctorul se întorcea dintr-un drum lung. Părul îi era ciufulit de vînt.

— Cum se simte bolnava noastră ?

Bolnava, atît de palidă mai adineaori, avea acum poameții roșii. Doctorul se așază lîngă ea și-i pipăi încheietura fragilă a mîinii.

— Pulsul e puțin agitat, zise el.

În spatele lui, un abajur de mătase verde fusese coborît peste lampă și, în acea penumbră, pupilele și dinții îi apăreau ca niște pete luminoase. Cînd, pentru ascultare își puse capul pe pieptul gingaș al copilei, mi se păru că avea să audă și bătăile inimii mele amestecate cu bătăile acelei inimi fragile.

— Nu-i rău, declară el, totuși mai are încă nevoie de multe îngrijiri. Și acum, fetițo, spune-mi politicos bună seara și făgăduiește-mi că ai să adormi imediat.

— Vă rog să mai rămâneți încă un pic, domnule doctor, se rugă ea.

Spre surprinderea mea, Jan Yvarsen își relua locul surizînd ochilor mari, cenușii care-l priveau și care în curînd se închiseră. Încetîșor, cu mîna în mîna salvatorului ei, Joël adormise. În casa tăcută, unde servitorii se culcaseră, nu mai eram decît eu și el, și aș fi vrut să eternizez minutele acelea fugare. Ca și morfina care-ți dă un fel de amețală plăcută, tot astfel prezența lui mă făcea să mă simt în al noulea cer și să uit de toate necazurile pînă în clipa în care zgomotul ușii închise mă obliga să mă trezesc constatînd că sînt singură, dezmeticită, sfîrșită.

2 august 19... Am făcut cunoștință cu o femeie care tămăduiește bolile. O femeie coaptă, înaltă și voinică. Locuiește în plin Veld în trei colibe unde-și adăpostește pacienții cancroși care vin adesea de foarte departe ca să-i urmeze tratamentul. Cînd răul e abia la început, ea izbutește, în majoritatea cazurilor, să-l înlătore datorită unor ierburi și plante pe care le aduce din Germania și a căror rețetă o păstrează cu gelozie. Se zice că niște oameni de știință au venit s-o vadă și i-au oferit o sumă foarte mare ca să-i cumpere leacul. Dar ea le-a răspuns că s-a legat cu jurămint să nu-și divulge niciodată secretul.

— E de netăgăduit, zise Jan Yvarsen colegului său Braas, că a vindecat numeroase cazuri, adesea chiar avansate. Cînd vede că nu mai poate face nimic îi trimite pe bolnavi chirurgului. Asta e și cazul mamei doamnei Anderson, pe care-o voi opera mîine.

Sora Pamela va fi cea care-l va asista pe doctor. Dar voi fi și eu în sală. O cunosc pe doamna pe care-o va opera. E o mamă și o bunică adorabilă. Sper că Jan Yvarsen o va salva. E adevărat că acolo unde știința pare învinsă, mîinile sale dibace au știut să înfăptuiască adevărate minuni ! Mîini prelungi pe care strălucește un puf auriu și a căror frumusețe mi-a insuflat dorința de a le săruta cu fervoare. Bolnavii au în el o încredere oarbă și le sînt recunoscătoare celor care-și exprimă această încredere.

12 august 19... De cîtăva vreme am impresia că Jan Yvarsen s-a schimbat în ce mă privește. Dacă m-aș teme că mă înșel, atitudinea colegelor mele ar fi suficientă ca să mă liniștească ! Lilian îmi aduce la cunoștință reflecțiile lor răutăcioase. Dar nu dau atenție acestor lucruri ! Ele și cu mine nu trăim în același univers sentimental ; concepția mea despre dragoste, despre fericire este diferită de a lor. De dimineată, în timp ce coboram scările de la galerie, Jan mă tachină în legătură cu gulerele mele brodate, cu nodurile panglicilor, cu pantofii mei mici. „Vreau să plac bolnavilor !“ i-am răspuns.

— E necesar ? Ai să faci să le crească temperatura ! Trebuie să fiu atent la treaba asta ! adăugă el rîzînd și se urcă repede în mașină.

Totuși, nu-mi fac iluzii. Jan Yvarsen n-are nici un fel de slăbiciune pentru mine. Sînt zile în care pare atît de absorbit de munca lui, încît nici măcar nu mă vede. Dar ce importanță are ! Binecuvîntez meseria care-mi dă posibilitatea să-l văd zilnic. Nu m-aș putea închipui într-o altă atmosferă decît cea de aici saturată de mirosuri antiseptice și unde igiena e dogmă. Resping cu spaimă ideea că Jan Yvarsen nu-și va petrece restul zilelor în acest spital și că poate n-a renunțat la ideea de a se însura într-o bună zi. Dragostea fără speranță e o întrebare fără răspuns. Nu aștept răspuns, resemnată la singura bucurie de a trăi în preajma sa, de a respira aerul pe care-l respiră el ! Aflu în iubire o fericire inefabilă care mă copleșește și mă chinuie totodată !

21 august 19... E a doua oară săptămîina asta cînd doctorul Yvarsen a plecat cu noaptea în cap și nu s-a întors decît tîrziu. N-am putut afla dacă a fost la vreun bolnav din vreo fermă îndepărtată...

25 august 19... De dimineată, în sala comună, după ce și-a consultat pacientul de care tocmai mă ocupasem, Jan Yvarsen s-a întors spre mine. Privirea lui atentă mi-a examinat obrazul pe care încercam să mi-l ascund simțînd că roșesc.

— Înfățișarea dumitale nu-i prea grozavă, observă el. Nu te-ai săturat de meseria asta aspră de soră de caritate ?

— Îmi iubesc meseria, i-am spus eu.

El surîse.

— E curios, zise el, totuși mi se pare că romantismul nu se potrivește cîtuși de puțin cu trista atmosferă din spital.

— Romantismul ?

— Vrei să negi că ești teribil de romantică, soră ? Dar mă voi grăbi să adaug că înclinările dumitale romantice nu lezează cu nimic bravura dumitale în muncă. N-am văzut niciodată o infirmieră mai conștiincioasă, care să se străduiască din toată inima, din toată ființa sa, mai mult ca dumneata. Totuși te voi dojeni dacă te mai încăpățînezi multă vreme să rămîi, între aceste ziduri, De cît timp porți boneta asta cu cruce roșie ?

— De șase ani, domnule doctor, am spus eu cu inima bătînd neînțelegînd unde voia să ajungă.

Tot vorbind, ne-am îndreptat spre fereastră. O lumină intensă scâlda parcul unde doar palmierii înalți țeseau pe alei evantaie de umbră.

— Șase ani e mult și e un tribut apreciabil plătit carității sau societății dacă vrei. Dar sănătoasă și frumoasă cum ești, îți revine în prezent o altă datorie : aceea de a-ți întemeia un cămin cu un bărbat demn de dumneata, domnișoară.

Un vâl mi se așeză pe ochi și am avut senzația că mi se moaie picioarele. Ochii săi limpezi îmbrățișară sala unde se fițiau fetele de serviciu.

— Hai, soră, să facem o plimbare prin grădină, trebuie să-ți spun ceva...

Traversînd holul, îmi înfigeam unghiile în palme ca să mă asigur că nu visez. Totuși, eram sigură că visez, sigură că mă voi trezi în zori, cu draperiile trase și cu Lilian care-mi va striga : „Thérèse, scoală-te e tîrziu !” Dar mergeam alături de Jan Yvarsen de-a lungul aleii cu tacarande și vocea care-mi era dragă, spunea :

— Duminică, dacă vrei, soră, te voi lua cu mine în Veld, să vezi un domeniu care ți se va părea întocmai că într-o poveste cu zîne. Proprietarul lui i-a spus *Eveless-Eden* — Paradisul fără Eva ! Într-adevăr e un colț de paradis terestru, cu împrejmuiiri vaste unde animalele de toate soiurile se zbenguiesc în libertate. Ține scama,

Thérèse, că Veldul nostru este un teren-refugiu, unde fiecare, omul cinstit, ca și aventurierul, poate să-și așeze cortul. E loc destul pe aceste pământuri pustii ! Mă gândesc uneori că acei gentilemani, despărțiți între ei prin sute de kilometri de teren nedestelenit, nu sînt adesea decît niște ființe amărîte care-au dat bir cu fugiții dintr-o lume pe care au luat-o în serios. Să nedreptățești niște mizantropi, niște indivizi care și-au judecat nu rău, ci dimpotrivă, bine, semenii ! Mizantropia provine dintr-o prea mare dragoste față de oameni. dintr-o dragoste atît de profundă, încît nu poate găsi nimic pe măsura ei. Atunci acești oameni și-au căutat consolarea în mijlocul unei naturi îndepărtate. Numai că singurătatea pe care și-au ales-o drept tovarășă e o oglindă cumplită în care se văd pe ei înșiși fără orbire și fără iluzii. Dar să revenim la *Eveless-Eden* pe care nu ți-l voi descrie pentru că ai să-l vezi dumneata însăși, după ce vei face cunoștință cu stăpînul acelui loc. E un bărbat înalt, are ochi blînzi, albaștri, părul roșu și o frunte înaltă, într-un cuvînt, un bărbat minunat : totuși n-a știut să placă tinerei cu care și-a pus în cap să se însoare. Spune-mi, Thérèse, de ce lumea asta atît de vastă, de bogată în frumusețe ți se pare brusc pustiită dacă-ți lipsește o anumită ființă, o ființă al cărei fizic alcătuiește, în cele mai mici amănunte, acel ansamblu, singurul merit să te emoționeze și să te încînte ? Nimeni nu găsește puterea să se resemneze la o dragoste fără nădejde ; există unii care mor sau care devin criminali ; alții, pentru că au inima prea plină de dragoste, dau întotdeauna mai mult decît li se dă ! Asta e și cazul stăpînului de la *Eveless-Eden* care a fost foarte nefericit în copilăria și în tinerețea lui. Vrei să ascuți portretul pe care i l-a trasat acestei tinere ?

Portretul nu mă interesa cîtuși de puțin. Ceea ce mă încînta era să merg alături de Jan sub vaporosaa cupolă mov a tașarandei și să ascult muzica sumbră a vocii sale. Am devenit totuși atentă.

— Trupul ei... Nu uita. Thérèse că cel care-ți vorbește acum e stăpînul de la *Eveless-Eden*... Trupul ei, mi-a spus el, seamănă cu o statueta de Tanagră, tenul ei mat are catifelarea piersicii, sprîncenele foarte fine aproape că se unesc pe deasupra năsucului încîntător.

Părul ei are strălucirea castanelor coapte și, pieptănat pe spate, lasă să i se vadă urechile, micuțe ca două scoici... Cel care vorbește e tot stăpînul „Paradisului fără Eva”. Deci continui : ochii ei sînt două violete culese pe rouă, gura cărnosă e de o castitate tulburătoare etc. Nu-mi mai pot aduce aminte restul !

Jan Yvarsen rîse și eu m-am oprit să mă uit la el. În ochii lui limpezi se ivi o scînteie mai albastră care licări o secundă, apoi se stinse. Atunci am avut impresia că ținîndu-mi tot acest discurs, Jan Yvarsen avea o intenție secretă...

2 septembrie 19... Doctorul Yvarsen mi-a spus, cu acea precizie pe care-o pune în toate lucrurile :

— Am să vin să te iau cu mașina mîine dimineată la ora șase. Vom lua masa la *Paradisul fără Eva*, care pentru cîteva ore își va avea Eva lui, apoi am să te conduc înapoi. Vom avea tot timpul să discutăm și să vedem animalele dacă vom porni înapoi la ora cinci. Așa că vom fi acasă pe la unsprezece seară.

Noaptea n-am putut închide ochii și chiar în timpul unor scurte ațipeli, inima îmi rămînea trează și-mi trepida de nerăbdare. La prima lucire a zorilor ce se filtrară prin despicătura draperiilor, am sărit din pat. Cu toată ora matinală, sora-șefă veni să-l salute pe doctorul care mă aștepta la piciorul scării de la galerie. Era cu capul gol și purta o mantie albă împotriva prafului. Îmi puseseșem taiorul bej și o eșarfă ușoară, viorie, pe care mi-o aranjasem în chip de turban. Nu mi-a plăcut surîsul cu două înțelesuri de pe buzele infirmierei șefe. Dar cred că nu-i dispăcea ca Jan să se însoare, fiindcă lucrul ar fi pus capăt prea deselor șicane și jigniri dintre surori.

Ziua era caldă și vîntul care ne primi la ieșirea din oraș era plăcut. O vreme am mers în tăcere. Cînd am încercat să rup această tăcere, doctorul a strigat :

— Nu, să nu vorbim despre profesie ! Să uităm pentru un moment lamentabila litanie a mizeriilor omenești ! Încă o lungă tăcere, apoi zise iar : Am avut adesea dorința să-ți mulțumesc pentru discreția dumitale, Thérèse... Știi tot ce s-a petrecut în viața mea și n-ai vorbit cu nimeni niciodată...

— Oh, nu, am murmurat eu.

— Apreciez tăcerea dumitale. Îți mărturisesc că nu contam cituși de puțin pe ea, socotindu-te o fată **teribil de romantică** !

— Mi-ai mai spus-o, am replicat eu, e un cusur chiar atât de mare să fii romantic ?

— Hm ! spuse el. Cred că un bărbat preferă o femeie puțin mai practică, romanticele nu visează decît eroi ideali și aventuri extraordinare.

— Dar, am remarcat eu, n-am cituși de puțin nevoie de eroi și de aventuri ; există atîtea în realitate, viața e plină de romane, și e de ajuns doar să știi să citești. De pildă, *Eveless-Eden*, iată, acest nume nu-i și el romantic ?

— Ei bine, vreau să-ți mărturisesc un lucru foarte prozaic : mi-e foame, o foame de lup ! Dumitale nu ?

Ba da, vîntul Veldului făcuse să-mi fie și mie foame ! Mai întîi doream în taină ca vreo pană de cauciuc să ne prelungească șederea și să micșoreze halta la acel original care-și pusese în cap că animalele îl vor ajuta să-și suporte insuccesul în dragoste ! Fata aceea care-și lăsa părul pe spate ca și mine și care... la urma urmei și eu aveam ochii violeți !

Am ajuns. Doctorul făcu un ocol cu mașina în jurul domeniului și eu m-am ridicat în picioare ca să văd mai bine. Doamne ! Ce frumoasă arcă a lui Noe ! Îngrăditurile erau imense și doctorul îmi explică :

— Uite, colo jos, o familie de gazele ! Și dincolo, antilope amestecate cu zebre ! Iată antilopele impala cu coarnele lor fin sculptate și cărora burii le spun *rooibocks* din cauza culorii lor calde ca rugina. Și acei *kudus* enorimi, cu spatele striat de dungi albe și cu urechile lor mari, roșii, desfăcute ca niște evantaie ! Uite și niște țapi de apă și niște *springbooks* pe care vom merge să-i vedem de aproape și care te vor amuza ! Dar iată jos, la ușa de la intrare, o văd pe gazda noastră care ne așteaptă. Nu socoți că am fost cam nepoliticos făcînd înconjurul domeniului înainte de a-l saluta pe proprietar ? Ar fi trebuit să vă prezint unul altuia și... pe legea mea, eu nu mă emoționez prea repede, dar aici mă simt pur și simplu emoționat.

L-am privit cu ochi mari și cu un aer — fără în-
doială — atît de aiurit, încît începu să rîdă pornind
mașina.

— *Hellow !* strigă el către omul care părea schimbat
în statuie. Hai, Thérèse, vino... Apoi apropiindu-se de
bărbatul înalt, în costum gri, mereu încremenit, îl bătui
pe umeri : Hai, Corsen, fii bărbat !

Dar bietul Corsen nu izbutea să-și regăsească sîngele
rece, în vreme ce eu simțind asupra-mi privirea curioasă a
doctorului, mi-am regăsit aplombul.

— Thérèse... miss Erhardt... făcu proprietarul *Edenului*
cu o voce puțin răgușită, de emoție desigur, dumneata,
vii să mă vezi în singurătatea asta...

— Poți vorbi de singurătate, cînd trăiești în mijlocul
unei menajerii atît de frumoase ? am spus rîzînd și strîn-
gîndu-i mîna camaraderește.

— O, doctore, nu regret că ți-am făcut confidențe, zise
Corsen punîndu-și mîinile pe pieptul lui Jan Yvarsen ;
dar cum ai putut ghici ?

— Nu era prea greu cu portretul pe care mi l-ai făcut
în chip atît de fidel.

Treceam din mirare în mirare. Casa era construită ca
un pachebot. În toate odăile domnea o curățenie de spi-
tal. Ca în toate casele olandeze, se simțea și aici gustul
vital al curățeniei. Am fost serviți într-o sală care se pre-
lungea cu un fel de balcon cu geamuri ce amintea de
botul unei nave. Masa strălucea de porțelanuri, de cris-
tale și de flori, multe flori, deși stăpînul *Paradisului fără
Eva* nu putea ști că în ziua aceea o Evă va veni în vizită !
În haine albe ca zăpada, slugile prezentau tăvile cu mîn-
care. Cafeaua și lichiorurile au fost luate în balcon și cum
eu am remarcat că aveai într-adevăr iluzia că te afli pe
o navă, el mi-a răspuns :

— Asta am și vrut, să ai iluzia că plutești pe o mare...
Veldul nu seamănă cu un ocean cu zările lui întinse spre
depărtări uimitoare ?

— Mai ales în sezonul ploilor cînd te poți-crede în arca
lui Noe, am glumit eu.

După ce-am vizitat casa unde totul era strălucitor și
ordonat, ne-am oprit multă vreme la animale. Era miș-
cător cum își recunoșteau stăpînul animalele acelea mari !

Ai fi spus că ochii lor se însufleteau la apropierea lui. Se înghesuiau, îi cerșeau mîngîierile, și-și întindeau botul gros către sacul din care el scotea pumni de ierburi uscate. Mă jucam cu *springbockșii* care semănau cu niște căprioare mici și care săreau cu toate patru picioarele deodată ca împinși de un resort, la fel cu acele jucării care sar datorită unui elastic.

După-amiaza trecu repede și veni și ceasul cînd ni se servi ceaiul.

— Ai venit la mine, Thérèse, casa și animalele mele te-au văzut... dacă ai ști cît sînt de fericit !

— Insulița dumitale e minunată, doctore Corsen, i-am spus eu surîzînd.

— Într-adevăr, ți-a plăcut ? Atunci cutez să sper că vei mai veni. Vei mai veni, spune da, Thérèse !

— Va veni, Corsen, poți conta. am să ți-o aduc eu ! interveni Jan Yvarsen.

Auzindu-l că dispune atît de cavalierește de mine, mi-au dat lacrimile, lacrimi de indignare și de necaz ! În mașină, am stat îmbufnată, apoi nemaiputîndu-mă abține, am explodat !

— Ați făcut rău ce-ați făcut !

— Și în ce constă, mă rog, răul ? întrebă el rîzînd, ceea ce puse vîrf-revoltei mele.

— În ce constă răul ? Cum puteți dispune de mine ca de un lucru ce vă aparține ? Cum puteți să vă luați asemenea angajament în numele meu ?

Rîsul i se stinse.

— Ascultă, Thérèse, zise el serios, dacă i-am făcut acestui tînăr făgăduiala aia care te supără atîta, am făcut-o mai ales pentru dumneata. Aș vrea atît de mult să te smulg din viața monotonă pe care o duci ! Gîndește-te căăștia sînt cei mai frumoși ani ai dumitale și că trec. Gîndește-te la asta, Thérèse !

Deci nu ghicea nimic, nimic ? Nu bănuia nici o clipă adevărul ? Nu știa că departe de el eu voi fi ca și bolnavă ?

— Dacă ai ști, Thérèse, urmă el, dacă ai ști cît e de bine și de plăcut să aduci, doar prin simpla dumitale prezență, bucuria și fericirea unei ființe care nu mai nădăjduiește în nimic ! Să citești pe chipul cuiva că ești totul pentru el !

Vocea doctorului slăbi. „Se gîndește la Ide“ ! mi-am spus eu și ciuda mi se topi. Ide ! Odinioară ea mergea astfel alături de el. Ce-ar fi zis dacă i-aș fi luat locul în căminul ei ? Vai, ziua pe care o petrecusem mi-a arătat limpede vanitatea acestui vis !

Jan opri mașina.

— Ești supărată ? zise el ajutîndu-mă să cobor. Apoi, întinzîndu-mi mîna, adăugă : Spune-mi, totuși, că ai petrecut o zi frumoasă !

— Oh ! da, am petrecut „totuși“ o zi frumoasă pentru că am petrecut-o cu dumneavoastră, domnule doctor ! am spus eu. Și alergînd, am dispărut în umbra parcului.

I

CEI TREI DOCTORI DIN KRIT-telwerk făceau, cu schimbul, cite o săptămână, de serviciu la spital. Când Jan Yvarsen nu avea un caz special, nu venea toată săptămîna. Thérèse nu-l mai văzuse de cîteva zile. Zdrobită de tristețe, tînăra rătăcea ca un suflet pedepsit și-și închipuia că n-o să-l mai vadă niciodată. Zilele i se păreau nesfîrșite și goale. Lilian îi raporta micile bîrfeli ale colegelor. Ele nu-i iertau acea duminică în care lecase împreună cu doctorul, la șase dimineata, și se întorsese la unsprezece noaptea ! Thérèse îl întîlni pe Jan Yvarsen tocmai cînd ieșea din biroul sorei șefe. O umbră trecu pe chipul lui, examinînd obrajii palizi și ochi triști ai tinerei.

— *What is the matter ?* ¹ o întrebă el cu un surîs încurcat, care trăda faptul că bănuia oarecum cauza tulburărilor ei.

— De ce nu v-am mai văzut, domnule doctor ? Niciodată n-ați stat atîta vreme departe de bolnavi...

— Am fost absorbit în tot timpul ăsta de niște cercetări științifice, zise el neglijent. Dar spune-mi, Thérèse, ai vești de la Corsen ?

— Slavă Domnului, nici una !

— Pe ce ton spui asta ! Nu-i prea politicos, zise el surîzînd.

Infirmiera-șefă apăru în pragul ușii.

¹ Ce s-a întîmplat ? (engl.) (n. tr.).

— Scuzați-mă, domnule doctor, zise ea, dar mai am să vă dau câteva hîrtii...

— Bine, vin imediat... Și adresîndu-se fetei : La revedere, soră, îi zise el strîngîndu-i mîna.

Ușa se închise în urmă-i, dar Thérèse, consternată, continua s-o fixeze. Simțea vag că se petrece ceva... Cîteva crîmpeie dintr-o discuție, purtată între doctorii Braas și Ecksteyn, o lămuriră întrucîtva.

— Pricepi, spunea acesta din urmă, Yvarsen e în plină ascensiune, îi trebuie un cîmp de acțiune mai vast decît aici.

În aceeași seară, năucă, Thérèse Erhardt alergă pe drumul întunecos, fără să se mai gîndească la faptul că în ajun o soră fusese mușcată de un șarpe de care se împiedicase pe întuneric. La doctorul Yvarsen nu ardea decît o singură lampă. Urcată pe una din acele pietre mari, albe, care mărginea potecile grădinii, îl văzu pe doctor în halat, aplecat peste microscop.

— Domnule doctor ! strigă ea.

El veni la fereastră.

— Cine mă strigă ?

— Eu, domnule doctor, spuse ea, dîndu-se înapoi în lumina care țîșnea pe fereastră.

— Thérèse ! Dumneata ? Vino înăuntru, spuse el.

Fata intră în casă. Niciodată nu i se păruse mai seducător ca în acel cabinet de lucru, unde silueta lui înaltă se detașa pe luciul pereților îmbrăcați în lemn. Fără nici o vorbă, îl privi cu o asemenea tristețe în frumoșii ei ochi violeți, încît el se tulbură. Ca și în ajun, repetă încurcat :

— *What is the matter ?*

— Plecați, nu-i așa ? Și sigur că pentru totdeauna. Dumnezeule ! Ce-o să se întîmple cu mine ? strigă ea, izbucnind în lacrimi.

Jan Yvarsen nu răspunse. O lăsă să plîngă multă vreme într-o tăcere în care nu se auzeau decît hohotele ei de plîns și care, încet, încet, se potoliră. Atunci, rușinată și încurcată, Thérèse își tamponă ochii roșii.

— Vreau să mă duc acasă... șopti ea. Iertați-mă că v-am întrerupt munca. Dar m-am simțit îngrozitor de rău gîndindu-mă că veți pleca fără să vă luați rămas bun de la mine.

În picioare, în fața ei, el o privea binevoitor și grav.

— Ce te-a făcut să crezi că voi pleca fără să-mi iau adio de la dumneata ? întrebă el. Mă voi duce să-mi iau rămas bun de la toată lumea. Își scoase ceasul : Știi că-i trecut de miezul nopții ? Și ia spune-mi, le-ai anunțat pe sora-șefă sau pe colega dumitale de cameră că vii la mine ?

Thérèse se sperie, dându-și seama că plecarea asta nocturnă avea s-o compromită.

— N-am spus nimic nimănui. mărturisi ea cu glas slab.

— Am să te conduc, zise Jan Yvarsen, dar, dacă cei de la spital au băgat de seamă absența dumitale prelungită, ceea ce sînt sigur, n-ai să le poți împiedica pe surori să tragă unele concluzii supărătoare. Numai dacă.... numai dacă le-ai anunța mâine logodna dumitale cu doctorul Corsen... adăugă el șovăind.

— Oh, domnule doctor, gemu ea, țineți deci atît de mult să mă logodesc, să mă mărit...

— Ascultă-mă, Thérèse, ai douăzeci și trei de ani, nu-i așa ? Eu am aproape de două ori pe-atît, ceea ce mă îndreptățește să-ți vorbesc astfel. Ai fost prietena soției mele și... a mea. Nu-ți vreau decît binele. M-am dus din nou la *Eveless-Eden*. Ah ! Dacă ai fi putut să asisti la disperarea lui Corsen cînd l-am lăsat să înțeleagă că nu voiai, că nu puteai să te decizi ! Oh, nu-ți fie teamă ! Nu va insista, e un timid care a suferit mult și care ar merita ca viața să-i acorde o oarecare despăgubire.

— Ah, oftă ea, știu bine că mă voi lăsa convinsă, că vă voi asculta.

— Nu trebuie să vorbești astfel. Thérèse. Dar pricepe că, dacă n-aș fi sigur că alături de acest om vei fi fericită, m-aș fi ferit să te influențez în privința lui.

— Vă cred, spuse ea încetișor.

— Țin să-ți mai spun că, dacă nu-ți va plăcea să locuiești în Veld, Corsen va fi gata să-și lichideze proprietatea și să plecați împreună în țara dumitale.

— Nu vreau să părăsesc Veldul, protestă tînăra. Idei îi era drag și m-a făcut și pe mine să-l iubesc... Dar vreau să vă adresez o rugăminte, domnule doctor, să-mi făgă-

duiți că într-o zi vă veți întoarce la *Paradisul fără Eva*, adăugă ea surizînd cu tristețe. Am nevoie de această promisiune, făceți-mi-o, domnule doctor.

— Ți-o fac, răspunse el cu emoție.

Alături de Jan Yvarsen, Thérèse o porni pe lungul drum nisipos care ducea îndărăt la spital. Oare doctorul stia că tînăra avea un nod în gît și că ochii îi erau plini de lacrimi ? El o părăsi la intrarea în parc. Nici o lumină nicăieri, doar la geamurile de la sala comună pîlpîiau cîteva becuri slabe. Lilian nu dormea.

— Sora-șefă e foarte neliniștită, Thérèse. Noroc că o fată din sală a văzut farurile Ford-ului doctorului Yvarsen și s-a dus s-o liniștească. Dar ferește-te ! Ar putea să te aștepte o dojană severă !

— Nici un fel de dojeni începînd de mîine, *darling* ! Îți anunț logodna mea cu doctorul Corsen.

II

NUNTA FU CELEBRATĂ ÎN sala de cinema a doamnelor Stark. În vederea ceremoniei pereții fuseseră acoperiți cu draperii de satin roz ; pe un mic altar improvizat, ardeau numeroase lumînări în candelabre de argint și podeaua era acoperită cu petale de flori. Familia Thérèsei Erhardt venise de la Johannesburg și toți oamenii din Kritteltwerk și din fermele învecinate ținuseră să ia parte la ceremonie. Printre cei de față se iscă un freamăt cînd apăru Thérèse — feciorelnică în rochia ei de satin argintat —, cu un pic de melancolie în colțurile gurii și în ochii ei violeti. Doctorul Corsen era palid de fericire. Masa de nuntă avu loc la sora-șefă. Încîntate, colegile Thérèsei găsiră fiecare lîngă tacîmul lor cîte un breloc-amintire, din aur. A fost o zi memorabilă la Kritteltwerk, căci toți sărmanii din oraș, anunțați

de sora-șefă, veniră să primească din mîinile proaspeților căsătoriți cîte un plic cu bani.

În fața unei porțițe ascunse, la capătul parcului, care dădea direct în Veld, cei doi se urcară în mașină. Pe măsură ce automobilul înainta, soarele apunînd arunca sub roți covoare de o frumusețe și o bogăție orientală. „Ca pentru o tînără regină !” își spuse James Corsen. Dar nu cuteză să-și exprime acest gînd în fața tinerei femei ce părea obosită, cufundată într-o toropeală plăcută și a cărei prezență el o simțea atît de intens. Un cer de feerie, mișunînd de stele, se întindea deasupra Veldului cînd ajunseră la *Eveless-Eden*, de-acum încolo, pe scurt, *Eden* ! Animalele, auzind zgomotul motorului, se treziseră. Răsunară mugete și boncăluituri.

— Urează bun venit stăpînei lor, zise James Corsen, sărutînd mîna soției sale, pe care-o ajută să coboare din mașină. O rugase să-și păstreze rochia de mireasă, căci voia s-o vadă intrînd în *Paradisul* său, sclipitoare, în albeața ei.

Thérèse se obișnuia cu noua ei viață, simțind mult mai puțină dezrădăcinare și tristețe decît se temuse. Discreta adorație a soțului ei o mișcă. Niciodată în viața lui doctorul Corsen nu fusese atît de fericit și, pentru a-și exprima recunoștința, era uneori tentat să se arunce la picioarele tinerei sale soții și să-i sărute tivul rochiei. Ea însăși îl privea cu alți ochi, îi găsea nenumărate calități și, prin cîte o atenție gentilă, îi plăcea să-i vadă chipul bun luminîndu-i-se treptat. Îi plăcea, de asemenea, casa lui mare, ce se asemăna cu o navă așezată în imensitatea Veldului, care, ca și marea, era bătut de toate vînturile. Îi plăceau animalele care se învățară repede cu ea. Le invită pe Liliana și pe prietenele ei din Vereeging să-și petreacă zilele de concediu la ea. James Corsen îi pusese la dispoziție o mașină și un șofer experimentat, care se ducea să aducă și să ducă musafirii.

Era o zi răcoroasă. Thérèse și prietena ei Fanny Millicient tăifășuiau, luîndu-și ceaiul în fața căminului în care ardeau niște butuci mari de arțar. O pisică persană,

albă ca zăpada, cu ochi de smarald, torcea culcată pe genunchii stăpînei sale.

— Ni s-a întîmplat mai zilele trecute ceva extraordinar, spuse Fanny, infirmieră la spitalul Kruger din Johannesburg. Tocmai intrasem în garda de noapte, cînd mașina ambulanței ne-a adus o femeie, pe care personalul hotelului Victoria o găsise fără cunoștință pe covorul din odaia ei. Această persoană, încă tînără, avea o rochie albă de lînă și niște bijuterii magnifice. Medicul șef care a examinat-o a diagnosticat o anemie pernicioasă. Cu toată slăbiciunea ei cumplită, femeia era frumoasă. Niște cozi groase, foarte blonde, care-i încadrau chipul fin, scăpaseră din ácele de bagă și, pe jumătate despletite, i se ondulau pe spate. Femeia a fost culcată în cea mai bună cameră a spitalului. Se plîngea că i-e frig și i s-a aprins un foc strașnic în cămin. Înainte de miezul nopții termometrul urcase la 39 de grade cu 9, spre ora unu dimineața febra scăzu brusc pînă la 35 de grade. Femeia se ridică din pat scuturată de friguri. Ochii ei de culoare deschisă fixau zidul cu o expresie de groază, nu ți-aș putea-ó descrie niciodată, Thérèse, dar zile în șir am fost obsedată de acei ochi. Ea gifii : „Un suc de portocale, adu-mi un suc de portocale !“. Cînd m-am întors cu paharul am găsit-o culcată în fața căminului cu geanta deschisă alături și uitîndu-se la niște hîrtii ce ardeau. Am încercat s-o ridic și am băgat de seamă că se simțea rău. Cu ajutorul unei colege care a alergat la chemarea mea, am așezat-o în pat. Dar nu mai dădea semne de viață și internul n-a putut face altceva decît să constate decesul.

— Se știe cine era femeia aceea ? întrebă Thérèse.

— La hotelul Victoria s-a aflat că venise cu două zile mai înainte. Numele cu care semnase în registru se părea că este fals. Îi dăduse directorului să-i închidă în seif niște bijuterii și o sumă mare de bani. Cuferele ei, pline cu haine luxoase, au fost trimise poliției care a deschis o anchetă.

— Asta-i tot ce-ai aflat despre povestea asta ?

— Da.

Mîngiind întruna blana pisicii tolănită pe genunchii ei, Thérèse rămase pe gînduri. Necunoscuta cu cozi atît

de blonde să fi fost oare Sigrîd Lindval ? Da, poate că istovită de dragoste și de disperare, voise să-l revadă pentru ultima oară pe Jan. Oare și soarta ei să se fi isprăvit ? Thérèse îmbrățișă cu privirea frumoasa mobilă rustică, florile... Sclipirile trandafirii ale apusului se reflectau în balconul cu geamuri care amintea de prova unei nave. James Corsen intră și tînăra femeie îl privi cu duioșie. Sub puloverul ușor pe care i-l împletise ea, mușchii îi jucau.

— Scumpo, zise el, lăsînd cuvîntul să i se topească într-un surîs tandru, scumpo, „Frumoasa din pădure“ a fâtat două gazele minunate.

JAN ŞI THÉRÈSE

Colettei van Eeden, mîndră și dulce copilă, cu toată dragostea mătușii sale.
M.A.D.

I

SPRIJINITĂ ÎN COATE. LA FERASTRA deschisă spre cerul țintuit de stele, Thérèse re-trăia filmul extraordinar al acelor ultimi ani : singură pe lume, își părăsise Alsacia natală, ca să se ducă în Africa de sud la niște rude pe care nu le văzuse niciodată. În cabina navei ce urma s-o ducă departe, descoperise caietele ce-i revelau o dramă, tentativa de asasinat comisă de o frumoasă suedeză, ca să-l recucerească pe omul pe care-l iubea, abandonînd cu sînge rece, în Veld, pe soția acestuia. Ide, pe care-o credeau moartă, sfișiată de fiare, se întorsese la căminul ei, grație Thérèsei, apoi se stinsese. Sigrid fugise. Thérèse, devenită infirmieră, surprinsese în ea un sentiment de entuziastă admirație față de prestigiosul doctor Yvarsen. Thérèse nu putea și nu voia să renunțe la amintirile legate de el. Chiar și astăzi, după doi ani de despărțire, mai avea în urechi sunetul vocii-lui ; își amintea de culoarea ochilor săi, de felul cum fuma, de mișcarea mîinii, cînd și-o trecea prin frumoasa lui chică blondă. Fiecare zi petrecută alături de el, la spital sau acasă, o făcea să-și aducă aminte de cele mai mici amănunte. Thérèse nu făcea din dragostea ei pentru Jan Yvarsen o obsesie, dar nici nu încerca să renunțe la ea. Măritată, nu roșise din pricina acestui cult ciudat, căci fericirea senină, liniștită, pe care soțul ei i-o dăruia în fiecă minută, nu i-o datora doctorului Yvarsen ? Dar Corsen, la rîndul lui, nu-și datora fericirea tot lui Jan ? Într-o zi, Yvarsen venise la el în vizită însoțit de Thérèse. Fericirea, intrată pe ușă odată cu el, se prevedea solidă,

eliberată de orice spaimă, limpede ca apa. Ce-i trebuia mai mult ? Trecuseră două ierni și două veri de cînd James Corsen făcuse din ea stăpîna *paradisului*. Casa pe care Thérèse, încă de la prima vizită, o comparase cu un vast și elegant pachebot, plutind pe oceanul Veldului, era prevăzută cu tot confortul. Totul în această casă respira curăţenia. Thérèse respectase stilul olandez, bogat și confortabil, al imensei săli principale, dar în balconul cu geamuri își impusese gustul ei în privința confortului. Doctorului îi plăcea să-și fumeze țigara într-unul din imensele fotolii de piele, pe care soția lui le așezase ici și colo, ca niște mici refugii, ca niște oaze ale odihnei.

— Aceste fotolii te silesc să fii optimist, zicea încîntat James Corsen, a cărui fire, ca să spunem adevărul, nu era niciodată posomorită.

Pereții cabinetului de lucru al doctorului erau în întregime ascunși sub rafturi de stejar de culoare deschisă. Cititori avizi, cei doi soți primeau cu regularitate din Europa cărți în mai multe limbi. Rare erau serile care să nu fie consacrate discutării unui roman nou apărut. Doctorul își privea tandru tînăra soție, încîntat de inteligența ei și de acea patimă pe care-o puneă ca să ghicească taina unor suflete. La rîndul lui, măcar că nu mai profesa, era la curent cu descoperirile științifice și cu evoluția medicinei și chirurgiei. Thérèse și soțul ei nu discutau despre trecut decît ca să evoce ceasurile de lucru în comun. Thérèse nu uita suferințele și mizeria unor ființe mai puțin favorite de soartă.

— Tihna, spunea ea, nu-i întotdeauna o minune, dar este o binecuvîntare, pentru care nu obosești niciodată să mulțumești cerului.

În doi ani nu sosiră decît două scrisori de la doctorul Yvarsen. În prima, le istorisea în amănunt cum se instalase în Suedia. Doctorul conducea la Stockholm o mare clinică. Munca înverșunată părea să fi devenit unicul lui scop în viață. Le vorbea de asemenea despre draga lui nevastă, despre moartea ei. În prima scrisoare spunea :

„Dragii mei,

Trebuie să-ți accepți soarta fără să faci din nenorociri o disperare. Răspunderile care-mi revin mi-au dat puterea să trăiesc. Ide rămîne pentru mine nepieritoare, iar amintirile sînt ca niște parfumuri pe care le respiri doar în ceasul cînd gîndul se desprinde de preocupările zilnice. Munca e o lege sacră, mă supun ei, sînt absorbit de ea. Mă aflu foarte departe, dar știu că mormîntul Idei trebuie să fie adesea plin de flori aduse de mîinile voastre tandre și atente. Vă scriu din odaia mea. Pe birou se află fotografia scumpei mele soții și a micului nostru Nils. Pun zilnic flori lîngă ele și răsfoiesc adesea albumul în care revăd zilele noastre fericite.

Mă gîndesc la voi, la tot ceea ce-am trăit laolaltă. Nădăjduiesc că duceți o viață plăcută și blîndă în frumosul vostru Paradis. Eu mi-am regăsit pustiurile de zăpadă. Mi-e dragă austeritatea lor și, cînd timpul îmi îngăduie, plec singur în lungi plimbări pe schiuri. Dați-mi vești despre voi, povestiți-mi viața voastră zilnică în acea țară pe care am iubit-o atît și de care mă leagă atîtea amintiri.“

A doua scrisoare, prin care le trimitea urări pentru noul an și pentru cel de-al doilea an al șederii lor în Veld, păstra tonul melancolic al primei. Simțeai totuși în ea o anumită resemnare curajoasă. Le anunța moartea mătușii Brita și instalarea lui în casa părintească, din care ea nu avusese decît uzufructul. Despre el însuși, despre activitatea lui dădea prea puține amănunte, dar faima sa făcuse înconjurul globului. În numeroasele reviste medicale și științifice pe care James Cörsen le cerceta cu regularitate, lucrările doctorului Yvarsen se bucurau de multă autoritate. Thérèse păstra în sertarul ei cele două scrisori prețioase. Știa pe dinafară fiecare frază. Scrisul lui nu se schimbase, ferm și solid așternut ca un reflex al unei înimi tari, al unui suflet mîndru. Niciodată Jan Yvarsen nu făcuse aluzie la Sigrid, frumoasa și criminala lui verișoară. Ce se întîmplase cu ea ? Sigur că murise, din moment ce era singurul moștenitor al mătușii Brita.

Paradisul își justifica pe deplin numele. Se părea că tuturor ființelor care locuiau acolo le era proprie seninătatea. Thérèse avea o cameristă a ei, Betty, o matroană căreia nu-i scăpa nimic, care dădea răspunsuri amuzante și era de un mare devotament. Betty era plină de atenții față de tînăra femeie. Nici o lady, după părerea ei, n-o egala în frumusețe, în blîndețe și în bunătate pe cea căreia în fiecare dimineată îi pieptăna părul castaniu și mătăsos.

— Sînteți toată familia mea, îi spunea ea Thérèsei, nu vă am decît pe dumneavoastră pe acest pămînt și nu vă iubesc decît pe dumneavoastră.

Cea mai mică tristețe din ochii Thérèsei o făcea pe Betty să creadă că se întîmplase o nenorocire, că era vorba de o catastrofă. Desfășura atunci comori de ingeniozitate ca să-i alunge melancolia și manifesta o veselie zgomotoasă, care nu-i făcea chiar întotdeauna plăcere stăpînei sale. Dar cea mai mică muștrare o cufunda pe credincioasa Betty într-o astfel de mîhnire, încît Thérèse se grăbea s-o liniștească. Astfel, de doi ani, viața se scurgea simplă și liniștită, fără cel mai mic nor între tinerii soți.

În fiecare săptămînă, cu toată viteza celor patruzeci de cai putere ai mașinii, Corsen făcea un drum de șaizeci de kilometri, ca să se avînte apoi pe lungă șosea pînă la Johannesburg. În mașină, alături de soțul ei, Thérèse părea și mai mică decît era cînd stătea în picioare. El își apleca tandru pieptul voinic spre ea și se asigura că era bine instalată, că nu-i era nici prea cald, nici prea frig, că nici vîntul, nici praful n-o deranjau. Atunci, mulțumit el însuși și vesel, o săruta pe părul mătăsos de culoarea castanei coapte, ale cărui ondulații suple și parfum suav îi plăceau atîta, sau îi lua cu dragoste mîna mică în mîna lui.

— Atenție, James, se prefăcea ea a-l bombăni, vezi să nu nimerești într-un pom.

— Nu-ți fie frică de nimic, iubito, mi-e prea dragă viața ca să risc să mi-o pierd.

Mașina avea suspensie bună, pernele erau moi, și James știa să evite zdruncinăturile.

Thérèsei îi plăcea să se simtă protejată de acest om, timid, cu toată înfățișarea lui de altet, cînd nu era sigur de simpatia celor din jur, dar atît de deschis, de vesel, de îndată ce această simpatie era vădită. Acum se duceau să petreacă o zi în viața trepidantă a marelui oraș, să parcurgă largile artere moderne.

Mașina era confortabilă și alături de ei mai rămînea, pe bancheta de piele, un loc liber.

— Asta e locul fiului nostru, visa cu glas tare James.

Dar sosirea moștenitorului, care ar fi pus vîrf fericirii, se lăsa așteptată... Veldul, în jurul casei lor, nu era de o uniformitate monotonă, generatoare de plictiseală, ci cuprindea zări vaste, odihnitoare și sănătoase, un cîmp liber, pe care mașina îl putea străbate în cîteva ceasuri, niște spații care se pierdeau în depărtări sub un soare radios și unde se aflau, ascunse privirii, dar nu și inimii lor, alte proprietăți, casele prietenilor lor. Puteau să plece în orice direcție și să se simtă ca la ei acasă, să regăsească oameni cunoscuți, ducînd o viață mai mult ori mai puțin asemănătoare cu a lor, dar capabili să învieze obiceiurile zilnice prin cine știe ce noutate. În Veld, distanțele erau uriașe. Populația era atît de răsfirată, atît de risipită, încît părea inexistentă. Dar nu era zgîrcită nici cu timpul, nici cu ospitalitatea și familiile se frecventau între ele cu mai puțină reticență decît persoanele înghesuite într-un oraș sau într-un tîrg. Veldul nu le izola, ci le unea, și le dezvolta gustul sociabilității. James, orfan, simțea de cînd se însurase prietenie pentru întreaga omenire. La Johannesburg își descoperise o familie : cea a Thérèsei. Primirea care i se făcea era întotdeauna caldă și cordială. Bunătatea care emana din ființa lui, destinderea de pe chipul soției sale liniștiseră familia Erhardt. Îl iubeau și-l adoptaseră. Thérèse simțea o satisfacție personală foarte vie în fața acelei liniști și a acelei blîndeți familiale regăsite. Dovezile de afecțiune arătate soțului ei, ca și transformarea lui, erau pentru ea o încurajare extraordinară. Nu se duceau niciodată la Johannesburg fără să nu se oprească la veselul bungalow din Parktown. Mătușa Clara pregătea în cinstea lor cîteva bucate gustoase și prăjituri

crocante, pe care James, mare gurmand, le adulmeca încă din prag. Uneori soseau pe neașteptate.

În acel început de după-amiază, când mașina familiei Corsen ajunsese în fața grilajului, Doris și soțul ei tocmai se aflau la părinți. Urechea fină a tinerei femei își recunoscuse verii. Întreaga familie sări sprintenă. Terminaseră masa și mai întârziiau sporovăind. Unchi, mătușă, văr, verișoară — o paletă de chipuri radioase — părăsiră toți o dată terasa și coborîră alergînd în întîmpinarea lor. Doris și Thérèse se îmbrățișară.

— Ce surpriză !

— Unchiul Jacques tocmai zicea azi-dimineață că ne-ați uitat, spuse doamna Erhardt cu un surîs blînd. Eu vă luam parte spunînd că o să veniți curînd. Dar de ce sosiți așa de tîrziu ? Ați rămas fără pui cu smîntînă. Dragă James, pentru un cunoscător în ale mîncării, pentru un vîntor, flerul tău lasă de dorit. Graș și gustos acel pui...

— Încetișor, încetișor, bombăni unchiul Jacques, fii modestă și milostivă...

— Vrei să spui că nu era bun puiul ? întrebă doamna Erhardt aproape agresivă.

Michael izbucni în rîs.

— Dragă mamă, nimeni nu se gîndește să conteste talentele dumitale sau ale bucătăresei dumitale. Îi repet întruna fiicei dumitale că la noi masa nu-i ca la dumneata.

Dar văzînd-o pe Doris încruntîndu-și sprîncenele, se grăbi să adauge : Totuși, Doris e o gospodină cum nu mai există alta.

— Lingușitorule ! zise Doris cu o mutră amuzată.

— Dar noi stăm aici la taclale și nimeni nu vă pofteste în casă să luați o gustare pînă vă pregătesc eu ceva bun.

Thérèse îi spuse că mîncaseră la Johannesburg. Nu doreau decît o cafea tare cu un colț de prăjitură.

— Dacă mai este, adăugă ea cu o mutră lacomă.

— Ei, cred că atîta cît să te sature mai este. Duceți-vă cu toții în salon, vin și eu peste o clipă.

Doris privea plină de curiozitate pachetele de pe bancheta din spate.

— Văd că ați devastat magazinele din Johannesburg, spuse ea, arzînd de dorința de a ști ce conțineau.

— Ah, nu, n-am să-ți arăt nimic azi ! strigă veselă Thérèse. Ai să vezi toate astea peste cincisprezece zile, cînd ai să vii la noi la masă.

— Cu ce ocazie masa și... misterele astea ?

— E ziua Thérèsei, răspunse James, strălucind de bucurie.

Își învălui nevasta într-o privire plină de adorație.

— Vreau să fie întotdeauna cea mai frumoasă, cea mai elegantă !

Toți izbucniră în rîs în fața acestei mărturisiri candidă. Dar Doris, agățîndu-se de brațul soțului ei, îl întrebă, cu un surîs șagalnic, dacă gîndea același lucru despre ea. Michael își cuprinse soția pe după umeri și făgădui s-o însoțească la Johannesburg a doua zi să-și comande cea mai frumoasă rochie.

— Hai, copii, intrați în casă, zise mătușa Clara, ai cărei ochi albaștri, însuflețiți de o constantă bună dispoziție, aveau prospețimea și strălucirea florilor de nu-măuita sub roua dimineții.

Și astfel orele treceau, în tachinerii amicale, în sporovăieli vesele. Cerul rămăsese limpede, dar, cînd James și Thérèse plecară spre casă, se făcuse noapte. Deasupra lor, începu să se contureze luna, de o strălucire metalică. Erau mulțumiți de ziua care trecuse. Dimineata, în timpul alergăturilor și al mesei, se bucuraseră, ca în fiecare călătorie, de contrastul și de deruta pe care le-o oferea cetatea impozantă cu șapte mii de suflete și cu șiruri interminabile de mașini. Eclipsînd vechile orașe bure, Pretoria și Bloemfontain, mai modeste și mai liniștite, Johannesburgul devenise un adevărat oraș de aur. Țîsnise din pămîntul Transvaalului, datorită bogățiilor sale miniere. Sigur, era un oraș îndrăzneț și teribil, în care se trăia bine. Existau multe mijloace, dar și mari nevoi.

După-amiaza se scursese într-o ambianță de căldură familială, care-i bucuraseră grozav pe Thérèse și pe soțul ei. James, mai ales, a cărui copilărie fusese total lipsită de afecțiune, aprecia familia Thérèsei. Îi plăcea să discute cu unchiul Jacques, să-i încredințeze proiectele, să-i

expună planurile de muncă. Alături de acest om care păstrase o mare vitalitate, o minunată tinerețe a inimii, gusta farmecul unei afecțiuni totodată amicale și paterne. Pentru tinărul bărbat, acest lucru era o revelație, una dintre multiplele bogății ale noii sale vieți. Și toate acestea i le adusese Thérèse. Mașina mergea repede spre casă, condusă de miini sigure. Amândoi visau. Reveria lor era cam aceeași, populată aproape de aceleași personaje : cele pe care tocmai le părăsiseră și cele din trecut. Mai ales unul, mai îndepărtat, mai tainic se instalase, nu știau nici ei cum, în amintirile de peste zi ; trăia în altă emisferă, unde anotimpurile erau tocmai invers decît în Transvaal. Nimeni nu-i rostise numele și totuși, de mai multe ori, în toiul discuțiilor familiale, acest nume le răsărise în memorie, le stătuse pe buze, dar nici unul nu avusese — în acel cerc intim — tăria de a rosti cele cîteva silabe, care n-ar fi adăugat nimic prezenței sale impalpabile : Jan Yvarsen. James își dădea seama cît îi era de îndatorat doctorului, de fapt făuritorul zilelor lui fericite pe care le trăia de doi ani încoace. Ghicise venerația Thérèsei față de Jan Yvarsen, dar nu era gelos ; n-o condusesese el, cu fermă și afectuoasă autoritate, pe Thérèse spre *Paradisul* lui ? Nu, James nu era gelos. Înțelegea sentimentul Thérèsei. În semiobscuritatea și tăcerea care nu erau tulburate decît de torsul motorului, prezentul și trecutul se îmbinau, se confundau în mintea Thérèsei. Aproape că și uitase de prezența soțului ei. Cîteva clipe încercă senzația amețitoare care-o cuprinsese în cursul unei alte plimbări prin întuneric, alături de Jan, după ce părăsise *Paradisul fără Eva*, unde simțise bine că se va reîntoarce. Își aminti de vorbele rostite atunci de Jan : „Dacă ai ști cît e de plăcut să dăruiești — doar prin simpla dumitale prezență — bucuria și fericirea unei ființe care nu mai nădăjduiește că poți fi totul pentru el !“

— Cît de luminos e cerul astă-seară ! Are culoarea ochilor tăi, Thérèse, gîndi cu glas tare James.

În sipetul de catifea albastră al nopții, se încrustau una cîte una scînteietoarele paiete de aur ale stelelor. Thérèse, smulsă din visare de glasul apropiat al soțului ei, se sprijini de umărul lui și răspunse cu dragălașenie :

— E plăcut. Mă bucur că ne întoarcem acasă după ziua asta obositoare.

Cît era de romantic, sub clarul de lună, portalul de lemn ajurat care le apăru în faţă ! Barieră gingaşă şi iluzorie, după care urma un hăţiş. De-a lungul stîlpilor subţiri de care erau prinse porţile albe, se căţărau ciorchini de trandafiri mari, roşii, ce se aplecau peste stejarul tînăr ca o umbrelă parfumată... Unul dintre servitorii negri, pîndind întoarcerea stăpînilor, le ieşi înainte. Ochii lui mari, albi şi însonnuraţi se aprinseră de plăcerea de a-i revedea, urîndu-le, în limbajul lui naiv, bun venit. Casa lor, ca un vapor ancorat în vasta mare a Veldului, părea şi ea să-şi aştepte călătorii. Străluci în curînd prin toate hublourile şi ferestrele sale. Era vesel şi cochet acest adăpost pe care Thérèse îl înfrumuseţa fără încetare şi James zise şi el satisfăcut :

— E plăcut la noi...

II

ZIUA THÉRÉSEI CĂZU ÎNTR-O duminică. Fermierii, chiar din locurile cele mai îndepărtate ţinuseră să răspundă invitaţiei proprietarilor *Paradisului*. Frumoasa casă strălucea cu toate lustrele ei. Servitorii, în costume albe, stăteau în dosul meselor, gata să satisfacă pe cei mai exigenţi musafiri. Ospitalitatea familiei Corsen era renumită. Betty făcea ultimele retuşuri toaletei stăpînei sale, ai cărei umeri frumoşi ieşeau la iveală din rochia albă de satin, simplă, care-i punea în valoare trupul suplu. Betty îi răsucise minunatu-i păr într-un coc mare, care-i lăsa goală ceafa delicată. Cu capul înclinat, Thérèse făcu, în faţa oglinzii, doi paşi de vals, şi surîsul îi descoperi un şir de dinţi mici şi regulaţi, a căror strălucire se asemuia cu cea a colierului de perle.

— Îţi par frumoasă, Betty ?

— N-am mai văzut încă o doamnă mai frumoasă...

Thérèse se simțea ușoară și gata să cedeze dorinței de a dansa, de a alerga, de a cânta. Făcu să sclipească în lumină diamantul pe care James i-l oferise de ziua ei. Se privi în oglindă și oglinda reflectă o imagine încântătoare ; atîta armonie descoperită brusc în mica ei persoană o amețea fără să-și dea seama. Trecutul modest nu mai exista. Adolescența dureroasă, neliniștită fusese uitată. Pentru un moment ea se afla într-o lume în care frivolitatea era o lege supremă. Betty, chircită, își făcea o cinste din a-i aranja fusta amplă, din a da o ultimă notă gingașă siluetei adorate.

— Nu atinge nimic, Betty, ai să strici totul...

Servitoarea se ridică necăjită. De departe, se auzi un zgomot de motor.

— Iată că și vin invitații, zise Thérèse, repede, cobor... Domnul e jos ?

— Da, doamnă.

Thérèse se ivi în capul scării. James Corsen își scoase țigara din gură și-și ridică ochii spre Thérèse. Aceasta coborî încet scările, cu capul sus, cu ochii strălucitori, cu un surîs înflorit, ca o regină care se oferă admirației supușilor ei. Sigur că pentru James Corsen nu exista o regină mai strălucitoare, mai radioasă, mai încântătoare. Își privi soția, venind spre el, și prin ochi îi trecu o flacără de orgoliu. La rîndu-i, îl admiră și ea. Era sănătos, solid, curat, cu șolduri înguste, cu umeri lați. Prin ochii lui albaștri nu trecea niciodată vreo sclipire nelalocul ei. James Corsen era bine echilibrat, de o sănătate morală perfectă. Mereu foarte rezervat, te putea lăsa să crezi că, dorințele fiindu-i limitate, viața lui interioară trecea fără emoții. Dar nu era așa. Corsen era sensibil la frumusețe, era un om cultivat, și pentru Thérèse, mereu lacomă de cunoștințe, constituia o adevărată enciclopedie. Pietrișul scîrții, o portieră se trînti cu zgomot. Thérèse surîse.

— Asta-i Tom Starner, zise ea. Îl cunosc după cum trîntește ușa mașinii.

— *Hellow ! Am I the first ?* ¹

Tînărul fermier, solid ca un celt antic, îi strînse cu putere mîna lui Corsen. Mîna stîngă o ținea la spate.

¹ Salutare ! Sint primul ? (engl.) (n. tr.).

— Pentru cea mai frumoasă doamnă din tot districtul, zise el. Îmi dai voie, Corsen ?

Și-i întinse Thérèsei, surprinsă, un trandafir abia îmbobocit, de un roșu înflăcărat.

— Voiam să fiu primul, zise Starner. Eram sigur că vei purta o rochie albă, Thérèse...

Thérèse își prinse floarea pe corsajul de satin și-i întinse lui Starner mîna care i-o sărută ușor. Mamele din împrejurimi vedeau în el o partidă strălucită pentru fetele lor. Tom accepta invitațiile, era la toate reuniunile cei mai vesel dintre cei veseli, dar nu lăsa nici o nădejde tinereilor dornice să se mărite.

— Dragă James, zise Tom, scoțînd un fum gros din țigara de foi, negrii mi-au semnalat un pîlc de fiare la cinci mile de casa mea. Vrei să mergem poimiine la vînat ?

James Corsen iubea prea mult animalele ca să-i placă vînătoarea. Se resemna la asta cînd era absolut necesar să le doboare pe cele a căror ferocitate înăscută amenința pacea Veldului. James avea arme de mare precizie, pe care le întreținea cu grijă și care făceau pe drept admirația cunoscătorilor. Acceptă deci invitația lui Tom. Zgomotul unor voci, murmurul unei discuții însuflețite răzbătura pînă în fumoarul unde se instalaseră James și Tom. Invitații soseau în valuri succesive. Toate femeile se extaziau în fața încîntătoarei rochii a Thérèsei. Doamna Howard, o fermieră opulentă, a cărei limbuție contrasta cu mutismul bărbatului ei, oftă :

— Cum faci, dragă doamnă, ca să rămii mereu zveltă ?

— Un suc de grepfruit dimineța, răspunse Thérèse surizînd, și o oră bună de mers pe jos în fiecare zi.

Doamna Howard își însemna anii de prosperitate prin cîte un diamant, a cărui mărime varia cu reușita financiară din acel moment. Purta patru pe degetele de la mîini, altele în urechi și pe corsajul de culori țipătoare. O adevărată vitrină ambulantă de giuvaergiu. Grăsimea ei era uluitoare. Se plîngea mereu de asta, în loc să dea vina pe lăcomia sa, care era renumită în toată regiunea.

— Elisabeth, zise doamna Howard unei tinere ce stătea nemișcată și tăcută în colțul unei uși, Elisabeth, stai dreaptă. Domnul Starner e colo...

Aceste cuvinte fură rostite cu o voce de stentor. Se auziră risete. Elisabeth, fiica doamnei Howard, nu-și îndreptă trupul plătind, dar din palidă se făcu roșie ca focul. Toți știau că maică-sa se străduia să-și rostuiască singura-i fată, a cărei vîrstă de douăzeci și opt de ani începea s-o neliniștească. Cu un chip ingrat, Elisabeth moștenise slăbiciunea paternă. Acea urîțenie de care ea își dădea seama o făcuse timidă și stîngace. Maică-sa crezuse o vreme că fata va compensa aceste dezavantaje prin unele însușiri. Dar vai ! nici pictura, nici cîntul, nici muzica nu se lipiseră de ea. Familia Howard era socotită drept cea mai bogată de prin împrejurimi. În cei douăzeci de ani de ședere în Transvaal, Howarzii — sosiți aproape săraci din satul lor din Scoția — adunaseră o avere destul de mare, pe care pămîntul, lucrat cu iscusință, o sporea și mai mult. Cu pieptul în afară, ca prova unei corăbii, doamna Howard se îndreptă spre bufetul bine garnisit și se instală acolo, socotind că-și îndeplinise toate îndatoririle față de gazde. În ciuda recomandărilor materne, Elisabeth își plecă ochii cînd Tom Starner trecu prin fața ei. Un personaj înalt, de vreo șaizeci de ani, cu chipul bronzat de soare, luminat de doi ochi în care stăruia în permanență o lumină curioasă, îl înhățase pe James de reverul hainei și nu-i mai dădea drumul. Hendrick van Holden își împărțea timpul între vînătoarea de fiare și literatură. Se instalase în Africa de sud cu mulți ani în urmă, părăsind brusc Olanda natală după ce făcuse avere. Se vorbea că expatrierea lui voită era urmarea unei grave decepții sentimentale, dar bogatul olandez nu făcuse confidențe nimănui. Trăia într-un frumos bungalow foarte retras, ai cărui pereți erau împodobiiți cu arme magnifice, cu trofee de vînătoare impresionante și cu cărți rare.

— Dragul meu, îi spunea Hendrick lui James, echilibrul general rezultă dintr-o disciplină fizică obligatorie și din îmbogățirea sistematică a spiritului. Nu sînt un contemplativ. Îmi place lupta. Creația e și ea o luptă, chiar dacă e pe plan literar.

— Nu-ți place să visezi ? întrebă Corsen.

— Într-un fel, visele mele nu sînt decît elementele unei documentări. Trag concluzii. Dacă preferi, le controlez, fără să mă las dominat, nici impresionat de ele.

James Corsen clătină din cap.

— Dragă Hendrick, eu, în ce mă privește, consider visul ca pe mîngîierea cea mai subtilă a sufletului, și accept cu plăcere tot ceea ce-l inspiră. În fața unei manifestări a naturii, mă simt ca un grăunte de nisip și nu mi-e rușine de această inferioritate...

Trăncăneala continua. În sala imensă ea răsuna ca un murmur dens din care răzbăteau, ici, colo, hohote de rîs cristaline și unele mirări pline de încîntare. Servitorii se grăbeau să reînnoiască piramidele de sandvișuri și de patiserie, care se subțiau văzînd cu ochii. Thérèse își făcu loc printre invitați ca să alerge, cu brațele deschise, înaintea prietenei sale Fanny Millicient care tocmai intra. O luă de braț și, trecînd printre grupuri, se îndreptă cu ea spre fumoar, rugîndu-și musafirii s-o scuze dacă-i părăsea pentru cîteva minute. Cele două prietene se vedeau periodic fie la Krittelwerk, unde Thérèse se ducea în fiecare lună, fie la ea acasă, unde Fanny avea întotdeauna pregătită o cameră. Nu se plictiseau nici una, nici cealaltă să-și aducă aminte de munca lor, să evoce atmosfera de la spitalul din Krittelwerk, unde Fanny avea acum o situație foarte bună. Fusese numită directoare și rămînea, pentru chirurgi, cea mai prețioasă dintre asistente. Își consacraseră întreaga viață muncii fără să arate cea mai mică slăbiciune, fără să facă nici o concesie, deși era o persoană plină de farmec. Nu frecventa nici unul din cercurile mondene ale orașelului. Totuși, nu ducea lipsă de invitații. În ciuda oboselii, a răspunderilor ce-i reveneau, Fanny — care se apropia de treizeci de ani — avea un chip de o prospețime radioasă, luminat în permanență de un surîs plin de grație. Cele două femei se instalară deci în fotoliile adînci de piele din fumoar. Prin ferestrele deschise spre noaptea înstelată, miresmele florilor inundau odaia. Thérèse respiră din adîncul plămînilor.

— Cît e de bine să trăiești, Fanny !

Infirmiera își luă prietena de talie și o sărută zgomoșos pe obraji.

— Și cîi sînt de fericită. Thérèse, că te aud rostind astfel de vorbe !

Cele două femei schimbă o lungă privire. În ochii Thérèsei strălucea o lumină limpede, în ochii lui Fanny. o întrebare mută. Thérèse își ridică încet capul, luă mîna prietenei sale și zise :

— Fanny, visul meu s-a îrosit, așa cum îmi poruncă dealtă și rațiunea. Apoi, privind în ochii lui Fanny Millicent, adăugă : Am fost întotdeauna sinceră față de tine, Fanny. Chipul doctorului Yvarsen stăruie încă în inima mea, destul de viu. El reprezintă pentru mine, măreția, forța, inteligența. Amintirea ceasurilor în care sufletul meu tînar se hrănea cu acest vis — convingerea că pe un astfel de om l-ar fi putut interesa modesta mea persoană — îmi rămîn nespuse de prețioase. Deși uneori rid în sinea mea, această primă emoție stăruie totuși în mine ca o flacără foarte blîndă... Își coborî încet capul. Lui îi datorez totul : dragostea față de această frumoasă meserie a ta și care a fost și a mea, înclinarea către meditație, căutarea unor adevăruri risipite prin lume... Lui îi datorez faptul că aproape m-a obligat să mă mărit cu James, a cărui bunătate e fără pereche...

— Îți amintești, Thérèse, zise brusc Fanny, de acea întimplare destul de ciudată cu femeia aceea blondă, pe care ți-am istorisit-o acum doi ani, la începutul instalării voastre în *Paradis* ?

— Îmi amintesc, zise Thérèse, pîlînd brusc.

Fanny păstră un moment de tăcere, apoi, încetîșor, aproape cu teamă, continuă, observînd reacțiile Thérèsei :

— Cu toate eforturile internului de serviciu, n-am putut-o salva. După unele detalii și verificări pe care le-am făcut și unul și celălalt în acea epocă, am crezut că femeia aia era...

Văzînd șovăiala prietenei sale. Thérèse isprăvi ea fraza :

— ...era Sigrid.

Fanny clătină din cap. Thérèse deveni lividă și întrebă cu glas schimbat :

— Și nu era ea ?

— Nu. Persoana aceea n-avea asupra ei nici o hîrtie. Dar în bagaje s-a găsit un permis de conducere pe numele de Suzanne Marin, domiciliată în Paris...

Thérèse rosti încet, ca să se pătrundă parcă de importanța aceluia gînd și să-i măsoare consecințele :

— Deci, Sigrid nu-i moartă ! Apoi brusc, aproape violent, strigă : De ce-ai așteptat atîta vreme ca să-mi spui asta ?

Thérèse se ridică din fotoliul ei și începu să se plimbe enervată încolo și înapoi. Își aminti de timpul cînd venise la Kittelwerk ca o mesageră a dreptății. Totul renăștea în mintea ei în cele mai mici amănunte : întrevederea cu Sigrid, prăbușirea femeii aceleia atît de orgolioase. Thérèse închise ochii, străbătută de un fior de spaimă. Ce se întîmplase cu Sigrid ? Nu cumva se întîlnise cu Jan în Suedia, în țara lor natală ? Nu cumva o iertase și se împăcase cu ea ? Cu inima ca de gheață, Thérèse și-o închipui pe Sigrid alături de Jan, triumfătoare, stăpîină în sfîrșit pe soarta pe care încercase s-o domine pînă și prin crimă. Acolo, nimeni nu știa despre atentatul comis de Sigrid împotriva Idei pentru a se debarasa de o rivală ; doar Jan Yvarsen cunoștea taina. Avusese slăbiciunea de a ierta, de a se pierde în patima lui ? „Nu, își zise Thérèse, scrisorile lui ar fi trădat adevărul, oricare ar fi fost el !” Totuși nu se putu elibera de o ciudată anxietate și-și dădu seama că de acum încolo această povară va apăsa greu asupra-i. Fanny băgă de seamă tulburarea prietenei sale.

— Dragă Thérèse, moartă sau vie, Sigrid nu trebuie și nu poate în nici un caz să-ți tulbure viața.

— Nu se știe niciodată... zise Thérèse cu privirea plină de spaimă.

Fanny nu mai avu vreme să-i răspundă : ușa fumoa-rului se deschise și Tom Starner apăru surîzînd :

— Așa, trădătoarelor, chiar vreți să mă obligați să mor de plictiseală ?

Tonul lui vesel, surîsul lui franc le făcu pe cele două femei să surîdă. Thérèse observă că o ușoară roșeață colorase obrajii prietenei sale. Gînditoare, se întrebă

dacă celibatul voluntar al lui Fanny n-avea vreo cauză mai concretă.

Serata se apropia de sfârșit. Doamna Howard ațipise într-un fotoliu, doborâtă de o digestie puțin cam dificilă pentru ea. Flică-sa, lăsată de capul ei, aștepta, stînd țeapănă pe un scaun, să ia sfârșit reuniunea care pe ea n-o interesa. Thérèse își reproșă că-și părăsise atîta vreme invitații. Cu veselie forțată, ea puse noi discuri la gramofon și-i șopti lui Tom s-o invite și pe biata Elisabeth Howard. El se execută numai după ce o făcu pe Thérèse să-i făgăduiască dansul următor. Reapariția Thérèsei și a lui Fanny îi însufleți din nou pe invitați. Dar noaptea și obligația de a porni spre locuințele lor îndepărtate risipiră în curînd vesela adunare. Cînd ultimul invitat plecă, James ținu să mai desfacă o ultimă sticlă de șampanie ca să sărbătorească prezența lui Fanny sub acoperișul său.

— Sper că rămîi cîteva zile cu noi...

— Vai, dragă James, aș vrea. dar avem prea mulți bolnavi și mîine trebuie să mă întorc la spital.

James își înghiți dintr-o sorbitură cupa de șampanie.

— Mica mea Fanny, ai să continui multă vreme să mai duci viața asta ? Nu te gîndești că fericirea există totuși și că uneori e de ajuns să crezi în ea ca s-o întîlnești ? Te admir, dar ai fi și mai de admirat dacă te-ai gîndi puțin și la tine și dacă ai da vieții climatul potrivit vîrstei tale.

Fanny surise fără să răspundă. Nerăbdător, James se întoarse spre soția lui.

— Thérèse, ajută-mă s-o conving pe frumoasa asta încăpățînată că adevăratul scop al vieții e căsnicia. copiii...

Thérèse tresări. Soțul ei o privi surprins.

— Ești cu capul în nori. La ce te gîndești ?

— La nimic...

James surise.

— Mă uimești. Există oameni ai căror spirit nu-i niciodată amorțit. Tu faci parte dintre aceștia și cînd spui că nu te gîndești la nimic asta înseamnă, dimpotrivă, că te gîndești prea intens la un anume lucru...

Se apropie de tînăra femeie și-o luă de talie :

— Scumpa mea, nu-mi poți spune și mie la ce te gîndești ?

— Mă gîndesc la doctorul Yvarsen, zise Thérèse, mirîndu-se ea însăși de vorbele sale.

— Fanny a primit alte vești decît cele pe care le-am primit noi acum șase luni ?

— Nici una, zise Fanny. Dar ce ai, Thérèse ?

Tînăra pâlise îngrozitor. Clătîndu-se, ajunsese la un fotoliu și se prăbuși în el fără cunoștință. Nu-și reveni decît după îndelungi fricțiuni pe temple. Privirea sa tulburată întîlni ochii soțului ei. Ea îi întinse mîna iar el, strîngîndu-i-o, zise :

— Ce se întîmplă, draga mea ? Părei atît de curioasă ! Ți-e rău ?

Fanny găsi repede o explicație.

— Nimic grav, dragă James. Un simplu moment de slăbiciune, explicabil după această mare recepție

În patul ei, Thérèse nu-și putut găsi somnul. Își privi soțul. O răsufare calmă, regulată, îi ieșea dintre buzele ușor întredeschise. O rază de lună, prin storurile trase, trecu pe chipul destins al lui James. Thérèse îl sărută pe frunte, dorind să soarbă de la el liniștea care pe ea o părăsise. Închise ochii ca să regăsească tot ce era fericire în viața ei, dar nu putu alunga imaginea îngrozitoare a lui Sigrid ; îi auzi rîsul răsunător, îi văzu privirea verde și, scăldată într-o sudoare rece, se prăbuși brusc într-un neant. James Corsen fu trezit de un strigăt răgușit. Neliniștit, se aplecă spre soția sa care suspina în somn și o auzi murmurînd : „Mi-e frică“.

În cursul zilelor care urmară după recepție, James Corsen o observă pe Thérèse cu neliniște. Veselia ei părea puțin forțată. Tînăra femeie, ale cărei mișcări denotau de obicei un echilibru perfect, acum, se plimba prin casa imensă, dintr-o odaie într-alta, trîntind ușile, schimbînd bibelourile de la locul lor, mutînd mobilele, spre stupefacția lui Betty care răbufnea la rîndu-i față de toate slugile aflate sub autoritatea ei. De obicei, seara, Thérèsei îi plăcea să citească și discuta cu soțul ei impresiile pe care i le produceau lecturile. Dar nici roma-

nul cel mai captivant nu reuși să-i rețină atenția. Ținea cartea în mână, dar își puteai da lesne seama că nu citea. Noaptea, era agitată ; diminețile, chipul ei, de obicei proaspăt și odihnit, purta urmele unei oboseli evidente. James nu-i puse nici o întrebare. Într-o seară, Thérèse, simțind privirea neliniștită a lui James, își reproșă că nu era demnă de dragostea ei, și, silindu-se, izbuti să-i dăruiască o privire plină de lumină și de iubire.

III

— TRAGE ! URLĂ TOM STAR-

ner.

James Corsen duse pușca la umăr și trase în direcția fiarei, o leoaică puternică, ghemuită gata să sară. Glonțul atinse laba dreaptă din față. Durerea o făcu să scoată un răget ; un tremur îi scutură șira spinării și pitindu-se îl privi fix cu ochii ei gălbui pe omul care se afla în față. Totul se petrecu apoi cu o rapiditate uluitoare. Leoaica se năpusti în gol și căzu la câțiva pași de James, lovită de moarte de pușca lui Tom Starner. James, regăsindu-și calmul se îndreptă spre Tom care surîdea.

— Dragă Tom, mi-ai salvat viața !

Tom ridică necăjit capul leoaicei și răspunse :

— Am început să dau greș. Am ochit-o în timplă și am nimerit-o în carotidă. Era vizibil decepționat. Totuși adăugă : Dar rezultatul e același și asta-i esențialul

La zgomotul împușcăturilor, vânătorii aflați pe aproape alergară. Hendrick van Holden ceru să i se povestească scena și se entuziasmă.

— O lovitură de maestru, amice Tom, care mie nu mi-a reușit niciodată. Bravo !

Tom își aprinse o țigară, înghiți un nor de fum și înălță ușor din umeri.

— Chestiune de șansă, dragă James. În locul meu, ai fi făcut și tu la fel.

— Dar eu n-aș fi reușit.

Negrii, care dispăruseră la primul răget al fiarei, se întoarseră ca să-i ridice leșul. Oboseala și emoția cereau fiecăruia un pic de odihnă. Atmosfera era grea, cerul încărcat de nori sumbri. Furtuna părea aproape. James își invită prietenii să se refugieze la el. Ploaia sosi exact când toată caravana ajunsese, în sfârșit, în fața *Paradisului*. James îi povesti soției sale cum îi scăpase Tom viața. Ea se făcu palidă de emoție și se aruncă în brațele bărbatului ei.

— O, cât îi sînt de recunoscătoare acestui bun prieten !

James își strînse soția la piept și aceasta, surprinzîndu-i privirea, îi adresă unul dintre cele mai tandre surîsuri.

De cîteva zile Thérèse își regăsise calmul. Spaima dispăruse din inima ei, fără ca măcar să se străduiască să și-o învingă. Prețuise foarte mult discreția soțului ei. Unicul ei regret era că tăcuse atîta vreme în fața lui. Vînătorii se duseseră în sala de baie ca să se învioneze și să-și aranjeze părul ciufulit. Parcul se îngreuiase parcă de o întunecime ciudată. Fulgere zebrau cerul, furtuna își spori violența. Thérèse fu scuturată de un fior. Închise o secundă ochii, încercînd să izgonească imaginea cumplită care i se ivise brusc în minte. O vedea parcă aievea pe dulcea și tandra Ide, purtînd în pîntece nădejdea unei fericiri ce avea să renască, părăsită în Veldul sinistru. Fără să-și dea seama, spuse aproape cu voce tare că o asemenea crimă nu putea rămîne nepedepsită. James o privi mirat. Atunci Thérèse, incapabilă să mai tacă multă vreme, îi repetă soțului ei ceea ce aflase de la Fanny Milicient. Îi încredință spaima ei la gîndul că Sigrid ar putea trăi fericită și fără remușcări alături de Jan. Vorbi cu un soi de exaltare.

— Ar fi cumplit, James, ca doctorul Yvarsen s-o fi iertat. Vocea îi era schimbată. Nu pot să-mi închipui nici măcar un singur moment că doctorul s-a lăsat tîrît de o patimă funestă. Iertarea lui ar fi o blasfemie. Sigrid e un monstru, un șarpe dintre cei pe care trebuie să-i zdrobești cînd îți ies în cale... Dacă Jan... Tăcu o clipă.

Numele îi venise firesc pe buze. Se corectă : Dacă doctorul Yvarsen o revede pe Sigrid... Nu-și isprăvi fraza speriată ea însăși de ceea ce gândea, dar, aproape fără voia ei, repetă totuși : Dacă Jan o revede pe Sigrid, totul e pierdut !

În penumbră, privirea lui James o căută pe cea a soției sale.

— Dragă Thérèse, doctorul Yvarsen e liber pe actele sale. Nu-i treaba noastră să-l judecăm.

Thérèse roșise violent fără să mai aibă vreme să răspundă, căci servitorii aduseră punciul fumegînd în ibricile de argint și aprinseră toate lămpile. Pe scară se auziră risete și pașii vînătorilor înghesuindu-se ca niște școlari în vacanță. James luă mîna Thérèsei într-a sa.

— Cred, draga mea, că începi să te plictisești în monotonia Veldului. Plictiseala e o companie proastă care iscă năluci. Ce-ai spune de o călătorie în Europa ?

De surpriză, Thérèsei îi pieri glasul. Se aruncă în brațele soțului ei și răspunse cu o voce înrourată de lacrimi de bucurie :

— Într-adevăr, îmi vei face această plăcere nemai-pomenită ?

— Nu cunosc Franța, explică James. Vom merge în Alsacia, țara ta.

O bucurie năvalnică o inundă pe Thérèse, odată cu o recunoștință nesfîrșită față de acel om ale cărui atenții erau întodeauna de o delicatețe de neprețuit. Zgomotoși, prietenii intrară în odaie și fiecare își turnă cîte un pahar din băutura întăritoare. James, fără să se atingă de ea le anunță apropiata lor călătorie în Europa.

— Vă duceți în Anglia ? întrebă Tom Starnier cu un pic de nostalgie.

— Nu cred, răspunse James.

Tom făcu o mișcare evazivă cu mîna.

— Păcat... V-aș fi rugat să-i salutați pe părinții mei... Își reluu surîsul vesel : Haide, destul cu sentimentalismele... Să bem... Își ridică paharul : În sănătatea prietenilor noștri care ne părăsesc... Aceste vorbe iscară murmure de protest și de mirare. Tom continuă repede : ...Pentru cîtăva vreme. Se duc să respire aerul plăcut al

Franței. Să le urăm drum bun și... întoarcere grabnică !

În toate privirile celor de față licări regretul. Fiecare se îndrepta, în gînd, spre colțul natal, Olanda, Anglia, Franța... Fiecare auzea glasul clopotului de acasă, mîrmurul rîului cunoscut și retrăia ceasurile plăcute din timpul tinereții sale atît de plină de speranțe. Urmă o lungă tăcere. Visurile străbăteau oceanele, mîngiind chipuri, obiecte, locuri pe care poate că nu le vor mai vedea niciodată. Numai Hendrick van Holden păstra pe buze un surîs liniștit. Își goli de două ori paharul.

— Nu există altă patrie, zise el, decît cea unde-ți place să trăiești !

Dar nu era așa ! Nu te eliberezi de amintirile copilăriei. Viața trece repede, dar ele continuă să trăiască în noi laolaltă cu tot ceea ce avem mai bun. Fiecare, regăsindu-și brusc comoara din suflet, își retrăi în seara aceea copilăria, tinerețea. Ca să rupă tăcerea care devenise grea, Thérèse se apropie de pian și făcu cîteva acorduri. Nici nu trebui mai mult, fiecare ceru un cîntec. Fără să se lase rugată, gazda căută o culegere de cîntece vechi. Vocea ei de soprană era gravă și nuanțată. Tom îi propuse s-o acompanieze, așa cum făcea de obicei. Era întotdeauna o surpriză să-l vezi pe acest bărbat, făcut pentru sport, plecîndu-se cu fervoare în fața pianului. Thérèse cîntă mai întîi *Clar de lună*. Nici un cuvînt, nici o notă din mișcătoarea poezie a lui Verlaine nu scăpă auditoriului. Urmă o melodie de Fauré, *Dimineața* de Grieg, un poem de Haraucourt. O intensă emoție se citea pe chipurile acelor bărbați obișnuiți cu lupta și refractari oricărei sensibilități. Vocea Thérèsei, caldă, senzuală, nuanța acel cîntec de dragoste cu o profundă înțelegere. Tot sufletul ei trecuse în cîntec :

*„Dragostea mea murise
Și chinul meu se sfîrșise.
Rătăceam pe sub stele
Și vorbeam despre ea, cu ele.
Noaptea era ca un vis nesfîrșit
Încît, fără voie, să cînt m-am pornit.
Cîntam ca să uit c-am iubit,*

*Cîntam marea mea bucurie
Că liber eram pe vecie,
Dar cîntam cu-atîta iubire și sîrg
Încît începusem să plîng..."*

Ultima frază se isprăvi într-o adîncă reculegere. Hendrick se scutură ca să se rupă de farmecul care-l învăluisese și, apropiindu-se de Thérèse, îi sărută mîna.

— Nu știam că ai acest dar minunat, îi zise el.

Ochii olandezului aveau mai mult ca niciodată acea lucire metalică și chipul îi era grav.

Toți prietenii lui Corsen o felicitară pe Thérèse. James, gînditor, o observa. Ea păru dintr-o dată foarte obosită. Ploaia se potolise brusc. Prin ferestrele bungalowului, cerul spălat se colorase în nuanțele purpurii ale apusului. Tom Starner îi asigură că furtuna se îndepărtase definitiv de acea regiune, dar, din prudență, fiecare voia s-o pornească la drum înainte de a se lăsa noaptea.

— Ne vom mai revedea înainte de plecare ? o întrebă Tom Starner pe Thérèse luîndu-și rămas bun.

— Casa ți-e întodeauna deschisă, dragă Tom, îi zise James. Nu vom pleca înainte de cincisprezece zile.

De îndată ce prietenii lor îi părăsiră, Thérèse se așeză într-un fotoliu și-și aprinse o țigară. Gînditoare, privea fumul, cînd James se aplecă spre ea.

— Nu ești bucuroasă de această călătorie ?

Thérèse îl privi cu dragoste.

— N-am destule cuvinte ca să-ți mulțumesc, dragul meu... Visătoare, adăugă : Nu m-am mai dus în Alsacia de la moartea tragică a părinților mei. Călătoria asta va fi, într-o oarecare măsură, ca un fel de pelerinaj. Vezi tu, nu mă gîndeam că-mi va mai fi dat să-mi revăd țara. Eram chiar pe cale s-o uit. Tu ești atît de bun, viața, pe care mi-o oferi e atît de frumoasă...

James își strînse soția la piept, într-un gest de pătimașă recunoștință. Cît o iubea pe această mică Thérèse ! Ce n-ar fi făcut să-i vadă un surîs vesel, și niște ochi liniștiți !

URMARĂ ZILE FOARTE AGITATE. Betty nu putea admite că frumoasa ei stăpînă urma s-o părăsească săptămîni în şir. Se lamenta fără încetare, cu tot legitimul orgoliu care o inunda. Căci Thérèse îi dăduse cea mai mare dovadă de încredere, acordîndu-i toată autoritatea necesară ca să conducă, în timpul absenţei sale, casa. Pentru a se antrena, Betty bombănea, cu şi mai virtos elan decît mai înainte, toată servitoriimea. Thérèse făcu o revizie a garderobei, îşi examină în amănunt fiecare rochie, şi ajunse la concluzia, cum se întîmplă de obicei, „că n-avea absolut nimic cu ce să se îmbrace” şi că în orice caz probabil că era mult în urmă cu moda franceză care dădea tonul. James era încîntat de toate aceste preocupări atît de feminine, de toată acea frivolitate încîntătoare cu care Thérèse nu era prea obișnuită. Viaţa îşi reia drepturile, îşi zise el. După un serios examen şi după multe ezitări, se conveni că, la urma urmei, era cît se poate de logic să profite de această călătorie ca să se ducă la Paris şi să-şi comande în oraşul cel mai elegant din lume toalete uimitoare. Tom Starner veni să le facă o vizită de adio şi, cum el vizitase nu de mult Europa, fu asaltat de întrebări.

— Vai, zise Tom, nu vă pot da prea multe lămuriri. Din Franţa, nu cunosc decît încîntătoarele plaje normande.

— Dar Alsacia? zise Thérèse puţin inciudată.

— Ei bine, va fi foarte plăcut să descoperim vechiul continent împreună, o consolă James, îmbrăţişînd-o.

S-au înţeles ca Tom să vină cît mai des cu putinţă să arunce o privire asupra prietenilor cu patru picioare ai familiei Corsen.

— Băgaţi de seamă, zise Tom rîzînd, că n-o să vă mai recunoască atunci cînd vă veţi întoarce, fiindcă vor descoperi pentru stăpînul lor ocazional comori de ataşament...

— Fii mai ales drăguţ cu Frumoasa din pădure, îi recomandă Thérèse.

Tom o asigură rîzînd că nu va duce lipsă de mîngîieri. Ziua plecării fu marcată printr-o foarte spectaculoasă

scenă de disperare din partea lui Betty. Îmbrăcase, cu acest prilej, o rochie nouă, de un verde crud, și-și pusese șorțul alb, care nu se mai potrivea cu noua ei funcție de majordom. Tom Starnier își părăsi pentru câteva zile mina, ca să-și însoțească prietenii în port. Făcură un ocol prin Krittelwerk. Thérèse nu voia să se îmbrace fără să-și ia rămas bun de la Fanny Milicient. În momentul sosirii familiei Corsen, aceasta se afla în sala de operații. Trebuiră să aștepte o bucată de vreme, timp de care profitară ca să viziteze spitalul, pe care James nu-l revăzuse de multă vreme. Trecînd prin locurile de odinioară, atît de familiare, James simți o emoție plăcută: Infirmierele cu care lucrase pe vremuri se înghesuiau în jurul lui ; un scurt moment simți regretul că nu mai făcea parte dintre cei care știu și pot să vindece. Thérèse se apropie de soțul ei.

— Îmi închipui la ce te gîndești, dragă, și te înțeleg. Există universuri din care e greu să te smulgi. Eu însumi... James o privi îndelung ; tînăra adăugă foarte repede :

— Dar există și altele în care e o fericire să te pierzi.

— Tu ești universul meu, zise el surîzînd.

Își continuară vizita în sălile unde se aliniau paturile imaculate. Mașinal, James se aplecă să citească fișele fiecărui bolnav și, urmărind linia temperaturii, pune diagnosticul. Thérèse simți brusc nevoia să izbucnească în ris, cu toată liniștea impunătoare a celui loc. Dar contrastul dintre privirea înflăcărată a lui James și sprîncenele încruntate ale lui Tom, care denotau un dezgust involuntar, era prea comic. Sigur, înfățișarea, ținuta lui Tom, chipul strălucitor, ochii limpezi și privirea curată erau ca o insultă adusă celui cor trist, în care se auzeau tuse cavernoase și oftaturi de oboseală. Tînărul bărbat se simțea prost fiindcă arăta atît de bine și, socotind prezența lui cam deplasată, dispăru repede.

— Vă aștept afară, mă duc să fumez o țigară.

Thérèse și James își continuară vizita întocmai ca și odinioară, cînd Corsen era de serviciu la spital și cînd îi explica Thérèsei Erhardt ce avea de făcut în lipsa lui.

— La ce te gîndești, doctore ? îi șopti Thérèse soțului ei, care se aplecase asupra unui cafru. Mașinal, Corsen luă pulsul bolnavului și conchise surîzînd :

— Nu-i grav, o bronșită ușoară și... dorința de a se crede bolnav.

O infirmieră veni să le spună că Fanny Milicient îi aștepta în biroul ei. Prin ușa cu geamuri, o văzură discutînd aprins cu Tom Starnier. James murmură :

— Pe legea mea, Fanny nu mai e aceeași.

— E încîntătoare, adăugă Thérèse.

Tom ținea un adevărat discurs, care se pare că tinerea îi plăcea, pentru că mulțumirea îi colorase obrazii. Un surîs nou, pe care Thérèse nu i-l văzuse niciodată pe buze, îi lumina tot chipul. Soții Corsen intrară. Apariția lor nu opri elocvența lui Tom. Glasul îi era vesel, limpede.

— Crede-mă, domnișoară dragă, firea omului are rezerve inepuizabile de bucurie. Dă-mi voie să te invit să-mi vizitezi modesta proprietate. Făcu o strîmbătură de copil răsfățat, care nu poate suporta nici cea mai ușoară contrazicere. Nu se poate să nu simți nevoia să schimbi atmosfera. Sînt de acord să te devotezi, dar nu se poate ca din cînd în cînd să nu te gîndești și la dumneata !

Brusc, Tom își dădu seama de prezența prietenilor săi ; deveni stîngaci, puțin jenat. Privirea malițioasă a Thérèsei îl făcu să-și coboare pleoapele. Roși brusc, ca un copil mare prins asupra greșelii. Thérèse izbucni în rîs și-l trase în ambrasura unei ferestre.

— E cazul să fii geloasă ? spuse ea malițioasă.

— Thérèse !

Fanny, în fața oglinzii, își aranja părul.

— E încîntătoare, nu-i așa ? îi zise Thérèse lui Tom.

— Foarte... răspunse acesta.

Din acest răspuns laconic răzbătu și timiditatea și admirația sinceră și poate și o scuză față de Thérèse. Plecară toți patru să mănînce la hotelul unde, cu cîțiva ani în urmă, Thérèse se ivise în ochii verzi ai lui Sigrid ca un înger al răzbunării. Intrînd, Thérèse recunoscuse masa la care avusese loc tragica explicație. Își aminti de chipul rătăcit al frumoasei suedeze, de strigătele ei de fiară încolțită cînd acea tînră necunoscută o anunța că i se descoperise crima. Thérèse schimbă o privire cu Fanny, care știa despre dramatica întrevvedere. Fanny Milicient își privi intens prietena, rugînd-o din priviri să se liniștească.

Thérèse închise ochii. Sigur, era mult prea fericită în momentul de față, ca să strice atmosfera printr-o evocare în care spaima se amesteca cu sila. În timpul mesei, Tom fu în vervă, sclipitor în apropouri, și Thérèse păru să descopere în Fanny o ființă nouă. James observa, amuzat, acest început de idilă ; crezu oportun să sublinieze eroica faptă de vînător a prietenului său.

— Fără el, dragă Fanny, n-aș mai fi acum printre voi !

Fanny îl privi pe erou cu admirație. Acesta se bucura de o frumusețe plină de sănătate ; o rază de soare trecînd prin fereastră făcea să-i strălucească părul blond și des ca peria. Surîsul lui franc descoperi o dantură puternică, frumoasă ; ochii, de un albastru limpede, reflectau un suflet pur și cinstit. Poate că, pentru prima oară în viața ei, Fanny se simți slabă și fericită de a fi astfel. Tot pentru prima oară a întîrziat la serviciu...

Clopotul de pe bordul navei vesti rudele și prietenii celor care plecau că trebuiau să părăsească vaporul.

— Îmi dai voie, James ?

Tom o sărută pe Thérèse pe amîndoi obraji.

— Călătorie plăcută la amîndoi ! Să vă întoarceți repede, cu o mie de noutăți pasionante pe care să mi le povestiți.

— Treci prin Kritteltwerk ? întrebă Thérèse.

— Sigur, răspunse cu însuflețire Tom, roșind fără să vrea.

— Dacă din întîmplare te mai întîlnești cu Fanny, zise Thérèse surîzînd, nu uita să-i spui că mă gîndesc la ea și că-i doresc din toată inima fericirea pe care-o merită.

De pe pasarelă, Tom le adresă un ultim semn de rămas bun.

Pentru a patra oară, Thérèse avea să întreprindă o lungă călătorie. Acum, ea ocupa o cabină de lux și era una dintre cele mai elegante pasagere de pe vapor. Thérèse inspiră cu toată puterea aerul marin. Sprijinită de balustradă, privea portul fremătînd de activitate, ultima

privelește a pefsaajului sud-african. James își cuprinse soția pe după umeri.

— Ești fericită ?

Thérèse se ghemui la pieptul lui : era cel mai frumos răspuns pe care i-l putea da. Pasarela fu trasă, sirena sună de trei ori și, încetîșor, marele vapor se îndreaptă spre larg... Era un minunat sfîrșit de după-amiază. Cerul era de un albastru foarte pur, fără urmă de nori. La infinit marea, de un albastru aidoma cu cel al cerului, oferea privirii calmul și liniștea ei. Thérèse voi să rămînă pe punte pînă avea să se întunece. Lungită pe un șezlong, își simțea sufletul ușor. Cît era de departe de vremea spaimelor, a greutăților, a fricii de viață, de vremea primei sale călătorii, cînd se ducea la acel unchi care acceptase să-i ofere adăpost ! Primirea pe care i-o făcuseră draga ei mătușă și unchiul Jacques fusese într-adevăr foarte caldă...

Un ofițer îl pofti pe James să viziteze pachebotul. Thérèse refuză invitația ; chestiunile tehnice o interesau prea puțin și ținea să savureze pe deplin clipa minunată a apusului de soare. Îi închină un gînd vesel lui Tom, care, la ora aceea, o pornise îndărăt spre oraș. Se vedea limpede că Fanny nu era deloc insensibilă la farmecul acelui băiat minunat. Thérèse închise ochii și-și zise : „Dragostea e într-adevăr suverană, de vreme ce, atunci cînd ne prinde în mreje, ne dă peste cap și cele mai ferme hotărîri“. Că Fanny putuse, fie și un singur moment, să se arate emoționată și de altceva decît de ceea ce era în strictă legătură cu meseria ei, era dovada că nu poți declara nimic despre propria-ți fire atîta vreme cît inima nu și-a spus cuvîntul.

Rapizi și grațioși, pescărușii brăzdau cerul, descriind curbe dintre cele mai fanteziste, plonjînd în mare și înălțîndu-se apoi spre cer, parcă ar fi fost catapultati. Orașul plutitor înainta maiestuos. Totul era tăcere și calm. Ici, colo, pe punte, pasagerii, pe șezlonguri, așteptau, ca și Thérèse, să se lase noaptea care să învăluie totul. Orizontul se coloră în roșu, ultimele raze dansară pe apă ca niște mănunchiuri de flăcări sub tremurul valurilor mici. Temperatura era plăcută, răcorită de briza serii. Peste brațele goale, Thérèse își pusese un șal de cașmir, ul-

timul dar al lui James și se ghemui în ea însăși, pe jumătate ațipită, legănată de mii de vise și de seninătatea clipei. În câteva minute, noaptea avea să șteargă tot ceea ce se mai vedea încă din navă. Catargul provei și dispăruse, saloanele se luminau pentru prima serată pe mare, dată pentru cei care aveau să fie alături aproape trei săptămîni. Comandantul prezida masa, avînd-o în dreapta pe Thérèse Corsen și în stînga o ființă ciudată, împodobită cu panglici roșii și îmbrăcată într-o rochie de mătase de un galben țipător. Thérèse își stăpîni dorința nebună de a rîde, pe care o împărtășeau, fără îndoială, majoritatea invitaților. Vecinul din dreapta o avertiză discret că era vorba de soția unui foarte bogat bancher din Johannesburg, doamna Sheuring, a cărei meteahnă era să se creadă cea mai frumoasă și cea mai elegantă femeie din lume. Tracasată de o serioasă miopie, ținea un *face-à-main* împodobit cu diamante, pe care-l agita în toate direcțiile, întrebîndu-l pe comandant, fără să se jeneze, și aproape cu glas tare, cine erau pasagerii. La începutul mesei, comandantul Hawkings, gentleman perfect, se ridicase și ținuse un toast în sănătatea pasagerilor și a traversării cu bine a oceanului.

— Doamnelor și domnilor, ofițerii mei și cu mine vă dorim ca timpul pe care-l veți petrece la bordul acestei nave, de care sînt mîndru, să vă lase cea mai plăcută amintire. Nu vă temeți că veți abuza. Noi n-avem altă preocupare decît să vă facem călătoria cît mai plăcută.

Această primă masă se desfășură într-o atmosferă de veselie sinceră. Se creară spontan simpatii. Vecinul din dreapta al Thérèsei era un tînar francez, pianist de talent. La douăzeci și cinci de ani, Robert Tournier făcuse de-a-cum de două ori înconjurul lumii, solicitat de toate marile capitale. Era totuși de o modestie încîntătoare, foarte sincer mirat el însuși de rapida și prodigioasă lui reușită.

— Credeți-mă, doamnă, poate că n-am mai mult talent decît confrății mei. Chestie de noroc...

La aceste cuvinte, rostite destul de tare, între vecinii apropiați ai Thérèsei și ai lui Robert Tournier se angajă o controversă.

— Nu cred în noroc, zise un bărbat înalt, cu păr cărunt, așezat în fața Thérèsei. Practic, nu există. Totul constă în dorința foarte puternică de a vrea să faci un lucru și asta e de ajuns ca să-l realizezi. Sîntem răspunzători de actele noastre și catastrofele care se ivesc în viață nu sînt decît urmările firești ale greșelilor noastre.

Se ridicară proteste. O tîină strigă :

— Pină și dragostea e o chestiune de noroc...

— Să spunem mai curînd, preciză un pasager, că dragostea este cea mai frumoasă dintre șanse.

Primul interlocutor rectifică :

— Dragi prieteni, doar tinerețea vă îngăduie acest entuziasm și această încredere. Dragostea, în sensul cel mai adînc și mai larg al cuvîntului, e cu totul altceva ; mi se pare îndoielnic să confunzi sursa ei cu acea exaltare trecătoare, care de fapt nu-i decît o scînteie a dragostei. Dragostea e mai ales o îmbogățire perpetuă, conștientă, rațională în ceea ce privește înțelegerea reciprocă, analiza sentimentelor...

Murmurele sporiră, contestațiile izbucniră. Orice ființă poartă în sine ceva romantic și de îndată ce încerci să-i năruie acest romantism se revoltă.

Această primă seară reprezenta pentru toți o evaziune din grijile cotidiene. Viața li se părea tuturor ușoară în calmul poetic al nopții. Să negi norocul nu însemna oare să negi și nădejdea ? Discuția deveni generală.

— Dragă domnule, i se adresă comandantul scepticului, cum calificați dumneavoastră ceea ce mi s-a întîmplat în urmă cu treizeci de ani, pe vremea cînd eram un tînăr stegar în marina de război a maiestății sale ? În cursul manevrelor, trebuia să ajungem — un camarad și cu mine — pe un crucișător, la bordul unei baleniere. Aflați doar la cîțiva metri de crucișător, ne izbi un val puternic și ambarcația se răsturnă. Ne aflam în Marea Caraibelor. De pe bordul crucișătorului camarazii ne aruncară colaci de salvare. Eu și camaradul meu înotam alături. Mai trebuia să dăm doar de cîteva ori din brațe ca să ajungem la vreunul din otgoanele aruncate de pe navă. Brusc, camaradul meu dispăru după ce scoase un strigăt de

spaimă, înhățat de un rechin. De ce el și de ce nu eu, din moment ce nu ne despărțeau decît cîtiva centimetri ?

— Pentru că, răspunse interlocutorul său, bietul dumitale camarad se afla în calea rechinului.

— Și asta n-a fost pentru mine o formă a norocului ? Iertați-mă că am evocat moartea unui prieten ca să illustrez această clipă de noroc.

— Îmi mențin părerea că n-a fost noroc, mormăi domnul cu păr cărunt, ci întîmplarea.

— Nu-i același lucru ? zise cu jumătate de glas și surîzînd comandantul.

— ...De fapt cuvîntul noroc este pur și simplu, sublinie un comesean, traducerea elegantă a cuvîntului hazard.

Domnul cel sceptic încercă să-și continue dezbaterea, dar vocea îi fu acoperită de proteste generale.

— Haide, dragă domnule, lasă-ne să credem în noroc, asta ne ajută să trăim. Silindu-ne să credem că norocul nu există, înseamnă să ne răpești plăcerea riscului. Or, cred că nimic din ce e important, mare, frumos, sau chiar util, nu se creează fără această emoție, care este într-un fel răsplata efortului.

Aceste cuvinte fuseseră rostite de James Corsen. Thérèse nu-și crezu urechilor. Îi adresa un surîs de recunoștință și o privire de admirație.

Masa se termină în plină veselie. Dar doamna Sheuring, ocupată să-și măsoare anturajul prin lornion, nu-și dezlipise buzele, ba chiar își manifestă disprețul printr-o mimică destul de nepoliticoasă. Abia dacă răspunse la cele cîteva cuvinte de politețe pe care i le adresase comandantul în timpul mesei. Majoritatea celor care mîncaseră urcară pe puntea superioară, ca să admire cerul țintuit de stele. Marea rămăsese de un calm impresionant, aidoma unui lac pe care vaporul puternic aluneca fără cel mai mic tangaj.

A doua zi timpul se schimbă cu totul. Hula deveni foarte puternică. Valurile se zdrobeau de carcasa de oțel și recădeau în jerbe de spumă. Thérèse voi totuși să facă o scurtă plimbare pe punte. Deși la brațul lui James, tre-

bui să se țină de balustradă. Stropii valurilor îi împroșcau fața.

— Cît de frumoasă e această mare sălbatică ! zise Thérèse.

— Da. Spectacolul merită strădania de a-l vedea, dar devine totuși imprudent să mai rămînem pe punte.

În salon, cîțiva pasageri îl înconjurau pe comandant, care părea îngrijorat. La o întrebare pusă de unul din ei, răspunse cam în doi peri.

— Vom traversa probabil, timp de cîteva zile, o zonă de depresiune, care, de fapt, n-a fost prevăzută de meteorolog... Ridică ușor din umeri : Astea sînt riscurile navigației.

Doamna Sheuring, îmbrăcată într-o rochie portocalie, se ducea și venea, cu pas sacadat.

— E vreun pericol, domnule comandant ? întreabă ea. Ofițerul avu un surîs liniștitor.

— Nici cel mai mic, doamnă. Neliniștea mea e pricinuită de faptul că, timp de cîteva zile, nu veți putea ieși pe punte și deci veți fi lipsiți de aer curat.

— Ceea ce ne face să tragem concluzia, zise un domn în vîrstă, că bridge-ul este una dintre cele mai nobile invenții.

Thérèse detesta jocul. Se scuză și se retrase în cabina ei. Pachete de apă loveau în hublouri, întunericul era aproape de nepătruns. Thérèse se lungi în cușeta ei și căzu într-un fel de toropeală, de amorteală, în care găsi o adevărată plăcere. Fiecare învîrtire de elice o apropia de pămîntul ei natal ; peste cîteva săptămîni avea să revadă locurile unde-și petrecuse copilăria. Tangajul navei o făcu să se gîndească la prima ei călătorie, atunci cînd găsise caietele Idei Yvarsen. Își zise : „Și dac-aș scrie și eu tot ce mi se întîmplă ?” Această perspectivă o făcu să surîdă. „Ce-aș avea de povestit ? Cuvintele de azi ar fi la fel cu cele de ieri și aidoma cu cele de mîine... copilăria... adolescența ? La ce să mai deștept durerile, decepțiile, visele de-atîtea ori trădate ? Nu, n-am să-mi scriu jurnalul. Acest lucru nu-i interesant decît atunci cînd ai ceva de spus.” Fără să vrea, Thérèse se gîndi la acea perioadă din viața ei în care tot ce nu era în legă-

tură cu doctorul Yvarsen îi era indiferent. „N-am dreptul, nici măcar față de mine însămi, să-i păstrez amintirea, gândi ea cu un pic de amărăciune. Dacă ar fi s-o încredințez hîrtiei, aş face-o să reînvie. Și la ce bun ?“ Fu întreruptă din meditație de cineva care bătu încetîșor la ușa. James intră.

— Dragă, vin din partea tuturor noilor noștri prieteni, strinși în salon, care te cheamă ! De ce te izolezi astfel ? Ești obosită, vrei să stai și eu cu tine ?

Thérèsei îi fu rușine de această reverie fără nici un sens. Însuflețită, își trecu pieptenele prin frumoasele ei bucle mătăsoase, își dădu cu puțin ruj pe buze și, întorcîndu-se veselă spre James, care-o privea cu o tandră admirație, zise :

— Iată, domnule sôt, sînt gata să vă urmez oriunde doriți !

— Banii sînt lucrul cel mai important din lume, afirmă pe un ton categoric, doamna Sheuring, făcînd să joace în soare un diamant de o mărime impresionantă.

O tăcere jenantă urmă după această afirmație. Cîțiva pasageri se adunaseră pe punte, vrînd să profite de timpul frumos revenit după cîteva zile de ceață și furtună. Majoritatea femeilor și bărbaților aparțineau păturilor înstărite, pentru care, în principiu, grijile materiale nu constituiau o problemă. Totuși, fraza rostită de doamna Sheuring pe un ton de persiflare li se păru de un suprem prost gust. Se aflau acolo cîteva persoane care emigraseră în Transvaal ca să-și încerce norocul, și prezența lor la bordul acelei nave somptuoase era dovada evidentă a reușitei lor. Pentru anumite persoane, reușita e un port în care, în sfîrșit, ai ajuns, o victorie cu care ai dreptul să te lauzi. John Stiegman, unul dintre plantatorii cei mai de vază din împrejurimile Johannesburgului, care se ducea în Anglia împreună cu soția și fiica lui, ripostă :

— Totul depinde, dragă doamnă, de ceea ce înțelegeți prin asta. Dacă banul e un cult, e lucrul cel mai meschin și mai detestabil. Să adori vițelul de aur, să te lași năucit de o lumină orbitoare eare să te împiedice să distingi

toate celelalte valori umane ? În ce mă privește, lumina asta prea puternică nu-i prea împede...

— Socotit ca un mijloc, banul merită să i se dea importanță. Dar să i te închini lui e o profundă greșeală, cea mai gravă dintre toate, zise Alfred Sauguet.

Era un bordelez pur, venit cu douăzeci de ani în urmă în Transvaal ca să forțeze soarta și devenise, prin îndirjirea sa, proprietarul celui mai mare magazin de noutăți din marele oraș sud-african.

— Adaug, zise el, că în douăzeci de ani am făcut de trei ori avere și că de trei ori am căzut pe cea mai modestă treaptă a scării sociale. Ei bine, cred că n-am fost niciodată atât de fericit, atât de puternic, atât de sigur de frumusețea vieții, atât de conștient de valoarea ei, ca în ceasurile de mare dificultate, cînd mă gîndeam ce mijloace să folosesc ca să urc din nou pe culmile de pe care mă prăvălisem.

— Credeți, într-adevăr, că puteți fi fericit fără bani ? întreabă doamna Sheuring.

— Dacă ar fi altfel, răspunse John Stiegman, majoritatea oamenilor n-ar mai avea niciodată pe buze nici cel mai slab surîs. Ori cele mai frumoase surîsuri pe care mi-a fost dat să le întîlnesc erau cele care pluteau pe buzele păstoritelor și ale băieților pentru care dragostea era cea mai mare bogăție...

Fără să se lase convinsă, doamna Sheuring se strîmbă.

— Dragoste fără bani ?

Femeile aflate de față se stăpîniră să nu rîdă. Uitîndu-te la nevasta celui mai bogat bancher din Johannesburg, îți dădeai imediat seama că nici măcar în prima ei tinerețe nu putuse inspira vreun elan mai altfel inimi. Toată lumea știa că milioanele de lire sterline moștenite de la un strămoș care avea mine de diamante fuseseră singura armă a domnișoarei Agathe Dolfuss pentru a încerca să cucerească un bărbat. La treizeci și cinci de ani bătută pe muchie, își oferise averea unui aventurier șiret și perspicace, care, prin camătă și speculații dibace, sporise încă o dată dota nevestei sale. Perechea locuia într-o locuință fastuoasă, unde fiecare își avea apartamentele sale, și soții nu se întîlneau decît cu ocazia recepțiilor.

— Dumneavoastră, domnule doctor, ce părere aveți ? James reflectă câteva secunde.

— Banii ? Îl fac să se lase pe tînjeală pe cel care are prea mulți. Sînt încîntat că n-am prea mulți, ca să mai pot încă vedea viața din jurul meu și să mă interesez de tot ceea ce ne oferă. Dar aș fi fost dezolat să n-am deloc și să nu pot asigura celor ce-mi sînt dragi maximum de siguranță...

Terminîndu-și fraza, James o învăluie pe Thérèse într-o privire caldă.

— Deci sînteți de acord, strigă doamna Sheuring, că nu există fericire fără bani.

— Nu, doamnă, nu asta am vrut să spun, protestă James cu indignare. Banii nu sînt cheia fericirii, poate cel mult un atu. Bogăția sufletului poate foarte bine să te facă să duci o viață fericită, după cum bogăția propriu-zisă poate s-o distrugă.

Pentru că era singură, fără nimeni care să-i împărtășească părerile, doamna Sheuring întrerupsese discuția și se retrase, nu fără să adreseze întregului anturaj un surîs disprețuitor.

— Ceea ce e sigur, zise bombănind Alfred Sauguet, e că foarte adesea, acești bani blestemați se află în mîini nu prea simpatice.

Într-o frumoasă dimineată de iunie, vaporul intră în estuarul Gironde. Pe bord se schimbară ultimele strîngeri de mîini între cei care-și continuau drumul mai departe și pasagerii pentru care Franța era punctul terminus. Pe punte, Thérèse trase în piept aerul patriei sale. Inima îi era plină de o dulce emoție în care se amesteca o teamă febrilă, aidoma cu cea a copiilor nerăbdători să pună în sfîrșit mîna pe jucăriile visate. Vaporul lunecă încet pe apa liniștită, încrucișîndu-se în drumul lui cu alte nave care ieșeau în larg. Se schimbară saluturi însuflețite, de prietenie. Trei săptămîni de viață comună cimentaseră — cel puțin așa nădăjduia toată lumea — unele relații. Își făgăduiră să-și scrie, să se revadă la înapoierea în țara adoptivă, fiecare știind însă, în sinea sa, că marile elanuri de afecțiune care se manifestă în cursul unei că-

lătorii plăcute sînt asemănătoare cu cele care se nasc în timpul zilelor de vacanță. Iluzia înlocuiește adesea realitatea, căldura e poate mai intensă în fragila ei noutate decît siguranța obișnuinței. Doar doamna Sheuring rămasese departe de toate aceste manifestări, care i se păreau deplasate. Sirena sună a treia oară. Orașul plutitor intra în portul Bordeaux, mai exact în avanportul Pauillac, unde urma să aibă loc acostarea. Lîngă pasarele, comandantul le dorea pasagerilor care-l părăseau ședere plăcută și revedere, căci era foarte probabil că aveau să se reîntoarcă tot cu același vapor. Doar Robert Tournier își lua definitiv rămas bun.

— N-am de gînd să mă mai duc în Africa de sud multă vreme de-acum încolo. Mulțumesc, domnule comandant, pentru cordiala dumneavoastră ospitalitate.

Căldura acelei luni de iunie, care li se părea de nesuportat locuitorilor, dacă te luai după vestimentația lor ușoară, Thérèse și prietenilor ei li se păru foarte plăcută. Alfred Sauguet ținu să le ofere o masă de bun sosît în patria sa și să guste cele mai bune vinuri bordeleze.

— Dragi prieteni, spuse Sauguet, țara natală e totdeauna pentru noi cel mai frumos pămînt din lume. Cînd îl regăsești, după ani de absență, ți se pare că nu l-ai părăsit niciodată. Departe de el, îți închipui că, la reîntoarcere, totul va fi schimbat, apoi bagi de seamă cu o satisfacție mișcătoare, că pietrele sînt veșnice. Colțul de stradă unde te jucai nu s-a schimbat nici după o jumătate de veac. Regăsești aceleași umbrare, poate și aceiași vecini. Sigur, s-au ridicat unele case noi, cîteva prăvălii și-au schimbat proprietarii, s-au petrecut transformări și în felul de a trăi, dar cu o asemenea încetineală, încît impresia ultimei mele plimbări pe Calea Intendenței pare să dateze de ieri. Nu mă voi duce diseară la *Grand Théâtre* să ascult *Faust* în fotoliul pe care-l închiriasem pe un an întreg ? Voi respira aceleași miresme, voi vedea aceeași mișcare ca și odinioară și totuși...

Euforia mesei îmbelșugate sau acea evocare a trecutului să fi adus oare lacrimi în ochii de oțel ai vajnicului negustor ? Această emoție, în orice caz, îl făcu pe om foarte simpatic. Doamna Sauguet surîse tandru soțului ei și zise blînd :

— Și eu abia aștept să-mi revăd strada, acolo, în Montmartre, o stradă în pantă, unde vin să se joace la orice oră din zi copiii cei mai fermecători de pe pământ.

— Să te reîntorci în țară natală, continuă Sauguet, înseamnă să-ți întâlnești copilăria. A mea n-a fost prea fericită, sigur, dacă o privești din punct de vedere material, dar a fost plină de vise despre viitor și e o binecuvîntare pentru mine să revăd locurile copilăriei, căci aici, bătînd străzile acestui oraș ca simplu comisionar, m-am hotărît să-mi cuceresc partea mea de soare... Respiră adînc : Astăzi, mă simt din nou devenind foarte umil... Apoi adăugă, cu ochii strălucitori : Poate că îmi voi lua de aici un nou elan și voi merge mai departe pe calea pe care am apucat-o.

Corsen își scoase havana din gură.

— Vă place lupta ?

— Da.

— Pentru ea însăși sau pentru ceea ce vă aduce ?

Sauguet nu ezită :

— Ei, dragă prietene, lupta reprezintă pentru mine o emoție și ea n-are valoare decît în clipa cînd o descopăr, sau, mai exact, cînd o presimt. Bineînțeles, îmi fixez un scop, pentru că îmi place acțiunea. Îi învidiez pe cei pentru care gîndirea este cel mai frumos dintre orizonturi ; pentru mine efortul este un fel de datorie de onoare. Rolul meu pe pământ e bine definit : să muncesc ! Și ar fi o trădare față de mine însumi să mă mulțumesc doar cu ceea ce-am agonisit...

Privirea doamnei Sauguet vădea deplina admirație pe care-o avea pentru soțul ei. Ca răspuns la întrebarea mută a Thérèsei, ea zise încet :

— Bineînțeles, bărbații de acțiune n-au o fire prea lesne de suportat, dar, credeți-mă, adesea totul nu-i decît fațadă, în realitate au inimile cele mai generoase.

După-masă, se despărțiră, făgăduindu-și că se vor mai revedea. Familia Sauguet avea să rămînă la rude în tot timpul șederii lor și nu credeau că se vor deplasa prea mult.

Thérèse și James se grăbiră să trimită cărți poștale ilustrate în Transvaal. Nimeni nu fu uitat și Thérèse își

imagină, fără greutate, bucuria lui Betty la primirea unui mesaj din partea stăpînei sale.

— Regret că antilopele și gazelele noastre nu știu să citească, zise James rîzînd.

A treia zi de dimineată, soții Corsen porniră într-o mașină pe care James o cumpărase la Bordeaux. Plimbarea prin Franța începea și Thérèse se simți plăcut emoționată.

V

DOCTORUL YVARSEN NU MAI
avu putere nici măcar să-și deznoade cordonul halatului. Cîteva infirmiere se grăbiră, îi scoaseră masca, mănușile, șorțul. Pe chipul cu semne de oboseală, doctorul își trecu o mîna al cărei tremur nu și-l putu stăpîni. În jurul lui internii șuşoteau și toate privirile îl fixau pe maestru cu un respect admirativ. În biroul clinicii, Jan se lăsă greoi pe un scaun. Un asistent îi puse între buze o țigară din care trase de cîteva ori, adînc. Două ceasuri încheiate se luptase, cu bisturiul în mîna, continuînd o operație disperată. Socotea că și-a făcut datoria și nici unul dintre asistenți nu se îndoia. Mai rămînea acum doar ca natura să facă o minune. Doctorul Yvarsen se ridică și scoase un oftat adînc.

— Am făcut tot ce-am putut, zise el.

Dar în această afirmație răzbătea o disperare în fața limitelor științei.

— Ai făcut mai mult decît era cu putință, îl asigură unul dintre confrății care-l asistaseră.

Doctorul Yvarsen surîse obosit. Nu-și pierduse nimic din virila sa frumusețe. Doar cîteva fire de argint în minunatul lui păr blond marcau trecerea anilor. Era la fel de zvelt ca și odinioară. Totuși, privirea nu mai avea acea veselie sănătoasă ce-o înviora pe Ide. Cei care-l cunosc-

seră surizător, ar fi fost mirați de masca lui impasibilă, pe care stăruia melancolia. Doctorul Yvarsen devenise chirurgul cel mai stimat din capitala suedeză, lucrînd într-o clinică dotată cu mijloacele cele mai moderne. Aici veneau oameni din toate părțile lumii, ca să se încredințeze bisturiului. Jan Yvarsen își consultă ceasul, apoi se întoarse spre fereastra imensă din biroul său, privind panorama orașului ce se întindea cît vedeai cu ochii. Sub primele licăriri ale apusului, canalele alcătuiau un nod de șerpi. În acea ultimă zi a săptămîinii, fiecare se grăbea spre distracții și spre bucuriile repaosului duminical. Pretutindeni, ferestrele se luminau. Închise o secundă ochii, luptînd din toate puterile cu o senzație de descurajare și de oboseală. „Nu-mi mai iubesc meseria ?“ se întreabă el cu o neliniște dureroasă. Apoi, fără motiv, invidie brusc atmosfera acelor cămine în care fericirea se stabilise definitiv : invidie ființele care, în acea seară, în jurul mesei familiale, se pregăteau să savureze, în pacea căminului, mîncărurile pregătite de mîini tandre și iscusite. Privirea de oțel i se înrouă : odinioară și el era așteptat la fel. Auzea cîntecul apei în samovar, vedea gestul Idei pregătind sandvișurile, fața de masă albă, ceștile de porțelan în culori vii. Acum era singur pentru totdeauna. Cu o crispare de revoltă împotriva regretelor ascuțite și fără rost, Jan își aprinse o a doua țigară, își părăsi postul de observație și sună secretara.

— Ei, zise el, după ce aruncă o privire în fișele bolnavilor aflați în tratament, am impresia că acest sfîrșit de săptămîină va fi calm. Drept pentru care o să te rog să-mi dai voie să te părăsesc pentru patruzeci și opt de ore... Făcu cîțiva pași prin încăpere : Sigur, rămîne ultimul caz, foarte ciudat... dar aici nu cred să mai fie nevoie de mine. Doctorul Stuler a asistat la operație. Or, el este în permanență la clinică, nu-i așa ?

Secretara răspunse afirmativ, dar privirea ei exprimă o astfel de surpriză, încît Jan Yvarsen surîse.

— Te uimesc, domnișoară, atît de tare, încît nici nu ești sigură că mă mai recunoști. Dar mă simt într-adevăr foarte obosit. Am nevoie de natură, de aer, de spațiu,

fie chiar și pentru cîteva ore. Dealtfel, în caz de urgență, îmi poți telefona la țară.

În noaptea care se lăsase, mașina puternică porni cu toată viteza. Doctorul Yvarsen profita de orice ocazie ca să părăsească Stockholmul și să se ducă la casa copilăriei lui. În timpul absențelor sale prea lungi, doi soți — Olaf și Hilde Gunther se ocupau de treburile proprietății pe care mătușa Brita n-o mai lumina cu surîzătoarea ei fizionomie. Murise la cîteva luni după reîntoarcerea nepotului în țara natală, secerată brusc, fără a fi primit din partea fiicei sale nici cel mai mic semn de dragoste. Din respect pentru această mătușă dragă care-l crescuse și la rugămintea ei, Jan acceptase, a doua zi după sosirea sa din Transvaal, penibila obligație de a încerca să dea de urma verișoarei sale Sigrid. Dar toate investigațiile rămăseseră zadarnice. Durerea grăbi sfîrșitul mătușii Brita. Din milă filială, nepotul îi ascunse pînă la urmă crima fiicei sale, dar mamele sînt înzestrate cu o inexplicabilă perspicacitate cînd e vorba de copilul lor și reticențele lui Jan nu-i putuseră scăpa. Suferea, fără să-l întrebe, cu intuiția unei drame și această spaimă o dusesese la groapă.

Ane Mette, devotata servitoare, îi supraviețuise, și avea grijă, cu venerație, de mormîntul celei pe care o plîngea. Sfrijită, cu obrazul zbîrcit și uscat de ani și de necazuri, colinda prin odăile spațioase, acum tăcute, populate de umbre. Olaf și Hilde Gunther îi arătau un mare respect și trăiau alături de ea într-o deplină înțelegere. Jan Yvarsen publicase în ziarele din Suedia anunțul morții mătușii sale. După opt zile fu convocat de notarul familiei care-i aminti că, după voința expresă a tatălui său, proprietatea, al cărei uzufruct fusese acordat odinioară pe viață mătușii Brita, revenea după moarte nepotului ei. Mătușa Brita avea cîteva valori și cîteva păduri care-i reveniră fiică-si. Domnul notar îi arătase lui Jan o scrisoare timbrată din Paris. Era semnată de Sigrid și-i făcea cunoscut, în termeni laconici, că renunța la moștenire în favoarea unui spital. Pretindea că luase hotărîrea de a nu se mai întoarce niciodată în țara ei. Gîndindu-se la acest episod din viața sa familială, atît de trist încheiată, Jan oftă. Mașinal, accelera; farurile

măturară drumul larg și foarte bine întreținut. Vara, în Suedia, nu e niciodată prea cald, dar cerul e întotdeauna de o luminozitate uluitoare ; noaptea scînteiază de stele. Jan își iubea mult țara. Simțea, cu feryoare, grandioasa poezie a acelor peisaje de o noblețe care te predispunea la visare. De cînd se reîntorsese în patrie, îi străbătuse toate colțurile, scrutîndu-i frumusețea nostalgică, descoperind-o și îmbătîndu-se de ea și mai mult. Cu rucsacul în spate, cînd avea cîteva din acele rare zile de concediu, o pornea spre inima pădurilor fără sfîrșit, adulmecînd rășina piniilor, recunoscînd printre miile de zgomote confuze cîntecul torentelor nenumărate. ai doma Trollhättanului său. Nici un ghețar, nici un lac nu-i erau necunoscute. După fiecare cută a terenului, după fiecare vale, descoperea mereu altele, fiecare regiune dînd impresia că e înconjurată de coliere de perle lichide. Jan întoarse butonul aparatului de radio și primele măsuri din *Simfonia a noua* de Beethoven izbucniră grandioase, înflăcărâte ; simfonia își amestecă sunetele sublime cu imnul mut al nopții înstelate. Sunetele nobile impun inimilor tulburate mișcătoarea lor impetuozitate ; în seara aceea, muzica îi umplea lui Jan inima ca și cum ar fi primit personal pateticul mesaj al geniului. Răscolit, își reproșă — ca pe o trădare față de el însuși — faptul că neglijase atîta vreme să mai smulgă pianului bucuria pe care o descoperea odinioară la ceasurile cele mai neașteptate. Acolo, în Veld, căuta în fiecare seară, în muzică, echilibrul necesar, evaziunea spre frumosul care consolează, liniștește și vindecă. Ide îl asculta cu religiozitate, nu cerea altceva decît să fie legănată de armonie, fără să pătrundă mesajul tulburător, fericită să se piardă în dragostea ei infinită pentru ființa care știuse să-i deschidă porțile atîtor lumi fermecate.

De cînd se întorsese în Suedia, Jan își afluase rațiunea de a trăi într-o muncă inversunată, într-un efort generos. În afară de profesia sa de chirurg, se lansase în niște ocupații absorbante : cercetări de laborator, conferințe, articole în toate revistele globului. I se părea că un singur minut de răgaz ar fi propice regretelor și tristeților. Fiindcă inima sa nu-și putuse găsi odihna, își făcuse din

renunțare o doctrină și din dragoste o culme inaccesibilă. Fotografiile Idei și ale micului său Nils împodobeau fiecare din odăile apartamentului din Stockholm și din casa mătușii Brita, singurele imagini ale unui trecut plin de o bucurie simplă, dar vai ! și de iremediabilă durere. Gîndul lui melancolic, dar senin, trecea de la unul la altul. Ei îi populau singurătatea. În serile de vară, Jan se ducea adesea la malul cascadei Trollhättan, să asculte cîntecul torentului. Era același din tinerețea sa, cel care-i însoțise primele și fremătătoarele mărturisiri de dragoste făcute verișoarei sale Sigrid. Simțea adesea nevoia să facă aceste lungi călătorii în trecut, pentru a se elibera de ultimele rămășițe ale pasiunii care-i răvășise inima. Reușise. Peisajul nu se schimbase, dar în fața celui cadru imuabil nu mai regăsea în el tulburarea voluptuoasă care-l asalta chiar și în ceasurile cele mai fericite ale legăturii sale cu Ide. Sigrid era moartă, moartă de-a binelea pentru el. Conștiința lui curată dominase, cu prețul suferinței, acea beție a cărei simplă evocare îl făcea odinioară să se scufunde. Era pe deplin liber. Cînd notarul îi anunțase că Sigrid trăia, Jan nu încercase nici o surpriză. Nu exista nici un motiv pentru ca o ființă lipsită de scrupule să nu mai vrea să trăiască. Sigrid își făcuse o lege din orgoliul ei pus în slujba patimii. Era una din acele ființe monstruoase, care, socotindu-se drept buricul pămîntului, se pot absolvi de orice crimă. Ultimele accente ale nemuritoare simfonii se stinseră și Jan regăsi tăcerea profundă a nopții în care nu se mai auzea decît torsul liniștit al motorului. Încetini, ca să treacă prin satul care preceda proprietatea. Locuitorii stăteau în pragul porților, gustînd frumusețea lungului amurg nordic. La trecerea doctorului, oamenii își scoaseră cu respect pălăriile, cîțiva copii alergară după mașină, scoțînd strigăte de bun venit. Această primire se reînnoia la fiecare dintre vizitele sale și Jan își mărturisi că era foarte sensibil la acest lucru. În piața principală, se opri în fața hanului luminat cu toate lămpile sale. Era și aceasta una dintre tradițiile la care subscria. Aproape toată lumea alerga să-l salute și chipul fiecăruia se lumina de bucurie. Jan bău un pahar de *brännvinn* pe care i-l întinse han-

giul și se așează în cafenea alături de prietenii săi, știind că trebuia să dea tuturor celor care se înghesuiau în jurul lui sfaturi și îmbărbătare. Întrebările curgeau, tumultuoase, lacome : „Domnule doctor, omul meu a avut o căzătură în pădure, e în pat de cincisprezece zile“. „Fata mea tușește.“ „Mama ar vrea să știe dacă să mai ia doctoria și cașetele pe care i le-ați dat.“ „Oare ce să fac pentru reumatism ?“ „Bunica, domnule doctor, merge pe optzeci și cinci de ani.“ Jan surîdea, lua pulsuri, se uita în gîturi, la entorse, făgăduia s-o vadă pe bunica nevolnică, și fiecare, consolată, își regăsea speranța. Fiecare aștepta sfatul necesar, cuvîntul de încurajare. Vocea lui sigură și gravă era pentru toți o mîngîiere. În realitate, în acel ținut, existau puține cazuri serioase. Oamenii erau sănătoși și trăiau mult, dar era obiceiul ca, la venirea doctorului, să facă dintr-un fleac o boală gravă, pentru bucuria de a auzi rostindu-se cuvinte care să-i liniștească. Jan știa asta foarte bine, dar îi plăcea să-i ia în serios pe cei care-l consultau. Astfel, toată lumea era mulțumită, foarte mîndră de diagnosticul dat și, pe loc, liniștită și vindecată. Jan refuză ultimul pahar de vin și plecă după ce strînse toate mîinile întinse spre el.

Poarta cea mare era deschisă... La fiecare sfîrșit de săptămînă, servitorii își așteptau stăpînul, de multe ori în zadar. Cînd venea, era pentru ei o sărbătoare. Olaf Gunther îndeplinea cu zel și competență diversele sarcini pe care le avea : grăjdar, grădinar, valet. O îngrijea pe Ingeborg, iapa doctorului, pe care acesta mergea călare în fiecare dimineată cînd era acasă. Nobilul animal nu suporta alt călăreț decît pe Jan și în felul său — nechezînd puternic — își manifesta mulțumirea cînd sosea el. Hilde și Olaf, înțelegînd atunci că stăpînul era aproape, dădeau fuga. Hilde era o bucătăreasă excelentă. Căsătorii de mai bine de douăzeci de ani, Olaf și Hilde se ciondăneau din orice, de dimineată pînă seara. Nu erau de acord decît asupra unui singur punct : admirația lor comună pentru stăpînul lor. Amîndoi așteptau sîmbăta cu nerăbdare. După caz, erau veseli dacă apărea Jan, sau se întuneau la față dacă doctorul, în ultimul minut, reținut în capitală, îi lăsa să aștepte degeaba.

Cîinii lătrară. În grajd, Ingeborg necheză. Jan sări din mașină și intră în holul iluminat.

— Domnul a călătorit bine ?

— Foarte bine, dragă Hilde.

Yvarsen aruncă o privire circulară în imensa odăde care-i era dragă și unde nu se schimbaseră nimic de la moartea matusii Brita. Doar rafturile bibliotecii se îmbogățiseră cu cărți rare. Jan scoase din servietă un exemplar de preț al *Fabulelor* lui La Fontaine, descoperit din întâmplare în puținele sale hoinăreli prin librăriile din Stockholm. Era unul dintre clienții cei mai pricepuți în materie de cărți rare. Contemplă cîteva minute minunatele gravuri de Eisen, se amuză de impertinența lor încîntătoare și aranjă cele două volume legate în marochin roșu și patinate de vreme alături de alte comori, a căror discretă frumusețe știa s-o guste. Hilde, în semn de bucurie, aprinsese toate lustrele. Jan le stinse una după alta, complăcîndu-se într-o lumină blîndă, propice odihnei, răsfrîndită de lampa de porțelan chinezesc de pe pian. Pe neașteptate, se simți năpădit de amintiri. Acolo, în fotoliul acela adînc, mereu așabilă și surîzătoare, gata să prevină cele mai mici dorințe ale ființelor pe care le iubea, se așeza în fiecare seară, după-masă, matusa Brita. Aproape de căminul în care ardeau niște butuci enormi, se revedea pe sine, tînăr, după lungile plimbări prin zăpadă, întinzînd spre foc mîinile înghețate. Pletele blonde ale lui Sigrid căpătau, în sclipirea focului, reflexe arămii. Tinerii îi plăcea să stea ghemuită în fața focului. În vremea asta lui Jan i se părea că citește în acele priviri pierdute visuri de o dulceață infinită, zămislite de cuvintele pe care le schimbaseră în timpul plimbărilor pe cîmpia strălucind de albeață. Adesea mîna lui o căuta pe cea a logodnicei sale. Își împleteau degetele și rămîneau astfel minute în șir fără să șoptească o vorbă, contemplînd, în tăcuta lor visare, perspectiva unui viitor minunat pe care aveau să-l construiască împreună. Jan simți un fior la acest asalt al imaginilor care-i năpădeau mintea. Dar trebuia să ducă pînă la capăt evocarea, ca să vadă ce loc ocupa în sufletul lui. Sînt de ajuns un obiect, o priveliște,

un parfum, ca să se declanșeze în noi, fără să vrem, întregul freamăt al trecutului. Auzi vocea lui Sigrid, uneori aspră, cînd nerăbdarea nu-i era imediat satisfăcută, alteori dumnezeiesc de melodioasă, ca un sunet de harpă, cu inflexiuni mîngîietoare. Adesea el o ruga să cînte. Ea își părăsea atunci atitudinea de felină ghemuită, se ridica dreapta în lumină și intona, cu un simț înăscut al ritmului și al poeziei, cîntecele din folclorul patriei sale. Brațele ei, minunat modelate, desenau arabescuri emoționante și Jan o asculta cu inima plină de o mîndrie de nespus...

Hilde veni să-l anunțe că masa era gata și rupse brusc lanțul amintirilor. Jan își puse cîteva întrebări tulburătoare : „Unde era Sigrid ? Ce se întîmplase cu ea ? Cum trăia după ce făptuise o astfel de crimă ?” Doctorul celebru, chirurgul prestigios, ale cărui mîini aveau puteri magice asupra suferințelor fizice, se gîndi cu spaimă că bolile cumplite ale sufletelor erau de nevindecă. Cum să-i îngrijești și să-i îndrepti pe calea cea bună pe cei care și-au făcut din rău un obicei și o delectare ? De ce unele ființe ca Sigrid ascund în ele atîta lumină și atîta întuneric ? Se așază la masă, dar alte imagini îl năpădiră. La acea masă se așezase Ide, timidă și blîndă, tot timpul neliniștită că nu-i demnă de fericirea ei. Mătușa Brita o încuraja cu un surîs bun. Sigrid își țintuia rivala cu privirea ei de oțel și o tortura pînă la lacrimi cu vorbele ei pline de o subtilă răutate. În cursul primei mese care-i reunise sub acoperișul familial pe Sigrid, pe mătușa Brite, pe Ide și pe el însuși, după călătoria prin Europa și după șapte ani petrecuți în Africa de sud, subliniasă cu ferma sa autoritate meritele incontestabile ale tinerei sale soții. Sigrid turbase de ciudă, trîntind, drept ripostă, cîteva reflecții nepoliticoase și pline de ură, din pricina cărora Ide suferise...

Timpul trecuse, greu de dureri nedrepte. Soția lui dragă, atunci cînd putea în sfîrșit să guste, liberă de orice amenințare, fericirea și mulțumirea, se stinsese istovită prematur.

Hilde schiță un regret văzînd că stăpînul ei abia se atinsese de bucatele delicate făcute special pentru el. Jan se scuză :

— Mîncarea e delicioasă, Hilde, dar în seara asta nu mi-e foame.

Ea strînse masa fără să spună nimic. Rămas singur, se îndreptă spre pian și-i ridică încet capacul de abanos. În fața ochilor săi, foarte aproape, chipul Idei îi surîdea din fotografie, imagine dragă care veghea asupra vieții sale. Ezitînd, făcu un prim acord. Dé mai bine de doi ani, de cînd se reîntorsese în Suedia, Jan nu mai deschisese pianul. Fu cuprins de o ușoară neliniște. Avea să-și regăsească suplețea, dexteritatea, memoria muzicală ? Făcu cîteva arpegii. Apoi, în mod firesc, de sub degetele sale țîșni prima bucată de Chopin, cea pe care Ide o preferase tuturor celorlalte și pe care-l ruga adesea să i-o cînte, în timpul serilor petrecute în Veld. Tîrziu, în noapte, el încă mai cînta. Cîntă din Liszt, Berlioz, Chopin și pentru prima oară, după multă vreme simți că trăiește. După ultima notă ieși în grădină să-și scalde fruntea în aerul liniștit al nopții. Respiră din adîncul plămînilor, simțindu-se brusc plin de o nouă sevă și gata să creadă că soarta putea să-i fie propice. În timp ce se întorcea în casă văzu, în aripa dreaptă, lumină la ferestruica bătrînei Ane Mette și-și aminti, cu înduioșare, de roata ei de tors, al cărei zgomot îi însoțise toată copilăria. Se gîndi la poveștile pe care le istorisea buna femeie. Acea luminiță ce strălucea în noapte nu era felul ei de a-și manifesta fidelul și discretul atașament ? Îi fu recunoscător, dar a doua zi sărutînd-o pe obrazii veștezi, ea îl dojeni cu blîndețe fiindcă se culcase atît de tîrziu.

În același moment, în celălalt capăt al globului, sub soarele strălucitor al zenitului, Thérèse și James Corsen se reîntorceau acasă, unde Betty pregătise o masă festivă pentru a le sărbători sosirea. O mulțime de flori, în toate odăile, își revărsau miresmele. Deși încîntați de lunga lor plimbare, cei doi călători salutară, totuși casa cu o veselie exuberantă.

UN EVENIMENT ATÎT DE IMPORTANT ca o călătorie în Franța nu putea rămîne fără urmare. În prima duminică după întoarcerea lor, soții Corsen, nerăbdători să-și împărtășească impresiile, pofțiră colonia europeană, lacomă de vești noi din țările părăsite de multă vreme. Foarte însuflețită, Thérèse își lăsa musafirii cu răsufllarea tăiată. Se abținu totuși să vorbească despre pelerinajul în Alsacia. În ciuda anilor, fusese prea puternic răscolită revăzînd locurile unde copilărise, casa în care fusese o fetiță fericită, apoi disperată de moartea brutală a părinților săi. Dimpotrivă, nu-și precupeți elogiile despre Paris.

— Nu știu dacă Parisul e cel mai frumos oraș din lume, dar e sigur cel mai uimitor și de care te atașezi foarte repede, zise ea cu entuziasm. Am stat acolo șase săptămîni și timpul mi s-a părut scurt. Sînt franțuzoaică, dar mărturisesc spre rușinea mea că nu cunoșteam Parisul decît din descrierile altora. Ce să spun ? În el, totul vorbește. Totul cîntă. Totul e grandoare și grație și totul e bonomie. Fiecare cartier are personalitatea lui, fiecare stradă fizionomia ei. Fiecare ceas care trece aduce cîte o știre de maximă importanță. Aș fi dorit să vizitez totul, dar cred că nu mi-ar fi ajuns o viață întreagă. Ca să înțelegi Parisul, trebuie să-l descoperi nu numai în actualitatea sa mereu arzătoare, ci și în trecutul lui minunat. Ne-am oprit aproape de l'Étoile, la un hotel din Champs-Élysées.

— Oh, Champs-Élysées ! se extazie doamna Howard, înfulecînd niște fursecuri.

— În fiecare dimineață ne duceam pe jos pînă la Tuileries și plimbarea de la Arcul de Triumf pînă la Carous-sel, prin grădinile Luvrului, ne îneînta. Perspectiva era admirabilă. Se întindea din L'Étoile într-o parte și-n alta pe kilometri întregi. Într-o zi, pe cînd ne întorceam de la Malmaison, vibrînd de amintirile lui Napoleon și ale Joséphinei, soarele, în amurg, încercuise cu un brîu de flă-

cări Arcul de Triumf, ce părea o poartă deschisă spre infinit. Panorama Parisului sub lumina aceea era o încântare. Noi...

Se întrerupse. Tom Starner tocmai apăruse în cadrul ușii.

— *Hellow !*

Îi salută pe toți dintr-o privire, apoi ochii îi rătăciră neliniștiți.

Thérèse îl tachină cu drăgălășenie.

— Cauți pe cineva ?

— Sigur...

Prin privirea lui limpede trecu o veselie malițioasă. Lumina chipului îi lua, măcar că nu era nevoie, mulți ani din cârcă. Strălucea de o juvenilă înflăcărare.

— De ce surîzi ? îi zise el Thérèsei.

— De nimic... Apoi, luându-l amical de braț : Dacă aș fi uitat s-o invit pe Fanny, oare am mai fi la fel de buni prieteni ? îi zise ea.

Tom izbucni într-un râs puternic.

— Asta-i o supoziție pe care eu n-o pot face... Și adăugă și mai încet : Ești cea mai bună și cea mai minunată dintre prietene.

— Totuși, trebuie să-ți spun motivul, dragul meu Tom, și te rog să ai răbdare. Fanny nu va veni decît foarte târziu ; e reținută la spital pentru o intervenție urgentă.

— La dracu cu spitalul, înjură Tom.

— Nu e chiar așa, băiete dragă. Știi la fel de bine ca și noi că Fanny e un model de devotament și de abnegație. Nu ești ultimul care se miră de sacrificiile pe care le face numai din dragoste pentru aproapele ei.

Tom oftă.

— Din dragoste pentru mine aș fi preferat să vină mai devreme.

— Atunci, e adevărat ?

— Adevărat ce, Thérèse ?

— O iubești ?

— Da, o iubesc.

Răspunsul țîșni clar, curat, simplu. Adăugă :

— Și aș vrea să fie cît mai repede soția mea.

Thérèse îl privi lung.

— Fanny renunță la slujbă dacă se mărită cu tine ?

Surîsul lui Tom fu modest. Cu aceeași simplitate răspunse :

— Cred că Fanny a și ales.

Thérèse sublinie :

— O dovadă în plus că dragostea face minuni. Acum, dragă Tom, fii drăguț și păstrează-ți bună dispoziție pînă vine Fanny. În seara asta vom mîncea toți patru. Va fi încîntător.

Bărbații se adunaseră în fumoar. În absența elementului feminin, începură să discute despre importanța femeii în viața bărbaților.

— Eu le găsesc atît de încîntătoare, sau, mai exact, le-am găsit pe toate atît de încîntătoare, încît niciodată nu m-am hotărit să aleg una, zise Hendrick.

O cută de tristețe pecetlui buzele, care voiau să fie ironice, ale vînătorului de fiare. Toată lumea știa că-și părăsise Olanda natală, după o foarte amară deziluzie sentimentală.

— În ceea ce mă privește, zise domnul Howard pe un ton îmbufnat, trăgînd din pipa lui, preferată, cea pe care mi-a dăruit-o soarta ocupă un loc atît de mare în casa mea — prin corpolență, sporovăiala fără sfîrșit și tonul ei despotice —, încît mi-a răpit și cea mai mică iluzie în ceea ce privește gingășia feminină.

Trase furios din pipă oftînd și, după o pauză, adăugă :

— Pot chiar să vă asigur că m-am săturat pînă în git...

Ca pentru a confirma cele spuse, un rîs, care aducea mai curînd a chelălăit, ajunsese pînă la ei.

— Poftim, adăugă domnul Howard pe un ton lugubru, remarcați și dumneavoastră rîsul „încîntător“ al nevestei mele !

— Evident, zise careva, n-am cerut și părerea prietenului nostru, doctorul, care se pare că a nimerit-o cel mai bine.

— Unele fericiri, dragă prietene, sînt aproape un ră-mășag , cînd te gîndești la ceea ce e în general existența... reluă Hendrick van Holden cu un accent de invidie.

— Ei, zise un altul, arătîndu-l cu capul pe Tom Star-ner, care se alătură grupului, tînărul nostru prieten celibatar nu ne dovedește că poți fi ideal de fericit și necășă-torit ? Pentru asta, sînt gata să-l felicit !

Tom Starnier izbucni în cel mai sincer rîs.

— Și dacă v-aș spune, dragi prieteni, că sînt pe cale de a vă dezamăgi pe toți ?

Murmure de mirare și stupefacție întîmpinată această mărturisire. Domnul Howard se înecă cu fumul pipei și tuși pînă-și pierdu răsufllarea. Numai Corsen nu manifestă nici o surpriză.

— Așadar, zise Hendrick, trădezi...

— Și încă cu bucurie, afirmă Tom.

Vestea zbură din gură în gură pînă ajunse la urechile doamnei Howard, care-și pierdu pofta de mîncare și chiar dorința de a se mai așeza la masă. Pe un ton hotărît îi chemă pe soțul și pe fiica ei, smulgînd-o pe aceasta din urmă din contemplarea toaletelor Thérèsei. Era dealtfel pentru prima oară cînd domnișoara Howard manifesta interes pentru vreo chestiune cu totul feminină. Mama ei nu mai putea rămîne nici măcar un sfert de ceas într-o casă în care primise o asemenea palmă. Faptul că i se suflase cea mai bună partidă din regiune era o injurie adusă ei. După un bun rămas sec adresat gazdelor care îngăduiau, fără să protesteze, o asemenea atingere a demnității sale materne, se retrase, urmată de bărbatul ei deșirat, ale cărui sprîncene stufoase, ridicate a mirare, se zburleau pe fruntea încrețită în mod curios. Toate doamnele, pline de complimente, unele nuanțate, e adevărat de o anumită aciditate, se înghesuiră în jurul lui Starnier. Urmără întrebările :

— Noi o cunoaștem ?

— E frumoasă ?

Tom răspunse afirmativ, fără să rostească totuși numele celei alese, care ar fi răpit prematur acelor persoane fermecătoare gustul vreunui posibil roman. Această veste neașteptată făcu să pălească interesul suscitât de călătoria în Europa. Unele dintre cucoane, acreditînd anumite zvonuri, taxară veselia Thérèsei drept nervozitate prost deghezată ca să-și ascundă tulburarea. Thérèse surprinse la rîndul ei priviri ironice care nu se prea puneau de acord cu cuvintele amabile ce înfloreau pe buzele perfide. Se îndreptă repede spre Tom, îl luă de umeri și-l sărută pe amîndoi obraji, strigînd :

— Bravo, dragă Tom, nici nu știi cât sînt de fericită că mi-ai urmat sfatul...

Unii ochi își pierdura strălucirea răutăcioasă, alții, dimpotrivă, și-o aprinseră mai intens, pentru a sublinia o părere bine stabilită.

— Nu te neliniști, dragă Tom, adăugă Thérèse, te asigur că nu va întîrzia să vină...

Invitații se retraseră unul după altul. Tom începu să străbată în lung și-n lat odaia mare.

— Nu te-am văzut niciodată atît de nervos, constată James.

— Sînt primul surprins de nerăbdarea mea, recunosc Tom.

În zadar făcea apel la atavismul lui britanic. Își pierduse calmul său obișnuit.

— Nu prea îmi place s-o știu pe Fanny pe drumuri în plină noapte.

— Fanny conduce minunat și cunoaște perfect drumul, zise Thérèse, doar l-a făcut de atîtea ori.

Noaptea era întunecoasă. Prin fereastra bungalowului Tom scruta fără încetare golul sumbru al Veldului. James, așezat la o masă, făcea pasiențe.

— Ce-i ceri soartei ? îl întrebă Thérèse.

— Nu mai am nimic ce să-i cer, dragă. Nu e nimeni mai fericit decît mine, răspunse James.

Betty apăru, cu o mutră bosumflată.

— Ce-i, Betty ? întrebă Thérèse.

— Vai, doamnă, de cînd doamna s-a întors acasă, negrii ăștia nu mai vor să mă asculte...

— Deci ar trebui să plec din nou ca tu să fii fericită ?

— Oh, nu ! răspunse impozanta cameristă, sărutînd cu devoțiune mîna stăpînei sale. Apoi, oftînd din adîncul plămînilor : Sînt foarte nefericită cînd doamna nu-i aici !

Tom își părăsi brusc postul de observație, ca să se năpustească spre ușă.

— Iat-o !

Lumina galbenă a farurilor străpunse noaptea, un zgomot de motor se auzi. Tom, cu toată iuțeala picioarelor sale, alergă în calea mașinii.

— Tom !

Totul fu simplu. Ea îi căzu în brațe. El o sărută pe părul pe care Fanny îl lăsase să-i fluture în aerul cald al nopții. Chipul îi era proaspăt. Ea își lipi obrazul, fierbinte de așteptare, de al lui.

— Sînt fericită, Tom, atît de fericită, încît nici nu-mi pot crede ochilor.

Intrară amîndoi în salon, ținîndu-se de talie. Thérèse își luă prietena de umeri și o privi multă vreme în ochi.

— Privirea ta nu mai e aceeași, Fanny.

— Sigur, acum văd lucrurile altfel decît odinioară.

Trebui ca Fanny să povestească amănuntele operației la care asistase. Thérèse era foarte entuziasmată. Fanny, dimpotrivă, nu părea să mai manifeste același interes pentru meseria ei. Degetele îi rămăseseră în mîna lui Tom și privirea ei își urmărea de acum încolo viitorul, care nu se mai lega de treburile de la spital. Împinsă de o curiozitate specific feminină, Thérèse, dornică de noi amănunte, punca întrebări interminabile. Privirea mirată a lui James o avertiză că insistența ei era nepotrivită, dacă nu chiar deplasată față de Fanny și de Tom, care aveau acum cu totul alte lucruri în cap. Ea tăcu, dar, cu toate eforturile făcute, nu mai acordă atenție discuției, și rămase străină la toate cuvintele schimbate între soțul ei și cei doi invitați. Fanny și Tom erau ei înșiși prea absorbiți ca să observe acea tăcere puțin cam nelalocul ei. Tom făcea planuri, lua hotărîri. Fanny îl asculta ametită, fericită să i se spună. La un moment dat, dispariția discretă a gazdelor trecu neobservată de cei doi îndrăgostiți, ceea ce-l făcu pe James să afirme :

— Se spune pe drept că îndrăgostiții sînt întotdeauna singuri pe lume. Nu simt lipsa nimănui.

James părăsi sala de baie și se duse lîngă Thérèse care visa, întinsă pe un șezlong, cu mîinile sub ceafă. Voi să știe :

— De ce, dragă, ai fost astă-seară atît de dornică să afli ultimele ecouri din Kritteltwerk ?

Thérèse întoarse spre soțul ei ochii săi frumoși în care lui i se păru că vede lacrimi și răspunse încet :

— Nu știu...

În noaptea aceea, Thérèse nu putu dormi. N-avea nici un motiv de neliniște și nici o supărare, dar simțea un fel de spaimă față de tot ce s-ar fi putut întâmpla. Se aplecă spre soțul ei care dormea liniștit și-l sărută ușor pe fruntea calmă, încercînd să-și găsească și ea liniștea necesară.

Odată cu tava cu micul dejun, Betty aduse și un plic purtînd un timbru din Suedia, James se dusesese în parc cu noaptea în cap. Înainte de a deschide scrisoarea, Thérèse ezită, apoi, uitîndu-se la adresă, băgă de seamă că nu purta decît numele ei. Simți o emoție violentă. Pe patru pagini scrise regulat și strîns, doctorul Yvarsen îi povestea melancolia lui dintr-o seară. În introducere, se scuza pentru această neașteptată nevoie de a-și mărturisi tulburarea care-l cuprinsese în acea profundă singurătate.

„Vezi, draga mea, cînd inima e tristă, nu există peisaj oricît de frumos, oricît de emoționant, care să nu-și piardă puterea. Gîndul meu rătăcește adesea în trecut cu atîta intensitate, încît farmecul real al prezentului, de care totuși nu mă pot plînge, nu izbutește să alunge acea neliniște care mă apasă în ceasurile cele mai neașteptate și mai nepotrivite. Îți scriu, lîngă fereastra deschisă. E noapte. Aud zgomotul torentului și-mi amintesc de o noapte asemănătoare, cea a sosirii mele în această țară împreună cu Ide. De pe birou, surîsul Idei pare că vrea să mă binecuvînteze și să mă ocrotească. Soarta își are legile ei inexorabile și, oricît m-aș sili să le accept, e adesea foarte greu să nu te revolti...”

Jan Yvarsen își oprea aici considerațiile despre sine și povestea în amănunt fostei sale colaboratoare cît era de solicitat de profesia lui.

„James trebuie să fie omul cel mai fericit din lume; continua el. Și cum ar fi putut fi altfel cu o soție ca dumneata? O scrisoare lungă, în care să-mi povestești în amănunt viața dumitale, mi-ar face mare bucurie. Vorbește-mi despre acel Veld sălbatic pe care l-am iubit atîta, despre toate acele locuri pe unde ne-am dus împreună într-o vreme cu adevărat fericită.”

Îl ruga pe James să-i împărtășească observațiile despre viața animalelor. Totul îl interesa pe acest om, a cărui muncă și cercetare științifică deveniseră singura lui rațiune de a fi. Thérèse se sprijini cu coatele în perne și reciti de zece ori lunga scrisoare, oprindu-se la paragrafele care o consternaseră :

„Totul se află. Lumea e mică. Am auzit, închipuiește-ți, fără să vreau, dintr-o discuție între două persoane, dintre care una se întoarcea din Transvaal, că ați fost amândoi în Europa. Acel domn povestea despre drumul lui peste Ocean unui prieten, și-i semnala prezența, pe bordul navei, a unei tinere doamne încântătoare ; din descrierea lui mi-am dat seama că era vorba de dumneata. Să cred că sînteți supărați pe mine ? De ce n-ați venit și pe la mine ? Ați avut prea puțin timp la dispoziție ? Sau mai curînd, ceea ce cred că e mai sigur, l-ați uitat, în fericirea voastră, pe bătrînul vostru prieten. Crede-mă, dragă Thérèse, că vă dau totuși dreptate. Această mare călătorie, care era prima după căsătoria voastră, trebuia să fie probabil ca un fel de lună de miere și-n acest caz era firesc să-i evitați pe inoportuni...”

Thérèse simți roșeața urcîndu-i-se în obraji ; o dorință puternică de a plînge îi strînsese gîtlejul. Acel reproș îi făcuse rău. Dacă gîndul ar putea citi de la distanță în inima omenească, Jan ar fi aflat că Thérèse Corsen se temuse ca, întîlnindu-l, să nu se trezească în ea mica Thérèse Erhardt de la spitalul din Kritteltwerk. Făcuse un efort constant de voință ca să reziste tentației de a porni spre Suedia. În timpul șederii lor la Paris, Thérèse fusese adesea pe punctul de a-l ruga pe James să împingă mai departe călătoria. Chiar sperase că James însuși va manifesta dorința de a face o vizită vechiului său prieten, căruia îi datora fericita lui căsnicie. Dar soțul ei evitase orice aluzie la doctorul Yvarsen. Thérèse își scutură tristețea și se sculă din pat ca să ia din sertarul ei cîteva foi de hîrtie. Apoi, se așeză din nou în pat și se apucă să scrie febril. În nerăbdarea de a se disculpa, ar fi dorit să-și vadă răspunsul ajungînd în aceeași clipă la

destinatar. Era pentru prima oară cînd îi scria lui Jan, după plecarea lui din Transvaal, căci James își asumase sarcina să răspundă el la cele două scrisori sosite mai înainte. Pe hîrtia de un albastru deschis rîndurile se așterneau unele după altele. O forță irezistibilă o împingea să se destăinuiască. Acele pagini nu erau decît urmarea a tot ceea ce cutezase ea să-i spună cu cîtiva ani mai înainte doctorului Yvarsen, cu prilejul unei întîlniri. Femeia aceasta cîstită nu-și închipuia că scrie o scrisoare de dragoste și totuși patima izbucnea din fiecare cuvînt. Era spovedania inconștientă că Jan rămăsese pentru ea ființa pe care n-o poți uita.

„Nu, n-am socotit că ar fi bine să vin în țara dumneavoastră — scria ea — și această hotărîre a pornit, mărturisesc, dintr-un profund egoism. Alături de dumneavoastră, știu că n-ar mai fi existat nimeni altul. Dacă ar fi trebuit să vă aud din nou glasul, toate celelalte glasuri de pe lume n-ar mai fi avut pentru mine nici o rezonanță. Dacă ar fi trebuit — fie chiar și pentru cîteva ceasuri — să mă aflu în prezența dumneavoastră, oricine ar fi băgat de seamă că sufletul meu și-a descoperit, în sfîrșit, orizontul. Iertați-mă, n-am vrut să risc să sufăr, revăzîndu-vă, ca apoi să vă pierd din nou.“

Încercă să fie mai calmă în ultima parte a scrisorii, să ia un ton mai obiectiv, ca să-i facă lui Jan Yvarsen un soi de dare de seamă despre existența lor. Dar în ciuda acestei hotărîri, cîte un cuvînt ici, colo, îi dezvăluia dragostea. Și care nu-i fu spaima, cînd, isprăvind, cuteză să-l întrebe dacă mai primise vești de la Sigrid. Un pas făcu să scîrșie scara. James venea, mirat de această absență neobișnuită. De obicei, soției sale îi plăcea să se scoale de dimineată ca să respire aerul pur de afară. Ea avu o mișcare instinctivă ca pentru a-și ascunde scrisoarea, apoi parcă rușinată de acest gest nesincer, neobișnuit la ea, o lăsă în mapă și, curajoasă, își așteptă soțul.

— Nu cumva ești bolnavă ? se neliniști James, aplecîndu-se asupra ei.

— Nu, răspunse ea, cu voce oarecum șovăielnică. Am primit vești de la Jan. Pare necăjit că nu ne-am dus să-l vedem. Am vrut să-i răspund fără întârziere.

— Ai făcut bine, dragă, zise James fără alte comentarii și fără să arunce o privire pe răspunsul aflat totuși la vedere.

Thérèse își sprijini capul pe pernă.

— Nu vrei să-i citești scrisoarea ?

— Imediat ; diseară am să-i scriu și eu câteva rânduri.

Aceasta fu singura aluzie a lui James la numeroasele foi pe care le văzuse în mapă. Își aprinse o țigară, apoi trase perdelele. Soarele intră brutal în odaie, chemînd-o pe Thérèse la realitate. Prin fereastra deschisă James privi îndelung Veldul care se întindea cît vedeai cu ochii, fără ca privirea să poposească pe vreo casă.

— Singurătatea asta în care trăim nu te apasă, dragă ? întrebă el fără tranziție. Mă tem că, după ce-ai trăit mai bine de o lună în străinătăți, viața aici să nu ți se pară monotonă.

Thérèse roși din pricina acestei griji tandre, pe care socoti că n-o merită. Îi fu teamă ca James să nu-și dea seama că ea nu-i dăruia toată dragostea la care avea dreptul. Nu trebuia cu nici un preț să tulbure liniștea acestui om generos, nobil și bun. De fapt se simțea eliberată de toate acele vise, de toate acele nădejdi amăgitoare. Ceea ce o lega de Jan Yvarsen se baza doar pe amintire și nu trebuia nici o clipă să întunece, nici să tulbure fericirea soțului ei. James continua să stea la geam.

— Thérèse, ce-ai zice dacă mi-aș relua meseria ? Se grăbi să adauge : Să nu crezi nici un moment, draga mea, că simt nevoia unei evaziuni oarecare... Toate ceasurile petrecute alături de tine sînt pline de încîntare... Dar... Arată spre scrisoarea lui Jan Yvarsen : Cînd mă gîndesc la ce face el, îmi reproșez inactivitatea, comoditatea... Privește în jurul nostru, și uită-te cîți oameni suferă fiindcă sînt prea puțini medici în Krittellwerk. Mi se pare că sînt un dezertor, că nu mă gîndesc decît la mine, complăcîndu-mă într-o fericire de care n-au parte mulți... Nu

trebuie să-ți ascuți doar inima, mai există și datorii de la care nu-i prea bine să te sustragi.

Din salon se auziră râsete. James spuse :

— Uitasem că avem musafiri. Mă duc la ei. Nu întârzie nici tu prea mult...

Fanny și Tom făcuseră o plimbare prin parc și acum se reîntorseseră în salon. Fanny trebuia să plece la Kritteltwerk, să-și reia serviciul chiar în aceeași seară. Tom, nerăbdător, voia ca cea pe care-o considera drept logodnica lui să renunțe pe loc la slujbă.

— E foarte simplu, îi spusese el rămii la familia Corsen pînă la căsătoria noastră... Sînt convins că ei vor fi fericiți să te găzduiască.

Emoționată de această grabă, Fanny răspunsese un pic cam cum îi răspunsese Jan Thérèsei, că n-avea dreptul să se sustragă îndatoririlor sale și că era convinsă că el o va aproba.

Încăpăținat, Tom mormăise ca un copil contrazis.

— Atunci, nu mă mai iubești ?

Fanny își pusese capul pe umărul lui.

— Mai mult decît fîi poți închipui. Sînt ca năucită de ceea ce se petrece în inima mea. Dar, Tom, nu uita că mai există și oameni nenorociți... Mă bucur la gîndul că voi fi soția ta, Tom, că vom fi uniți și la bine și la rău, dar... pînă atunci am mîndria să nu depind decît de mine însămi și să te merit îndeplinindu-mi pînă la capăt datoria căreia i-am consacrat atîția ani.

După-amiază, Thérèse refuză invitația de a face o plimbare călare împreună cu cei doi tineri. Logodnicii o porniră singuri prin parc să-și continue visele, făgăduielile, jurămintele. Thérèse încercă să citească, dar era absentă. James se așezase la birou, ca să răspundă la lunga scrisoare a lui Jan Yvarsen.

— Îi împărtășesc hotărîrea luată, îi zise el Thérèsei și-i cer cîteva sfaturi. A fost întotdeauna pentru indienii din regiunea noastră un adevărat părinte. Apoi, remarcînd aerul îndepărtat al Thérèsei, o întrebă : Ce ai ? La ce te gîndești ?

Thérèse își ridică spre el frumoșii ei ochi violeți, adumbriți de visare :

— Te înțeleg foarte bine și te felicit. Dar asta va aduce o anumită schimbare în felul nostru de a trăi.

James îi luă mâinile.

— Da, începem o viață nouă, Thérèse. Voi fi obligat să alerg aici și colo, să te las singură zile în șir. N-ai să te plictisești ?

— Cîtuși de puțin. Am atîtea de făcut aici...

După ceai, Fanny porni spre Krittelwerk. James plecă împreună cu ea. Tom porni și el spre casă. Pentru prima oară de la căsătoria ei, Thérèse rămase singură toată noaptea în locuința aceea imensă. Seara, timpul se schimbă brusc. Vîntul deveni de o violență extremă, cerul n-avea nici urmă de stele și furtuna se dezlănțui turbată. Thérèse simți frica pînă-n străfundul ființei sale. Călătorii trebuiau să fi ajuns de multă vreme la destinațiile lor. N-avea deci de ce fi îngrijorată. Se culcă devreme, dar singurătatea o apăsă pînă la spaimă. O chemă pe Betty lîngă ea. Femeia, bucuroasă să stea alături de stăpîna ei, luă mâinile mici ale Thérèsei în mâinile ei mari și aspre. Apoi, observînd melancolia întipărită pe chipul ei frumos, îi povesti cu voce cîntată vechi legende din țara ei. În curînd, un lung oftat ieși din pieptul tinerei femei, ca un preludiu al somnului liniștitor...

VII

JAN YVARSEN GĂSI PE BI-
roul lui două plicuri, purtînd ștampila din Transvaal. Recunoscuse scrisurile și se întrebă, înainte de a le deschide, ce anume îi determinase pe soții Corsen să-i scrie fiecare separat. Prima scrisoare pe care o deschise fu a Thérèsei. Conținutul ei îl surprinse și, la început, îl irită. Apoi, amintindu-și de ceasurile de la Krittelwerk, revăzu frumoasa gură tandră a Thérèsei, ochii ei de un albastru atît de rar, semănînd cu violetele, în care i se citea o admi-

rație timidă și simți cum îl cuprinde o dulce emoție. Se hotărî totuși să-i răspundă foarte sever, fără să aștepte acel schimb de confidențe tulburătoare, al căror pericol îl presimțea. Se privi în oglindă și surise. Ce-ar fi spus foarte tînăra Thérèse Corsen dac-ar fi băgat de seamă, în chica lui blondă, nenumăratele fire argintii, martorele unui trecut greu și al unor griji mari, iar pe chipul lui, brazdele datorate melancoliei și meditației? Secretara îi puse pe birou o ceașcă de ceai.

— Ar trebui să vă odihniți, domnule doctor.

Jan înălță ușor din umeri. Odihna... La ce bun? După orele în care o accepta, se simțea atît de obosit, atît de slab, atît de dezorientat... Munca era singurul lui leac și nu-i rămînea decît să se îndoape cu ea pînă la epuizare, pînă cădea în acel somn profund, fără vise. Începînd din zori, operă, neacordîndu-și decît rare momente de destindere. Internii îl înconjurau mai plini de febră decît el, uluiți în fața expunerilor sale precise. La acest efort constant al clinicianului se adăuga activitatea profesorului și a cercetătorului științific. Jan citi scrisoarea lui Corsen și-și făgădui să-i răspundă, încurajîndu-l pe drumul frumos pe care își propunea s-o apuce. Totuși, se gîndi cu oarecare melancolie că cele două ființe nu mai găseau în ele o sevă suficientă să le nutrească dragostea.

— Domnule doctor...

Un intern veni să-i spună că sala de operație era gata.

La Stockholm, Jan Yvarsen ocupa un apartament relativ modest în comparație cu situația sa. Înlăturase zidurile celor trei camere și-și făcuse un salon imens, ai cărui pereți dispăreau sub copertile de toate culorile, din toate epocile și de toate dimensiunile, ale sutelor de volume. Mobilele mergeau de la stilul vechi cel mai pur, pînă la stilul modern cel mai căutat, fără ca acest amestec să fie cîtuși de puțin șocant. Covoare groase de lînă, divane și lumînări cu abajururi dădeau ansamblului o atmosferă plăcută, unde orice zgomot inoportun părea interzis. N-avea pian, era un lux numai pentru ceasurile de destindere de la țară. Trăind singur, nu primea și nu accepta decît invitațiile de care nu putea scăpa. Se știa că are relații, dar nu prieteni. N-avea decît o singură

menajeră tăcută și discretă, aidoma lui. Întors acasă, citi din nou scrisorile prietenilor săi din Africa și amână pe a doua zi răspunsul. Menajera aștepta, în picioare în fața lui.

— Ce e, Marga ?

Telefonase o doamnă, care nu voise să-și spună numele, cerînd să fie primită cît mai repede cu putință. Fidelă consemnului, Marga o sfătuisese să se adreseze la clinică... Jan luă o carte și nu se mai gîndi la acel telefon neașteptat. Totuși, el, care nu putea citi fără să dea importanța cuvenită fiecărui rînd parcurs, nu-și putu concentra atenția. Spre ora opt, Marga aduse pe măsuta rulantă o cină frugală, cu care doctorul se mulțumea în fiecare seară. În acel moment, răsună soneria telefonului. Jan făcu semn femeii să-l ridice. După ce ascultă, aceasta acoperi receptorul cu mîna și, întorcîndu-se spre stăpînului ei, întreabă încet :

— Aceeași doamnă, domnule, ce să-i zic ?

— Că nu sînt aici, că nu mă întorc în seara asta, răspunse Jan nerăbdător.

Apoi își relua lectura ; dar literele îi dansau prin fața ochilor. Strînse furios pleoapele, apoi se hotărî dintr-o dată să răspundă la scrisoarea Thérèsei. Nu fu prea încîntat de stilul folosit, doctoral, patern, dar ținea să-i creeze despre siné Thérèsei o imagine cu totul deosebită de cea pe care-o păstrase ea în ciuda anilor.

„Există fericiri — scria el — pe care n-ai dreptul să le neglijezi în mod nechibzuit. Viața dumitale e foarte frumoasă, Thérèse, nu poți, nu trebuie să cauți altceva. Ai fost întotdeauna romantică, fetițo. Dar acum trebuie să trăiești doar în prezent. Corsen are dreptul la toate gîndurile, la toate visele dumitale. E un băiat pe care-l apreciez și pentru care simt multă stimă și afecțiune. Te lași tîrîtă de imaginație. Dacă m-ai vedea acum, micuță Thérèse, ai fi decepționată. Sînt bătrîn nu atît ca ani, ci din pricina unui trecut plin de suferințe, care și-a lăsat pecetea lui dură. Viitorul, pentru mine, înseamnă muncă și singurătate. Nu vreau altul. Dumneata, Thérèse, ești la începutul vieții. Știu cît de mult ai îndurat prin pierderea

crudă a dragilor părinți. Dar soarta a voit să-ți dea o compensație. Ai un soț care te iubește mai mult decât orice pe lume. Și poate că în curînd căsătoria vă va fi luminată de unul sau mai mulți ștregari. V-o doresc din toată inima, copiii sînt adevăratul scop, adevărata fericire a vieții."

Jan își termină scrisoarea, insistînd pe lîngă Thérèse să-l îndemne pe Corsen să-și reia meseria.

Stăpîn pe el în orice împrejurare, Jan putea să-și disciplineze somnul. De obicei, cinci ore de odihnă pe noapte îi erau de ajuns ca să-și regăsească echilibrul. După ultimul rînd al scrisorii, oboseala se abătu brusc asupra-i. I se păru că un cerc de fier îi strîngea tîmplele. Se întinse pe divan, ca să încerce să-și liniștească acel rău subit și, fără să poată face nimic împotriva apăsării care-l cuprîndea, adormi brusc. Îl trezi o sonerie. Aprinse lampa și se uită la ceas. Era aproape două noaptea. Suna telefonul. Jan Yvarsen își zise că-l chemau la clinică. La celălalt capăt al firului, timp de cîteva secunde, nu se auzi nimic. Jan repetă :

— Alo... Alo...

Atunci, o voce cunoscută, prea cunoscută, răsună în aparat. Jan se frecă la ochi, nu mai avea nici o picătură de salivă în gură și crezu că sîngele îi înghețase în vine.

— Cu ce drept cutezi să-mi telefonezi ? articulă el cu greu.

În ureche primi ecoul unui rîs strident, apoi auzi telefonul închizîndu-se. Jan se lungi pe divan și închise ochii, încercînd să-și potolească acea nervozitate care-l făcea să tremure. Dar toate raționamentele din lume, controlul pe care-l exercita întotdeauna asupra lui însuși nu avură nici un efect în spaima care-i strîngea inima. Vocea lui Sigrid... Unde se afla ea ? Cu siguranță că în oraș. Deci nu-și slăbea prada... Jan se sculă. Nu mai putea fi vorba de odihnă. Dar nu trebuia nici să-și piardă capul. Se îndreptă spre sala de baie și rămase multă vreme sub dușul rece. Apoi se îmbracă în grabă ca și cum ar fi trebuit să plece imediat. Se așeză la birou și scrută multă vreme fotografia Idei.

— Oare să nu existe dreptate ? murmură el.

Apoi, lucid, cu o cruzime implacabilă, voi să-și dea seama ce simțea, ce reprezenta încă pentru el acea voce pe care-o iubise atîta. „De unde-mi vine tulburarea astă ? Mi-e rău ?“ se întrebă el speriat. Cu tot haosul din sufletul lui, simțea o minie surdă, gata să izbucnească dacă, din întîmplare, criminala lui verișoară cuteza să i se înfățișeze. Ce să facă ? Nu se îndoia că Sigrid voia cu orice preț să-l înlînească. Va îndrăzni să se ducă în casa mătușii Brita, acum casa lui ? Va cuteza să locuiască acolo cu complicitatea lui Ane Mette, care îi păstrase o tandră adorație ? Jan trebuia, la sfîrșitul săptămîinii, să se ducă acolo. Se hotărî să renunțe la plecare și-o înștiință printr-o scrisoare pe bătrîna guvernantă, fără totuși să-i explice motivele. El care-și interzisese fumatul înainte de masa de prînz, golise, pînă la răsăritul soarelui, o jumătate de pachet de țigări. Nu-și putea potoli cu nimic nervozitatea. Există fapte care nu se iartă, pe care nu le poți absolvi, și cărora timpul nu le poate șterge urma ticăloasă. Sigrid se făcuse vinovată de o crimă de neînchipuit și nepedepsirea ei nu se datorase decît mărinimiei Idei. Ochii i se opriră pe scrisoarea pe care tocmai i-o scrisese Thérèsei Corsen. Thérèse ? Ea n-ar fi putut să ierte. Nici o inimă binevoitoare n-ar fi avut puterea sau lășitatea să ierte. Pe Jan îl năpădi revolta. Adesea, în ceasurile de singurătate, trecutul venea să-l legene pe aripile lui și cînd își aducea aminte de Sigrid mila lua locul ranchiunei. Dar acum ce să facă ? Jan socoti că trebuie să acționeze, dar cum ? O simți pe Sigrid dînd tîrcoale, pregătindu-se să aducă răul sau distrugerea. Cum să ajungă la ea s-o împiedice să distrugă ? Deși era cu mult înainte de ora deschiderii birourilor, Jan se duse la notarul familiei. Servitoarea care-i deschise la început refuză să-și trezească stăpînul.

— Spune-i numele meu și zi-i că e ceva extrem de urgent și de grav.

Notarul apăru în halat de casă, cu chipul buimăcit de somn.

— Sînt surprins să te văd venind atît de devreme, doctore, dar mă așteptam la vizita dumitale. Dacă n-ai fi sunat la ușa mea, mi-aș fi permis să te rog să vii ca să-ți vorbesc despre vizita pe care am primit-o ieri. Își puse ochelarii. Verișoara dumitale, domnișoara Lindval, s-a întors printre noi. Mă vezi încîntat. Nu s-a schimbat și-și păstrează aceeași strălucitoare tinerețe. Vizita ei m-a dus cu mulți ani în urmă, pe vremea mătușii dumitale. Nădăduiesc că această călătoare a noastră și-a isprăvit peregrinările prin lume și se întoarce definitiv acasă. Nu pricep de ce verișoara dumitale n-a venit direct la dumneata. M-a rugat să te anunț de sosirea ei. Mi s-a părut cam ciudată, dar...

Jan se prăvălise într-un fotoliu și notarul îl privi cu neliniște. El habar n-avea despre crima lui Sigrid și paloarea medicului i se păru nefirească.

— Ți-e rău ?

Jan făcu semn din cap că nu.

— Ce ți-a spus verișoara mea ? întrebă el cu voce aspră.

— Nimic precis. Încă din copilărie, Sigrid a avut întotdeauna un surîs enigmatic. Nădejdea pe care mi-o făc închipuindu-mi că ar putea rămîne printre noi pornește dintr-o convingere personală. Sigrid nu mi-a spus nimic în acest sens. Vîrsta mea și vechea prietenie care mă leagă de familia dumitale mă îndreptătesc să-ți dau unele sfaturi...

— Care ?

Tonul aspru al lui Jan, cu care nu era obișnuit, îl surprinse pe notar.

— Viața dumitale particulară nu mă privește, dragă doctore, cu atît mai puțin a verișoarei dumitale. Dar mi se pare că odinioară ați fost logodiți.

— Într-adevăr, răspunse Jan în silă.

— Pot să nu dau două parale pe romantism, dar soarta are surprize uimitoare și...

— Și ?

— Și, continuă notarul cu voce scăzută, știind că cea mai mare dorință a mătușii dumitale, care mi-a fost prie-

tenă bună, era să te însori cu fata ei, mi se pare că n-ar fi imposibil să vă realizați visul din tinerețe. Sînteți liberi amîndoi.

Jan izbucni într-un rîs care-l făcu pe notar să tresară, apoi, ca împins de un resort, se ridică din fotoliu. Cu o voce calmă, dar de o crudă ironie, răspunse :

— Dragă maestre, nu-ți construiești viitorul pe niște amintiri. Sigrid ți-a spus că ar dori să mă vadă ?

— Nu. În plus, a afirmat că n-are intenția să stea în casa dumitale de la țară... M-a rugat, dacă te vād, să-ți comunic această hotărîre. Totul pare destul de ciudat. So-cot că există probabil între voi o neînțelegere. Aș fi ferit dac-aș putea-o risipi.

— Nu te preocupa de asta ! răspunse Jan destul de sec.

În fața acestui ton neobișnuit, notarul avu un gest de stupeoare. Jan, încurcat și confuz, se scuză, spunînd că e surmenat.

Cu toată puterea sa de stăpînire, doctorul Yvarsen nu operă în dimineața aceea cu calmul său obișnuit. Internii, mirați, nu-și puteau explica nici mutismul, nici fruntea încruntată a maestrului lor. Pe deasupra măștii, privirea îi era neliniștită, parcă îndepărtată. Mîinile păreau să asculte mai mult de reflexele obișnuite decît de disciplina gîndirii. Sigur, asistenților nu le era teamă, dar lipsa explicațiilor îi dezorienta. Doctorul Yvarsen nu numai că tăcea, dar nervozitatea lui era evidentă. Mîna înmănușată în cauciuc înhăța brutal instrumentele pe care i le întindeau ajutoarele sale. Avu de făcut trei operații delicate. După a doua, Jan se retrase în odaia vecină cu sala de operații, rugînd să fie lăsat singur. De obicei, în timpul pauzelor, discuta cu studenții, le cerea păreri, și încerca — cu o afectuoasă convingere — să-i încurajeze pe drumul pe care și-l aleseseră.

— E într-adevăr pentru prima oară, de mulți ani, cînd îl vād pe doctor atît de răscolit, remarcă secretara lui, care nu cuteză să-l deranjeze.

Singur, Jan se lăsă din nou cufundat în gîndurile lui. „Ce va face Sigrid ? Va cuteza să vină la mine ?” Se gîndi cu o intensitate aproape dureroasă la liniștita și senina sa căsnicie. O evocă pe Ide, surîzătoare, blîndă și bună, adevărată imagine a purității. „Nu, Ide, șopti el, n-am s-o iert pe cea care a vrut să te piardă. Iartă-mă, Ide, că te-am făcut, fără să vreau, să suferi, că ți-am întunecat cîțiva dintre anii cei mai frumoși prin acele sumbre regrete care mă mînau uneori spre un trecut în care surîdea un alt chip decît al tău, în care doream o altă prezență... Trémur de groază cînd mă gîndesc că am putut-o lăsa pe Sigrid să se apropie de tine, că am fost atît de inconștient să nu prevăd răul pe care se pregătea să ți-l facă, cu răceală, cu cruzime, ca o fiară. O, Ide, ce să fac ? Sigrid s-a întors, Sigrid dă tîrcoale ca o umbră a nenorocirii, Sigrid mă pîndește, mă vrea ! Ce să fac ?”

În dosul pleoapelor închise, imaginea Idei persista ; îi auzea zgomotul pașilor, rîsul, vocea caldă și, ca și odinioară, îi șoptea : „Jan, trebuie să ierți, trebuie să uiți !” Jan își șterse fruntea udă de sudoare. „Nu vreau să iert, nu pot, nu trebuie să iert !” Cineva bătu de două ori în ușă. Jan tresări, își aprinse o țigară, încerca să-și regăsească un pic calmul înainte de a răspunde cu voce sigură :

— Intră !

O infirmieră își vîrî capul înăuntru și spuse timid :

— Domnule doctor, totul e gata și sînteți așteptat.

Jan se ridică. Un surîs plin de bunătate îi lumina chipul.

— Vin. Doar cîteva secunde.

Trase adînc în piept fumul țigării și trecu în sala de operații ; cîțiva interni îl așteptau, cu un aer jenat. Dar Jan își trase mînușile și, înainte de a i se pune masca, își anunță asistenții cu vocea lui obișnuită, calmă și gravă, că intervenția pe care se pregătea s-o facă era o delicată rezecție de stomac.

FANNY MILICIENT ȘI TOM STARNER se căsătoriseră de trei săptămîni. Era prima lor vizită, ca soți, pe care-o făceau familiei Corsen. Ea venise prima, parcurgînd cele cinci leghe care-o despărteau de casa familiei Corsen în trapul regulat al iepei pe care i-o dăruise soțul ei. Tom urma să vină seara, cu mașina. După primele efuziuni, Thérèse își privi prietena.

— Ești frumoasă, draga mea Fanny, căsătoria ți-a priit.

— Sînt fericită, asta-i tot. E minunat, Thérèse, minunat și aproape de neînchipuit. Nu mă gîndeam la dragoste, sau mai curînd eram absurdă. Nu voiam să cred în ea. Fiecare an de singurătate mă convingea că dragostea era din ce în ce mai greu de atins. Apoi a apărut Tom... Ce să-ți spun ? Îl iubesc, e de ajuns, nu-i așa ? Îl iubesc fără să știu de ce, nici nu mai știu măcar dacă e așa cum voiam eu să fie bărbatul la care visam cînd eram foarte tînră. Ne-am aruncat, mărturisesc, cîteva priviri, la prima noastră întîlnire. Apoi el a devenit pentru mine un fel de lumină pe care-o aștepti și cred că acum n-aș mai putea trăi fără ea... Cît de ciudată e viața... Pe vremuri credeam că nu mai există nimic în afară de munca mea. De-o lună încoace viața mea dinainte nu mai e decît o amintire îndepărtată. E de necrezut cît de repede se obișnuiesc inima și sufletul cu fericirea. Ceasurile trec cu o repeziciune uluitoare. Mi se întîmplă să mă emoționez pînă la lacrimi cînd murmur singură, pentru mine : „Soțul meu, casa mea“.

Vorbi mult despre Tom, și ori de cîte ori îi rostea numele, gura ei părea că înflorește. Avea de gînd să schimbe aranjamentul casei.

— El mă lasă să fac ce vreau, zise ea cu emoție. Dar am să încerc să-i aranjez locuința după gustul lui.

Interiorul casei lui Tom Starnier era al unui celibatar sportiv, prieten al confortului. Peste tot, fotolii adînci de piele, iar pe pereți, trofee de vînătoare. Lui Fanny îi plăceau lucrurile vechi și voia să le aibă sub acoperișul casei sale.

— E o dorință care ține încă din adolescență și pe care n-am avut niciodată posibilitatea să mi-o satisfac. Știu bine că un asemenea aranjament poate fi, șocant și aproape ridicol într-o țară unde efortul și munca grea nu se potrivește cu dulceleșurile, dar contradicțiile de multe ori sînt plăcute.

Din Anglia, tinerii soți n-au primit o scrisoare prea afectuoasă. Prin această căsătorie în afara tradiției, Tom se rupsese de o anumită *gentry* industrială engleză. Ca răspuns la vestea însurătorii sale, părinții lui îi trimisese o scrisoare destul de seacă.

Schimbarea fizică a lui Fanny era vizibilă. Din frumoasă, devenise încântătoare. Părul pe care altădată și-l pieptăna lins, cu cărare la mijloc și strîns în coc, îi flutura acum pe spate. Mersul îi era mai suplu, gestul mai larg și buzele acoperite de un roșu ușor dezvăluiau în orice clipă, prin surîsul lor radios, niște dinți scilpitori. Ea îi luă Thérèsei mîinile.

— Ce egoistă sînt. Nu vorbesc decît de mine. Și tu, Thérèse ?

— Eu ? Cum spune poetul Verlaine, viața mea e simplă și liniștită... răspunse Thérèse.

— Și James ?

— Nu ne vedem decît seara, dragă Fanny. Și-a reluat, știi, meseria de medic.

Lui Fanny i se păru că vede în privirea prietenei sale o anumită umbră și în glas distinse un ton mai stins ca de obicei. Nu se putu abține să n-o întrebe dacă activitatea soțului ei nu-i pricinuia o oarecare tristețe. Thérèse tresări, tuși ca să-și dreagă glasul și răspunse limpede :

— Cîtuși de puțin. Sînt foarte mîndră de el și de renumele lui. Sînt fericită că-l știu fericit.

— Iartă-mă, am crezut...

Fără să vrea, Thérèse lăsă să-i scape un oftat, apoi ridică ușor din umeri.

— Recunosc că de la o vreme mă încercă un fel de rău pe care nu-l pot defini, ca și cum aș aștepta ceva cumplit... Nu-mi cere explicații, fiindcă nu ți le-aș putea da. Asta mi se întîmplă din ziua în care mi-ai spus că Sigrîd trăiește.

— Dar... De ce să te tulbure pe tine existența lui Sigrid ? Thérèse, uită-te la mine și iartă-mă dacă insist. Ești sigură că nu-mi ascunzi nimic ?

Chipul Thérèsei se împurpură. Nu-i putea mărturisi nici chiar celei mai bune prietene a ei ciudata senzație de durere pe care o încercase în dimineața aceea, când citise scrisoarea doctorului Yvarsen. Își reproșa că îndrăznise să-i scrie lui Jan cu sufletul ei de odinioară, dar în același timp suferea din pricina certitudinii că într-adevăr Jan nu simțise și nu va simți niciodată față de ea emoția pe care o simțea ea gîndindu-se la el. Cuprinsă de un soi de decepție amară, mototolise paginile lungi. Apoi se ocări singură pentru romantismul ei exaltat și-și făgădui ca de-acum încolo să fie femeie rezonabilă. Avea un soț minunat și o casă încîntătoare. Se întoarse spre Fanny cu ochii ei violeți în care străluceau lacrimi.

— Fanny, existența lui Sigrid nu poate lăsa indiferent pe nimeni, în sensul justițiar al cuvîntului. Pe de altă parte, mărturisesc cinstit că mi-ar părea nespus de rău ca femeia asta să-și mai păstreze puterea asupra unei ființe căreia de fapt i-a făcut atîta rău.

Această explicație, care putea să-și aibă valoarea ei, fu dată pe un tot atît de aprins, încît subtilitatea nu putu șterge sentimentul. Fanny surîse, dar surîsul ei era obosit.

— E părerea ta sinceră, Thérèse ? A murit într-adevăr în tine acei sentiment care te făcea să tremuri de emoție cînd îl vedeai pe doctorul Yvarsen ? Voi fi sinceră. Nu cumva ești cumplit de geloasă închipuindu-ți că doctorul ar putea cădea din nou în brațele frumoasei sale verișoare ?

Thérèse închise ochii, strînse buzele, deveni lividă și murmură ca pentru sine :

— Ar fi mult prea cumplit !

Fanny își luă prietena în brațe. Rămaseră tăcute minute în șir.

— Îi iubesc pe cei ce se iubesc ! zise o voce plăcută.

Era James Corsen, întors din drumurile lui zilnice prin satele din jur. Indigenii așteptau vizita doctorului, așa cum aștepți o minune. Acum știau că nu mai sînt uitați.

Ultimele vizite fuseseră cele făcute pe vremuri de doctorul Yvarsen. De atunci doar vreun caz de extremă urgență îi determina pe negri să consulte medicul la care se ajungea foarte greu, pentru că nici un doctor nu-și exercita meseria în Veld și ei trebuiau să se ducă tocmai la Krittelwerk. Gripa, bolile mai puțin grave, ba uneori chiar și cele serioase trebuiau să fie ignorate de bunăvoie și, de la plecarea lui Jan, nivelul sănătății scăzuse mult în regiune. Cu un fatalism surizător, cafrii acceptau micile sau marile necazuri în nădejdea că poate, mai curînd ori mai tîrziu, un alt doctor Yvarsen va veni totuși în district să le aducă și lor mîngîierea. Cînd în primul sat, James Corsen a dat prima lui consultație cu totul gratuită, noutatea s-a răspîndit în tot ținutul cu o rapiditate fulgerătoare. James se întorcea din aceste drumuri, dărîmat, dar fericit că și-a făcut datoria.

— N-aveam dreptul, dragă, să pun și eu puținul pe care-l știu în slujba celor care suferă ? îi zise el Thérèsei.

În fiecare zi James Corsen părăsea *Paradisul* în zori. Nu venea la masă. Thérèse mîncă singură la prînz în salonul imens. Nu cuteza să-i spună soțului ei că această singurătate, în criza prin care trecea, o apăsa cumplit. Cufundată în gîndurile ei încîlcite, trebuia să facă un mare efort ca să-i dăruiască lui James, cînd acesta venea acasă, ofranda surîsului care-i plăcea.

Corsen o sărută pe Fanny și o strînse îndelung în brațe pe Thérèse.

— O zi grea. Un duș o să-mi facă foarte bine.

Dispăru pentru cîteva minute.

— James mi se pare cel mai drăguț bărbat, zise Fanny.

— Mai drăguț decît Tom ? întrebă Thérèse surizînd.

— Nu, dar tot atît, sînt convinsă.

— N-ai să mă convingi de un lucru pe care-l știu de multă vreme, dragă Fanny.

Tonul sec al Thérèsei o surprinse pe prietena ei.

— Te-am jignit ?

— Cîtuși de puțin. Dar...

— Dar ?

— Climatul de exaltare, foarte firesc, în care trăiești, te obligă, desigur să-l constăți la toți cei care te înconjoară...

— O rectificare, Thérèse... la toți cei care-mi sînt dragi...

James Corsen apăru în haine albe.

— Uf... Negrii ăștia sînt simpatici, dar sînt tot atît de insuportabili ca niște copii răsfățați. Mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine să-i las să se zbată în ignoranță... Îi conving tot atît de greu pe unii dintre ei că sînt sănătoși, pe cît de greu îi pot determina pe cei care sînt într-adevăr bolnavi să se îngrijească, atunci cînd medicamentele pe care le dau nu le plac... Dragă Thérèse, mîine am nevoie de tine. Trebuie să operez. Rănitul nu e transportabil. Va trebui să ne mulțumim cu ce avem la îndemînă.

Thérèse își înalță capul. Ochii îi străluciră. Fanny băgă de seamă și-și arcui sprîncenele. Această veste primită de Thérèse cu un sentiment de satisfacție era cea mai bună dovadă că tînăra femeie se plictisea. Își zise că viața era într-adevăr stranie, din moment ce ea voise să-și părăsească meseria, ca să se devoteze dragostei, în vreme ce Thérèse părea să încerce o adîncă bucurie ca să-și reia — fie chiar și pentru cîteva ceasuri — această meserie.

— Recunosc, spuse oftînd Corsen, că sînt puțin emoționat. Este pentru prima oară cînd pun mîna pe bisturiu de cînd... de cînd... Căută în memorie și spuse surîzînd : Sînt într-adevăr fericit din moment ce nu mai am noțiunea timpului. Cred că ultima mea intervenție datează de pe vremea cînd eram asistentul doctorului Yvârsen. Voi fi în stare să fiu demn de el ?

Privirile Thérèsei și ale lui Fanny se încrucișară. Cea a Thérèsei era parcă resemnată. „Vezi, părea ea să spună, e ca un soi de fatalitate, mereu trebuie să-i fie rostit numele, cum să pot găsi uitarea ?“

Operația era delicată. Era vorba de amputarea unui picior ros de cangrenă. Bolnavul, un cafru voinic de vreo treizeci de ani, privi cu un calm senin toate pregătirile doctorului. La porunca lui Corsen, avu curajul să interzică concertul de plînsese ale nevastei sale și al celor trei

copii strînși în odaia vecină. Înainte de anestezie, indigenul voi să știe precis ce va avea de îndurat. Corsen nu-i ascunse nimic. Lacrimi perlară ochii bărbatului.

— Cum o să-mi mai hrănesc nevasta și copii ?

— Am să te angajez la mine, îl liniști Corsen. Îți plac animalele ?

Negrul ceru să fie „șef“.

— Te voi numi supraveghetor-șef.

Un surîs ilumină chipul bolnavului. Thérèse strînse mîna soțului ei și-i șopti cît de mult îi aprecia bunătatea. Corsen își privi soția. În halat alb, se fîșia în sus și-n jos prin odăița transformată în sală de operație. Așeza instrumentele în ordinea în care se părea că vor fi întrebuintate, ca și odinioară la spitalul din Krittewerk. Brusc, James Corsen nu mai fu soțul, a cărui privire părea mereu neliniștită din pricina a ceea ce putea dori sau spera Thérèse, ci chirurgul stăpîn pe nervii săi și conștient că era vorba de viața unui om. Vocea lui își relua tonul prouncitor :

— Eter...

Corsen aruncă cearșaful. Rana cumplită se ivi, dar chipul Thérèsei nici nu tresări. Picioarul trebuia amputat pînă la jumătatea șoldului.

„Gata ?“ părea să spună privirea lui James, fixată asupra Thérèsei. Cu chipul concentrat, cu buzele strînse, el primea unul cîte unul, ca un automat, instrumentele pe care Thérèse i le întindea. Fără să ezite, Corsen începu să taie.

— Tampon... pense... bisturiu...

Chipul îi șiroia de sudoare. N-avea mască. Thérèse îi ștergea întruna fruntea cu un burete. Într-adevăr, nu-și mai recunoștea bărbatul. Acest chip, asprit de efort și de atenție, părea străin ; gesturile precise, rapide nu mai era ale mîinilor care mîngîiau cu o încetineală blindă spinarea gazelor și antilopelor. Scîrțîitul fierăstrăului pe os o făcu pe Thérèse să tresară. Îi trebui ei însăși un mare efort ca să nu leșine.

— Pensă... Tampon... ac...

Corsen se îndreptă. Totul se terminase. Pe același ton autoritar articulă :

— Țigară...

Thérèse aprinse micul cilindru alb, trase ea însăși câteva fumuri și-l așează între buzele soțului ei.

— Mulțumesc !

Thérèse își desfăcu boneta albă care-i strânsese fruntea. Părul cu reflexe arămii îi căzu pe umeri în valuri ondulate. Corsen își trase soția spre fereastră, în lumina de aur a soarelui ridicat foarte sus.

— Sînt mîndru de tine, dragă...

— Și eu, James, sînt mîndră de tine.

Spunea adevărul. Prin autoritatea, stăpînirea sa, James își crease o aureolă pe care Thérèse, pînă în ziua aceea, nu i-o văzuse. Curajul, bravura unui bărbat prețuiesc poate, în ochii unei femei, mai mult decît o infinitate de dulcegării. Prin gesturile sale sigure, hotărîte, James Corsen căpătase în ochii soției sale o măreție pe care pînă atunci n-o avea decît doctorul Yvarsen. Tînăra femeie își privi lung bărbatul și rosti încet și alene :

— Nu poți să-ți dai seama în ce măsură m-ai eliberat...

Fraza părea puțin cam ciudată. Corsen deschise gura ca să ceară o explicație, dar Thérèse rosti :

— Atenție, cred că operatul nostru s-a mișcat.

Familia se strecurase în odaie și, plîngînd, înconjurase patul. Primul lucru pe care-l făcu bietul cafru, cu toate suferințele pe care trebuie să le fi îndurat, fu să schițeze un surîs. Mișcat, Corsen îl liniști și-i făgădui să revină a doua zi dimineată.

— Veți veni împreună cu doamna, domnule doctor ?

— Sigur, zise James. Fără ea, vezi tu, n-aș fi izbutit astăzi...

În mașină, Thérèse se ghemui lîngă James.

— Știi, îi zise el, în realitate nu eram cîtuși de puțin liniștit. E curios cum vechile gesturi pe care le-ai făcut ani în șir revin în mod mecanic, în ciuda unei lungi întreruperi. Trebuie să mărturisesc totuși că acum mă simt năucît de oboseală.

Se întoarseră, cu viteză redusă, acasă. Seara era calmă și aerul ușor. Privirea, atrasă de această transparență, hoinărea dintr-un capăt într-altul al orizontului. Thérèse coborîse geamul și pletele îi jucau în vînt. Își scoase afară

brațul gol, aurit de soare. Cu gura întredeschisă, cu ochii pierduți, eliberată de orice spaimă, se lăsase în voia plăcerii. Simțea o dorință fierbinte de a fi slabă, alături de acest bărbat a cărui forță o emoționase. Voia să i se dăruiască cu trup și suflet.

Cîteva antilope se detașau pe ecranul de un albastru limpede al orizontului. Motorul torcea. Totul era certitudine, frumusețe solidă, armonie perfectă.

IX

AȘEZATĂ ÎN FAȚA MĂSUȚEI DE toaletă, Sigrid Lindval își netezea, cu două perii, părul minunat. Nici anii, nici furtunile nu-i alteraseră chipul frumos. Ochii prelungi și enigmatice aveau o uimitoare strălucire tinerească și genele întoarse puneau o umbră caldă pe obraji de culoarea piersicii. Buzele pline și sinuoase descoperneau, ca și odinioară, niște dinți sclipitori de animal de rasă. Pierzînd noțiunea timpului, Sigrid trăia de trei săptămîni în camera unui hotel din Stockholm. Se chinuia, fiindcă nu putea să acționeze. Luptele cu ea însăși o făceau să gîfîie de spaimă, de turbare furioasă. Se simțea lipsită de voință. Să fi devenit lașă, ea care nu se temuse niciodată nici de Dumnezeu, nici de diavol? Nu-și putea afla somnul în ceasurile nopții, nici odihna în timpul zilei; la masă ronțăia cîteva dulciuri, la nimereală, fără poftă de mîncare, cu inima strînsă, cu lacrimile mereu gata să-i țîșnească din ochi. În fiecare dimineată hotăra că nu va trece ziua fără să-l vadă pe Jan, dar în ultimul moment o apuca teama și renunța brusc la planul de atac pe care-l hotărîse. De mai multe ori se învîrtise în jurul clinicii unde știa că lucra Jan. Își văzuse vărul plecînd, dar teama fusese întotdeauna mai puternică decît ea și rămase țintuită pe loc, într-un colț întunecat, fără a putea să-i iasă în cale. Nu-și reîn-

noise apelul telefonic. Toate aceste eșecuri suferite, stăpînirea pe care și-o impunea îi creau o stare de nervozitate extremă. Adesea se prăvălea pe pat, în prada unei crize de lacrimi care-o lăseau zdrobită de oboseală. Lipsită de curaj, se dusesese din nou la notar. Acesta, văzînd-o atît de palidă și de slăbită, presimți o dramă, fără să poată bănuî motivele. Păstra în sinea lui tainica nădejde de a-i vedea pe Jan și pe Sigrîd căsătorindu-se. Căci nu se îndoia că dragostea de odinioară era la fel de puternică între ei. Puteai s-o uiți pe Sigrîd ? Îl puteai părăsi pe Jan ? După un moment de ezitare, el îi relată fidel întrevederea cu doctorul.

— Atitudinea lui mi s-a părut dintre cele mai stranii, eu credeam că sosirea dumitale acasă avea să-l bucure, zise notarul. Or — și notarul clătină din cap — am observat, și surpriza mi-a fost mare, că nu era prea fericit de o astfel de veste.

Rîsul sacadat al lui Sigrîd i se păru omului legii ca un ecou al rîsului sarcastic al lui Jan. Se simți prost. Potrivindu-și ochelarii, punîndu-și amîndouă mîinile pe birou, întrebă :

— Draga mea, ce înseamnă asta ? Sînt un vechi prieten. Îngăduie-mi să-ți cer cîteva explicații, pe care n-am avut cînd să le obțin de la Jan. Ce s-a petrecut între voi ?

Sigrîd se ridică pentru a pune capăt discuției. Își răsuuci nervoasă mînușile și răspunse evaziv :

— Să spunem, dragă maestre, că Jan și cu mine n-am fost de aceeași părere în ceea ce privește felul cum înțelege fiecare dintre noi dragostea... Cu mîna pe clanța ușii adăugă : Te rog liniștește-l pe vărul meu dacă-l mai vezi. N-am cîtuși de puțin intenția să vizitez casa în care am stat odinioară. Nici măcar ca s-o sărut pe bătrîna Ane Mette. Ochii i se adumbriră dar continuă fără ca vocea să-i trădeze vreo emoție : Fiindcă și Ane Mette înseamnă trecutul.

Prin drumul ei fără sfîrșit prin lume, Sigrîd lăsase în toate capitalele cîte un adorator gata să-i satisfacă fan-teziile. Nici unul dintre ei nu căpătase niciodată nici cea mai mică încurajare. Cei care mai sperau și nu voiau să se socotească învinși îi luau capriciile drept făgăduieli.

Alții, care nu-și mai făceau iluzii, îi rămîneau totuși fideli, neputîndu-se despărți de această ființă pe cît de ciudată, pe atît de frumoasă.

A doua zi după vizita la notar, după o altă noapte fără somn, Sigrid, întunecată, luă o hotărîre : să plece din nou. La ora șase ridică telefonul interior ; cu glas chinuit, ca pentru a-și hotărî definitiv „fuga” — așa numea în sinea ei o nouă călătorie — întrebă la ce oră pleca avionul de Paris și-și reținu un loc. Bagajul fu repede gata. Sigrid făcu apoi o baie foarte fierbinte și un duș foarte rece. Puțin mai liniștită, se așază în sfîrșit, bău puțină cafea și ronțai un corn. Mintea ei lucra cu o viteză nemăsurată și mucerile țigărilor se adunau în scrumieră. Brusc, se hotărî să-i scrie lui Jan. De trei ori reîncepu scrisoarea și tot de atîtea ori o rupse. Cuvintele i se păreau ori prea seci, ori prea exaltate.

— Ce să fac ? murmură ea cu chipul scaldat în lacrimi. Nu pot pleca fără să-i spun... nu pot...

Dînd curs impulsului, căută în anuar numărul de telefon de la clinică.

— Alo... cu doctorul Yvarsen, vă rog...

La celălalt capăt al firului un glas întrebă cine era. Își inventă un nume, spunînd că era vorba de un caz extrem de urgent. Sigrid așteptă cîteva secunde, care i se părură lungi ca veșnicia. Mina ce ținea receptorul tremura. Brusc vocea gravă, cunoscută îi răsună în ureche. Sigrid crezu că leșină.

— Alo... Jan ? Sînt eu, Sigrid... Nu închide, te rog... Uite, plec... Îți jur că plec... n-am curajul să te văd... știu că nu vrei... Adio, Jan... Te iubesc...

Se prăvăli peste birou și, cu capul pe braț, plinse cu suspine, murmurînd cu voce surdă :

— Plec... dar voi reveni !

Din avionul care luase repede înălțime Sigrid privea panorama capitalei suedeze desfășurîndu-se sub ochii ei, atît de cochetă, de curată și nemaipomenit de colorată ; cît de liniștit era pămîntul văzut de la acea altitudine ! Inima i se strînse. Nu, nu voia să mai plîngă. Cu gîtul strîns, continua să-și repete : „Voi reveni... voi reveni...”

TRECUSERĂ TREI LUNI DE cînd Sigrid părăsise Stockholm. Notarul îi repetase lui Jan discuția lui cu Sigrid Lindval și, pentru prima oară după atîta vreme, doctorul se reîntoarse în casa copilăriei sale. Servitorii îi duceau dorul. Sosirea lui îi liniști, readuse soților Gunther buna dispoziție și bătrînei Ane Mette vioiciunea. Obrajii ei zbîrciți se înroșiseră de bucurie și ochii îi sclipeau ca niște perle. Jan ieși dintr-o criză, pe care o califică drept „mizantropie“. Luni de zile refuzase orice invitație, renunțase la orice distracție. Petrecerea seri întregi în apartamentul lui, cu mintea goală, indiferent la orice. Un drum la țară totuși i-ar fi făcut bine. În dimineața aceea se trezi — în casa mare și luminoasă — cu plămîinii lacomi de aer curat ; cu capul ușor, simți cum îl străbate un val generos de sînge. Ane Mette — care-și rezervase această cinste — îi aduse cana cu cafea fierbinte.

— Ce se mai spune prin ținut ? întrebă Jan cu interes prefăcut.

— Se spune ce spunem și noi, băiatule, că te vedem foarte rar.

Ane Mette avu un surîs radios.

— M-am hotărît să vin mai des...

— Drace, sărmana dumitale slujnică se apropie de sfîrșitul călătoriei... N-ar trebui s-o mai părăsești...

— Adevărat, te-am cam neglijat, dar lucrurile se vor schimba. Spune-i lui Olaf s-o pregătească pe Ingeborg.

Jan sări în șa ca la douăzeci de ani ; frumosul animal se cabră sub genunchii lui. Cu o mîină fermă, Jan îi potoli elanul. De pe peron, Ane Mette, Hilde și Olaf își priveau stăpînul mîinîndu-și calul într-un galop îndrăcit. Aerul tare îi tăia obrajii. Se aplecă pe grumazul iepei.

— Hai, frumoasa mea, aleargă, zboară, natura e minunată, puternică ; în ea îmi voi regăsi echilibrul.

În pădure, pinii imenși păstrau pe creștet zăpada iernii pe sfîrșite. Totul era tăcere și reculegere. Prin ramurile

înalte, soarele își strecura razele și dădea locului o lumină feerică. Punînd piciorul pe pămînt, Jan își lega iapa de un copac și o porni la întîmplare pe o potecă. Rămurelele și acele de pin îi trosneau sub tălpi. Trase adînc în piept aerul saturat de rășină : „O, tinerețe, te regăsesc și nu-mi mai este frică de tine. Aici veneam să visez și visul pentru un om sănătos e o adevărată odihnă după munca zilnică. În umbra și în lumina ta mi-am făcut ucenicia voinței, o, pădurea mea adîncă !” Fiecare copac întîlnit era o amintire, fiecare potecă o răbufnire a curajului. Regăsea forța și rezistența de la douăzeci de ani. Pe unul din cele mai groase trunchiuri, la înălțimea ochilor săi, niște inițiale se mai înlănțuiau și acum, îndemnîndu-l la meditație : umbrele trecutului. Acum era sigur de inima lui plină de amintirile dragilor dispăruți. Se odihneau acolo fără amărăciune și fără disperare. Cît de departe era vremea în care evocarea unui chip blond îi tăia răsufierea ! Își continuă drumul prin cîmpia suedeză, fără să se simtă obosit, întocmai ca în zilele luminoase ale tinereții sale, dar fără să se mai sperie de izbucniri imposibile. Totul se sfîrșește și totul reîncepe pînă la sfîrșitul celei din urmă zile. Trebuia să-și iubească merseria de care era răspunzător în fața oamenilor. Trebuia să creadă în misiunea sa. Zgomotul cascadei Trollhättan deveni mai intens ; ajunsese la taluzul rîpos, unde, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, se bătuse, din gelozie, cu prietenul său din copilărie pentru verișoara lui. Amintirea nu-i răni sufletul. Timpul își făcuse datoria, vindicînd rănile. Apa torentului țîșnea, veșnic reînnoită în cîntecul ei ineputabil. Aburii spumei urcau din vale și privirea aluneca la infinit pe cioturile negre ale copacilor și pe locurile acoperite de albeața zăpezii. Jan o porni înapoi. Cînd îl zări, iapa necheză de bucurie. Urcă în șa și Ingeborg o porni la trap. Era fericit să trăiască senzații noi, încîntat să se gîndească la mîncarea aleasă care-l aștepta acasă. La intrarea în sat, își struni calul și opri în fața hanului.

— Salut tuturor...

Oamenii își scoaseră căciulile. Unii se apropiară luîndu-și mutre necăite. Jan izbucni în rîs.

— Azi nu vreau bolnavi. E prea frumos. Patroane ! De băut la toată lumea !

— E plăcut să ne revedem, domnule doctor. Asta ne dă un fel de siguranță.

Un țăran se apropie timid :

— Domnule doctor, sigur că de atîta vreme ai uitat, dar luna viitoare e sărbătoarea satului. Dacă ai veni și dumneata ar fi mai frumos, cum n-a mai fost de multă vreme.

— Contați pe mine, prieteni, voi veni.

Făgăduiala fu salutată cu strigăte de bucurie. În cîteva clipe vestea avea să se răspîndească în toate casele din sat. Căldura entuziaștă a acelor ființe simple era comunicativă. Ea spori euforia lui Jan. Hilde și Olaf Gunther văzură, intrînd în bucătărie un personaj care le era aproape necunoscut. Stăpînul lor nu mai avea fruntea brăzdată de acele riduri îngrijorătoare care-i impresionau, buzele îi erau luminate de un surîs nou. Cu pieptul înainte, Jan părea mai drept și mai înalt ca de obicei. În obraji, aerul curat îi pusese un roșu sănătos. Totul în el dezvăluia pofta de viață.

Ane Mette îl privi cu o tandră admirație.

— Dă, Doamne, zise ea încet, să nu cadă iar în acele visări care-i fac atît de rău : dă, Doamne, să-și păstreze mereu chipul ăsta senin !

XI

DE LA ORA PATRU DUPĂ-
amiază James Corsen lupta la căpătîiul unui muribund. De cincisprezece zile, bolnavul lăsase, din neglijență, să i se infecteze o rană ; făcuse tetanos. Și, bineînțeles, ai lui nu chemaseră doctorul decît în ultimul moment. Cînd Corsen sosi, pacientul manifesta de-acum semnele crispării obrazului, înțepenirea limbii și a maxilarului, și se plîn-

gea de dureri ascuțite în stomac și în tot pieptul. Febra trecuse de patruzeci de grade. Nu mai putea fi vorba de ser preventiv. Injecțiile cu cloral nu aduseseră decît o oarecare ușurare momentană în contracția generalizată a pacientului. Agonia fu cumplită ; moartea surveni tîrziu seara, în momentul în care izbucni furtuna. De două zile atmosfera era încărcată, iar aerul sufocant părea plin de miasme. În litaniiile funebre intonate de familia defunctului, Corsen, cuprins de un rău subit, căzu pe un scaun, doborît de un soi de toropeală ; în urechi îi răsuna un bîzîit continuu. Rămase astfel minute în șir, cu ochii închiși, năucit, avînd senzația că nu se va mai putea ridica niciodată de pe scaun. Sora-șefă, văzînd cît era de doborît, îi oferi un pahar mare cu alcool aproape cîrat. Corsen încercă să se ridice și, neputînd, dădu paharul pe gît. Murmură ca pentru el :

— Ce se întîmplă cu mine ? Trebuie totuși să plec. Thérèse se va neliîniști.

Se uită la ceas. Avea de străbătut aproape șaizeci de kilometri pe o furtună care-și sporise forța. De obicei, la ora asta tîrzie, Thérèse și el își isprăveau masa de seară. Făcu un efort și se ridică, împleticindu-se. Vîntul, în rafale, izbea în acoperișuri, ploaia violentă șfichiuia geamurile. James semnă certificatul de înmormîntare, mîngîie capetele crețe ale negrișorilor care plîngeau, adresă cîteva cuvinte de consolare văduvei îndurerate și se îndreptă spre mașină. Era o noapte de cerneală. Ploaia alcătua un paravan atît de dens, încît farurile nu luminau mai departe de doi metri. Porni la drum. Poteca, surpată, fusese transformată în torent. Ca să nu se rătăcească, trebuia să fie nemapomenit de atent. James mergea încet, crispat pe volan. Socoti că-i vor trebui cel puțin trei ceasuri ca să ajungă acasă. Simți brusc cum îl părăsesc puterile. Mîinile îi tremurau ; vederea se încețoșase. Drumul ăsta hazardat era infernal sub elementele dezlănțuite. Luă hotărîrea să-și acorde cîteva minute de răgaz, opri motorul și-și aprinse o țigară, din care trase cu sete. Chi-pul îi șiroia de sudoare și, deși era o căldură sufocantă, Corsen tremura. După prima țigară consumată pînă la capăt, își aprinse o a doua, apoi se simți puțin mai bine

și socoti că putea pleca mai departe. Dar ștergătorul de parbriz nu mai funcționa. Ar fi fost înțelept să rămână pe loc, să aștepte ziua. James se gândi câteva secunde la această eventualitate, dar, socotind cât s-ar fi speriat Thérèse, nu se putu hotărî să facă acest lucru. Mîinile lui jilave se crispară din nou. Impunîndu-și voința, James făcu apel la calm, la stăpînire de sine. Mai înainte nu simțise niciodată o asemenea spaimă. De obicei, totul la el se baza pe raționament și pericolul era analizat, discutat ca orice altceva, dar în ceasul acela straniu în care elementele se dezlănțuiau, o teamă nedefinită îi anihila reflexele. Ca să-și întărească voința, ca să se destindă, începu să cînte ; sunetul răgușit al vocii, amestecat cu zgomotul tornadei, îl înspăimîntă. Tăcu, privi cadranul de bord, apoi ceasul. În patruzeci de minute nu parcursese decît cinci kilometri. Avu sentimentul neputinței sale și simți irezistibila dorință de a plînge cum plîng copiii ca să cheme pe cineva în ajutor. Piciorul, într-o contracție nervoasă, se sprijini pe accelerator. Mașina devie brusc și, cu o zdruncinătură mai puternică decît celelalte, o luă la dreapta și tresări ca un cal cabrat. Corsen frînă, stopă. Nu mai exista nici o îndoială că vehiculul părăsise drumul bun. James își luă lanterna și coborî din mașină. Un pachet de apă îl acoperi. Se încovoie, șiroind de apă, clătî-nîndu-se. Slabul fascicul al lămpii îndreptat spre pămînt nu lumina decît o suprafață infimă. Merse, cu spatele îndoit, ca să lupte împotriva vîntului și a apei. Fiecare pas era un chin. Fără arborii de la orizont, fără urletele impetuoase ale vîntului prin coroanele înalte, furtuna ar fi avut un bubuit uniform. Făcu cu greu înconjurul mașinii, încercînd să-și dea seama unde se află. Nu regăsi drumul ; picioarele i se împiedicau de trunchiuri, de mușuroaie de pămînt. Sè întoarce pătruns de frig, istovit, stîngaci, convins că deviasse spre dreapta în clipa în care mașina părăsise drumul. Roțile patinau în noroi. James accelerează la maximum. Ca un bidiviu înțepat de ascuțișul pintenului, mașina țîșni, cu roțile în sfîrșit înfipite în pămînt solid. Pe urmă totul se petrecu cu o repeziciune înfricoșătoare. Automobilul se zdruncină groaznic. Surprins, James scăpă volanul. Lipsită de direcție, mașina o

porni într-o viteză nebună către o pantă vertiginoasă și se rostogoli în rîpa ascunsă de noaptea opacă, unde se dădu peste cap de mai multe ori, într-un zgomot înspăimîntător ; James crezu că i se desface pieptul, că-i explodează țeasta. Era prins într-o menghină de fierărie. Într-o secundă își dădu seama.

— Mor... n-am s-o mai revăd pe Thérèse... Ce-o să se întîmple cu ea ?

Nu mai avu puterea să strige, dar în acel uragan cine l-ar fi auzit ?

— S-a sfîrșit... Doamne... Primește-mă...

În cîteva clipe James își văzu, ca într-un film, viața scurtă lui fericire. Primele dureri chinuitoare se potoliră, trupul i se îngreueie. Murmură :

— Thérèse... Dumnezeuule...

Un val de sînge îi umplu gura, capul îi căzu pe piept. Se sfîrșise... În clipa aceea, furtuna încetă, o liniște impresionantă se întinse peste Veldul inundat și cerul se lumină de stele...

Pînă la ora mesei Thérèse nu se neliniști prea tare. Auzea mugetul vîntului și-și zicea că James, oriunde ar fi, va aștepta fără îndoială să se potolească furtuna ca să se reîntoarcă acasă. Liniștită, își continuă calmă lectura. Apoi elementele dezlănțuite se potoliră. Deschise obloanele către noapte. Ploaia făcuse să țîșnească din pămîntul cald toate miresmele. Noaptea era îmbălsămată de parfumuri ciudate și sălbatice ; furtuna violentă potolise căldura potopitoare de peste zi și Thérèse trebui să-și pună un șal pe umeri ca să poată sta în balconul ce domina Veldul. Din partea asta trebuia să se ivească mașina lui James... Începu să se neliniștească. Betty veni de mai multe ori s-o roage pe stăpînă-sa să mănînce, dar Thérèse nici nu voi să audă. Ochii i se obișnuiseră cu întunericul și prîvirea ei scruta întruna drumul. Încet, începu s-o cuprindă spaima. Încercă să-și amintească ce-i spusese soțul ei că avea de făcut în ziua aceea. Satul cel mai îndepărtat unde trebuia să se ducă se afla doar la șaiszeci de kilometri. Nu-i trebuia mai mult de două ore ca să se întoarcă. Ce i se întîmplase ? Tăcerea imensei case o impresionă. Fu cu-

prinsă dintr-o dată de o panică groaznică și, nemaiputînd să rămînă singură, o strigă pe Betty.

— Nu trebuie să plîngeți, doamnă ; poate că stăpînul a fost prea obosit și a rămas la vreunul din bolnavi.

Pe moment, această idee o liniște pe Thérèse. Era într-adevăr o eventualitate posibilă, dar, cînd se gîndi mai bine, se potrivea atît de puțin cu firea lui James, încît o îndepărtă repede. Oricum, nu putea întreprinde nimic pînă dimineța. Consimți totuși să se ghemuiască într-un fotoliu și să bea o ceașcă de ceai. Brusc, adormi înainte ca Bety să fi isprăvit balada populară din țara ei, pe care i-o cînta adesea ca să adoarmă. Cînd Thérèse se trezi, soarele strălucea sus pe cer și ceasul era aproape șase. Betty se lungise pe covor la picioarele stăpînei sale.

— Și stăpînul ? strigă Thérèse, ridicîndu-se în picioare.

Negresa scutură negativ din cap. Dacă într-adevăr ar fi avut o pană de mașină, James ar fi găsit un mijloc să se întoarcă acasă și, conform logicii, ar fi trebuit să se fi întors de mult. De data asta Betty nu găsi nici un argument și, din calmă și încrezătoare cum era, începu să plîngă. Thérèse porunci să i se pună șaua pe cal și, în galop întins, o porni spre ferma lui Tom Starner. Îl găsi pe unul din ogoare. De îndată ce-l văzu, începu să plîngă.

— James nu s-a întors acasă. Ce-i de făcut ? zise ea, implorîndu-l pe Tom cu privirea.

— Înainte de orice, să nu-ți pierzi firea. Mai întîi o rugăm pe Fanny să ne dea o ceașcă cu cafea, după care ne vom duce să-l căutăm. Știi ce vizite avea de făcut ?

— Da, pînă la cea mai îndepărtată fermă unde trebuia să se ducă nu sînt decît șaiszeci de kilometri.

— În acest caz să facem și noi același drum.

Plecară în Jeepul lui Tom. Spre sfîrșitul dimineții ajunseră la ferma pe care o părăsise James lăsînd în urmă-i un mîrt. Li se spuse că doctorul pornise la drum, deși era noapte și era furtună. Tom o luă încet pe urmele sale.

— Acolo...

Thérèse întinse brațul tremurînd. Săriră din mașină, făcură cîțiva pași și văzură înfricoșătorul spectacol. Mașina lui James nu mai era decît o grămadă de fiare. Tom n-o lăsă pe Thérèse să se apropie prea mult. El fu cel

care descoperi trupul lui Corsen groaznic de mutilat, care se și răcise.

XII

DUPĂ ÎNMORMÎNTARE Thérèse acceptă invitația familiei Starner și veni să stea la ei. Își dăduse imediat seama că de acum încolo îi va fi multă vreme cu neputință să mai rămână singură în casa aceea mare, unde James adusese atîta viață și veselie. Pe biroul lui mai erau încă risipite hîrtille, o pipă pe jumătate plină așezată în scrumieră ; le lăsă în acea dezordine caldă. Pentru ea, moartea lui nu însemna numai un doliu, era mai rău, însemna altceva, un fel de părăsire neașteptată, de neînțeles. Servitorii se duceau și veneau, tăcuți, cu ochii înroșiți de lacrimi sincere ; James se arătase totdeauna față de ei bun și înțelept. În parcul lor, animalele simțeau și ele absența definitivă a unui stăpîn, care, prin mîngîierile sale, le vorbea într-un limbaj cît se poate de plăcut. Thérèse rătăci cîteva zile prin toate odăile, se plimbă prin acel *Paradis*, pe care James îl aranjase cu atîta dragoste pentru ea. Era într-adevăr ca un biet suflet chinuit. Avea obiceiul să-i toarne ea însăși cafeaua și să-i ungă tartinele cu unt. A doua zi după înmormîntare, absența gesturilor obișnuite o făcu să-și piardă suflul, inconștientă de viața care mergea înainte. Soarta o lovișe cumplit, dar în acel ceas sfișietor Thérèse nu-și putea încă accepta sentința. Fanny venea în fiecare zi, la fel și Tom. Insistară s-o ia la ei și, într-o seară, Thérèse acceptă. Știa că Betty supraveghea bunul mers al casei. N-o făcuse și în timpul călătoriei sale cu James prin Europa ? Și, apoi, Tom urma să vină de două ori pe săptămînă să-i mîngîie pe prietenii dragi ai lui Corsen. Thérèse o dezmierdă îndelung pe Frumoasa din pădure. Cu ochii săi imenși și blînzi, gazela o privea cu un aer atît de trist, încît părea să-i împărtășească durerea. În mașina lui Tom,

Thérèse aruncă o ultimă privire asupra *Paradisului*, cu inima strînsă, cu gîtul uscat. Avea impresia că-l părăsea pentru totdeauna. Îi împărtăși această senzație prietenei sale.

— De ce spui asta, Thérèse ? Acest încîntător domeniu are nevoie de prezența ta și, oricît ai fi de tristă astăzi, cred că-ți va plăcea întotdeauna să te întorci în acest loc unde-ai fost atît de fericită.

Thérèse clătină din cap. Contemplă, cît îi fu cu putință, proprietatea, ale cărei contururi se estompau în lumina amurgului. Mașinal, ca și cum ar fi părăsit o ființă vie, făcu un gest de adio cu mîna.

Fanny pregătise pentru prietena ei cea mai frumoasă odaie din bungalow. Camera era plină de flori.

— Ești aici ca la tine acasă, dragă Thérèse. O luă în brațe. Destinde-te ! Nu te lăsa copleșită de durere. N-avem dreptul de a refuza să trăim, și mai ales de a nu crede în viață.

Prin fereastra odăii sale, peisajul era aproape la fel ca și cel pe care îl vedea de la ea de acasă. În fața ochilor se întindea Veldul sălbatic, cu ierburile sale înalte, cu luminișurile și umbrele pădurilor sale misterioase. Bungalowul familiei Starner era de o luminozitate uimitoare. Tom voise deschideri mari, ferestre largi, dorind ca privirea să i se scalde în natură. Mobile din lemn de culoare deschisă, fotolii adînci cu stofe în culori vii ce sporeau luminozitatea acestui interior, al cărui stil foarte englezesc nu lăsa nici o îndoială asupra naționalității proprietarului său. În timpul primei zile a sosirii sale acolo, Thérèse rămase în odaia ei. Fanny înțelese foarte bine această nevoie de reculegere și nu i-o reproșă. În două cuferे mari, Thérèse adusese mii de lucruri inutile, dar prețioase inimii sale : scrisori, mici obiecte care-i aparțineau lui James, flori uscate, apoi un caiet gros cu copertă de mușama neagră, pe care nu-l mai deschisese de cînd se măritase. *Jurnalul* se oprea la perioada Krittelwerkului, după moartea Idei Yvarsen, cînd ea încredințase hirtiei tulburarea față de doctorul Yvarsen, tulburare a cărei stranie persistență și-o reproșă. Îl iubise sincer pe James. Încercase să-i facă viața plăcută. Socotea că reu-

șise. Și totuși, în străfundul ființei sale, chipul lui Jan rămăsese viu ca o mică flăcăruie. După măritiș, încetase să se mai spovedească *Jurnalului*. Oamenii fericiți n-au ce scrie ! Întoarse câteva pagini. Amintirile și visele prinseră aripi : Alsacia, copilăria, tinerețea ei tristă, elanurile, dorințele, nădejtile sale. Cele mai lungi pasaje, cele mai înflăcărâte, dar și cele mai neliniștite se refereau la perioada care urmase după sosirea ei în Africa de Sud. Întrînzie asupra rîndurilor care aminteau de începutul carierei sale de infirmieră, de exaltarea care o cuprinsese atunci, grație acelei meserii din care ea își făcuse o rațiune de a trăi. Thérèse deschise larg caietul acolo unde rămăsese, luă un stilou și începu să scrie. Ore în șir penița îi alergă, cu repeziciune, descriindu-și durerea, fixîndu-și ultimele amintiri. Chipul lui James îi apărea printre cuvinte, cu surîsul lui atît de bun, cu privirea limpede, netulburată decît de teama de a nu o fi făcut destul de fericită pe cea pe care o adora. Seara tîrziu, Fanny intră în odaie. Ochii Thérèsei erau roșii de lacrimile cu care parcă se hrănise.

— Plîngi, dragă, zise Fanny, lacrimile îți fac bine, ele înnobilează durerea și sînt cea mai frumoasă dovadă de sinceritate.

Tom avu tăria de a nu-și lua o mutră de circumstanță. Își păstră expresia de încredere liniștită. Thérèsei îi plăcu să-l vadă că nu adoptă o atitudine care ar fi fost contrară firii sale.

— James, zise el, a fost un om adevărat. A murit, pierderea e crudă, nedreaptă, dar viața continuă cu toată puterea, cu toate exigențele și legile ei. Mica mea Thérèse, sînt alături de inima ta. Te înțeleg, îți înțeleg durerea, dar cel mai mare omagiu pe care l-ai putea aduce memoriei celui care ne-a fost drag tuturora e să crezi într-adevăr în ceea ce ne-a învățat. Lui James îi plăcea prea mult viața, în sensul nobil al cuvîntului, ca să-l trădezi cufundîndu-te în plîngeri veșnice...

La sfîrșitul acelei mese în care Tom întreținu aproape singur discuția, Thérèse schiță un ușor surîs și, pentru prima oară de la moartea lui James, putu să doarmă toată noaptea.

Thérèse rămase trei luni la familia Starner, care-i arăta o afectuoasă sollicitudine. O ajută pe Fanny la noua aranjare a bungalowului, pe care aceasta voia să-l renoveze complet înainte de a naște. Activitatea dădu Thérèsei un anumit elan. Fanny o surprindea adesea fredonînd o romanță, degetele dibace împungeau cu acul în stofele destinate decorării salonului. Cu cîteva săptămîni înainte de fericitul eveniment, Fanny se simți puțin deprimată și Thérèse o înlocui în toate treburile casnice. Viața își reluă cursul normal, cu micile ei exigențe, cu legile care-i creează ritmul în ciuda a orice, și din care nu poți evada. Nașterea copilului apropiindu-se, Tom nu-și putea ascunde o anumită nervozitate. Se întorcea de la cîmp la orele cele mai neașteptate, se apleca — desigur, surîzînd, dar cu o cută de neliniște pe frunte — spre chipul dragii lui Fanny, ale cărei palori bruște îl tulburau.

Cu fiecare săptămînă, Betty devenea tot mai nerăbdătoare s-o vadă acasă pe tînăra ei stăpînă. Ceilalți servitori începeau să n-o mai asculte, și Tom era adesea obligat să facă ordine. Nu-i spunea nimic Thérèsei, ca să n-o neliniștească ; la insistențele lui Fanny, aceasta hotărîse să aștepte nașterea moștenitorului lor și pe urmă să se întoarcă acasă. Între două treburi de transformare a casei, Thérèse își luase obiceiul să se plimbe călare. Adesea se ducea să-l vadă pe Tom lucrînd. Acesta era veșnic neliniștit din pricina soției sale.

— Copilul pe care-l aștepti e pentru tine o mare fericire, nu-i așa ? îl întrebă Thérèse pe Tom într-o zi în care acesta îi vorbea cu o caldă tandrețe.

— Un copil, zise el, îți creează impresia că ești veșnic, dă un scop efortului pe care-l faci, rațiunii de a fi. Un copil te face să uiți de tine însuși fără să regreti.

Thérèse își coborî pleoapele. Lacrimile i se strecurară printre genele lungi. Dorise un copil din toate puterile, cu toată carnea ei. Natura îi refuzase această bucurie și James se arătase la fel de necăjit ca și ea, străduindu-se să umple trista lipsă prin veșnice atenții.

— Iartă-mă, Thérèse... sînt o brută că-ți vorbesc despre fericirea mea, cînd ești atît de îndurerată.

Tom își mărise domeniul de cînd simțea tandrele răspunderi pe care le avea. Devenise unul dintre cei mai înstăriți plantatori din regiune, făcînd din terenurile sale, smulse Veldului, o proprietate modernă și rațională. Obținuse rezultate cu mult mai bune decît ale confrăților săi, spre invidia celor care refuzau să modernizeze metodele și materialul. Tom folosea un personal numeros și indigenii din ținut, știind că era proprietarul cel mai democratic și mai înțelegător, cereau zilnic să fie angajați de stăpînul cu părul blond. Viguros, neobosit, dădea cu voce bună exemplu tuturor.

— Vreau — continuă el — ca fiul meu să înțeleagă și să simtă frumusețea și grandoarea naturii, să-și dea seama că totul ne vine de la ea ; că nu există nici o operă mare care să nu se fi inspirat din ea.

— Și dacă va fi o fată ? zise Thérèse surîzînd.

Tom clătină din cap.

— Nu-i cu puțință...

Avu dreptate. James Starner veni pe lume într-o noapte clară, mai înainte de data prevăzută. Tom își pierdu tot cumpătul. La primele simptome ale durerilor care vesteau nașterea, goni spre Krittelwerk ca un nebun, îl trezi pe doctorul lor, hotărît să-l ia cu forța dacă acesta ar fi ezitat o secundă să nu se supună apelului. Întoarcerea fu și mai cumplită și doctorul Marken se jură pe toți sfinții că niciodată nu-i fusese atît de frică. Tom merse cu maximum de viteză, scurtînd drumul pe poteci groaznic de bolovănoase. La sosire, doctorul zăcea prăvălit în fundul mașinii, ghemuit în el însuși, așteptînd, cu fiecare cotitură, moartea. Cît lipsise Tom, Thérèse, la căpătiul lui Fanny, pregătise totul. Gesturile de odinioară îi reveniseră în mod automat ; încerca un soi de mîndrie legitimă și totodată un sentiment reconfortant, care ți-e totdeauna util și cîteodată chiar indispensabil în anumite împrejurări. Albă ca varul, dar cu ochii strălucind de o minunată lumină, Fanny urmărea pregătirile prietenei sale. Ea îi întinse mîna umedă de oboseală și murmură :

— Îți mulțumesc, Thérèse... cît e de greu să dai viață !

Copilul cîntări opt livre și nașterea fu grea și lungă. În momentul final, Tom fu cel care-și pierdu cumpătul.

Bărbatul matur, nemaiputînd rezista, se prăbuși, livid. Thérèse trebui să-l ude cu apă rece și, cînd acesta își recăpătă cunoștința, un țipăt puternic îi răsună în urechi.

— E băiat, murmură Thérèse.

Îngenuncheat în fața patului lui Fanny, Tom plînsese ca un copil.

— Îți mulțumesc, iubita mea... repeta el, acoperindu-i mîinile cu sărutări.

Apoi o ridică pe Thérèse de jos, o sărută pe amîndoi obraji, îl îmbrățișă pe doctorul din ce în ce mai uluit de acest client ciudat și scoase un strigăt de bucurie care se asemuia cu un strigăt indian de război.

Timp de opt zile, tot personalul se bucură de agape neașteptate. Tom ținu ca în fiecare colibă să domnească veselia și belșugul și numele „celui mai frumos copil din lume“ să fie binecuvîntat. Cînd Fanny se ridică din pat, Thérèse se hotărî să plece acasă.

— Ce-ai să faci singură, dragă Thérèse ? îi reproșă în mod afectuos prietena ei. Nu te simți bine aici ? Noi te iubim atît de mult... Fiul meu va fi puțin și al tău. De ce să pleci ?

Dar Thérèse insistă. Avea în priviri o lumină pe care Fanny nu încercă să și-o explice, dar pe care o socoti drept reflexul unei hotărîri de nezdruccinat, împotriva căreia n-ar fi putut face nimic.

După o lună, Fanny primi următoarea scrisoare :

„Dragă Fanny,

Îmi închipui ce mare îți va fi surpriza primind o scrisoare de la mine. N-am vrut să-ți vorbesc prin viu grai despre proiectele mele. Prevedeam obiecțiile. Dar hotărîrea mea e luată. Așa că să evităm pe cît e cu putință discuțiile care poate că-mi vor face rău. Dragă Fanny, vreau să trec direct la obiect : țin să-mi reiau vechea activitate la spitalul din Kritteldorf. Nu încerca, te rog, să mă abați de la realizarea acestui proiect copt pe îndelete în singurătatea mea. La căpătîiul tău, în noaptea în care ai născut, am înțeles brusc că nu puteam să mai fiu de prisos pe lumea asta, unde ființa căreia îi păstrez cea mai tandră dintre amintiri nu mai are nevoie de devotamentul meu. Am crezut un moment, întorcîndu-mă

acasă, că puteam să continui opera soțului meu în ce privește animalele pe care le iubise atîta. Totuși, la cotitura fiecărei alei, în fiecare colț al odăilor mari, crește și se impune umbra lui. Asta nu mă consolează, dimpotrivă, e o dovadă veșnic reînnoită că lipsește o prezență dintr-un cadru care n-avea valoare decît prin această prezență... Paradisul ? Era al lui James, a fost conceput de el, dorit de el. Sigur, nu mă simt străină aici, dar cînd vorbesc cu glas tare în salonul imens mi se pare că-l văd stînd, urmărind cu privirea volutele veșnicei sale țigări ; amintirea e atît de vie, încît mă sperie. Mi se întîmplă, în unele seri, să mă duc și să vin fără nici un scop, cu mîinile crispate și brusc o chem pe Betty, neputînd să mai rămîn singură, inactivă, inutilă. Apoi mi-am pierdut și gazela preferată, și preferată și de James. Noua durere pe care-o simt e mare. O iubeam pe Frumoasa din pădure ca pe o prietenă dragă. Era atît de blîndă și de încrezătoare ! Ieri dimineață am găsit-o tremurînd de febră. Toate îngrijirile au fost zadarnice. Poate că n-a putut suporta să nu-și mai vadă stăpînul ? Oare eu voi mai putea suporta ? Animalele ne dau exemple de fidelitate de care noi nu sîntem întotdeauna capabili. Agonia nu i-a fost grea. Ca s-o încălzesc, am acoperit-o cu paie. Îi țineam capul în brațe. Brusc, a scos un suspin, ca un fel de rămas bun. A încercat să-și ridice pleoapele de pe ochii ei blînzi din care viața pierea. A tresărit ușor, apoi a murit.

Singurătatea mă zdrobește și cred că e de datoria mea să fac ceva. Doctorul Yvarsen, ca răspuns la scrisoarea mea prin care i-am anunțat moartea lui James, mi-a scris mult. El nu crede — zice — în valoarea cuvintelor care consolează, dar mă știe curajoasă și nădăjduiește că așa și voi rămîne ; amintirea unor ceasuri frumoase și sănătoase nu trebuie să fie o povară, ci o pildă ca să devenim mai buni. Îmi spune de asemenea că nu și-a uitat vechiul tovarăș de muncă și că gîndul lui mă însoțește și mă va însoți în împlinirea soartei mele. Socoate că am dreptate să-mi reiau activitatea și că mă va ajuta în măsura posibilităților. Regretă că nu mă poate consola prin viu grai, dar nu se va mai putea întoarce niciodată în această țară prea plină pentru el de un tre-

cut dureros., Vezi, dragă Fanny, că și cel care mi-a fost profesor îmi aprobă hotărîrea. Cu atît mai mult, cu cît sînt convinsă că-mi voi găsi o consolare în meseria mea. Dragă Fanny, am nevoie de ajutorul și de sfaturile tale, nu mi le refuza nici pe unul, nici pe celălalt. Aș vrea să vînd casa, dar treaba asta ridică probleme mari. Mai sînt și animalele pe care le iubesc atît, mai e și biata mea Betty, pe care nu vreau s-o părăsesc. Poate că Tom și cu tine veți găsi o soluție ? Sînt atît de singură ! Tragic de singură, pierdută în această imensitate, care odinioară mă copleșea de bucurie și care acum mă îngheață de spaimă !“

Botezul lui James Starner a prilejuit petreceri mari, la care au participat toți proprietarii din împrejurimi. S-a petrecut zi și noapte. Thérèse nu voi ca prin doliul ei să arunce o umbră asupra acestor festivități. Se mulțumi deci să facă act de prezență la ceremonie și la cîteva mese și se retrase devreme în camera unde veni și Fanny mai tîrziu, sub pretextul de a vedea ce face copilul. Fanny încercă de mai multe ori s-o facă pe Thérèse să revină asupra hotărîrii sale. Dar, înțelegînd că orice insistență era de prisos, aproape deplasată, își ajută pînă la urmă prietena să-și realizeze planurile. „Viața are într-adevăr taine de nepătruns, zise ea. Mă credeam legată de spitalul din Krittelwerk pentru tot restul zilelor mele și socoteam că tu ai părăsit pentru totdeauna boneta albă... și iată că situația s-a inversat !“

XIII

LA SPITAL, THÉRÈSE ÎȘI ÎNDEPLINEA sarcinile cu o ardoare înverșunată. Doctorul Johansen, medic-șef, îngrijorat de sănătatea ei, încercă s-o modoreze.

— Draga mea copilă, sigur, munca e o lege, dar odihna e o datorie, o odihnă ce comportă și unele satisfacții de care mi-ar plăcea să te văd bucurându-te. Vîrsta dumitale, Thérèse, nu-i vîrsta renunțării...

Doctorul Johansen își purta cu ușurință cei șaiszeci de ani ai săi. Originar din Olanda, venise să se stabilească, după ce-și luase diploma, la Johannesburg, unde profesase mai bine de treizeci de ani, după care se instalase la Krittelwerk la puțină vreme după plecarea lui Jan Yvarsen. Cele două fete ale sale se măritaseră cu ingineri din oraș. Renumele său și-a croit repede drum. Acum era considerat drept cel mai bun practician din oraș și conducea spitalul cu multă autoritate. Sigur, Thérèse nu trăia cu totul retrasă : accepta uneori cîteva invitații la noii ei prieteni și la vechile relații pe care le avea la Krittelwerk. Vizitele pe care le făcea îi erau totuși penibile și-i aminteau de vremea liniștită de odinioară. În toate familiile instalate de multă vreme în Krittelwerk, plutea umbra blîndă a Idei și amintirea nemăsurată a lui Jan. Fără să vrea, gazdele o purtau spre acel trecut, care, pentru ei, marca o etapă importantă în prea calma lor existență. Thérèse prefera să stea acasă la ea în cadrul pe care și-l amenajase, unde domneau simplitatea, eleganța și liniștea. Acolo își dezvăluia sufletul, spovedindu-se *Jurnalului*, acel drag și discret confident.... În fiecare lună se ducea la *Paradis*, acum proprietatea lui Tom. Micul James creștea și inteligența lui făcea progrese. Tom, în mîndria sa paternă, era mișcător. Totul îl făcea să se extazieze : trupul durdului cu numeroase gropițe, gesturile grațioase, puritatea privirii, frumusețea surîsului și sporovăiala amuzantă a țîncului. Prima oară cînd își zări vechiul domeniu, Thérèse se miră că nu mai simte nici o sfîșiere. Dar *Paradisul* trepida de o viață nouă, acea animație neobișnuită îl făcea diferit de domeniul Corsenilor. Ambianța de odinioară dispăruse. Thérèse nu-și mai regăsi *Paradisul*. Acum fu rîndul lui Fanny să se intereseze cu pasiune despre activitatea prietenei sale de la spital. Această viață plină de devotament nu fusese și a sa ? Lunile treceau pentru Thérèse cu alternanțe de liniște, de acceptare, de tris,

tețe nedefinită dar și cu lucruri mari în îndeplinirea îndatoririlor zilnice.

Într-o dimineață, doctorul Johansen puse pe biroul Thérèsei o revistă medicală, subliniind cu degetul un articol.

— Lectura asta te va interesa.

Fotografia — un instantaneu mărit, în picioare — a doctorului Yvarsen ocupa toată pagina. Thérèse avu un șoc și rămase câteva clipe contemplînd portretul. Era atît de real, atît de viu, încît avu impresia că-l vede aie-vea. Surîsul nu i se schimbase, era plin de bunătate, de inteligență, de melancolie. Silueta îi rămăsese tină, atletică. Mîinile îi erau delicate și schițau nu știu ce gest familiar, falangele crispate dovedeau voință fermă, ardore activă. Thérèse privi îndelung imaginea. Îi regăsi pe cel care o entuziasmase atîta, pe cel al cărui cuvînt era pentru ea literă de lege. Deasupra fotografiei, un titlu cu majuscule anunța articolul ce urma : „*Profesorul Jan Yvarsen, mereu în fruntea progresului, instalează în Suedia cel mai modern și mai vast spital din lume*“. Urma descrierea serviciilor prevăzute : birou de primire, economat, birou și sală de consultație a medicului șef, biroul doctorilor, al infirmierelor, chirurgie, servicii de urgență, maternitate, laborator, electroterapie, radioscopie, solarium, medicină generală, fizioterapie, diatermie etc. Spital, Casă de Odihnă, clădire gigantică, izolată de oraș, înconjurată de grădini și de straturi de flori, erau aproape gata. Totul era dispus în mod admirabil pentru comoditatea medicilor și binele bolnavilor, care aveau să găsească în acel loc atmosfera, climatul, în stare să le asigure o vindecare rapidă fizică și morală. În marele hol, douăsprezece ascensoare deserveau acea cetate, care nu număra mai puțin de zece etaje. În plus, se amenajaseră niște largi balcoane-terase pentru odihna convalescenților. Inițiativa era patronată de cele mai înalte autorități internaționale, financiare și culturale. Revista era consacrată aproape în întregime studiului acestei realizări, a cărei inaugurare era prevăzută peste o lună. În concluzie, în acel articol amănunțit și precis, ziaristul reproducuse în facsimil câteva rîn-

duri cu scrisul elegant și energic al doctorului Yvarsen : „*Fac apel la conștiința universală, la toate sufletele, la toate inimile de bunăvoință. Avem nevoie de orice ajutor...*”. Semnătura se etala în josul paginii, subliniată de o linie cutezătoare. Thérèse simți un fior puternic. Cu o mână nervoasă, scrise două scrisori, una directorului revistei, cealaltă lui Jan Yvarsen. Își oferea serviciile, socotind că se va găsi un loc și pentru „bunăvoința ei” în acel stup unde știința și mila își vor uni eforturile. Soneria care o chema în sala de operații, sună, fără ca ea să-i dea imediat atenție. Citi de zece ori cele câteva rânduri pe care i le adresase lui Jan, rezervându-și dreptul de a-i scrie pe urmă mai pe larg. Un intern se ivi în prag.

— Doamnă Corsen, sînteți așteptată, n-ați auzit soneria ?

— Scuză-mă, eram... scriam ceva:

Zilele care urmară fură pentru Thérèse zile de febră. După scrisoarea succintă adresată *par avion*, după ce citise articolul, Thérèse scrisese chiar în aceeași seară, o a doua scrisoare, mai lungă, doctorului Yvarsen.

„Am citit acel articol cu o emoție fără seamăn. Înțelegeți-mă bine, nu mai am în viață decît această frumoasă meserie de infirmieră. Dați-mi posibilitatea de a o exercita din plin sub controlul dumneavoastră. Vă rog... Aici nu mă mai reține nimic, decît niște amintiri penibile și dureroase. Prietenii pe care-i voi lăsa în Transvaal vor aproba — sînt sigură — dorința de a continua sub alte ceruri meseria pe care mi-am ales-o. Se spune că nu sînt chiar neîndemînică în îndeplinirea muncii mele... Chiar dumneavoastră spuneți odinioară...”

Evită orice aluzie sentimentală menită să-i dea de bănuît doctorului în privința tulburării ei. Thérèse calculă că — chiar pe calea aerului — răspunsul nu-i putea sosi înainte de cinci ori șase zile. Ceru, simțindu-se foarte obosită, un concediu ca să petreacă acel timp de așteptare, în afara spitalului. Doctorul Johansen fu uimit, dar i-l acordă fără comentarii. Plecă la Paradis. Voia să-i ceară părerea lui Fanny.

— Nu pot să-ți dau nici un sfat, dragă Thérèse. În mod egoist, sînt consternată de acest proiect care ne desparte. Te voi mai revedea vreodată ? Cît de mult ai să-mi lipsești !

Thérèse protestă. Își vor scrie. Fanny avu un surîs ciudat.

— Iartă-mă că-ți vorbesc cu toată sinceritatea, dar pleci numai în interes profesional ?

Obrajii Thérèsei se împurpurară. Murmură un da timid, care o lăsă pe Fanny sceptică.

Tom se arată mai puțin discret. Nu-l cunoștea pe doctorul Yvarsen decît din auzite. Soția lui nu-i spusese niciodată nimic despre drama pe care o trăise și în care Thérèse fusese amestecată fără voie. Explodă :

— Dar e ridicol ! Știi întotdeauna ce lași în urmă, dar nu știi ce-ai să găsești acolo unde pleci. Și apoi... și apoi... noi avem nevoie de tine aici, te iubim... James e finul tău. Zău că nu te înțeleg ! La Krittlerwerk toată lumea te admiră. Ești foarte apreciată... Adăugă după o pauză : Dacă ai vrea, ai putea să fii cea mai fericită dintre femei... În fața surprizei manifestată de Thérèse, adăugă : Sînt brutal, iartă-mă, dar nu ești nici înger și nici n-ai o fire care să te determine să-ți sfîrșești viața în singurătate. Durerea nu-i veșnică. Nici James, de-acolo, de sus, nu ți-ar îngădui această renunțare. Thérèse, cînd alergi după fericire, ea fuge de tine. Dai de ea cînd nu te aștepti, cînd nu speri. Cînd o ai în ochi, în surîsul și-n sufletul tău, ea nu te va uita...

— Nu-i chiar atît de sigur că doctorul Yvarsen îmi va accepta propunerea.

— Deie Domnul să nu ți-o accepte.

Fanny îl făcu pe bărbatul ei să priceapă că ar fi aproape indecent să meargă mai departe cu insistențele. Tom era într-adevăr necăjit.

Cînd Thérèse îi părăsi, el îi strînse mîna și i-o sărută cu tristețe.

— Dacă pleci... zise Fanny.

Fraza îi rămase în gîtlej.

— Dacă plec ?

Fanny își privi prietena în ochi și-i spusese încet :

— Știu ce-i în sufletul tău, dragă Thérèse, știu de asemenea că nu poți lupta împotriva unui sentiment puternic. Totuși, bagă de seamă : e cumplit să te azvîrli cu capul înainte într-o nenorocire și, în anumite domenii, e desigur preferabil să accepți visul pe care ți-l făurești decît să suferi din pricina unei realități prea îndepărtată de acest vis. Mi-e frică să nu dai acolo decît de ne-cazuri... Thérèse își plecă încet capul și nu răspunse nimic. Fanny o sărută și adăugă foarte repede cu glas tare : Noroc, dragă Thérèse și Domnul să te aibă în pază !

Răspunsul lui Jan Yvarsen sosi la două zile după ce Thérèse își reluase serviciul. În tot acest interval tînăra atinsese punctul unei mari disperări. Să admită că doctorul o uitase, fapt confirmat de tăcerea lui după ultima scrisoare, sau că-i dezaproba proiectele ? Și într-un caz și în celălalt, atitudinea lui Jan era crudă. Plînze și-și reproșă această slăbiciune. În timpul insomniilor își spunea : „Temerile mele erau justificate : probabil că Sigrid e lângă el. Prezența mea ar fi o căință veșnică, o dovadă vie a unui trecut trădat. Dorește să-și savureze în tihnă ticăloșia, căci ceea ce a făcut nu-i altceva decît ticăloșie !” Apoi încerca să-și regăsească liniștea. „Nimic nu mă îndreptățește să-l judec !” Dar o voce, în adîncul sufletului ei, murmură că exaltarea inimii n-are margini și că forța dragostei e de neînvins. Doctorul Johansen fu mișcat de înfățișarea pierdută, de ochii ei roșii.

— Ce s-a întîmplat ?

Thérèse nu voi să răspundă.

— Socot că cele cîteva zile de odihnă ar fi trebuit să-ți faci bine. Dar vād că nu-i așa. Vreau să te examinez. Thérèse refuză, știind foarte bine care era pricina stării ei. Apoi, într-o seară, întorcîndu-se acasă, găsi sub ușa un plic cu margini multicolore și cu ștampila cu aripi : *Par avion*. Puse scrisoarea pe o mobilă, se feri s-o deschidă și, cu ochii închiși, fu cuprinsă de o adevărată spaimă. Apoi, nu mai putu să reziste și, cu inima strînsă de emoție, citi aceste rînduri :

„Am primit scrisoarea dumitale. Vino cînd vrei, te aștept. Cu simpatie, al dumitale...”

Din nou țîșniră lacrimi din ochii Thérèsei, dar ele erau acum de mulțumire. Își examină odăița ca de pe puntea unui vapor care a ridicat ancora și de unde vezi țara îndepărtîndu-se. I se păru chiar că o și părăsise. A doua zi sosi radioasă la spital. Doctorul Johansen fu surprins de această transformare rapidă. O complimentă și o întrebă motivul. Thérèse, foarte calmă, i-l spuse.

— Așadar ne părăsești ! Adăugă, clătînd din cap : De fapt eu sînt vinovat de această plecare ! Pentru că eu ți-am pus la dispoziție revista în care ai citit articolul...

— Domnule doctor, așa a fost să fie. Nu mă țineți de rău. Sub conducerea și la îndemnul doctorului Yvarsen am învățat această meserie în care dumneavoastră ați continuat să mă călăuziți atît de bine. Nu socotiți că e firesc să-mi reiau locul alături de vechiul meu maestru ?

Doctorul Johansen se înclină curtenitor. Nu putea bănui tainele Thérèsei care se adăugau realei și sincerei sale dorințe de o nouă activitate. În aceeași seară ea îi telegrafiasse lui Jan Yvarsen că va lua primul pachobot, a cărui plecare urma să aibă loc peste opt zile. Lui Fanny îi scrisese o lungă scrisoare în care-i vorbi despre plecarea ei apropiată.

„Mă voi întoarce, scria ea, ți-o făgăduiesc, și apoi, — parcă putem ști vreodată — poate că vei veni tu să mă vezi în Suedia. Știi că vă iubesc pe toți trei din toată inima, că gîndul meu nu vă va părăsi niciodată, cu atît mai mult cu cît nu pot uita acest pămînt african unde am trăit atîția ani de nespusă fericire. Dar nu poți lupta împotriva soartei. A mea e să ascult de această chemare. Să nu prezicem nimic în legătură cu viitorul. Numai ție îți pot spune că nu alerg după o himeră, dar nici nu-ți ascund că simt nevoia să trăiesc în umbra celui pe care-l admir

atita. Prezența lui, acum ca și odinioară, mă îmbată de mândrie și de bucurie. N-am altă ambiție decât să-l slujesc și să-l ajut în nobila lui misiune. Îți las tot ceea ce mi-a fost drag. Am să-mi aduc aminte adesea de tine în aceste locuri pe care le-am îndrăgit. Gîndește-te la mine, cum mă voi gîndi și eu la tine în fiecare zi...”

Medici, interni și infirmiere organizară, chiar la spital, o masă de adio în cinstea Thérèsei. Toți o regretau. După masă, făcu ultima vizită prin saloane, unde mulți bolnavi refuzau să creadă în plecarea ei definitivă. Ieși din dormitoare cu inima grea. La sfîrșitul mesei, decana infirmierelor îi înmînă un pachet voluminos. Citi pe cartea de vizită care-l însoțea: „Doctorului Jan Yvarsen, amintire de la cei și de la cele care l-au cunoscut și care-l vor iubi întotdeauna”. Thérèse își petrecu ultima noapte la Krittelwerk, într-un hotel, își vînduse toată mobila și nu lua cu sine decît lucrurile strict necesare. Nu putu închide ochii toată noaptea. Era nespus de tristă, dar durerea ei era fără spaimă, ca cea pe care ți-o provoacă rămasul bun ce ți-l iei de la un peisaj, sau de la niște ființe pe care ești sigur că nu le părăsești pentru totdeauna. Rămase la fereastră, respirînd aerul călduț al ultimei nopți petrecute în țara care-o adoptase. Cerul, strălucind de stele, lumina orașul adormit. Acolo se odihnea un prezent pe care-l și estompa un viitor necunoscut. Mîine avea să se ivească, după această ultimă noapte, cu tot misterul lui! Mîine oferea inimii tumultuoase a tinerei femei, care-și căuta noul ritm, incalculabila bogăție a visului...

Fie din întîmplare, fie pentru că așa voise soarta, Thérèse se imbarcă pe același vapor cu care traversase ultima oară oceanul împreună cu James. Același comandant Hawking îi făcu onorurile la bord. Aflase despre moartea lui James Corsen. În timpul călătoriei a fost față de Thérèse plin de atenții curtenitoare, respectînd dorința tinerei femei de a rămîne departe de ceilalți călători. Timp de trei săptămîni cît a durat tra-

versarea, Thérèse nu apăru decît de două ori în marele salon. Îşi petrecea timpul în lungi reverii pe punte, sau frunzărind caietul cu coperti cu muşama neagră, acum martor asiduu al durerilor şi nădejdlor sale. Uneori, totuşi, îi plăcea să savureze o discuţie cu comandantul Hawking. Cu mult tact, el era gazeta spirituală de bord, amuzanta rubrică a ecurilor care se iscau în orice clipă în mijlocul aceluia oraş plutitor.

— Apropo, îi zise el, vă mai amintiţi de acel matelot care ne încînta cu vocea lui de aur, în timpul ultimei dumneavoastră călătorii? De atunci a făcut o foarte frumoasă carieră. L-am revăzut ca pasager la clasa întâi, de astă dată! Ne încîntă şi acum, dar cu titlu oficial. Aşa e viaţa, aranjează lucrurile şi-i pune pe oameni acolo unde le e locul.

Ca şi ultima oară, Thérèse debarcă la Bordeaux. Voia să facă din nou drumul pe care-l mai făcuse. De la Paris voia să ia avionul spre Suedia. Răspunzînd doctorului în termeni concisi, dar plini de entuziasm, nu precisase data sosirii. Cînd sosi pe pămîntul acelei ţări necunoscute, inima îi bătea să se rupă, picioarele i se muiau, şi rămase multă vreme ca năucită în restaurantul aeroportului spre care o îndreptase, cu multă politeţe, o stewardesă, ce aştepta surîzînd ca tînăra pasageră în doliu să-şi vină în fire. Măcar că era îmbrăcată cît mai călduros cu putinţă, Thérèse tremura, nu ştia nici ea dacă de frig ori de emoţie. Părăsise Transvaalul pe o căldură toridă şi ajunsese pe pămîntul nordic primăvara. Din avion, zărise imensităţile de zăpadă şi acel spectacol atît de diferit de cele cu care fusese obişnuită exprima şi mai bine faptul că întorsese o pagină a sorţii. În timpul călătoriei cu avionul, stewardesa o informase cu amabilitate despre tot ce ştia privitor la viaţa suedeză.

Fără să aleagă un palat, Thérèse trase la un hotel dintre cele mai confortabile din capitală. La început, fu plină de nerăbdare. Abia sosită, înainte chiar de a-şi desface bagajele, fu pe punctul de a se duce la clinica unde lucra doctorul Yvarsen. Apoi, se răzgîndi, simţînd

brusc nevoia să savureze așteptarea, acea stranie senzație în care neliniștea se amestecă cu nădejdea și cu grija specific feminină de a arăta bine după câteva ceasuri de odihnă. Thérèse își petrecu prima zi în odaia ei luminoasă, inspectându-și garderoba, întrebându-și oglinda și visînd... Îi fu rușine de inactivitatea ei și mai ales de faptul că uitase pentru o clipă trecutul. Dar o barieră ivită pe neașteptate o despărțea de acest trecut. Transvaalul dispăruse, luat de dorința care o cuprinsese de a-și trăi viața. Ca să se pedepsească, se strădui să reînnoade legăturile cu Fanny și-și impuse să-i scrie o scrisoare lungă. Dar într-o jumătate de oră nu putu să înșire decît câteva rînduri de tandră prietenie. Din cînd în cînd, Thérèse se uita pe fereastră la mișcarea din stradă. Mîine se va amesteca și ea în această mulțime.

Thérèse nu voia o rochie prea severă. De obicei — obligată să părăsească doliul din pricina climatului Africii, a slujbei și a renunțării la viața mondenă — purta o rochie aproape ca o uniformă, și adoptase albul și griul deschis. Trecînd prin Paris, de data asta nu mai fusese preocupată de modă. Dar orice femeie are degete de zîină și talente de croitoreasă. În câteva ceasuri, Thérèse transformase o rochie gri, dreaptă, austeră, care nu-i sublinia formele, într-o toaletă minunată, a cărei jupă în formă de floare, o făcea să pară, cînd pășea, că valsează. Își puse un guler mare de pichet alb, foarte tineresc, și se pieptănă ca pe vremea vizitelor la familia Yvarsen, lăsîndu-și părul să-i cadă în valuri pe umeri. Surîsul de odinioară, regăsit, Thérèse se simți revenită în epoca plină de neliniște și de încîntare, cînd privirea plină de simpatie a doctorului îi dădea o stare de îmbătătoare bucurie. În acea primă noapte în Suedia, tînăra femeie nu-și găsi somnul. Insomnia îi fu și dulce și chinuitoare. Din miile de gînduri care o asediau, nu exista unul care să nu fie dominat de imaginea doctorului Yvarsen...

— PUTEȚI SĂ AȘTEPTAȚI Cîteva minute, domnișoară ?

Calificativul de „domnișoară“ o făcu pe Thérèse să surîdă și-i făcu în același timp o oarecare plăcere. Secretara reveni după cîteva secunde.

— N-am cutezat să-l deranjez pe doctor care-și termină vizita, e ceva foarte urgent, domnișoară ?

— Pot să aștept, vă mulțumesc.

Thérèse se privi într-o oglindă. Chipul îi era acoperit de o roșeață ciudată ; ochii îi străluceau, inima îi bătea într-un ritm neașteptat. În cîteva clipe avea să apară în fața omului în jurul căruia, de atîția ani, i se cristalizau gîndurile, chiar și în zilele de simplă și sinceră bucurie alături de James. În ea, dominau rînd pe rînd teama, respectul, admirația tandră și mai ales frica de a nu decepționa. Se sculase cu noaptea în cap, ținîndu-și cele mai înțelepte discursuri, încercînd să-și potolească o enervare crescîndă : „Ești ridicolă, Thérèse, ce-ți închipui ? Doctorul a binevoit să-și aducă aminte că aveai unele calități profesionale care i-ar fi de folos la clinică. Nimic altceva. Viața lui e bine organizată... Nu te așteaptă pe tine ca să și-o schimbe“.

Un frig subit îi strînse inima. Se gîndi la Sigrid, imaginîndu-și că era poate fericită și adăpostită în acest oraș, în casa celui pe care inima ei pățimașă îl dorea de atîția ani. „Dacă va fi astfel, voi pleca imediat. N-aș putea trăi atît de aproape de o criminală și voi găsi în mine destulă putere ca să înlocuiesc admirația pentru Jan cu un dispreț total.“ În secunda următoare, Thérèse se lăsă cu totul în voia ceasului care înainta ca o lumină nouă, menită să-i lumineze calea. De zece ori își aranjă coafura, voină să semene cu cea care era odinioară, apoi începu să așepte cu ochii fixați pe o carte, din care nu putea citi nici măcar un rînd. Secretara se uita amuzată la tînăra care trecea prin toate chinurile nerăbdării și ale enerării. Pînă la urmă Thérèse nu mai putu să stea locului. Începu să se plimbe de la scaun la fereastră și de la fe-

reastră la scaunul pe care se așeza nerăbdătoare, cu ochii arzînd, cu mîinile umede. Scoase din geantă o batistă mică și-și șterse palmele.

— E chiar atît de grav, domnișoară ? o întrebă secreteara, văzîndu-i nerăbdarea.

— Nu știu, murmură Thérèse.

În sfîrșit, ușa se deschise. Thérèse se ridică de pe scaun și rămase încremenită, fără să poată articula un singur cuvînt. Jan Yvarsen veni spre ea, cu mîinile întinse, într-un gest de afectuoasă prietenie.

— Ce mai faci ?

Vocea îi era calmă, ca și cum se despărțise de tînăra femeie în ajun. Ea îl contemplă pînă simți că o apucă amețeala. Era la fel ca odinioară, fără ca anii să-i fi pus pe chip stigmatul vremii.

— Stai jos, te rog, doamnă Corsen ! Thérèse făcu : „Oh !” și ochii i se umplură de lacrimi. Jan înțelese. Îmi dai deci voie să-ți spun Thérèse ? Fata avu un surîs palid. Nu te așteptam atît de curînd, micuță Thérèse, zise Jan. În fața chipului întristat al tinerei, el adăugă foarte repede : Nu-i un reproș, dimpotrivă. Dar, în zilele astea, voi avea prea puțină vreme să mă ocup de dumneata așa cum aș vrea. Sînt prins pînă peste cap. În concluzie, unde stai ?

Thérèse îi dădu adresa hotelului. Jan își încruntă sprîncenele și rămase cîteva minute gînditor.

— Dacă aș putea...

Cu mîinile împreunate, Thérèse murmură :

— Vă rog...

— Ei bine, iată, Thérèse, n-aș putea să-ți arăt clinică decît peste cîteva zile. Inaugurarea va avea loc peste patruzeci și opt de ore. Ce-ai zice dacă ți-aș propune, pînă atunci, să stai în casa mătușii Brita despre care ți-am vorbit adesea ? Dacă accepți... Își privi ceasul și continuă înainte ca Thérèse să-i răspundă : Te voi însoți după ce-mi termin treaba. Vom avea la dispoziție o seară întreagă să stăm de vorbă. Deocamdată, vezi, nu-mi aparțin. Sînt la dispoziția bolnavilor.

Într-adevăr, prin geamul ușii, Thérèse zări un intern care aștepta, cu o nerăbdare vizibilă, ca doctorul să isprăvească discuția.

— Deci pe diseară, Thérèse. Și Jan fugi.

N-avu nici vremea, nici îndrăzneala să rostească vreo vorbă. Îl privi dispărînd în culoarul alb și zgomotul pașilor săi pe dale îi confirmă că nu visa.

Jan Yvarsen turnă apă clocotită din samovar în ceainicul de porțelan. Odaia imensă nu era luminată decît de lampa chinezească de pe pian și de focul din marele șemineu. Ghemuită într-unul din fotoliile tapițate, așezate în cerc în fața căminului, Thérèse gusta, fără nici o constrîngere, bucuria de a fi alături de Jan. Sosiseră în amurg, după o călătorie rapidă, în timpul căreia nu schimbaseră decît cîteva fraze banale. Și unul și celălalt știau că ceasurile ce vor urma vor fi destul de lungi ca să aibă vreme să-și spună tot ceea ce aveau de spus.

— Iată camera dumitale, dragă Thérèse. E cea pe care am ocupat-o împreună cu Ide cînd am venit în Suedia.

Servitorilor — mirați de prezența Thérèsei — Jan le spuse cine era și-i rugă să aibă grijă de ea ca să se simtă bine. În penumbra odăii, armoniile lucrurilor își accentuau grația. În tăcerea vătuită, fiecare cuvînt căpăta o semnificație profundă și Thérèse îl asculta pierdută pe Jan.

— E cam greu să vorbești despre tine, nu-i așa ? Și, totuși, nu putem discuta despre alții decît în virtutea emoțiilor declanșate în noi de ceilalți... Ai rostit cuvîntul „fericire“ și m-ai întreat ce cred despre ea, Dumnezeuule... Fericirea se poate analiza ? Se poate doza ? Poartă vreo etichetă ? Fericirea e foarte fragilă, e un lux pe care nu-l prețuiești niciodată cum se cuvine cînd ai șansa să-l posezi.

Ridică un butuc cu cleștele. Flăcările făcură ca părul lui blond să capete reflexe de aramă.

— Socot, continuă Jan cu voce înăbușită, că încă nu mi-am primit partea de fericire. Și dumneata la fel, Thérèse... Fericirea este, după părerea mea, un fel de cota-parte din binele pe care-l facem. și n-are altă măsură decît generozitatea inimii. Fericite inimile celor care iubesc !

Jan Yvarsen își sorbi încet ceaiul. Brusc, se arătă dornic să afle amănunte din viața Thérèsei. Voi să cunoască împrejurările morții lui Corsen.

— E înspăimântător ! Să mori în plină fericire ! Să mori în plină putere ! Cît de îngrozitor de nedreaptă e soarta ! Partea lui de fericire a fost, într-adevăr, foarte mică. Se înfundă în fotoliul aflat față în față cu cel al Thérèsei. Deci vom lucra împreună, mică Thérèse. Să ne gândim la suferințele altora, ca să uităm de propria noastră suferință...

Thérèse își îndreptă privirea spre pianul unde se afla fotografia Idei.

— Da, zise Jan, draga mea soție e mereu prezentă. Adu-ți aminte cît era de curajoasă, de simplă, de dreaptă... În ceasurile grele, privirea ei stăruie în mine ca o lumină.

Rosti cu glas stins aceste cuvinte. Pleoapele i se lăsară peste ochii limpezi. Thérèse simți un fior. Care puteau fi pentru Jan ceasurile grele în afară de cele cînd în mintea lui stăruia amintirea lui Sigrid ? Nu-și putu reține vorbele care-i veniră pe buze, și a căror temeritate o surprinse de îndată ce le rosti :

— Ați mai revăzut-o pe frumoasa dumneavoastră verișoară, domnule doctor ?

Jan se ridică, de parcă un resort l-ar fi aruncat din fotoliu. Răspunse sec :

— N-am mai avut această cinste. Și adăugă încet : Și sper să nici n-o mai am vreodată...

În această violență a tonului, Thérèse se strădui să descopere o nuanță de regret. Se jură totuși să alunge din ea orice sentiment de gelozie neașteptată, pentru că, în realitate, acum nu mai avea de apărat nici o fericire. Avu curajul să surîdă și să-i arunce lui Jan cea mai limpede privire a ei, ca pentru a-l invita să continue discuția care-i încălzea inima. Cînd ieșea din zonele de umbră, silueta lui părea tinerească, suplă, plină de putere, o adevărată imagine a siguranței. Butucii trosneau, scînteile săreau în cenușarul șemineului înalt ; pîlpîitul flăcării întărea starea plăcută care — cu toate gîndurile ei mai mult sau mai puțin ciudate — o copleșea pe Thérèse.

— Să nu-mai mai vorbești niciodată de Sigrid, Thérèse. Ea e pedeapsa, remușcarea și rușinea mea. Da, dacă n-ar fi fost ea care să-mi sucească mintea, care să mă năucească încă din anii adolescenței, soția mea dragă ar mai fi trăit încă multă vreme. Da, dragostei vibrante, totale a Idei, n-am știut să-i răspund decît cu o tandrețe oarecare. I-am auzit adesea inima, dar am rămas indiferent la bătăile ei generoase. Eram incapabil atunci s-o iubesc așa cum mă iubea ea. Ani în șir am purtat povara zdrobitoare, cumplită, a unei iubiri care mi se interzicea, pentru că întreaga mea conștiință o condamna. Am trăit ceasuri crîncene și-mi dau seama abia acum de tot ceea ce trebuie să fi suferit biata mea Ide, descoperind că în inima mea dăinuia o imagine care nu era a ei. Da, Thérèse, ani în șir, cu toată munca mea înverșunată, cu toată reala și profunda afecțiune pentru Ide, cu toate preocupările sacre ale unui părinte, n-a existat o singură zi în care sufletul meu rătăcit să nu se gîndească la Sigrid...

Jan tăcu cîteva minute. Se ridică și ieși din raza de lumină a lămpii. Thérèse îi zări capătul aprins al țigării, care devenea mai intens atunci cînd trăgea din ea. Se întoarse apoi lîngă cămin și, cu privirea strălucitoare, căută ochii Thérèsei.

— Vine o oră în care simți nevoia să vorbești despre tine, nu pentru a te elibera, nu pentru a căuta scuze, nu pentru a te simți absolvit, ci ca să poți continua să trăiești ca un om liniștit. Trebuie să ai curajul să-ți faci bilanțul faptelor. Da, Thérèse, a doua zi după dispariția Idei, am crezut în fatalitate și am acceptat-o. N-am știut să mă cufund în amintire... Cîteva luni mai tîrziu, știi, eram logodit cu cea al cărei chip adevărat m-ai făcut să-l descopăr. Sigur, regăsind-o mai tîrziu pe Ide, cred că i-am oferit, fără reticențe, tot ce-am avut mai bun, mai profund din ființa mea, dar nu poți purta în tine, nepe-depsit anii lungi de suferințe și de regrete în așteptarea zadarnică a unei iubiri care ți se refuză. Ide a murit distrusă, o simt, o știi, nu atît de boală, cît de durere.

Thérèse se ridică, și se apropie de Jan.

— Pot să jur, domnule doctor, că Ide a fost cea mai fericită dintre femei, cea mai recunoscătoare față de cel

care i-a dăruit această fericire. Ide a murit, lovită în carnea, dar nu în sufletul ei.

Jan surîse trist.

— Îmi place să aud acest lucru, pentru ca egoismul meu să fie liniștit ; îți mulțumesc Thérèse, dar...

— Dar ?

— Nu socot că doi, trei ani de liniște pot compensa aproape cincisprezece de neliniște, de tulburare, de spaimă...

O flacăără trecu prin ochii Thérèsei.

— O oră de înflăcărare sinceră poate înlocui ani de viață și-i poate da un preț nemăsurat. Adăugă atît de încet, încît Jan n-o auzi : Da, sînt convinsă de acest lucru...

Jan se îndreptă.

— Orice-ar fi, Sigrid e moartă pentru mine, pentru totdeauna. Nici măcar n-o mai urăsc.

Se făcuse foarte tîrziu. Rămaseră un lung moment cufundați în tăcere. Thérèse acceptă surîsul lui Jan ca pe expresia unei liniști reale a sufletului. Cu ochii închiși, ea se rugă : „Doamne atotputernic, sînt oare vinovată că mă simt atît de bine alături de el ? Am dreptul să accept această răscolitoare emoție care mă inundă cînd vorbește sau cînd mă privește ? E o nebunie să iubești cum îl iubesc eu, cu tot trecutul nostru, și al meu și al lui ? E un rău să fii fericită în acest loc unde a trăit cea care a vrut să-l expună căinței veșnice, pe unde a trecut cea care a fost prietena mea și care i-a dăruit atîta dragoste ? Cred că n-am făcut niciodată rău nimănui, dar, dacă sînt vinovată, iartă-mă !“

Jan se întoarse spre ea și puse capăt meditației.

— E tîrziu, Thérèse.

Ea îi întinse mîna ca să-i spună noapte bună și el i-o sărută. Ajunsă în camera ei, Thérèse deschise fereastra spre noaptea plină de stele. Aerul tare intră în odaie, aducînd miresme de pin. Din depărtări venea zgomotul înăbușit al torentului. Se culcă, închise ochii pentru a-și afla somnul și a-și continua visul, apoi, brusc, tresări. Din salon, urcau accentele patetice ale *Clarului de lună de Masenet*. Jan cerea muzicii liniștea necesară.

THÉRÈSE RĂMASE SINGURĂ

toată săptămîna în casa mătușii Brita. Jan trebuia să se întoarcă s-o ia și s-o instaleze în noul ei post în spitalul a cărui inaugurare tocmai avusese loc. Hoinărea încîntată, la fiecare pas pe care-l făcea, de acea floră cu totul nouă pentru ea și atît de diferită de cea pe care-o cunoscuse. Servitorii, la recomandarea stăpînului lor, erau plini de atenție față de musafira a cărei voce fermecătoare i-o auzeau în fiecare dimineată. Acompaniindu-se singură la pian, Thérèse își studia compozitorii preferați : Duparc, Fauré, Raynaldo Hahn. „O adevărată privighetoare“, zicea Ane Mette, cu mîinile împreunate pe șorț. Thérèse făcea de asemenea lungi plimbări fie pe jos, fie călare pe calul pe care Jan i-l pusese la dispoziție. Se întorcea zdrobită de o oboseală plăcută, cu obraji rumeniți de vîntul tare al primăverii suedeze. Se lungea în fața șemineului înalt, cufundîndu-se în niște visuri din care nu putea și nici nu voia să iasă. Le scrisese, în sfîrșit, soților Starner o lungă scrisoare, spovedindu-se, deschizîndu-și sufletul fără reticențe și fără ascunzișuri. „Sînt fericită și v-o spun pe față. Tom, nu tu ești cel care mi-ai spus că n-aveam dreptul să trăiesc ca o călugăriță, că viața continuă?“ Thérèse încă nu realiza că nici două luni nu o despărteau de existența ei de odinioară. I se părea că aparține de cînd lumea noii țări în care pășise, pe care o iubea profund, care n-o mai separa de omul a cărui chemare îi vindecase inima sfărîmată. Ceasurile, zilele treceau bogate în impresii : umbra lui Jan plutea peste orice lucru. Ea fu prima care auzi zgomotul mașinii doctorului. Citea în odaia ei. Aruncă iute cartea, coborî, cu toată viteze, scara lungă și alergă mai, mai să-și frîngă gîtul, la intrarea în parc, unde se opri să răsufle. Nu trebuia ca Jan să-i observe agitația. Nu se înșelase. Pe drumul care venea din sat, mașina lui se apropia văzînd cu ochii. Sări pe prag cu sprinteneală și-o salută pe Thérèse cu un zîmbet vesel.

— Dumnezeu, ce bine arăți ! Bravo, Thérèse !

Roșul emoției accentuă tenul strălucitor al tinerei.

— Această provizie de sănătate îți va fi necesară, mică Thérèse. Te așteaptă o muncă grea. Am hotărât...

Tăcură câteva secunde. Thérèse ridică spre el niște ochi neliniștiți și curioși.

— Ați hotărât...

— Că vei fi asistenta mea.

Pe moment, ea se făcu stacojie. Jan izbucni în râs.

— Vestea asta te supără ?

Lacrimi perlară ochii tinerei. Nici nu-i putea mulțumi mai frumos. În timpul serii discutară cu entuziasm despre noul spital. Thérèse admiră, fără rezerve, energia doctorului, dar regretă într-un fel pe omul înflăcărat care, cu câteva zile în urmă, își deschisese inima în fața ei. Jan mîncă cu poftă. Îl simțea gata să lupte în deplinătatea facultăților sale intelectuale și profesionale, fericit de această trudă zilnică ce-i plăcea atîta, mîndru de nobila sarcină pe care-o avea de îndeplinit.

— Contez pe dumneata, dragă Thérèse, zi și noapte, fără rezerve...

Mîna nervoasă și fină a lui Jan punctă fraza. Thérèse închise ochii. Simți o irezistibilă dorință să-și așeze pe această mînă obrazul fierbinte.

A doua zi, tînăra își luă în primire noul domeniu. În uriașul spital, în anexele rezervate personalului de conducere, un apartament mic și frumos, prevăzut cu confortul cel mai modern, îi fusese repartizat ei. La cererea doctorului Yvarsen, i se puseseră o mulțime de flori în fiecare din cele două camere care dădeau spre parcul plin de verdeață.

— Doresc ca acest cadru să-ți placă, îi spuse doctorul.

Thérèse, în culmea emoției, nu găsi cuvinte să-și exprime îndeajuns recunoștința.

Jan arată un fotoliu adînc de piele.

— Poți constata, dragă Thérèse, cît sînt de egoist. Îmi place să mă odihnesc în astfel de fotolii. Asta a fost pus aici la cererea mea, pentru zilele în care mă vei invita să fumez o țigară.

Această frază rostită de Jan o învălui pe Thérèse într-o căldură plăcută. În acel apartament cu mobile luminoase, cit îi va fi de ușor să-și aducă nota ei personală ! Încă de pe acum se și simțea ca la ea acasă. În timpul acestor prime zile, vizită, însoțită de doctorul Yvarsen, numeroasele și luxoasele instalații ale acelei clinici model. Doctorul o prezentă pe Thérèse confrăților săi și întregului personal ca pe cea mai apropiată colaboratoare a sa.

— Oare voi putea răspunde la ceea ce așteptați de la mine ? întrebă ea neliniștită.

— Bunăvoința și sinceritatea, dragă Thérèse, fac adesea mai mult decît experiența. Te cunosc. Îmi amintesc de dragostea cu care îți îndeplineai meseria. Sînt cit se poate de liniștit în ce privește calitatea și eficiența ajutorului dumitale.

Se aflau amîndoi în biroul directorial. O tînră cu privire dură, cu buze subțiri, le urmărea discuția cu o atenție susținută, dacă nu chiar indiscretă. În ochii fixați pe noua venită, sclipi răutatea. Thérèse nu băgă de seamă această minuțioasă cercetare.

— Domnișoară Sylven, zise Jan, fii liniștită, doamna Corsen nu se va amesteca în treburile dumitale. Ești o secretară excelentă și n-aș putea să renunț la apreciablele dumitale servicii.

Surîsul domnișoarei Sylven fu amar. Thérèse o observă și fu izbită de răutatea care se vădea pe acel chip cu trăsături totuși plăcute. Îi adresă un surîs încîntător. Domnișoara Sylven se făcu a nu-l observa. Thérèse avu imediat convingerea că nu-și va putea face o prietenă din această colaboratoare a doctorului și-i păru rău. I-ar fi plăcut să găsească pretutindeni un climat de încredere. La o femeie intuiția e un fel de al șaselea simț. După o jumătate de oră de stat în birou, Thérèse ghicise că domnișoara Sylven nutrea față de doctor un soi de devoțiune amoroasă, care se manifesta fățiș prin niște atitudini ciudate. Dacă Jan scotea o țigară din cutie, ea dădea fuga să i-o aprindă și-i golea cu cucernicie scrumiera. Îi urmărea cu privirea fiecare gest și fiecare pas, atentă la cea mai mică dorință. Acum era evident că se sufoca de furie în fața puținei atenții pe care i-o acorda doctorul din cauza

discuției lui cu Thérèse. Când își scoase halatul ca să-și pună haina, secretara se precipită :

— Domnule doctor, corespondența...

— Semnează dumneata în locul meu, domnișoară. Nu-i nimic important. Și dispăru, acordându-i un suris. După care constată :

— Nu mă mai recunosc, Thérèse. Niciodată natura nu mi s-a părut atât de frumoasă.

Thérèse murmură :

— Iar eu n-am fost niciodată atât de fericită.

Intrară în parcul înfrunzit.

— Domnișoara Sylven e de multă vreme secretara dumneavoastră, domnule doctor ? întrebă Thérèse.

— Am impresia că e dintotdeauna !

— Se pare că vă e foarte atașată...

— Este într-adevăr.

— Vi se pare frumoasă ?

Yvarsen izbucni în râs.

— E o chestiune de apreciere personală. În ce mă privește... Să zicem că n-are nimic impresionant.

Se strîmbă. Thérèse simți cutezătoria și tainica dorință să se agațe de brațul doctorului. Merșeră alături, doctorul dîndu-i o mie de amănunte precise despre florile din grădină, amănunte care totuși nu excludeau poezia. Thérèse îi vorbi despre spitalul din Kittelwerk și Jan se arătă sincer mișcat să afle că amintirea lui rămăsese mereu vie în acel loc unde petrecuse atîția ani.

— Meseria dumneavoastră e cea mai frumoasă din lume, murmură Thérèse.

Jan înălță capul.

— Meseria cea mai frumoasă din lume e cea în care-ți pui tot sufletul. Un ciubotar conștiincios merită tot atîta considerație cît și cel mai erudit dintre cercetători sau practicieni, pentru că-și îndeplinește munca cu dragoste.

Discuția cu Jan îi oferea o plăcere deosebită. Știa să poleiască vorbele aspre și să le preschimbe în cuvinte încîntătoare. Nimic nu-i era indiferent. Avea arta de a se interesa de orice și Thérèse își aminti că, în saloanele din

Krittelwerk, prezența lui la serate era gajul sigur al unor seri nespuse de plăcute.

— Cei care-și etalează părerile ca pe niște dogme, ca pe niște adevăruri, sînt indiscutabil, niște proști înrăiți. Ceea ce constituie farmecul vieții e complexitatea ei, și sufletul, prin vîltoarele care-l frămîntă, și pe care le învinge, evoluează, se întărește și crește. Cred că pentru a-ți iubi aproapele, mai întîi trebuie să-l înțelegi, și abia după aceea să-l judeci.

Dori ca Thérèse să-i vorbească despre James.

— Am fost fericiți, foarte fericiți. James m-a iubit din tot sufletul. Am gustat dulceața iubirii lui, care se manifesta prin atențiile cele mai delicate, prin grija cea mai emoționantă. Dealtfel, această fericire — trebuie să v-o amintesc, domnule doctor, — a fost opera dumneavoastră, dumneavoastră m-ați îndemnat să cred în armonia conjugală.

Jan nu mai surîdea. Thérèse continuă :

— Vă mai amintiți, desigur, de tînăra pentru care erați Dumnezeu ei, de fata care nu cuteza să facă un gest fără aprobarea și fără încurajarea dumneavoastră și care vă asculta în orice, chiar pînă la a admite posibilitatea unei fericiri din care erați exclus. Am petrecut alături de James ceasuri luminoase, dar, trebuie s-o mărturisesc, fără cea mai mică înflăcărare. Nu mă condamnați, nu-mi reproșați nimic și mai ales nu-mi purtați pică pentru sinceritatea mea. Dumneavoastră, care puteți înțelege totul, cum spuneți mai adineauri, nu puteți afirma că înflăcărarea nu-i tot atît de necesară inimii ca și soarele de deasupra capetelor noastre. Să iubești... Nu cred că acest lucru înseamnă să aștepți, în virtutea obișnuinței, întoarcerea ființei care ți-e dragă, ci să tremuri de spaimă la gîndul unei primejdii posibile... Să iubești înseamnă să regăsești în orice clipă, cu ochii închiși, imaginea celui care e ca și propria ta carne, înseamnă dorința să-i auzi mereu glasul, rîsul. Înseamnă să ghicești, să presimți că la cutare cuvînt, la cutare evocare va fi sensibil, că o anumită privire de-a ta va fi pentru el plină de făgăduieli îmbătătoare. Să iubești înseamnă, rînd pe rînd, să tremuri

de neliniște și să tresari de bucurie... Înseamnă să uiți de tine, să te oferi din toată ființa celui care-ți ține loc de soare. Alături de James am fost totdeauna lucidă. Nu mi-am pierdut niciodată capul.

După această mărturisire, Thérèse tăcu, necutezînd să-l privească pe Jan ; acesta, cu capul plecat, privea po- teca acoperită cu frunze uscate din toamna trecută. Thérèse reluă cu voce înăbușită :

— Trebuie să vă mărturisesc că, atunci cînd v-ați cre- zut obligat să mă respingeți, am rămas fidelă nebunește visului meu de fată. Cu toată fericirea calmă, cu toată tandrețea acceptată și, v-o jur, înapoiată, nu s-a întîm- plat o singură zi ca inima mea să nu-și amintească de ceasurile trăite în umbra dumneavoastră. Iertați-mă. Există situații pe care ai vrea să le respingi, dar parcă poți ?

Jan își ridică brusc capul. Privirea lui neliniștită o căută pe cea a Thérèsei. Ochii tinerei erau plini de lă- crimi.

— Thérèse, Thérèse, e cu puțință ? Mă sperii ! Uită-te la mine ! De-atîția ani... Thérèse, inima mea e copleșită de prea multe dureri, de prea multă neliniște. Fruntea mea poartă stigmatul unei vîrste atît de depărtată de a dumitale... Ține seama de ceea ce ne separă... Nu pot crede ce-mi spui ! Nu vreau să cred, oricare ar fi dulceața în care mă învăluie această mărturisire. Viața e atît de fru- moasă... Și-ți va aduce, mai devreme sau mai tîrziu, tot ceea ce mai poți încă aștepta de la ea. Va veni cineva, cum a venit și Corsen, o ființă tînără ca dumneata și-ți va dărui fericirea la care ai tot dreptul. Dar eu ? Biata, mica mea Thérèse... sînt aproape în toamna vieții. N-am alt refugiu decît munca.

O sclipire trecu prin ochii fetei.

— Să nu-mi spuneți că inima dumneavoastră e moartă...

— Ba da, Thérèse, pentru dragoste, inima mi-e moartă...

— Nu se poate. Știu că nu mă iubiți. O știu de mult, dar mai știu și altceva...

— Ce anume, Thérèse..

— Știți foarte bine ce vreau să spun.

Jan încercă s-o rețină, dar Thérèse se smuci din mîna lui și alergă spre casă.

Doctorul își continuă singur plimbarea. Nu putea nega că-l învăluisese o senzație plăcută. Surîse, necutezînd să-și mărturisească această stare. În fața sentimentului profund care se trezi în el, în fața acelei călduri oferite, se simți emoționat și tulburat. De un lucru era sigur și anume că, în timpul acelei discuții și în ciuda ultimelor cuvinte neliniștitoare ale Thérèsei, nici măcar o dată umbra lui Sigrid nu se interpusese între ei. Timp de o secundă, simți dorința să se ducă după tînăra femeie. Dar pudoarea îl împiedică. Ajungînd în biroul lui, dădu peste domnișoara Sylven.

— Ai avut chiar atîta de lucru, încît a trebuit să rămîi atît de tîrziu, domnișoară ?

— V-am așteptat, domnule doctor, pentru o chestiune cu totul personală. Nu mă simt deloc bine și v-aș rămîne recunoscătoare dacă ați vrea să mă examinați.

— Arăți minunat de bine.

Domnișoara Sylven scoase un oftat.

— Într-adevăr, dar numai pe dinafară..

Jan băgă de seamă că secretara avea ochii roșii.

— Ce te doare ?

— Nu știu, domnule doctor, totul..

Jan scrută chipul tinerei și-i fu deodată foarte anti-patică.

— Nu cred că e necesară o consultație. Sigur că ești foarte obosită. Ia-ți cîteva zile de concediu. Pînă te vei pune pe picioare, te va înlocui doamna Corsen.

O roșeață bruscă înflăcăra obrajii domnișoarei Sylven.

— Nu voi admite ca o străină să se ocupe de treburile mele.

— De fapt, ce vrei, domnișoară ? Ești sau nu ești obosită ?

Fără să aștepte răspunsul, Jan ieși, fredonînd o romanță suedeză.

OMUL ERA LIVID, JAN YVARSEN — în biroul său — se ridică din fotoliu, se îndreaptă spre el și-i luă mâinile.

— Dragă domnule, nu există decît o șansă dintr-o mie s-o salvez pe soția dumitale. Vrei să încerc imposibilul ?

— Domnule doctor, zise omul cu o voce albă, pun soarta soției mele în mâinile dumneavoastră. Știu că sînt cele mai dibace din Europa. Cred în dumneavoastră și nu vă voi trage la răspundere în caz de nereușită. Vă rog să procedați cum credeți de cuviință și vă asigur de profunda mea recunoștință.

Thérèse, îmbrăcată în halatul ei alb, asista la discuție.

— Acum, lasă-ne, domnule, și rugați-l pe Domnul să ne ajute.

Vizitatorul ceru îngăduința să aștepte într-un salon alăturat rezultatul încercării disperate pe care urma s-o facă doctorul Yvarsen. Era vorba de o urmare neașteptată, neprevăzută, dramatică a unei operații făcută unei femei de treizeci și cinci de ani cu cîteva săptămîni în urmă : scoaterea unui fibrom efectuată de un doctor încercat. Dar după operație survenise o complicație pulmonară. Nici n-o înlăturaseră bine și se ivi pericolul unei flebite. Grație unui tratament atent, primejdia păru din nou îndepărtată. Dar, după trei zile, se produse o embolie și timp de mai multe ceasuri consecutiv urmară altele. Doctorul Yvarsen, chemat de urgență, ceru transportarea imediată a bolnavei la clinică. Constată că pulsul femeii era extrem de slab, că fața îi era de o paloare cadaverică și că sistemul respirator abia mai funcționa. Trebuia operată din nou. Prin mască, Jan îi șopti Thérèsei :

— Am nevoie de tot sîngele rece, de toată atenția dumitale.

Jan făcu o tăietură lungă pe burtă pînă la peritoneu. Asistenții așezară marile valve speciale, care împinseră înapoi peritoneul și intestinele, pentru a înlesni operația. Trebuia ca Jan să ligatureze vena ce ducea sîngele din

membrele inferioare spre cavitățile cardiace și pe unde avea să treacă și cheagul de sînge, îndreptîndu-se spre plămîni. Jan găsi vena bolnavă. Un examen prudent cu degetul îl făcu să constate unde era cheagul buclucaș. Thérèse observă privirea de triumf care se ivi în ochii lui Jan ; o undă de dragoste și de orgoliu o străbătu din cap pînă în picioare. Admiră acea mîna care nu tremura, care cu fiecă mișcare aducea viața, dar care, printr-o singură greșeală, putea aduce moartea. Jan lucra prudent și, cînd în sfîrșit se îndreptă de spate, pîrtida din punct de vedere chirurgical părea a fi cîștigată.

În cabinetul de toaletă, aflat alături de sala de operație, Thérèse, gîfîind, îl întrebă pe doctor :

— Cum e ?

— Rolul meu s-a terminat. Trebuie să așteptăm ca bolnava să-și vină în fire.

Spunînd aceste cuvinte, Jan se aplecă să se spele pe mîini. Fără să se mai controleze, împinsă de o forță irezistibilă, Thérèse își puse capul pe umărul lui.

Era prima zi de vară. De mai bine de două luni, Thérèse își îndeplinea delicatele obligații cu o autoritate incontestabilă. N-avea nici un contact cu lumea dinafară și nu evadase din nobila ei închisoare decît de două ori, ca să se ducă împreună cu Jan la casa acestuia de la țară. După discuția lor, în acea după-amiază, în parcul clinicii și mai ales în cursul celor două zile de destindere pe care și le acordară și care-i apropiaseră și mai mult, Thérèse și Jan evitaseră orice cuvînt și orice împrejurare menite să-i emoționeze ori să-i tulbure. Fie din orgoliu, fie din timiditate, fie de teama unei decepții, Thérèse nu mai discuta cu doctorul decît treburi profesionale. Jan îi admira curajul, devotamentul. Pentru Thérèse, această muncă absorbantă era totodată un fel de pavăză contra plictiselii și — față de Jan — cea mai frumoasă dovadă de atașament. Își consacra serile cititului și-l ruga pe Jan s-o ajute în alegerea cărților. Doctorul era prea puțin la curent cu producția literară și disprețuia romanele. Dar îi citea și-i răsclitea pe filozofi și pe clasicii din toate țările. Cunoscînd foarte bine limba franceză, era în stare să recite părți întregi din tragediile lui Racine și Corneille.

Jan Yvarsen își lichidase apartamentul din Stockholm și se instalase și el într-un apartament dintr-o aripă a spitalului. Din odaia ei, Thérèse zărea fereastra cabinetului de lucru al lui Jan, fereastră ce rămânea adesea luminată pînă noaptea tîrziu. Fata ardea de dorința de a cunoaște locul unde trăia zi de zi idolul ei, dar Jan n-o invitasese niciodată, ceea ce n-o prea mira, fiindcă o invita în casa lui de la țară. Nu pășise deci în acest apartament atît de aproape de al ei, unde își poftea cu plăcere colaboratorii.

În timpul acelor prime zile de vară, Thérèse, lăsînd ferestrele larg deschise, respira cu nesaț aerul pur al nopții, și-l asculta pe doctor cîntînd la pian...

La sugestia Thérèsei, imediat adoptată de Jan, noua clinică primise numele de *Paradisul*. Nici nu putea să i se spună mai frumos. În spitalul, inaugurat abia de două luni, nu mai exista nici o cameră liberă. Bolnavi de pretutindeni se îndreptau către acest *Paradis* al științei și al muncii conștiincioase. Doctorul Yvarsen era ocupat pînă peste cap. În cele mai liniștite zile ale sale trebuia să facă două, trei operații, dar în majoritatea timpului era mult mai ocupat. Thérèse, totdeauna calmă, îl asista cu competență. Domnișoara Sylven, secretara doctorului, probabil silită de el, adoptase o atitudine de amabilitate corectă față de Thérèse, atitudine, de fapt, numai de formă față de cea căreia, în discuțiile cu colegile, îi spunea „intrusa”. Femeile se ghicesc repede una pe alta, așa că secretarei nu-i trebuise prea mult ca să observe dragostea Thérèsei pentru doctor. Domnișoara Sylven se crampona de nădejdea, consolatoare pentru ea, că doctorul nu răspundea în nici un fel acestei iubiri care sărea în ochii tuturor. Dar colaborarea intensă și permanentă crease între Thérèse și Jan o legătură puternică. Odinioară, Jan își făcuse din singurătate un refugiu prețios. Acum n-o mai savura cu aceeași delectare. Erau seri în care simțea nevoia imperioasă de a fi alături de Thérèse.

Într-o seară, după o intervenție urgentă și delicată, care-i obligase să stea în sala de operație pînă la un ceas înaintat din noapte. Thérèse și Jan, mulțumiți de reușită,

respirară cu lăcomie aerul pur al nopții de vară. Nici o adiere de vînt nu clătina crengile marilor copaci din parc, ale căror contururi se detașau aidoma unui desen fantasmagoric pe cerul scăldat de limpezimea lunii.

— Să nu-ți fie rece, Thérèse, îi zise Jan tinerei care, îmbrăcată într-o rochie de vară, avea brațele goale.

— Mă simt bine așa, zise Thérèse.

Jan își aprinse o țigară, apoi o luă pe Thérèse de după umeri. Ca o pisică gata să toarcă, Thérèse se ghemui lângă bărbatul care din pricina acestei apropieri începu să fie ușor agitat. Thérèse murmură și mai încet :

— Mă simt bine, mă simt foarte bine...

Jan își potrivea pasul după cel al Thérèsei. Mergeau încetișor. Tînăra simțea în plete răsuflarea însoțitorului ei, urechea, lipită de el, îi percepea bătăile inimii, și, din pricina acelui ritm precipitat, simțea o dulce mîndrie. Închise ochii, fericită să se lase condusă, călăuzită, ocrotită. Își zise : „Sînt aici, alături de el, mîna lui mă apără, mă protejează, cum voi mai cuteza să mă uit în ochii lui, să-i aud glasul fără să nu mă pierd ? Sînt nespus de fericită. Viața începe din nou...” Jan rămăsese mut, mirat de el însuși, acceptîndu-și tulburarea și binecuvîntînd-o. Drumul pînă acasă i se păru Thérèsei neașteptat de scurt. Alături, Jan își slăbi strînsoarea.

— Nu mă părăsiți, nu încă...

Vocea Thérèsei era rugătoare. Își ridică spre Jan ochii plini de lacrimi. Luna revărsa peste parc o lumină lăptoasă și fiecare detaliu de pe chipurile lor apărea cu precizie. Thérèse, cu gura ușor întredeschisă, se uita la bărbatul de lângă ea. Jan simți pe brațe tremurul mîinilor Thérèsei. O strînse de mijlocul subțire și tînăra își încolăci brațele în jurul gîtului său. Buzele li se uniră. Dar, după cîteva clipe, Jan se smulse din această fierbinte îmbrățișare. Plecă, aproape alergînd, năucit de o emoție surprinzătoare. Thérèse intră în apartamentul ei și, fără să aprindă lumina, se trînti pe pat. „Doamne, cum îl mai iubesc. N-aș mai putea trăi departe de el. Aș vrea să fie fericit și mîndru de fericirea pe care mă socot în stare să i-o dăruiesc. Dar sînt nebună ! De ce tocmai eu ? Cînd el le-ar putea cuceri pe cele mai frumoase ! Îl iubesc, îl iubesc dintotdeauna ! O, Jan, ia-mă cu tine, păstrea-

ză-mă ! Oricît de puternic ai fi, voi şti să te apăr împotriva necazurilor vieţii ! Jan, iubitul meu, de-a lungul timpului, de-a lungul pămîntului, gîndul meu fidel nu te-a părăsit niciodată ! Doresc atît de mult să fiu a ta !“

Căzu într-un somn adînc şi binefăcător. A doua zi dimineată, Thérèse se îndreptă foarte devreme spre clinică. Domnişoara Sylven îi observă imediat nervozitatea, ce-l putea deranja pe doctor, a cărui zi de operaţii era foarte încărcată. Secretara îşi încruntă brusc sprîncenele şi-o examinează pe asistenta şefului său din cap pînă-n picioare. Thérèse cutezase să-şi schimbe pieptănătura. În loc să vină, ca orice infirmieră, cu părul ascuns sub bonetă, ea îşi lăsase pletele mătăsoase pe spate. Purta aceeaşi rochie din ajun, şi nu se prea grăbea să-şi pună halatul alb. Domnişoara Sylven rînji şi zise pe un ton acru :

— N-am impresia că doctorul va fi satisfăcut să te vadă în ţinuta asta fantezistă.

Jan intră. Thérèse îi observă obrazul tras. El se înclină fără să rostească un cuvînt şi se cufundă în cititul corespondenţei. Thérèse roşi încurcată. În faţa oglinzii, îşi dădu seama cît era de deplasată ţinuta ei şi, ridicîndu-şi braţele, îşi strînse repede părul, vîrîndu-şi-l sub bonetă. Văzu atunci că ochii lui Jan aveau, privind-o, o lucire de tandreţe tristă. Se întoarse brusc să se uite la el. Dar privirea lui îşi recăpătase sclipirea metalică.

— Thérèse, în dimineata asta avem mult de lucru. Vocea îi era voit neutră. Se întoarse spre secretara lui : Roagă-l pe doctorul Eller să mă aştepte. Am intenţia să plec chiar în seara asta ! Tăcu o vreme, apoi reluă : Îmi iau cîteva zile de odihnă !

Thérèse fu gata să leşine. Deci Jan voia să fugă, să pună între ea şi el timpul şi distanţa. Deci gestul din ajun nu fusese decît o slăbiciune de bărbat şi nu un omagiu sincer al emoţiei sale. Jan pleca. Jan *voia* să plece... Thérèse se luptă cîteva secunde, dar totul în jurul ei se dădu peste cap într-o învălmăşeală crescîndă şi-şi pierdu cunoştinţa. Cînd îşi veni în fire, lungită pe o targă, văzu chipul lui Jan aproape de al ei ; o cută de nelinişte îi brăzda fruntea, dar gura avea un surîs liniştitor.

— Ce se întîmplă cu dumneata, Thérèse ?

— Vă cer iertare...

Un rîs răutăcios se auzi, o voce ascuțită trînti :

— Ciudată comportare pentru o infirmieră !

— Te rog, domnișoară Sylven, să păstrezi pentru dumneata aprecierile ! Sînt cam deplasate, zău așa !

Thérèse se ridică. I se părea că i se golise capul, că tot trupul îi era zdrobit. Mașinal, mîna i se agăță de halatul lui Jan. Apoi, nemaiputîndu-se controla, izbucni în lacrimi.

— Domnișoară Sylven, te rog, lasă-ne... murmură doctorul.

Secretara dispăru ridicînd din umeri și aruncînd spre Thérèse o privire în care ura se lupta cu disprețul.

Se părea că nimic nu putea potoli această neașteptată și zgomotoasă durere a tinerei infirmiere. Jan se simți foarte stîngaci, neștiind ce să spună, neștiind ce să facă. Thérèse scoase un suspin adînc, își ascunse capul în mîini și zise încet :

— Iertare... Vă cer iertare... Sînt ridicolă...

— Dar ce s-a întîmplat ? Care-i motivul acestei disperări ?

— Mai e nevoie să vă spun ?

Thérèse se ridicase, picioarele îi tremurau și făcu apel la toată energia ei ca să arate cît mai decent.

— Plecați... într-adevăr ?

— Da... zise Jan, cu o voce slabă, pentru cîteva zile.

— De ce ?

— Pentru că trebuie, Thérèse.

— Nu vreau !

Thérèse se miră de a fi cutezat să rostească asemenea cuvînte, de a-și fi manifestat atît de brutal voința. Paradoxurile omenеști sînt de o subtilitate ciudată ; așa se face că, tocmai în fața omului a cărui autoritate o impresiona, al cărui cuvînt, al cărui gest aproape că o speriau, rostise — și pe ce ton — cea mai fierbinte dorință a inimii ei. Dar tocmai tonul ăsta îi plăcu lui Jan.

— Nu vreau... nu vreau...

Doctorul avu un surîs ciudat. Își puse mîinile pe umerii ei.

— Fetițo... Nu spune nimic ! Fii înțeleaptă ! Am nevoie de liniște, trebuie să văd limpede în mine. Nu pot

să-ți spun nimic, nu trebuie să-ți spun nimic. Să uit ceea ce-a fost ieri, să-mi aduca minte ? Nu știu. Dar...

— Dar ? îl întrebă neliniștită Thérèse.

Jan răspunse încetișor, părînd a-și cîntări cuvintele :

— De ceea ce sînt absolut sigur, dragă Thérèse, e că trebuie să-mi adun gîndurile... Thérèse voi să-l întrerupă, dar el continuă : Să văd ce-i cu tulburătoarea emoție pe care-am simțit-o ieri alături de tine...

— Jan ! strigă Thérèse.

— Oare eu mai am dreptul la dragoste ? După tot ce-am făcut, după tot ce mi s-a întîmplat ? E minunat să trăiești sub puterea ei, dar, vezi, port în spate un trecut care încă mă mai apasă... Da, Thérèse, mi-e frică de dragoste, mi-e frică să mai iau o dată viața de la capăt, acum cînd anii cei mai frumoși s-au dus, cînd am trecut de mult de jumătatea vieții... Nu, te rog nu mă săruta acum... Vreau să plec cîteva zile, să fiu singur, să mă gîndesc... Am să-ți scriu, Thérèse, fii fără grijă, știu sigur că am să-ți scriu... Acum, gata, hai, liniștește-te... Crezi că în dimineața asta mă poți asista ?

În loc de răspuns, Thérèse își aranjă mica bonetă albă.

XVII

JAN YVARSEN PLECA ÎN aceeași seară, după o zi înverșunată de lucru, evitînd să mai dea ochii cu Thérèse. Nu-și lăsă adresa, mărgînindu-se să spună că se va reîntoarce după patru zile. De la fereastra ei, fata auzi zgomotul mașinii cu care Jan se topi în noapte. Se miră că nu simte nici o neliniște. Această plecare nu era o fugă, ci dimpotrivă o mărturisire. Inima i se umflă de orgoliu și de nădejde. După atîția ani întunecați, viața avea să-i rezerve, în sfîrșit, suprema bucurie. Thérèse se lungi pe pat, nelăsînd aprinsă decît o lampă cu

abajur gros. Buchetele de flori dispuse ici și colo, în vase, îmbălsămau odaia. Din toate, respira vara și plăcerea de a trăi. „Doamne, fă ca Jan să fie al meu !“ își zise ea înainte de a adormi.

A doua zi dimineată, domnișoara Sylven se miră de înfățișarea odihnită a celei pe care-o detesta. Deduse că atitudinea din ajun a Thérèsei nu fusese decît ipocrizie. „Toanta asta încearcă să-l seducă pe doctor. Iat-o azi, după plecarea lui, toată numai surîs.“ Se jură să-i deschidă ochii șefului ei, de îndată ce se va întoarce, asupra tertipurilor acestei femei fără rușine și fără bun-simț. Această perspectivă o umplu de bucurie și, liniștită în ceea ce privea viitoarele relații dintre doctor și Thérèse, îi arată acesteia din urmă o amabilitate neașteptată.

Trecură astfel trei zile, în timpul cărora Thérèse munci pînă la epuizare. Scrise celor doi Starnier fără să le dezvăluie starea ei sufletească și totuși din fiecare cuvînt răzbătea bucuria. Recitind scrisoarea, nu se putu abține să nu rîdă : Fanny va ghici cu siguranță adevărul.

În dimineata celei de-a patra zile de la plecarea lui Jan, domnișoara Sylven întinse Thérèsei o scrisoare voluminoasă. Secretara recunoscuse pe plic scrisul doctorului. Ar fi vrut ca Thérèse să citească pe loc scrisoarea, ca să-și poată da seama, după chipul ei, despre ce era vorba. Dar Thérèse, măcar că era emoționată și deosebit de nerăbdătoare, luă plicul și-l băgă în buzunarul halatului. La ceasul odihnei, se așază sub umbra unui stejar mare se întinse pe iarbă, trase în piept cu toată puterea aerul cald și îmbălsămat, apoi desfăcu plicul. Citi, reciti de zece ori paginile lungi, cu inima bătînd, cu ochii plini de lacrimi, cu gîtlejul strîns de o emoție copleșitoare. Scrisoarea n-avea titlu :

„Sînt singur, într-un șalet pierdat în munți unde zăpada încă nu s-a topit. Infinitul îmi aparține și mă pierd în el, amețit. Mi-am descoperit un prieten, un cîine mare de Terra-Nova, ai cărui ochi au în ei atîta bunătate, încît mă emoționează. Mă însoțește în lungile mele plimbări printre brazii încă albi și eu îi vorbesc... E ciudat, nu ți se pare ? În deplina singurătate care mă înconjoară, mă gîndesc la drumul pe care l-am parcurs. Îmi revăd viața pe

care mi-o cunoști, Thérèse, mai bine ca oricine, cu bucuriile, durerile, greșelile și modestele ei reușite. Am cunoscut odinioară entuziasmul, apoi fericirea calmă, pe urmă echilibrul. Credeam că nimic în afară de munca și de datoria mea nu mă mai putea mișca. Și iată... trebuie să-ți mărturisesc — și nu mi-e rușine de această mărturisire — că ceasul acela cald și vibrant din ultima noastră seară mă ametește. Mai simt încă pe buze gustul buzelor tale și re trăiesc cu aceeași intensitate dulceața acelei îmbrățișări. O, Thérèse, ești nemaipomenit de prezentă în seara asta de singurătate ! Da, îți simt mireasma părului, rotunjimea brațului, căldura trupului... Trecutul, cu toate grelele lui amintiri, pierе în fața ta. Te iubesc... și ți-o scriu pentru că nu voi cuteza poate să ți-o spun. E o certitudine care-mi inundă inima, mă copleșește. Ai venit cînd nu mai așteptam pe nimeni și nimic, cînd nu mă mai simțeam legat decît de munca mea. Ai venit aidoma unui sol al prosperității și tinereții. Dar, Thérèse, azi-dimineață m-am privit în oglindă. Alături de chipul meu mi l-am imaginat pe al tău. Fruntea mea, Thérèse, poartă ridurile vremii, ale eforturilor, ale durerilor. M-am gîndit la vîrsta ta și la a mea... Te-ai gîndit cam cum va fi viața noastră dacă ți-aș accepta dragostea ? Thérèse... Thérèse... sînt cuprîns de încîntare, dar și de spaimă... Voi mai fi în stare să mă aplec către tine, să-ți ofer tot ceea ce are dreptul să primească o femeie atît de tînără ? Deși mi-e greu să-ți mărturisesc, mi-e frică de tinerețea ta, mi-e frică să nu sufăr din nou... Ghi-cesc în ochii tăi frumoși mirarea pe care trebuie s-o iște teama asta zăludă. Ne despart atîția ani... Și totuși... Nu vreau să fiu mai romantic decît sînt, dar port în mine, și tu știi asta, un entuziasm care nu s-a manifestat niciodată pe măsura lui. Știu, simt că, alături de tine, voi fi fericit deși vei fi pentru mine un izvor de neliniște. Iartă-mă...

Voi sosi la cîteva ceasuri după ce vei primi această scrisoare. Mă simt de pe acum cumplit de timid în fața privirii tale.

Thérèse ar fi vrut să strige de bucurie. Alergă prin parc, fără nici un scop, ca un animal tînăr, pentru simpla

plăcere de a-și destinde trupul, de a-și umple plămînii cu adierea călduță a verii. Făcu un buchet mare de flori sălbatice și se înapoie la spital cu brațele încărcate. Domnișoara Sylven tresări cînd o văzu luînd recipientele aflate la îndemînă și așezîndu-și înmiresmata recoltă în acele vase improvizate.

— Doctorul detestă florile, doamnă Corsen, zise ea sec.

— Mă uimiți, domnișoară ! răspunse Thérèse cu voce dulce.

— Cred că n-aveți pretenția să cunoașteți obiceiurile și gusturile doctorului mai bine decît mine, presupun, suieră secretara.

Thérèse nu răspunse nimic, dar avu un surîs care prețuia cît toate răspunsurile.

— Se pare că sînteți într-o dispoziție excelentă, doamnă Corsen !

— Excelentă ! Asta-i cuvîntul... și Thérèse începu să fredoneze cu atîtă convingere, încît, uitînd unde se găsea, lăsa să-i scape o notă ascuțită, încîntătoare, scoasă parcă de o privighetoare. Domnișoara Sylven tresări.

— Unde vă credeți, doamnă Corsen ?

Dar Thérèse nu mai auzea nimic. În acel minut nu mai existau nici domnișoara Sylven, nici clinica, nici bolnavii, nimic altceva decît gîndul ei închipuindu-și pe Jan pe drumul întoarcerii, cu mîinile crispate pe volan și cu surîsul pe care i-l ghicea, puțin melancolic și totuși radios. Nici unul dintre medicii din clinică, știind că Thérèse lucra cu doctorul Yvarsen, nu-i ceruse concursul de cînd plecase acesta. Acum stătea în biroul directorial, uitîndu-se la ceas din cinci în cinci minute.

— Așteptați pe cineva ? întrebă curioasă secretara.

— Da, viața... zise Thérèse cu un surîs.

Domnișoara Sylven ridică din umeri, cu un dispreț nedisimulat în fața acelor cuvinte, pe care le califică în sinea ei drept smintite.

Nerăbdarea bucuroasă a Thérèsei se transmise și colegi sale, dar în sens invers. Era evident că riturnela pe care Thérèse o relua întruna, în surdină, o călca pe nervi și o agasa la culme. De zece ori domnișoara Sylven greșise bătînd la mașină corespondența. Nu se mai putu abține.

— Doamnă Corsen, te rog să mă lași să lucrez în liniște ; detest amatorismul. O fi dreptul dumitale să-ți placă muzica, dar dreptul meu e să-ți spun că în absența doctorului sînt stăpîină aici. În concluzie...

Drept răspuns, Thérèse îi adresează o reverență, și făcând două învîrtituri de dans. Sub portal, rămase ținută locului. Din aleea centrală, mașina lui Jan sosi repede și se opri drept lîngă stîlp. Nu mai deschise portiera și sări pe deasupra cu suplețea unui tînar. Thérèse rămase nemișcată, tremurînd, apoi, cu un strigăt înăbușit care aducea mai curînd a suspin, se azvîrli la pieptul lui. De la fereastră, domnișoara Sylven, îngrozită, scandalizată și plină de furie, îl văzu pe doctor luînd-o în brațe pe „nerușinata“ doamnă Corsen și sărutîndu-i pletele. Perechea nu se îndreptă spre clinică, ci dispăru în parc. Sub prima umbră întîlnită, se opriră. Jan o înlănțui din nou pe Thérèse, șoptindu-i la ureche.

— Nu-i cu puțință... nu... nu se poate...

Thérèse se strînse mai aproape de el.

— Nu spune nimic iubitule, te rog. Nu spune nimic care ne-ar putea face rău. Totul e cu puțință, din moment ce mă iubești. Ți-am citit scrisoarea și fiecare frază, fiecare cuvînt m-a umplut de fericire. De atîția ani nu ești pentru mine decît o nălucă. Am trecut prin încercări de care viața nu m-a cruțat. Dar acum, sînt aici, alături de tine, și nu vreau să te mai părăsesc. Jan, te iubesc, te iubesc, și știu că și tu mă iubești. Nu mai căuta motive care n-au nici o valoare. Am vîrsta ta, Jan, pentru că te aștept de atîta vreme și tu ai vîrsta mea, pentru că inima ți-e plină de dragoste ca și a mea. Ah, cît mă voi strădui să-ți dau tot ceea ce aștepti de la viață ! Te iubesc și te admir și nimic nu poate schimba această stare de lucruri. O, iubitul meu, nu te mai întreba dacă mă poți face fericită. Voi fi fericită să știu că trăiești, și mai fericită să-mi îngădui să-ți dăruiesc odihna și bucuria. Voi fi ceea ce dorești să fiu pentru ca inima ta să nu obosească auzind-o bătînd pe a mea. Te iubesc și dragostea asta mă va face să simt prețul fiecărui minut, valoarea fiecărui cuvînt. Ah, iu-

bitul meu Jan, eu îți sînt recunoscătoare, eu care nu citez să cred în această minune născută în sufletele noastre !

Jan Yvarsen o ascultase pe Thérèse cu capul în mîini. Cînd își descoperi chipul Thérèse îi văzu ochii strălucind de lacrimi. Tînăra tremura. Obrajii îi erau îmbujorați, vocea ei gravă exprima dorința, supunerea, ardoarea. Jan întinse mîinile și-o luă în brațe.

Cînd intrară amîndoi în birou, chipurile le erau atît de radioase, încît domnișoara Sylven nu se mai putu stăpîni. Inima i se strînse și trebui să-și pună repede ochelarii ca să nu i se vadă lacrimile. Jan se așează în fața biroului fără să rostească un cuvînt. Thérèse, alături, începu să citească. Există aurore a căror splendoare ne lasă muți. Astfel era și cea a dragostei lor.

XVIII

SIGRID LUASE HOTĂRÎREA irevocabilă să se întoarcă în țara ei. Renunțarea nu se prea potrivea cu mîndria suedezei. Dar socotea că și-a cîștigat iertarea ferindu-se atîta vreme să apară în calea lui Jan Yvarsen. Trecuseră mai bine de cinci ani de cînd nu-l mai văzuse. Și acum dorea nebunește să-l vadă. Jan ajunsese pentru ea — ființă prea puțin stăpînă pe nervii ei, capricioasă, orgolioasă și pătimașă — o adevărată obsesie. Gîndul la logodnicul ei de odinioară, la ceea ce pierduse, o aducea uneori pînă în pragul nebuniei. Nu putea, nu voia să renunțe. Trebuia cu orice preț să se împace cu el și să reia viața de acolo de unde o lăsaseră în urmă cu cinci ani. Jan, veșnic prezent, îi apărea cînd ca un răzbunător, cînd ca un iubit tandru, iertător și pătimaș. Evoca — cu toată puterea — ceasurile îndepărtate ale tinereții lor, jurămintele, visele, entuziasmul, și acele imagini îi dădeau o certitudine plină de orgoliu. Apoi, își amintea de vremea petrecută la Krittélwerk, după dispariția Idei. Își amintea

atunci de lunile, de anii celei de a doua logodne cu Jan, fără ca cea mai mică remuşcare să-i întunece nădejtile smintite pe care şi le făcea în legătură cu vărul ei. Se ştia tare şi mai ales se ştia frumoasă. Căci, în ciuda anilor, Sigrid rămăsese uimitor de proaspătă, ca o zi radioasă de primăvară, fără o cută, fără un rid pe obraz, fără cea mai mică urmă de grăsime pe trupul ei de Diană. În numeroasele sale peregrinări, care se asemuiau cu nişte fugi ciudate, îşi aducea la disperare adoratorii. În fiecare colţ de lume pe unde trecea, rătăcind, plictisită, lăsa întotdeauna în inima cîte unui bărbat amintirea înflăcărată a celei căreia îi plăcea să ište pasiuni fără să-şi piardă vreodată capul. O corespondenţă numeroasă o urmărea în fiecare din locurile pe unde şedea, ca o dîră luminoasă, scrisori pe care cel mai adesea nici nu se mai deranja să le deschidă, indiferentă la orice, în afară de obsesia ei nefirească.

După ultima călătorie în Suedia, hotărîrea de a fugi de iubitul ei îi dădu pentru o vreme impresia că în sfîrşit inima i se eliberase. Dar nu era aşa. Dimpotrivă. În această călătorie, mai mult decît în celelalte, începu să se dea în ea o luptă tumultuoasă între orgoliu şi dragoste. „Să-mi calc mîndria în picioare şi să mă întorc ? Jan n-a venit după mine, nu m-a căutat... Deşi ştiu sigur că mă iubeşte...”, îşi repeta ea cu un soi de furie.

Pînă la urmă, nemaiputînd îndura despărţirea, îşi călcă pe mîndrie şi se întoarse. La coborîrea din avion, respiră din adîncul plămînilor şi, pentru prima oară după ani îndelungaţi, i se păru că ceasurile aveau sens şi chipurile oamenilor un aspect vesel. Acum, nu mai avea de ce se teme. Mîine îl va găsi pe cel aşteptat ; mîine, Jan îi va deschide braţele şi-i va spune, sărutînd-o, că totul avea să reînceapă. Mîine...

La hotel, unde fu întrebată cît va rămîne, răspunse, cu un surîs sigur, că avea să stea foarte puţin. Prima vizită, chiar în ziua sosirii, i-o făcu notarului. Acesta îi mărturisii că nu-l mai văzuse pe Jan de la ultima ei călătorie în Suedia. N-avea veşti despre el, dar auzise că era şeful unei foarte importante clinici din împrejurimile Stockholmului. Sigrid îl anunţă pe notar că avea de gînd să se stabilească definitiv în ţara natală.

— Sînt încîntat, copila mea. Revii întotdeauna la ceea ce ți-a fost drag... Vrei să închiriezi sau să cumperi o casă ? Te gîndești să-i ceri ospitalitate vărului dumitale, ceea ce ar fi cît se poate de firesc, dat fiind faptul că ați crescut împreună în casa al cărei uzufruct îl avea mama ta ?

— Încă nu m-am gîndit. În legătură cu asta, nu știi, Jan se mai duce pe acolo ?

— N-am nici cea mai mică idee. De ce nu-i dai un telefon la clinică, sau de ce n-o chemi pe bătrîna Ane Mette ?

— Așa am să și fac.

Sigrid se grăbi să-l sune pe Jan acasă. O voce necunoscută îi răspunse că doctorul nu mai locuia acolo de mai bine de trei luni. La clinică, unde se duse pe urmă, i se dădu noua adresă a lui Jan. Întorcîndu-se la hotel, Sigrid medită asupra acestor noi și neașteptate concursuri de împrejurări, care se ridicau întocmai ca niște obstacole. Lucrurile n-aveau nimic extraordinar în ele, dar, în ciuda oricărui raționament, o cuprinse o senzație de rău nedefinit. Euforia de peste zi dispăruse și, în acea primă noapte petrecută sub cerul Suediei, își regăsi spaima obișnuită. Cînd se duse a doua zi la *Paradis* era nervoasă, neliniștită, iritată. La intrarea în clinică, abia dacă-și aruncă privirea asupra ansamblului minunat al clădirii. Pitită în umbra unui stejar, rămase minute în șir, gîfîind, nehotărîtă, furioasă împotriva acestei ezitări, dar incapabilă să și-o înfrîngă. Sigrid închise ochii, făcu apel la toate amintirile, la toate nădejdlile care în acel minut ar fi trebuit să se fi îndeplinit. Siguranța — din ajun și din ultima vreme — că fusese așteptată cu ferveare se transformă în spaima că nici nu va fi ascultată de cel a cărui imagine o urmărea zi și noapte. La acest gînd, un val de furie o străbătu din cap pînă-n picioare și-i dădu puterea să facă cei cîțiva pași care o despărteau de biroul lui Jan. Deschise ușa o porni pe lungul coridor luminos și se opri în sfîrșit, cu inima bătînd, cu mîinile tremurînd, în fața unei uși pe a cărei tăbliță era scris numele doctorului Yvarsen. Intră fără să bată. O femeie tînără, cu ochelari, se ridică și-o luă în primire pe intrusă, întrebînd-o ce dorea.

— Să-l văd pe doctorul Yvarsen.

Sigrid nu-și recunoscuse propria-i voce. Își simți gîtul și buzele uscate și-și zise că probabil pălise. Într-adevăr, domnișoara Sylven crezu că-i era rău, fiindcă împinse spre musafiră un scaun.

— Regret, doamnă, dar doctorul nu dă nici o consultație fără să fie anunțat mai înainte. Păreți bolnavă, vreți să chem medicul de serviciu ?

Sigrid făcu un semn negativ din cap.

— Nu, nu doresc să-l văd decît pe doctorul Yvarsen. Văzu un surîs ironic desenîndu-se pe buzele secretarei și adăugă repede : Sînt o rudă de-a lui.

— Doamnă, îmi pare rău, dar doctorul lipsește.

— Pentru multă vreme ?

Domnișoara Sylven ridică din umeri, privi în tavan și răspunse cu un glas care-i dezvăluia lui Sigrid o adîncă amărăciune.

— Nu știu, nimeni nu cunoaște programul doctorului Yvarsen. Odinioară, era altfel, continuă ea gata la indiscreții.

Sigrid se miră. Lucrul acesta se potrivea prea puțin cu Jan. Știa mai bine ca oricine că doctorul împingea pînă la extrem conștiința profesională și nu lipsea niciodată fără să spună exact unde putea fi găsit în caz de urgență. O interogă pe domnișoara Sylven, care ezită totuși să-i dea amănunte.

— Doctorul a părăsit ieri seară spitalul, nu știu încotro s-a dus ; ne-a spus doar că se va întoarce peste patruzeci și opt de ore.

Acum o privi ea pe Sigrid cu interes, dîndu-și seama că nu era o vizitatoare obișnuită. La rîndul ei, Sigrid renunțase la atitudinea semeață și indiferentă. Se lăsă să cadă într-un fotoliu ; obosită, dezamăgită, începu să-și frămînte mânușile. Atunci, mai mult din compasiune decît din curiozitate, domnișoara Sylven întrebă :

— Dacă vă pot fi de folos, doamnă, vă stau la dispoziție. Sînt secretara particulară a doctorului Yvarsen de foarte multă vreme. Ce pot face pentru dumneavoastră ?

Sigrid avu o tresărire.

— Iartă-mi această întrebare, domnișoară, dar de cînd îl cunoști pe doctorul Yvarsen ?

— De la sosirea lui în Suedia, după ce-a venit din Africa.

Ochii lui Sigrid se reaprinsesă.

— Nu ți-a vorbit niciodată despre mine ?

— Cine sînteți, doamnă ?

— Sigrid Lindval. Sînt verișoara doctorului.

— Regret, doamnă, dar doctorul nu mi-a făcut niciodată nici cea mai mică confidență. Adăugă cu un oftat : în nici o împrejurare și despre nici un subiect.

— Nu știi nimic despre viața lui dinainte ?

— Absolut nimic.

— Nu știi că vărul meu a fost însurat și că e văduv ?

— Am auzit vorbindu-se despre asta, dar niciodată pe domnul doctor.

Fără să mai fie atentă la ce spune, împinsă de o nevoie impetuoasă, mai puternică decît orgoliul, Sigrid, cu voce estompată, începu să-i povestească fetei aceleia necunoscute tot trecutul ei și al lui Jan, fără să pomenească, bineînțeles, despre propria-i crimă. Patima ei, prea multă vreme nemărturisită, izbucni în termeni violenți, în fața unei interlocutoare răscolite și din ce în ce mai lacomă să afle mai mult.

— Ne-am iubit cum nu se pot iubi decît două ființe sortite încă din copilărie să-și aparțină. Ne-am iubit cu o dragoste absolută. Ne-am iubit fiindcă aveam aceleași gusturi, înclinări, educație, temperament, ideal. Jan este al meu, așa cum aparțin eu acestor păduri, acestor munți și lacuri. Îl iubesc și mă iubește fiindcă așa a trebuit să fie, fiindcă nu se putea să fie altfel. Fatalitatea ne-a despărțit, dar am venit să-l caut și să rămîn cu el pentru totdeauna. Sigrid se îmbăta de propriile-i cuvinte. Fără să observe surîsul crud al domnișoarei Sylven, ea urmă : De cînd mă aflu aici, de cîteva minute, simt că renasc, pentru că trăiesc în umbra lui.

La aceste cuvinte domnișoara Sylven simți o mușcătură în inimă. Toată ura ei se îndreptă împotriva Thérèsei Corsen și Sigrid trebuia să-i devină aliată. Thérèse îi răpise singura ei bucurie : niciodată doctorul nu va mai avea cu ea vreuna din lungile discuții, iscate — socotea fata — de o discretă tandrețe. Sosirea bruscă a acelei veri-

șoare exaltate era un element nou, pe care-și închipui că-l poate exploata. Orice s-ar întâmpla, oricare ar fi efectul prezenței lui Sigrid Lindval, se putea ca această apariție în viața lui Jan să-i provoace Thérèsei un șoc. O privi deci, adînc, pe Sigrid și savură dinainte tot ceea ce avea de gînd să-i spună musafirei.

— Doamnă, zise ea, apăsînd pe fiecare silabă, dacă v-am mărturisit și, pe bună dreptate, că nu știu nimic despre trecutul vărului dumneavoastră, nu pot spune același lucru și despre prezent.

— Ce vrei să zici ?

Ezitarea domnișoarei Sylven, savant calculată, produse efectul așteptat. Sigrid se ridică dreaptă, ca și cum un resort ar fi aruncat-o din fotoliu.

— Te rog, domnișoară, explică-te !

— Oare am dreptul ?

— Dacă nu vrei să spui nimic, nu trebuia să insinuezi că...

Secretara surise la auzul acestui ton autoritar.

— Cred că doctorul Yvarsen nu-i insensibil la farmecele asistentei lui.

— Un flirt ! zise Sigrid pe un ton disprețuitor.

— Nu cred.

— Cum îți permiți să vorbești astfel ? Asta mi se pare, iartă-mă, nerușinare !

Fu rîndul domnișoarei Sylven să se ridice.

— Dacă-i așa, doamnă, să renunțăm la discuția pe care cred că sînteți convinsă că nu eu am provocat-o.

Se prefăcu a o însoți pe Sigrid pînă la ușă. Aceasta o luă de braț.

— Te rog ! Vreau să știu ! Am dreptul să știu !

— Doamna Corsen a manevrat în așa fel lucrurile, încît a devenit indispensabilă doctorului atît pe plan profesional cît și pe alte planuri.

— Cine-i această doamnă Corsen ?

— O femeie tînără și foarte frumoasă, care a venit aici pe neașteptate, acum trei luni, din Transvaal.

Rostind numele acelei țări, domnișoara Sylven o privi intens pe Sigrid, care nu se putut abține să nu tresară.

Numele de Corsen îi era străin, dar faptul că ea trăise în Transvaal lăsa să se presupună că Jan trebuie s-o fi cunoscut în epoca în care locuia acolo. Își frământa mintea. Își aminti de unele discuții avute cu Jan la Krittelwerk, atunci când erau logodiți, după dispariția Idei.

— Corsen nu-i numele unui medic, confrate al doctorului Yvarsen, în Transvaal ? Nu practica și el medicina la spitalul din Krittelwerk acum câțiva ani ?

— Într-adevăr și Thérèse e văduva doctorului.

La auzul acestui nume Sigrid deveni lividă. Amin-tirea îi reveni ca un glonte. Nu mai era posibilă nici o îndoială și Sigrid retrăi într-un minut scena de la hotelul din Krittelwerk, atunci când foarte tână Thérèse Erhardt venise s-o acuze, cu dovezi în mână, de crima făptuită.

Gata să se prăbușească, Sigrid se sprijini de spătarul scaunului. Soarta se încrîncena deci și mereu o lovea aceeași mână răzbunătoare. Trebui să strângă din fălci ca să nu urle de spaimă. Totul era cu puțință, afară de hazardul care făcea din acuzatoarea ei o rivală, cu atât mai neîndurătoare fiindcă, probabil, îl iubea și ea pe Jan.

— O cunoașteți pe femeia asta ? se interesă domnișoara Sylven, pe care tăcerea prelungită a lui Sigrid o impresionase. Sigrid avu puterea și nerușinarea să răspundă :

— Cîtuși de puțin.

Secretara insinuă că, probabil, doctorul plecase împreună cu Thérèse Corsen, dar că nu știa încotro anume. Fără să poată adăuga un cuvînt, Sigrid ieși după un scurt salut din cap. Se întoarse la hotel. Toată noaptea, chinuită de apropierea unei scadențe de temut, analiză discuția din acea după-amiază. Tot ceea ce se petrecuse se derulă în mintea ei smintită întocmai ca un film halucinant. Dragoste și ură... Pentru dragoste mersese pînă la crimă. Timp de cîteva secunde, se gîndi la posibilitatea de a o comite și pe a doua. Numai că Thérèse era inaccesibilă, fiindcă, desigur, Jan o iubea... Degetele lui Sigrid se agățară de perna udă de lacrimi și sfișiară pînza fină. Simțea că înnebunește. În zori, se privi în oglindă. I se păru că îmbătrînise cu zece ani. Murmură : „Vom vedea... vom vedea...”

ÎN VREME CE SIGRID, NEvrînd să accepte piedicile care i se ridicau în cale, se hotărîse să-l vadă pe Jan, cu orice preț, acesta alături de Thérèse contempla cerul înstelat. Amîndoi se aflau pe terasa casei lui Jan. Așezați alături, pe șezlonguri, tăceau ținîndu-se de mîna. Noaptea era calmă și clară. Luna plină lumina crestele brazilor, ale căror contururi se profilau pe cerul pur. Sosîseră cu un ceas înainte de masă. În timpul drumului, Thérèse se ghemuise lîngă Jan, făcîndu-se mică. Nu schimbaseră decît puține cuvinte. O privighetoare cînta. Jan își aruncă țigara și-și întoarse fața către Thérèse, care, în acel clar-obscur, părea un pastel delicat. Ochii tinerei străluceau de o lumină pură. Prin rochia ușoară, i se bănuiau formele grațioase.

— Deci, mică Thérèse, murmură Jan, crezi că 'am dreptul să fiu fericit ?

Ea îi luă mîna și i-o strînse.

— Să refuzi fericirea cînd e prezentă în tine, Jan ? Nu-ți fie teamă de nimic ; nu-i o smînteală de fată tînă, orgolioasă și superficială. Voi ști să te iubesc, crede-mă ! Mă simt în stare să-ți ofer tot cea ce-ți va dori sufletul, tot ceea ce-ți va dori inima... Știu ce te interesează, ce te pasionează. Am învățat să cunosc, să iubesc neprețuitele comori pe care ni le dau artiștii și poeții. Ele m-au îmbogățit, m-au pregătit să te primesc. N-am cînteat să-mi închipui că într-o zi voi avea bucuria de a-ți dărui tot ceea ce-am adunat în mine. Astăzi, Jan, îți dăruiesc totul. Iubitule, aș vrea să fiu odihna și încîntarea ta. Îți voi împărtăși grijile și voi fi paznica vigilentă a fericirii tale. Te iubesc și toate astea nu-s vorbe vane. Jan, ceasul ăsta pe care-l trăim e minunat și astfel vor fi toate ceasurile noastre. Mîna ți-e calmă și puternică. Va ști să mă călăuzească printre greutățile vieții. Admirația mea pentru tine e gajul cel mai viu și mai profund al veșnicei mele iubiri...

Jan se aplecă spre ea și nu răspunse nimic. Își lipi obrazul fierbinte de obrazul proaspăt al Thérèsei. Ea repetă :

— Te iubesc, Jan... Te-am iubit dintotdeauna...

Cei doi se îmbrățișară. Thérèse tremura. Presimțea că miracolul iubirii era pe cale de a se împlini. Se desprinsese din îmbrățișare și fugi în casă. Acolo se prăbuși pe o canapea adâncă și izbucni în lacrimi. Acest plîns era omagiul adus ceasului în care amîna fericirea ca s-o guste și mai intens. Se duse în odaia ei, așteptîndu-l pe Jan. Prin fereastra deschisă, noaptea grea de voluptate, năvăli în cameră...

Thérèse și Jan petrecură acea duminică însorită străbătînd călare drumurile înconjurătoare ; Jan îi arătă Thérèsei toate locurile pe care le bătuse în tinerețe. Era radios, vorbea întruna, era juvenil, înflăcărat. Thérèse îl asculta încîntată.

— Mică Thérèse, ieri am adormit în muzica glasului tău melodios. În ureche auzeam din nou acele cuvinte miraculoase pe care le-ai rostit. Vom fi fericiți, Thérèse, vreau să fim fericiți !

Un iepure speriat trecu printre picioarele calului Thérèsei ; animalul se cabră nechezînd, apoi o porni ca o săgeată. Thérèse scoase un strigăt, se aplecă peste grumazul bidiviului și strînse genunchii. Acesta, cu capul întins înainte ca prova unei corăbii, fugea înnebunit, ațîțat de loviturile ușoare ale crenguțelor de pe marginea drumului, care acționau asupra-i ca un bici. Jan își dădu repede seama de pericolul către care se îndrepta Thérèse. Animalul pornise ca săgeata către pădurea din față. Jan, cu vocea și cu gestul își încuraja iapa. Aceasta păru să înțeleagă, scoase un nechezat ca și cum i-ar fi strigat calului să se potolească, și se năpusti pe urmele lui cu toată viteza. Pădurea se apropia din ce în ce mai mult. Jan strînse din fâlci ; o sudoare rece îi acoperi fruntea. Îl mai despărțeau de Thérèse cel puțin douăzeci de metri și, pînă s-o ajungă, calul avea să se năpustească în desîș. Jan își cunoștea iapa. Era inutil s-o cravașeze, ori s-o lovească în coaste. Animalul făcu un efort. Grumazul îi șiroia de sudoare. Jan admiră stăpînirea de sine a Thér-

rêsei pe care îi era teamă să n-o vadă căzînd din şa. Pădurea era la doi paşi... Totul părea pierdut... Brusc, calul Thérèsei o luă la stînga, sări peste un mic tufiş care mărginea drumul şi o porni spre cîmp, coborînd în pantă dulce. Jan scoase un strigăt de nădejde. Iapa lui Jan rîci pămîntul cu picioarele, făcu la rîndu-i un salt ca să treacă de îngrăditură şi o porni în diagonală către bivdiul pe care călărea Thérèse. Foarte aproape de ea, Jan începu să strige :

— Thérèse ! Scoate picioarele din scări !

Ținînd slăbi hăturile, şi-şi eliberă picioarele. Jan, suspendat în şa, întinse braţul, o apucă pe Thérèse şi se reaşeză ţinîndu-şi preţioasa povară. Calul mai făcu cîteva paşi, apoi se opri scurt, fornăind şi lovind pămîntul cu potcoavele. Iapa lui Jan o porni la pas fără să fie invitată, conştientă că şi-a făcut datoria. Thérèse îl ţinea pe Jan pe după gît, cu faţa ascunsă la pieptul lui, plîngînd abia acum de spaimă, şi Jan, în faţa acestei reacţii tîrzii, simţi el însuşi cum îi dau lacrimile.

Brusc, iapa îşi scutură coama şi necheză. La mică distanţă clocotea un torent în fundul unei prăpăstii. Jan fu cuprins de frică. Doar cîteva secunde şi Thérèse s-ar fi rostogolit în rîpă.

— Fără tine, Jan... murmură ea.

Gîfîind, puseră picioarele pe pămînt. Se întinseră pe iarba caldă. Prima care-şi regăsi calmul fu Thérèse. Se strînse mai tare lîngă Jan.

— Iubitul meu, îţi datorez viaţa. Prin acest incident, destinul se pronunţă...

Jan, fără să scoată un cuvînt, îşi puse capul pe umărul ei... Adormiră unul în braţele celuilalt. Cînd se treziră, soarele se pregătea să apună. Caii păşteau liniştiţi. Jan izbucni în rîs.

— Ce-o să spună familia Gunther şi Ane Mette ?

Thérèse se întinse ca o pisică ; fire de iarbă i se lipiseră în plete. Se înfioră uimită. Somnul îi fusese adînc şi calm, visul care-l însoţise, fusese minunat. În picioare, în faţa ei, Jan îi întinse mîinile.

— Trebuie să ne întoarcem, scumpa mea ! Voi ca Thérèse să se urce pe iapa lui. Calul Thérèsei, ruşinat parcă de periculoasa lui sminteală, se făcu suplu şi docil

sub mîna călărețului. Se întoarseră acasă în trap mărunt în aerul care începuse să se răcească. Serile de vară în nord sînt răcoroase. Lipsiseră toată ziua și pentru prima oară în viața lui, Jan petrecuse o zi întreagă fără să fie preocupat de vreo grijă. Cînd îi văzură întorcîndu-se, servitorii scoaseră un oftat de ușurare. Ane Mette mormăi că „era o rușine să-i dea astfel de spaime, care-o făceau să-i înghețe sîngele în vine“. Neliniștea tuturor fusese mare. Doctorul avea obiceiul să profite de timp și această întîrziere neașteptată și prelungită îi speriasă.

— Vom fi chit, zise Jan cu un surîs larg, vom mîncea odată și gustarea și prînzul care trebuie să fie și unul și celălalt foarte bune. Murim de foame !

A doua zi, Jan ceru îngăduința să plece singur.

— Aș vrea, drăga mea, să stai aici o săptămînă. Am să vin duminică. Ai nevoie de odihnă, de multă odihnă și apoi...

— Și apoi ? îl întrebă Thérèse cu ochii plini de regret.

— Și apoi... trebuie să mă gîndesc puțin...

De data asta, Thérèse se întristă de-a binelea. Jan surîse tandru și-i luă mîinile.

— Vreau să plec singur, Thérèse, fiindcă am de aranjat unele lucruri. Gîndește-te mai bine cînd să fixăm data căsătoriei...

După ce Jan dispăru la colțul aleii, Thérèse simți, fără să vrea, un rău care aducea aproape a spaimă. Încercă să analizeze această senzație. Dar nimic nu părea s-o motiveze. Îl iubea pe Jan și era sigură de dragostea lui.

XX

DOMNIȘOARA SYLVEN ÎL PRIMII pe doctorul Yvarsen cu răceală și-l privi de mai multe ori cu atîta insistență, încît Jan, agasat, o întrebă destul de sec :

— Arăt altfel decît în celelalte zile, domnișoară Sylven ?

— Cîtuși de puțin, domnule doctor.

Examinară împreună voluminoasa corespondență, care aștepta de mai bine de patruzeci și opt de ore. Toate acele scrisori erau strigăte de alarmă, rugăminți adresate celui pe care îl considerau toți un maestru și un salvator. Jan înălță capul. I-ar fi trebuit zece creiere, zece mîini ca să satisfacă toate acele cereri.

— Ce locuri libere mai avem, domnișoară ?

Domnișoara Sylven consultă tabelul.

— Nici unul înainte de opt zile, domnule doctor.

Jan scoase un oftat de regret. Din grămada de scrisori alese una scurtă, cu un scris stîngaci, dar al cărui patetism îl mișcă. O țarancă îl ruga să-i facă băiatului ei o operație pe care medicul curant i-o recomandase, spunînd că doar doctorul Yvarsen era în stare să ducă la capăt o treabă atît de delicată.

— Răspunde-i acestei femei să-mi aducă de îndată băiatul.

— Dar nu mai avem locuri, domnule doctor, v-am spus doar !

— O să-l culcăm pe bolnav la mine.

Și-n timp ce-și punea halatul, secretara îi spuse :

— A, domnule doctor, era să uit, după plecarea dumneavoastră a venit o doamnă. A insistat să vă vadă.

— Cum o cheamă ?

— Persoana n-a vrut să-și spună numele. A adăugat doar că o să vină iar în dimineața asta.

— Nu primesc pe nimeni decît anunțat și dumneata știi asta foarte bine.

— Așa i-am spus și eu acelei doamne, dar ea a pretins că n-o să refuzați s-o primiți.

— Consemnul este același pentru toată lumea.

Domnișoara Sylven așteptă ca doctorul să iasă, apoi făcu un număr de telefon. Cu voce slabă, abia perceptibilă, murmură în aparat :

— Doctorul e aici. Puteți veni...

Cînd puse jos receptorul, o sclipire de ură luci în ochii ei.

De douăzeci și patru de ore Sigrid aștepta acel apel telefonic, ca și cum de el depindea viața ei. Nu se mișcase din camera de hotel, nu dormise, nu mîncase. Stătea încremenită în pat, cumplit de obosită, golită de orice gînd afară de cel al obsesiei de a ști dacă Jan putea iubi altă femeie. Pentru Sigrid, slăbiciunea lui Jan, singura lui slăbiciune, era dragostea pentru ea. Își aminti de vremea petrecută la Krittellwerk, de cumplita durere a lui Jan cînd aflase de crima celei cu care hotărîse să-și refacă viața, după prezumtiva moarte a Idei. Cu toată furia lui împotriva ei, simțise totuși c-o iubește. Or tocmai pe această dragoste mizase ea cînd hotărîse să se împace cu Jan. Dacă într-adevăr n-o mai iubea, îi era cu neputință să se mai apropie de el. Nebunia, crima ei, așteptarea chinuitoare, totul, totul fusese de prisos. La acest gînd lacrimile îi curgeau șiroaie, trupul îi tremura parcă scuturat de friguri. O viață întreagă irosită în van ! Telefonul sună atunci cînd se aștepta mai puțin. Clătînîndu-se, ridică receptorul. Cînd îl puse la loc, nu-și putu da seama dacă cele cîteva cuvinte ale domnișoarei Sylven îi provocaseră bucurie sau spaimă. Mașinal, cu gesturi automate, se îmbrăcă. Domnișoara Sylven era singură. Cînd o văzu pe Sigrid se sperie.

— Așezați-vă, doamnă, o rugă ea, întinzîndu-i un scaun. Doctorul poate să apară dintr-o clipă în alta, nu trebuie să vă găsească în starea asta. Doriți să vă dau un calmant ?

Femeia din fața ei, de o paloare ca de ceară, cu ochii rătăciți, cu buzele albe, nu mai semăna în nici un fel cu adorabila ființă pe care-o primise cu cîteva zile mai înainte. Unde-i era surîsul plin de mîndrie insolentă ? Cute adînci îi brăzdau obrazul, spatele i se încovoiasse, mîinile îi atîrnau neputincioase. Într-o străfulgerare de secundă, avu conștiința eșecului și simți dorința să fugă. Dar nu mai avu cînd să plece. Ușa se deschise și Jan, uluit, o privea cum privești o fantomă. Domnișoara Sylven profită de uimirea lui ca s-o șteargă, neliniștită brusc, de urmările acestei întrevederi pe care o înlesnise. Sigrid se ridică încet, cu impresia că picioarele n-o vor putea susține.

— Tu aici ? Ce vii să mai faci ? întrebă Jan aspru.

Sigrid făcu un pas spre el și-și împreună mîinile.

— Nu mai puteam, Jan... Nu mai puteam... Trebuia să te văd...

Ochii limpezi ai lui Jan deveniră duri. Răspunse tremurînd de mînie :

— Pleacă ! Prezența ta e o insultă la memoria Idei. Tu nu mai ești pentru mine decît remușcarea de a nu fi știut s-o apăr mai bine de instinctele tale ucigăse... Făcu un gest pentru a-i arăta ușa, și repetă cu o voce înăbușită : Pleacă !

— Te rog, Jan ! ascultă-mă ! Nu mă condamna fără să mă așculți. Jan...

— Nu mai avem nimic să ne spunem, Sigrid. Acum singura care și-ar mai putea spune cuvîntul ar fi Curtea cu Juri.

Sigrid tremură sub insultă.

— Mă vei asculta totuși, te voi sili, murmură ea.

Dintr-un salt, se năpusti la ușă, o încuie de două ori și vîrî cheia în buzunar. Rîsul ei strident, de nebună, izbucni.

— Vorbești de Ide, dar acum o alta ne desparte. Sînt la curent cu viața ta. N-ai să fii niciodată al ei, nu voi suporta asta. Crima mea, cum îi spui tu, era tot o dovadă de dragoste, și e veche de peste zece ani. Nedenunțîndu-mă, mi-ai devenit complice. Oh ! înțeleg, ai vrut să fii milos... dar, bietul meu Jan, nu sîntem miloși decît cu ființele pe care le iubim. Tu ești numai al meu, voi ști eu s-o împiedic pe această Thérèse să-mi ia ce-i al meu !

Jan avu un surîs de nespus dispreț.

— Vii prea tîrziu. Farmecul tău nu mă mai emoționează. O zîină a distrus blestemul care mă ținea înlănțuit. Acestei zîine nu-i vei putea face nici un rău. Știu de ce ești în stare, și am s-o apăr. Căci e adevărat, o iubesc. Nu cu acea dragoste tulburătoare care mă mîna spre tine, ci cu o dragoste pură și adevărată, care înseamnă toată rațiunea mea de a fi.

Sigrid scoase un strigăt. Dar Jan nici nu tresări. Vocea îi era calmă, plină de milă înțelegătoare.

— Am să sun, zise el, să vină secretara. Dă-mi cheia de la ușă. Nu trebuie s-o găsească încuiată. Vei pleca, Sigrid. Internează-te cîteva luni într-o casă de odihnă.

Ești bolnavă de nervi. Se vede cât de colo. Nu încerca să afli uitarea într-o viață trepidantă. Caută, dimpotrivă, liniștea, izolarea.

Sigrid își revenise. Totul în ea era derutant, chiar și pentru Jan. Docilă îi întinse cheia.

— Ține, deschide ușa, zise ea posacă, cheamă-ți secretara, ea n-o să mă împiedice să spun ceea ce am de spus. Crezi că nu mă mai iubești. Nu-i adevărat. Ai vrut adesea să scapi de mine, dar adu-ți aminte, Jan, cât de puțin a trebuit în Transvaal ca pasiunea ta de odinioară să renască. Eu nu mi-am renegat niciodată dragostea ; niciodată alte buze decît ale tale n-au gustat de pe buzele mele mireasma sufletului meu.

— Un suflet de demon...

— Ce importanță are ! Pentru tine am ajuns o ucigașă. Ca să te iau îndărăt, ca să te păstrez sînt în stare de orice. Am mers pînă la crimă Dacă trebuie o voi lua de la capăt...

— Ești nebună, Sigrid. Nu mai pot face nimic pentru tine. Cazul tău ține de psihiatru și am să te silesc să te vindeci...

— Nimeni nu mai poate face nimic pentru mine. Da ! Sînt nebună. Și nebunia mea n-are limite. Nebunia mea constă în dragostea mea pentru tine.

Sigrid pîndea la Jan o emoție, o tulburare trecătoare, care i-ar fi lăsat puțină speranță. Dar privirea lui Jan era rece, fără nici o slăbiciune ; o observă cu un soi de curiozitate. Într-adevăr, ea nu mai era acum pentru el decît „un caz interesant“.

— Hai, Sigrid, liniștește-te, stăpînește-te, zise el sever.

În frumoșii ochi verzi sclipi o lucire de ură, pe care Sigrid nu încercă să și-o ascundă.

— Sigrid, zise Jan, cu o voce aproape prietenoasă, în amintirea frumoasei noastre copilării, în amintirea mătușii Brita, îngăduie-mi să te îngrijesc. Sînt convins că te vei vindeca. Obsesia ta va dispărea treptat, cum a dispărut și din mine. Visele nu-ți vor mai fi coșmaruri. Vei miroși din nou florile, vei privi frumusețea răspîndită prin lume și o vei vedea, cum o văd și eu, cu un suflet eliberat. Ai încercat totul ca să-mi zdrobești bruma de liniște pe care mi-o regăsisem odinioară alături de Ide ; de data asta, nu

vei mai putea face nimic împotriva mea, nici împotriva Thérèsei. În urmărirea asta smintită a unei himere, n-ai semănat decît nenorocire. Crede-mă, Sigrid, nu te mai încăpățîna, ai pierdut...

Ultimul cuvînt căzu ca o sentință irevocabilă și Sigrid își împreună, instinctiv, mîinile. Toate vinele de pe gît i se umflaseră, o respirație gîfiiată îi ridica pieptul ; buzele îi tremurau și ochii, injectați de sînge, i se fixară rătăciți pe obiectele din jur. Încet, își luă geanta care căzuse pe podea și ieși fără să spună un cuvînt. Jan o privi plecînd, fără să încerce nici cel mai mic gest. Nu-și dădu seama de scena cumplită pe care tocmai o trăise decît atunci cînd sosi domnișoara Sylven, al cărei surîs enigmatic i se păru dintr-o dată greu de semnificații. Își aminti de afirmația lui Sigrid : „Îți cunosc viața“. Nu mai era nici o îndoială, Sigrid flecărise cu secretara și aceasta îi vorbise despre Thérèse. Jan se abținu să nu explodeze, dîndu-și seama că orice întrebare pusă în acest sens domnișoarei Sylven ar fi însemnat o lipsă de demnitate. Dar simți cum urcă în el nevoia de violență. I-ar fi plăcut s-o ia pe fata aceea antipatică de umeri și s-o arunce afară.

Un intern veni să-i spună că era așteptat în sala de operații. Această întîrziere îl înfurie împotriva lui însuși. Intervenția nu era grea, o apendicită obișnuită. Jan totuși se simțea nervos. Comportarea lui Sigrid era într-adevăr a unei dezechilibrate. Ce mai avea de gînd să pună la cale ? O sudoare înghețată îi curse pe șira spinării. Într-o imbulzeală de gînduri, își închipui eventualitatea unei întîlniri între verișoara lui și Thérèse. Cunoștea prea bine reacțiile primejdioase ale lui Sigrid pentru ca să nu tremure pentru Thérèse. Îl rugă pe unul dintre medicii care asistau la operație — căci toate intervențiile doctorului, chiar și cele mai simple, constituiau pentru confrății săi adevărate lecții — să-l înlocuiască. Interlocutorul lui păru mirat. Jan se întoarse spre el și-i spuse încet :

— Ceea ce-ți cer nu-i un serviciu de ordin profesional, ci o dovadă de prietenie și de înțelegere ca de la bărbat la bărbat. N-am acum vreme să-ți explic motivul.

Chirurgul se înclină și se îndreptă spre masa de operație.

Jan apăru ca o furtună în birou, își puse haina și sări în mașina rămasă în fața ușii. Domnișoara Sylven îngrozită începu să se teamă că intervenția ei nefericită ar putea să aibă niște urmări pe care nu le putea prevedea.

XXI

PRESIMȚIRILE LUI JAN ERAU justificate. Părăsind clinica, Sigrid ceru mai întâi să fie condusă la hotel. Pe drum, ea se înverșună, cu o voluptate amară, în ideea de a o întâlni cu orice preț pe acea Thérèse care-i răpise pentru totdeauna sufletul și inima lui Jan. Se recunosc, în sfârșit, învinsă, dar era hotărâtă să nu fie singura învinsă. Îl pierduse pe Jan ; dar nici o altă femeie nu-l va avea... În camera ei, răscoli, grăbită printre rufe pe care nu și le scosese din valiză. Brusc, mîna întâlnește obiectul pe care-l căuta : un revolver mic, pe care și-l lua întotdeauna cînd pleca în călătorie. Îl privi cu un soi de bucurie sălbatică și îl strecură în poșetă. Ceru o mașină de piață și făgădui un tarif dublu șoferului ca s-o ducă pînă la casa de la țară a lui Jan. Sigrid opri mașina la poarta grădinii. O emoție profundă făcu să-i bată mai repede inima. Locurile acelea îi evocau, cu o forță nemiloasă, copilăria, tinerețea, căci aici se născuse nefasta ei dragoste. Seara se anunță senină ; soarele, pe asfințite, colorase în purpuriu vîrfurile copacilor și pusesese pete de sînge pe apele liniștite ale lacului. Sigrid înainta încet în parcul unde nu se schimbaseră nimic din felul cum fusese orînduit odinioară. Iarba moale era tăiată în același mod, aleile acoperite cu nisip fin, greblate cu grijă. La capătul aleii, se ivi casa. Sigrid se ascunse după un copac. Jos era fereastra odăii sale, unde visase, unde intrase fericită că trăiește, amestecată după goanele nebunești și după cuvintele de dragoste pe care le schimbaseră cu Jan. Alături, camera lui, cavalerul din legendă,

ce-și pierdea nopțile peste cărțile ce aveau să-l facă atât de savant. Acolo, sala cea mare, cu șemineul ei imens, în fața căruia își petrecea serile iarna. Închise ochii și i se păru că aude zgomotul bastonului mamei sale. Dar nici chiar acele amintiri n-o mai puteau opri din implacabila ei hotărîre. Cu pași furișați, fără să facă cel mai mic zgomot, Sigrid se strecură de pe terasă în salon. Cînd pătrunse în odaie, distinse silueta Thérèsei. Aceasta, așezată la pian, exersa o melodie nouă. Absorbită, nu observase prezența străineii. Umbra din odaie era foarte deasă, atât din pricina amurgului, cît și din pricina stururilor pe jumătate trase. Thérèsei îi plăcea acest ceas mai mult decît toate celelalte, și-l prelungea pînă dispărea și ultima rază de lumină a zilei. Brusc o trecu un fior. Cineva aprinse o lampă. Crezu că inițiativa îi aparținea lui Ane Mette și tocmai deschisese gura ca să protesteze. Dar nu mai putu articula nici un cuvînt : buzele îi rămăseseră întredeschise de uluire, de stupefacție. În picioare, lîngă pian, palidă, cu ochii măriți, Sigrid o privea fix. Thérèse crezu în apariția unui spectru și se ridică înfiorată. Cele două femei stăteau față în față. Thérèse auzea răsuflarea scurtă, precipitată a lui Sigrid. Buzele palide ale suedezei articulară :

— Deci era adevărat...

Thérèse își înălță capul. Obrajii i se împurpurară. Încercă din toate puterile să-și regăsească singele rece.

— Ce-ai venit să faci aici ? Cum ai cutezat să intri ca o hoată, fără să fii anunțată ?

— Tu ești hoată ! strigă Sigrid cu ură, dar n-ai să pui mîna pe ce-i al meu !

Thérèse fu cuprinsă de frică. Tonul aspru al lui Sigrid nu-i îngăduia nici o iluzie în privința deznodămîntului acestei întrevederi. Ar fi vrut să strige, să cheme în ajutor, dar din gîtlejul uscat n-ar fi ieșit nici un sunet. Sigrid se dădu cîțiva pași înapoi. Cu dinții strînși, repetă ca o obsedată :

— N-ai să pui mîna pe ce-i al meu ! Nu, n-ai să fii niciodată a lui !

Thérèse n-avu vreme să facă un gest. O bubuitură, și un strigăt de durere se auziră simultan. Thérèse era to-

tuși în picioare. Urletul fusese scos de Sigrid, căreia Jan îi răsucise brațul. Glonțul revolverului spărsese o farfurie veche agățată pe perete. Jan Yvarsen străbătuse distanța de la clinică pînă acasă cu o viteză uluitoare. Cînd zări, la intrarea în parc, mașina de piață, nu mai avu nici o îndoială. Zbură spre casă și distinsese umbrele celor două femei. Mai avea vreo zece metri de străbătut, cînd o văzu pe Sigrid pregătindu-și gestul ucigaș. Cu un ultim efort se năpusti și ajunsese exact la vreme ca să-i întoarcă brațul de la ținta ei vie. Sigrid se prăbuși pe covor cu chipul desfigurat, în prada unei adevărate crize de nervi.

— Ar trebui să faci ceva, zise Thérèse.

Jan se apropie de trupul agitat, îl ridică și-l întinse pe un divan. Sigrid își pierduse cunoștința.

— Femeia asta e un adevărat diavol, murmură Jan printre dinți. Nici nu îndrăznesc să mă gîndesc ce s-ar fi întîmplat dacă aș fi venit cu o secundă mai tîrziu.

O luă pe Thérèse în brațe și o sărută înfrigurat.

— Încep s-o plîng pe această nefericită ființă, Jan. Dragostea ei pentru tine e ca o otravă violentă. Pînă unde merge vina ei ?

După care începu s-o fricționeze pe tîmple. După cîteva secunde Sigrid deschise ochii și privirea îi căzu pe Thérèse încă aplecată asupra ei. Clătinîndu-se, încercă să se ridice, dar nu izbuti. Umerii i se lăsară în jos și începu să plîngă încet, cu suspine mici. Inumana ei rezistență părea în sfîrșit zdrobită. Ochii pe care-i ridică spre Thérèse își pierduseră orice expresie de ură. Erau plini de tristețe și de o renunțare iremediabilă.

— Iertare, murmură ea. Iertați-mă amîndoi. L-am iubit pe Jan și am crezut că această dragoste îmi dădea orice drept, orice iertare. Ani în șir n-am trăit decît în așteptarea zilei în care vom fi unul al celuilalt, liberi și pentru totdeauna. Dar cred, da, acum cred că alături de mine n-ar fi fost fericit. Sigrid continuă cu o voce din ce în ce mai înăbușită și adresîndu-se numai lui Jan : Mi-ai spus odinioară că dragostea mea nu era decît o pasiune sălbatică și amorală. Că eram incapabilă să aduc unui bărbat pacea, bucuria, plăcerea de a trăi. Dar eu nu știu să iubesc altfel. Iartă-mă, Jan, iartă-mă pentru tot...

Fără să adauge un cuvînt, Sigrid se îndreaptă spre uşă şi dispăru în noapte.

Thérèse se ghemui în braţele lui Jan. Îi luă mîinile într-ale ei şi-l privi adînc în ochi.

— Cred iubitul, că n-avem de ce să ne mai temem de Sigrid. Nu-i decît o femeie nefericită. Iart-o cum am iertat-o şi eu. Tot ceea ce s-a petrecut, datorită ei, nu ne mai apasă. Pedepsa pentru Sigrid e că te-a pierdut pe tine...

Ieşiră pe terasă. Noaptea era clară. Thérèse îşi desprinse mîna din mîna lui Jan.

— După părerea ta, oare ce va face Sigrid ?

— Nu ne interesează, Thérèse...

— Mi-e frică... mi-e frică pentru ea ; avea în ochi ceva smintit, disperat.

Thérèse coborî cu Jan pe aleile scăldate de lună, spre ieşirea din parc. Maşina de piaţă era tot acolo. Jan îl întrebă pe şoferul care se plimba nerăbdător :

— Unde ţi-e clienta ?

— Habar n-am ! E cam mult de cînd o aştept.

Unde era Sigrid ? Jan păru neliniştit.

— Thérèse, Sigrid e înarmată. În starea ei e capabilă de orice. Întoarce-te în casă, eu am să încerc s-o caut.

— Te însoţesc, zise Thérèse cu fermitate. Să nu mă împiedici, te rog...

Drept răspuns, Jan puse mîna pe umărul tinerei femei şi amîndoi porniră în noapte.

Sigrid, părăsind salonul unde se desfăsurase drama, o pornise la împlinire. În ea era un fel de vîrtej enorm, din care nici un gînd nu se mai desprindea cu limpezime. Mîinile i se păreau grele. Lacrimile nu-i mai puteau veni în ochi şi totuşi privirea i se încetăşase. Copacii aveau parcă forme omeneste, alţii aduceau cu nişte năluci albe. Aidoma unui automat, o apucă pe alea cea mare care înconjura casa şi ducea spre marginea pădurii. Picioarele i se tîrau pe pămînt ca şi cum o greutate uriaşă îi zdrobea umerii. Cînd ajunse la primii brazi i se păru că aerul mai proaspăt îi limpezeşte mintea. Cîteva secunde rămase nemişcată, analizîndu-se cu o luciditate rece. Există momente în care

nu mai trișezi cu tine însuși pentru că ți se pare că ai ajuns la capătul drumului. Apoi o porți din nou, cu pas ferm. Poteca urca prin pădure. O cunoștea bine, o străbătuse de atâtea ori singură, ori împreună cu Jan. De fiecare dată se lega cite un vis din tinerețe. Sub copacul acela, mult mai gros ca ceilalți, se odihniseră într-o seară cînd se întorceau dintr-o lungă plimbare. În cariera aceea de piatră se jucaseră cînd erau copii și adormiseră unul în brațele celuilalt. Totul reținea în mintea lui Sigrid cu o limpezime sfîșietoare. Amintirile o înăbușeau mai tare ca oboseala, obligînd-o să se oprească din cînd în cînd. Începu să vorbească singură și vocea ei o sperie : „Totul s-a sfîrșit. Jan avea dreptate, mă cunoaște bine, ghicește tot ce se petrece în mine. Totuși nu știe cît am suferit odinioară la gîndul că buzele lui puteau atinge alte buze decît ale mele. Nu m-am vindecat, nu mă voi vindeca niciodată și azi nu mai am putere să iau de la capăt un asemenea calvar“.

Vîntul începuse să bată și șuiera printre crengile copacilor. Zgomotul torentului se auzea slab. Ea mai murmură : „Trollhätanul...“ apoi își relua mersul spre vîrf, grăbindu-se să ajungă la capăt. Poposi pe platoul unde avusese loc, cu mulți ani în urmă, lupta sălbatică dintre Jan și prietenul său din copilărie, Sven, care-i făcea ei o curte asiduă. I se păru că-i vede pe cei doi băieți furioși bătîndu-se, apoi auzi ocara lui Jan, propriile ei rugăminți pentru a încerca să-l înduplece. La această amintire, Sigrid începu să hohotească de plîns. Toată deznădejdea i se trăgea din acel ceas care transformase totul, în mod stupid, într-o dramă. Pe stîncă asta luase naștere preludiul nenorocirii ei. Sigrid se apropie de prăpastie. Sub sclipirile lunii, apa care clocotea la picioarele steiului abrupt avea reflexe de argint. Își auzi numele care străpungea noaptea : „Sigrid... Sigrid...“ Două umbre alergau spre ea. Îi recunosc pe Thérèse și pe Jan, care se aflau doar la cîțiva metri.

— Rămii cu bine, Jan, rămii cu bine... strigă ea în vîntul și în zgomotul apelor tumultuoase.

Ridică brațele în semn de rămas bun și se aruncă în gol. Thérèse și Jan, îngroziți, rămaseră nemișcați la marginea genunii. Jan se aplecă spre hău. Sigrid își calculase

bine săritura pentru ca torentul s-o ia cu sine. Vuietul lui veșnic ajunsese pînă la urechile lui Jan ca un cîntec al spaimei. Se întoarse lîngă Thérèse.

— Iată epilogul, iată ispășirea... zise el încet.

Thérèse nu răspunse nimic. Se îndepărtă și Jan o văzu aplecîndu-se, apoi revenind cu mîinile pline de flori sălbatică. Una cîte una, le aruncă în Trollhättan...

EPILOG

CASA MĂTUȘII BRITA RĂSUNA DE

rîsete de copii. O activitate veselă domnea în sala cea mare. În ziua aceea însorită de iunie, se sărbătorea prima aniversare a Idei Yvarsen, care tocmai făcuse primii pași. În dreapta Thérèsei stătea Tom Starner iar, în față, Jan, alături de Fanny. James Starner, în vîrstă de trei ani, foarte protector, supraveghea cu ochii lui mari și atenți pe fetița trandafirie și blondă care mergea pe covor, clătinîndu-se pe piciorușele durdulii.

Tom Starner ridică paharul.

— În sănătatea ta, Thérèse, în cinstea dumatăle, doctore, pentru fericirea voastră a amîndurora. Viața poartă în sine nenumărate recompense, pe care inimile de treabă le merită. Vă mulțumesc pentru mișcătoarea ospitalitate. La rîndul nostru, vom avea bucuria să vă primim în țara care a fost și a voastră o vreme.

— Dragi prieteni, zise Jan, ne vom revedea, v-o făgăduiesc și această călătorie ne va fi foarte dragă atît soției mele cît și mie.

Toți patru își întoarseră ochii spre copiii lor.

Jan murmură cu înduioșare :

— După o iarnă lungă, după o viforniță, pămîntul uscat pare mai tare ca niciodată. Dar, în adînc, sămînța așteaptă prima rază de soare ca să săvîrșească veșnicul miracol al reînnoirii.

CUPRINS

<i>JAN YVARSEN</i>	5
Partea întâi	6
Partea a doua	91
Partea a treia	116
Partea a patra	135
<i>JAN ȘI THÉRÈSE</i>	143
Epilog	287

Lector : MIHAELA NECULA

Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Tiparul executat sub comanda nr. 20200

Regia Autonomă a Imprimeriilor

Imprimeria „CORESI” București

ROMÂNIA

ISBN 973-9127-55-x

Vol. I—VI Lei 1199